George Șovu

OCHII TIMPULUI

Editura Ion Creangă

GEORGE ŞOVU

OCHII TIMPULUI

AMINTIRI

EDITURA ION CREANGĂ
BUCUREŞTI, 1988

COPERTA DE : GH. MARINESCU

Capitolul I

CÎȘTIGĂTORUL

1

Zîmbea, deși cu numai cîteva minute înainte adversarul îl așezase cu umerii pe saltea. Zîmbea încă... Lumea din jur se întreba, desigur, de ce nu e supărat, fiindcă pierduse în ultima clipă. Fusese, în mod evident, mai bun decît celălalt băiat, cu care se luptase. Mai bun, deși era mai mic decît el !...

Cînd s-a aplecat în fața spectatorilor, să-i salute, lumea, toată, a izbucnit într-un ropot de aplauze, ca și cînd el ar fi fost *cîștigătorul*. De fapt, era !...

M-am repezit și l-am îmbrățișat...

— Bravo, Dănuț ! Ai fost nemaipomenit ! i-am șoptit, în timp ce-i sărutam obrajii îmbujorați de efort și de emoție... Nemaipomenit, să știi !... Cînd ai învățat tu să te lupți așa ? !... Ai început antrenamentele doar de-o lună și jumătate... Și, gata-gata să ieși campion național !

— Am și ieșit, unchiule Geo ! mi-a răspuns copilul. De aceea sînt fericit !...

Am rămas puțin încurcat. Mă gîndeam că, la cei unsprezece ani ai lui, neîmpliniți, Dănuț nu înțelesese prea bine ce se petrecuse acolo, pe ring și că, neluîndu-l în seamă pe arbitru, care ridicase mîna celuilalt băiat, în semn de victorie, el se lăsase cuprins de aplauzele spectatorilor și de strigătele de „Bravo !", crezînd că...

— Ai văzut cum am luptat cu mîna dreaptă? Dacă ai ști ce m-a durut în tot timpul antrenamentelor !... Astăzi însă *am vrut* să nu mă doară. Mi-era teamă că mă învinge Mihai în primele minute...

— Bine, dar el este de doi ani luptător, judocan... A mai fost la concursuri, are experiență... m-am grăbit cu vorbele, ca să-l consolez pe Dănuț.

— Nu de asta îmi era frică, ci de mînă, mi-a răspuns băiatul, privindu-mă drept în ochi. De mînă, înțelegi ? Mihai e bun... e cel mai bun din lot... dar eu pot să-l învîng oricînd! Am simțit în ultima săptămînă de antrenament... Nu i-am spus tovarășului antrenor, că ar fi zis că mă laud...

În clipa aceea, antrenorul, care sosise lîngă noi, l-a luat în brațe și-a început să se învîrtească, strîngîndu-l la piept pe băiat...

— Vreau să merg în mașină cu unchiul Geo și cu tanti Coca ! a spus Dan, cînd am ieșit din clădirea în care avusese loc concursul.

Alexandru, fratele lui, mai mare doar cu un an, dar mult mai înalt, ne privește cu jind. Ar vrea și el să meargă...

— Nu, Alex ! îi spune Dan, observîndu-l, tu te duci cu mama și cu tata... Doar n-o să-i lăsăm singuri ! Ne întîlnim la Cofetăria „București". Unchiul Geo a promis că „face cinste" !... adaugă el, zîmbind.

Am continuat discuția în mașină...

— Apropo de mîna dreaptă, Dane... Ce voiai să-mi spui, cînd a venit antrenorul ?

— Că m-a durut și astăzi ! a răspuns băiatul. Dar atîta m-am concentrat asupra ei, încît, după puțin timp, n-am mai simțit nimic... Atunci am început să cîștig puncte, să cîștig... Și, dintr-o dată, iar m-a fulgerat ceva prin umăr. În clipa aceea, Mihai *m-a adus* spre saltea... Nu mă mai gîndeam la el... Eram încordat ca un arc. Mi-era necaz pe mînă, începuse iarăși... Mi-am zis că trebuie s-o învîng, trebuie !... Și durerile... au dispărut... Eram fericit, înțelegi ? De aceea am uitat de Mihai. Altfel, nu ajungea el să mă pună jos. Acum însă știu că am să-l bat ! Dacă am fi putut lua meciul de la capăt, îi arătam eu lui... fiindcă *acum* mîna mă ascultă. Asta e !...

Îl privisem, în tot timpul replicii sale, prin oglinda retrovizoare a mașinii. Se afla pe bancheta din spate, împreună cu soția mea. Chipul lui de copil frumos, cu ochii negri, lucitori, era palid de încordare, grav, iar vorbele

rostite și, mai ales, tonul apăsat, slobozite din mogîldeața aceea de un metru și ceva mă făcuse să mă-nfior.

Coca i-a apropiat capul de sînul ei și-a început să-l mîngîie pe părul castaniu, scurt și des ca peria... Îi priveam pe amîndoi prin aceeași oglindă. În obrajii lui Dănuț urcă, din nou, seve izvorîte parcă din miezul dulce și parfumat al piersicilor... Dintre toate ființele, cîte există, ei, cei doi, îmi sînt cele mai dragi !...

Băiatul privește, fericit, peste capul meu, departe... Se luptă, fără îndoială, cu Mihai ! Se luptă și-l învinge ! Trebuie să-l învingă..., „fiindcă acum mîna îl ascultă" ! Mîna dreaptă !...

2

Se născuse greu... Mamă-sa se chinuise patruzeci și opt de ore să-l aducă pe lume. Și, în timpul acestor chinuri, cineva atinsese, probabil, mai dur, umărul drept al copilului. Cert este că mîna lui dreaptă rămăsese cu unul din mușchii brațului în parte blocat. Părinții au observat mai tîrziu acest lucru, cînd băiețelul avea aproape un an și începuse să meargă. Se ferea, tot timpul, să nu-și lovească mîna, folosind-o, în orice împrejurare, mai ales pe cealaltă.

Îngrijorați, l-au cercetat cu mai mulți medici. I-au făcut tratamente. Dar, aproape zadarnic ! Soluția n-a fost găsită încă... Mîna dreaptă a lui Dănuț a rămas mai scurtă cu cîțiva centimetri decît cealaltă. În rest, dezvoltarea ei pare normală. Copilul n-o poate duce însă la spate cum trebuie, nici n-o poate așeza bine pe cap și, mai ales, se ferește să lucreze cu ea. Preferă s-o folosească pe stînga... De aceea, primește tot timpul o replică, ce pentru el a devenit obsesie : „Cu dreapta, Dane ! Cu dreapta !"...

...În seara aceea —, cînd el a împlinit cinci ani — s-a hotărît să-și folosească mîna dreaptă... în sfîrșit, să încerce... Tatăl îi adusese, printre alte daruri, un joc de popice... Alexandru, care numai cu douăzeci de zile înainte împlinise șase ani, și fusese și el sărbătorit, s-a bucurat în mod deosebit pentru joc. Se gîndea că el îl va folosi cel mai mult... Și chiar așa și făcuse. Se dusese în camera lor, a băieților, și începuse jocul. Așeza popicele, apoi, îndepărtîndu-se cîțiva metri, trimitea spre ele o bilă din

metal, care le dărîma. După fiecare lovitură, băiatul bătea din palme, bucurîndu-se...

La început, Dănuț l-a privit pe Alex fără să se amestece în joc. Apoi, s-a apropiat de locul popicelor, a îngenunchеat lîngă ele și-a început să le ridice. Alex era și mai bucuros, fiindcă acum putea să trimită de două ori mai multe lovituri... în timp ce fratele mai mic, fără să spună un cuvînt, era din ce în ce mai trist. De la o vreme, Alexandru l-a observat...

— Dane, vrei să încerci și tu ? l-a întrebat el.

Trezit ca dintr-un vis, băiețelul a zîmbit.

— Atunci trebuie să facem un concurs ! s-a grozăvit el. La asta mă și gîndeam... a adăugat, încercînd să-și ascundă spaima.

— Facem. — i-a răspuns Alex — dar după ce lovești de cîteva ori cu mîna dreaptă, ca să te obișnuiești... Și, ducîndu-se lîngă popice, a îngenunchеat el, de data aceasta, și-a început să le așeze...

Luîndu-i locul, Dan și-a potrivit bila în mîna dreaptă, a rămas nemișcat cîteva secunde, așteptînd să se potolească durerea ce-o simțea în umăr și pe care el o exteriorizase printr-o scurtă întunecare a feței... Apoi i-a dat drumul. Bila a pornit-o însă în cu totul altă parte decît în direcția popicelor. Băiețelul a rămas nemișcat, în timp ce fratele său a alergat după bilă, trimițîndu-i-o înapoi...

Îi priveam, cu mare atenție, prin ușa întredeschisă. Trecusem pe-acolo venind din bucătărie, și mă oprisem să-i văd chiar de la începutul jocului. Acum le-am făcut semn și celorlalți — soției mele și părinților celor doi băieți... Urmăream cu toții „spectacolul", numărîndu-ne parcă bătăile inimilor. Dan se afla cu fața spre noi, dar nu vedea altceva decît popicele, drepte și sfidătoare...

— Hai, Dane, încă o dată ! îl îndemnă Alex, răbdător și cu căldură în glas. Încearcă să îndrepți mai mult mîna, ca bila să vină încoace !

Dan se concentrează, răsucește puțin mîna dreaptă, în timp ce ochii lui bat, fără de voie, ca două aripi grăbite și înfrînte — semn că durerea din umăr este, din nou, prezentă... Cînd dă drumul bilei, face un gest de ușurare... Gogoloiul de metal se apropie de popice, lovind grupul lor într-o margine. O lumînare din lemn se înclină și cade... Băiatul zîmbește puțin...

Stăm cu sufletul la gură, nu mai îndrăznim nici să

respirăm, pentru că Dănuț, iată, răsucește cît mai mult mîna dreaptă pînă ce ajunge cu întreaga cupă a degetelor pe direcția grupului de popice. Fața lui este albă, ca varul, iar din ochi țîșnesc flăcări ce vor parcă să taie cărarea dorită... După ce izbise în plin, dărîmînd totul în jur, bila se oprește, făcîndu-și culcuș printre trofee. Dan zîmbește fericit și se lasă îmbrățișat de fratele său... Noi aplaudăm cu toții, deschizînd larg ușa camerei... Băiețelul privește undeva, parcă peste noi...

...Acum, în mașină, privirea lui este geamănă cu aceea, de demult !

— Dănuț, cînd o să fie următorul concurs ? îl întreb.

— Oho, peste vreo trei luni ! După vacanța mare ! Cînd ne vom întoarce de la bunica... Anul ăsta nu mai scapi, trebuie să vii cu noi ! Ai promis de-atîta timp că ne povestești despre dumneata !... Așa-i că vii ? Hai, spune că vii ! se roagă el, mîngîindu-mă pe cap, ca pe un copil... Spune !...

— Un campion ca tine nu se miorlăie precum un pisoi neputincios ! îi răspund și-i zîmbesc în oglindă... Sigur că vin !

— Promiți ? mai întreabă „campionul", nevenindu-i să creadă.

— Promit !

— Bravo ! Trăiască unchiul Geo ! strigă băiatul, bucuros, nevoie mare ! Trăiască unchiul Geo ! Și, bineînțeles, și tanti Coca ! se maimuțărește, în timp ce, apropiindu-se de obrazul ei, o sărută cu zgomot...

Capitolul II

LA ÎNCEPUT A FOST O DIMINEAȚĂ

1

— Unchiule Geo, de ce spui dumneata, cînd venim aici, la țară, că „venim la bunica" ? Ea, bunica...

— Așa e, Dănuț, bunica a murit ! Asta voiai să spui, nu ? ! Bunica a murit de cinci ani... dar eu nu pot să

spun altfel decît că... Și chiar așa este : eu vin totdeauna, mai întîi și mai întîi, la dînsa, pentru dînsa...

— Și unchiul Costel, fratele matale, nu se supără ? întreabă Alexandru, care este foarte atent la discuția mea cu Dan.

— Nu, Alex ! Unchiul Costel știe că eu pentru mama vin, în primul rînd, aici.

— Eu tot nu înțeleg ! îndrăznește Dan să exclame, aproape șoptit.

— Îți explic eu, intervine Mihaela, verișoara băieților, fata mai mică a fratelui meu, în ograda căruia ne aflăm. Are treisprezece ani și a trecut în clasa a VIII-a. Ea știe că, de cîte ori sosesc aici, în ultimii ani, după moartea mamei, timp de cîteva ore aproape că nu vorbesc cu nimeni... Mă închid într-o cămăruță, care a fost a ei, pînă în ultima clipă (și care a rămas așa, neschimbată). În ceasurile acelea „stau de vorbă" cu mama... Cînd ies, mă uit prin curte, prin grădină și, bineînțeles, o zăresc peste tot...

„Vă mulțumesc, maică, fiindcă ați venit să *vă* mai văd !"... Vorbele acestea, cu care ne petrecea, de fiecare dată, rostindu-le în poarta casei, la plecare, mă răscoleau pînă în adîncul sufletului... „Vă mulțumesc, fiindcă ați venit să *vă* mai văd !" *Ea* — pe noi, deci !... Ecoul lor a devenit o obsesie... Îl ascult și acum... cînd am venit „s-o văd" *eu* pe dînsa... *„s-o văd" !...*

— Dănuț, pentru mine mama înseamnă tot ceea ce vezi tu în jur... îi răspund eu băiatului... și, mai ales, ceea ce tu nu poți vedea... *sufletul* a tot ce există aici !... Ca să mă întîlnesc cu acest „suflet" sosesc uneori, da, să-mi umplu, din nou, ființa, cu puterile lui liniștitoare, mai cu seamă după momente de zbucium vin și-i ascult glasurile, îi adun căldura și-mi reîmprospătez echilibrul, amenințat, din cînd în cînd, să se surpe... Voi sînteți prea mici să înțelegeți...

— Ba nu ! răspunde băiețelul... Să știi, unchiule Geo, că și eu o văd pe bunica, dar mi-a fost rușine să-i spun lui Alex, sau mamei și tatii, să nu rîdă de mine... De cîte ori mi-e dor de dînsa, chiar dacă mă aflu la București, o văd aici, în grădină, sub nuc, unde — îți amintești ? — ne făcea leagăn... Se urca pe scară pînă acolo, la creanga aceea puternică, încolăcea peste ea un lanț cu ambele lui capete, cobora apoi și așeza pe el două perne și începea să ne legene... Cînd ne luam avînt, ne lăsa singuri... Se

dădea de-o parte și ne privea... Noi, eu și Alex... și Mihaela, rîdeam tot timpul... iar dînsa ne striga, din cînd în cînd : „Fiți atenți, mai încet ! Mai încet să nu zburați de-acolo !"...

Și cum ne-aducea mure și zmeură din pădure... mi-amintesc... Venea cu două coșuri pline. Intra în bucătăria de vară, spăla zmeura și-o punea în cîteva farfurii. Spăla și murele și le așeza la fel. Apoi ne chema să mîncăm... Unchiule Geo, oare noi nu ne mai întîlnim niciodată cu bunica ?...

Glasul băiatului s-a frînt brusc și ochii lui, speriați parcă de întrebare, se feresc să întîlnească luminile de sub frunțile noastre...

— Dane, mă faci de rîs ! îi răspunde Alexandru, dar și ecoul vorbelor lui tremură nesigur, dînd la iveală o trăire asemănătoare...

Îl mîngîi pe Dan, care își reazemă acum capul pe pieptul meu...

— Ce fel de întrebare e asta, nepoate ? Și astăzi *ne-am întîlnit* cu bunica, nu ? !... Iar spre seară mergem acolo sus, pe deal, la cimitir, să-i ducem un buchet de flori. Îi plăceau mult garoafele albe...

*

— ...În ceea ce mă privește, aș vrea să cred că în dimineața aceea ningea !

— Despre ce dimineață vorbești, unchiule Geo, mă întrebă Alexandru.

— Era penultima zi a lunii ianuarie... Și ningea, precis ningea ! Din înaltul cerului, cădeau fulgi mari, ca niște fluturi albi și leneși ce se legănau în drumul lor spre pămînt. Casa era mică, n-avea decît două camere. Iar într-una dintre ele, lîngă vatra pe care duduia focul, mama se ruga să-mi audă mai repede țipătul...

În curte, un bărbat, de nici treizeci de ani, rămăsese ca o statuie, înfiorată în așteptare. Era bunicul vostru și tatăl meu !

Cînd o femeie, care stătuse pînă atunci lîngă mama, a izbucnit pe ușă, strigînd : „E băiat !", bărbatul din curte și-a săltat căciula și-a aruncat-o spre cer. Apoi, cu mîna dreaptă întinsă în sus, a început să se învîrtească, înfășurîndu-se parcă în veșmîntul de lumină al petalelor ce coborau deasupră-i, mîngîindu-i chipul și spălîndu-i fi-

ința de încordarea de pînă atunci... Chiar dacă lucrurile nu s-or fi petrecut întocmai, îmi place să cred că, în dimineața aceea, ningea, ningea cu flori fragede și albe...

— Mihaela, te superi ? Am rupt toate garoafele albe din grădină !... Chipul lui Dan, cu obrajii de trandafir proaspăt deschis spre lume, zîmbește puțin îngrijorat din spatele unui mănunchi de frumusețe imaculată și plăcut mirositoare.

— Cum să mă supăr, Dănuț ? răspunde fata, bucuroasă. Pe toate le păstram pentru bunica !...

2

Tarzan și Lupu, cîinii fratelui meu, au pornit-o înaintea noastră prin grădină. Țopăie de bucurie că i-am desfăcut din robia lanțurilor în care sînt ținuți în timpul zilei. I-am luat și pe ei la plimbare, pe garanția mea...

Dan aleargă după ei. Îi ajunge din urmă. Cîinii înțeleg și o rup la fugă. Începe o adevărată întrecere, în care, în curînd, se antrenează și Alexandru. Băieții sînt acum în frunte, dar, după cîteva salturi, Tarzan și Lupu îi depășesc... Mihaela rîde și aplaudă. Cîinii, auzind-o parcă, se opresc, fac un ocol, apropiindu-se apoi și gudurîndu-se la picioarele băieților.

Ne îndreptăm cu toții către dealul ce se vede la orizont. Sînt aproape doi kilometri pînă acolo. Ne strecurăm printr-un lan imens de porumb, pe cărarea aleasă de Tarzan și de Lupu. În curînd ajungem într-o poiană smălțuită cu flori, așternută la poalele dealului...

Pașii mei se rostesc peste aceste locuri cu ochii închiși. Deși au trecut treizeci de ani, de cînd m-am îndepărtat de orizontul lor, fiecare palmă de pămînt mi-a rămas cunoscută. S-au schimbat multe de-atunci ; eu aș putea să recunosc însă fiecare strop de relief peste care am trecut, fiecare mușuroi sau adîncitură de care m-am ferit, fiecare pom sau copac pe care l-am mîngîiat cu privirea ori cu palmele în miile și miile de drumuri însemnate pe harta acelor ani — anii mei de școală din acest sat, anii copilăriei — drumuri care, cele mai multe, n-au mai rămas vii decît în ființa mea...

Nu împlinisem încă șapte ani — vîrsta la care se mergea, pe atunci, la școală în clasa întîi. Vecinul și prietenul meu Barbu, băiatul cel mic al lui nenea Aurică, îi depășise chiar, astfel că, în toamna anului 1937, cu ghiozdanul în spate, a pornit-o prin aceste locuri către școala de peste deal. Le spusesem părinților mei că am să mă duc și eu cu Barbu. Nu voiam să rămîn mai în urmă. „Ce dacă sînt mai mic ? îmi ziceam... Mare scofală, cîteva luni, acolo ! Trebuie să mă primească învățătorul !"

Îl rugasem pe tata să vorbească din timp cu el. Vorbise.

„Trimite-l, Ioane, trimite-l ! îi spusese. O să văd eu ce am să fac cu el !"

„Știe să scrie și să citească !" a adăugat tata.

„Cum știe ? De unde ?"

„A învățat de la Gabriela, fata mea mai mare !"

„Atunci, cu atît mai bine ! Să vină !"...

Și m-am dus ! M-am dus împreună cu Barbu.

*

Învățătorul era sever, dar foarte priceput. M-a așezat în prima bancă, lîngă prietenul meu.

„Tot sînteți voi vecini cu casele ! ne-a zis ; să stați și în bancă alături, poate vă mai ajutați !"

La început l-am ajutat eu pe Barbu. El nu pusese mîna, pînă atunci, pe condei și pe tăbliță...

— Ce fel de „condei", unchiule Geo ? mă întreabă Dan... A, pardon — continuă el, cu un zîmbet strengăresc în colțul gurii — matale ești și scriitor, așa că... Deci „condei" este egal : pix, stilou sau creion !... Nu înțeleg însă ce poate fi „tăbliță" ? !...

— Nici pix, nici stilou, nici creion ! „Condeiul" era, pur și simplu, condei, iar „tăbliță" — tăbliță !

Dan și Alex s-au oprit și mă privesc puțin mirați. S-au oprit și tovarășii noștri de drum : Tarzan și Lupu. S-au așezat pe picioarele din spate, ațintindu-ne întrebători. Nu pricep ce s-a întîmplat cu noi. Mihaela zîmbește. Sînt sigur că ea știe istoria „condeielor" și a „tăbliților". Precis că a găsit într-o ladă, în care stau îngrămădite cărți

și caiete de-ale noastre, din acei ani, și asemenea „instrumente" pentru învățatul scrisului. Mă întreabă, din ochi, dacă îi dau voie să le explice ea. Sigur că-i dau ! Doar vrea să devină învățătoare. Va urma liceul pe care și eu l-am absolvit !

— Condeiul era un fel de creion, dar din piatră moale... începe, tacticos, Mihaela ; era ascuțit la un capăt și cu el se putea scrie pe...

— ...Pe „tăbliță" ! exclamă Alex, imitîndu-i încîntat vocea și ritmul vorbirii.

— Da, pe tăbliță, care...

— ...După cum ne arată și cuvîntul, nu putea să fie decît un fel de tablă mai mică, din ardezie !... se amestecă și Dan în discuție.

— Măi, măi, măi, ce băieți deștepți ! se aude replica Mihaelei. Nu degeaba sînteți voi verișorii mei !

— Aha ! Tragi spuza pe turta proprie, care va să zică ! adaugă împielițatul de Dan. Dar, apropiindu-se de verișoara lui, o mîngîie, cu drăgălășenie, pe mînă.

— Exact ! răspunde viitoarea învățătoare, ciufulindu-i, în același timp, părul. Important era însă...

— Deci ceea ce „era important" nu ne-ai spus încă, intervine, din nou, Alexandru, cu vădită ironie...

— Important era însă — reia Mihaela — că pe tăbliță se putea scrie cu condeiul așa cum scriem noi cu creta pe tablă, ștergîndu-se, cu buretele, de cîte ori se greșea ceva sau de cîte ori voiai să repeți spre a se prinde de cap și... de mînă ceea ce trebuia învățat. Așadar, caietul elevului din clasa întîi era, în primele luni de școală, tăblița...

— Extraordinar ! exclamă Dan, încîntat. Chiar așa era, unchiule Geo ?

— Chiar așa !

— Îmi pare rău că n-am învățat și eu să scriu pe tăbliță... N-aș mai fi mîzgălit atîta hîrtie, salvînd, de la chin, bietele caiete !...

Cîteva zeci de secunde nu se aude nici un cuvînt. Cu toții ne gîndim la *mîna dreaptă* a lui Dănuț, care îl făcuse, nu o dată, să plîngă deasupra caietelor de teme...

Iată-l însă acum grăbindu-se să culeagă cîteva flori. Tarzan și Lupu îl urmează, bucuroși că au scăpat de explicații și că se pot, deci, mișca, din nou, în voie. Dan, care rămăsese puțin în urmă, aleargă după noi, oferindu-i

Mihaelei buchețelul de flori, albastre ca luminile ochilor ei.

— Dacă-mi dați voie să continui, v-aș spune că în anul acela, spre sfîrșitul primăverii, i-a venit rîndul și prietenului meu să-mi fie de folos... Fusese o iarnă grea, uscată, aproape fără zăpadă, dar cu geruri mari. Noi străbăteam, în fiecare zi, drumul pe care l-am făcut împreună pînă acum, urcam dealul, în fața căruia ne aflăm, și, mai departe, treceam peste calea ferată, după care urma încă un kilometru pînă la școală. Uneori întîrziam și-atunci alergam pe cîmp, asaltam dealul tot într-o fugă și ajungeam la școală transpirați. La întoarcere, drumul ni se părea mai ușor, nu ne mai zorea nimeni. De aceea, uitam, din cînd în cînd, de casă, ne jucam pe-aici și iarăși transpiram... Așa se face că, spre sfîrșitul primăverii, eu am răcit rău și m-am îmbolnăvit. Am avut febră mare, tușeam. Mai mult de-o lună n-am putut merge la școală. Barbu venea în fiecare zi pe la mine și-mi aducea lecțiile ; îmi vorbea adică despre ce-a lucrat învățătorul cu ei, îmi spunea ce teme le-a dat, pe care încercam și eu să le rezolv. De la o vreme, începusem să mă simt mai bine, nu mai aveam febră, dar, de tușit tot tușeam... Am reluat drumurile spre școală, și m-am bucurat mult cînd, la sfîrșitul anului, învățătorul mi-a așezat pe frunte coroniță de premiant întîi...

— Știm, știm — se aude vocea, cam spartă, a lui Alexandru — te-ai mai lăudat cu așa ceva, într-o carte, în care spuneai că ai fost „premiant întîi din prima clasă primară pînă în ultimul an de facultate !"

— Alex ! îi strigă Dan, repezindu-se spre el, de parcă ar vrea să-l ia de piept.

— Nu e nevoie, Dane ! îi spun băiatului cel mic, adică nu e nevoie să mă apere... Așa e, Alexandre — mă adresez apoi celuilalt — poți s-o iei și așa — numai că *adevărul* acela nu se schimbă. Iar în ceea ce mă privește, ca profesor și ca unchi al vostru — nu ascund faptul că mi-aș fi dorit ca și voi să fiți premianți întîi. Deși, nu acest lucru este cel mai important pe lume !

— Nu-i așa, unchiule Geo ? mă întreabă Dănuț, căutîndu-mi ochii și prinzîndu-mă de mînă.

— Ce anume, Dane ? întreb și eu, făcîndu-mă că nu pricep.

— Chiar dacă nu eşti premiant... poţi să faci ceva în viaţă, poţi să...

— Bineînţeles, nepoate, bineînţeles ! Totul e să ştii ce vrei şi să te lupţi pentru împlinirea acelui *ceva*, frumos şi deosebit, pe care îl doreşti. Dar ţineţi minte că, fără învăţătură serioasă, nimic nu se poate ! Acel „fără" se va vedea peste tot, la fiecare pas făcut, cu fiecare vorbă rostită, cu orice faptă lăsată în urma ta !

— Şi, uite-aşa, am ajuns şi la ora de dirigenţie ! afirmă Alex, cu ironia-i binecunoscută, învîrtindu-se pe lîngă mine ! Poate ne dai şi-un „extemporal"! Ce zici ?

— *Extemporale* dăm cu fiecare clipă de viaţă pe care o trăim, Alexandre !

— Vrei să spui că sînt şi altele pe care *nu le trăim* ?

— Din păcate, da ! Multe !

— Chiar dacă eşti „premiant întîi" ?

— Chiar !

— Asta-mi place ! Aşa mai pot ieşi în lume şi premianţii al II-lea ! zice Alex, scoţîndu-şi pieptul, ca un curcănel ce se-nfoaie şi vrînd, desigur, să-mi amintească de faptul că el a luat, în fiecare clasă, acest premiu !... Ce te faci însă cînd nu ai în ghiozdan decît o biată *menţiune*, sau cînd ai pierdut-o şi pe aceea într-o staţie de tramvai ? !... adaugă Alexandru, privindu-l compătimitor pe fratele lui mai mic !...

Cît de răi pot fi copiii, uneori, în inconştienţa lor ! îmi spun, privindu-l cu milă pe Dan, care a îngenuncheat în iarbă şi culege iarăşi flori ! La cîţiva paşi, mai încolo, Mihaela îl moralizează pe Alexandru pentru lipsa lui de delicateţe... Deşi îl iubeşte pe Dan — ştiu acest lucru cu siguranţă, m-am putut convinge de el în diverse împrejurări, între care şi în seara aceea, cu jocul de popice — are, cîteodată, asemenea izbucniri de răutate, oricum — nepotrivite ! Poate şi din cauză că îşi exersează mereu atitudinea, starea — nici nu ştiu cum să-i zic — de ironie faţă de atîtea şi atîtea aspecte, elemente de viaţă care nu-l satisfac pe el din prima clipă. Pentru aceasta pare şi, pînă la un punct chiar este, distant, rece, mai puţin sociabil, cîteodată chiar nesuferit ! Sar putea ca locul al II-lea, obţinut în fiecare an de şcoală pe care l-a absolvit, să fie, cît de cît, în legătură şi cu asemenea atitudine ; chiar dacă foarte bună şi un om drept, învăţătoarea lui Alexandru s-a arătat nemulţumită de această comportare

a lui — așa cum am putut observa într-o discuție avută cu ea. Și, cum diferențele la medii între premii sînt foarte mici în clasele primare, să opteze pentru altcineva n-a constituit pentru învățătoare nici o problemă și nici, poate, o atitudine de condamnat. Cu atît mai mult cu cît și în clasele de gimnaziu : a V-a, a VI-a, Alexandru tot premiul al II-lea a luat...

Cu Dan însă situația este ceva mai complicată. Dan este bun și timid. Simțindu-se mereu descoperit, copilul disimulează, făcînd pe teribilul. Atunci cînd te apropii de el, cu intenție caldă, de ocrotire, îl faci praf. O vreme se luptă să nu te bage în seamă, punîndu-și în aplicare tot arsenalul lui de gesturi și de vorbe care să-l scoată din albia comună, dar pînă la urmă cedează, devine el însuși..., rămînînd însă, cu toată ființa, la pîndă. La cea mai ușoară boare de nesinceritate sau de răceală, băiatul trage obloanele peste lumea aceea atît de frumoasă, un adevărat miracol, trimițînd în afară o ploaie de săgeți...

Din păcate, la școală, Dănuț a trăit, în primele patru clase, o adevărată dramă. A avut parte de o învățătoare distantă în comportare, rece, care, aflîndu-se în ultimii ani, înainte de pensionare, nu mai avea răbdarea necesară să se uite cu grijă la fiecare suflet din bancă. Oprindu-se cu munca ei de dascăl, cu vorbele și cu gesturile de încurajare, mai ales la cîțiva copii — ai căror părinți poate că se arătau mai des pe la școală — pe ceilalți îi neglija, în parte sau aproape de tot.

Dan, nefericitul, s-a aflat printre aceștia din urmă. El, care avea atîta nevoie de căldură sufletească, de o vorbă bună !... A suferit cumplit !... Și-atunci a devenit „teribil", ajungînd, în curînd, cum s-a exprimat, odată, un băiețel, coleg de-al lui, „comandantul tuturor jocurilor din clasă". Și, de la teribil pînă la obraznic nu erau decît puțini pași ! Dan i-a făcut foarte repede, răspunzînd, într-o împrejurare, în clasa întîi, cînd învățătoarea i-a poruncit să scoată manualul de aritmetică pe bancă, pur și simplu că *nu vrea !* Dăscălița, enervîndu-se, a pierdut măsura argumentelor în moralizare, vrînd să-l dea gata pe bietul Dan cu afirmația că „Așa ceva nu i s-a mai întîmplat, că așa ceva nu i-a spus nimeni !" pînă atunci... Băiatul, calm, cu un calm care-l costa mai mult decît usturimea a două perechi de palme, dacă le-ar fi primit (se putea observa

aceasta după chipul lui palid și după minutele ce-i tremurau), a completat : „Nu-i nimic, vă spun eu acum : *nu vreau !*"...

În loc să se cutremure de o asemenea atitudine și să-i caute în propria ei comportare cauzele, învățătoarea l-a dus pe elev, de guler, la directoare.

Cînd a rămas singură cu el — pînă atunci ascultase doar spusele învățătoarei, rostogolite ca un potop de gloanțe — directoarea l-a întrebat blînd : „De ce ai făcut acest lucru, Dănuț ?

„Fiindcă nu mă bagă în seamă, tovarășă directoare ! a sosit, prompt, răspunsul copilului... Dar să știți că îmi pare rău !... Vă rog să mă iertați !"...

Își ținea ochii plecați și frămînta între degete un pix pe care îl luase de pe biroul din fața lui.

„Îți place pixul acela ?" s-a auzit, după cîteva zeci de secunde, glasul directoarei.

Dan abia atunci a început să privească obiectul din mîinile sale...

„Da ! a răspuns. E foarte frumos !"

„Vrei să-l primești de la mine ?"

Băiețelul a privit-o lung, înseninîndu-se la față.

„Și eu ce să vă dau în schimb ?" a întrebat-o, cînd a înțeles că directoarea chiar vrea să-i ofere pixul...

„Un zîmbet !"

„Pot să vă sărut ? — a mai întrebat, timid — dar cu o lumină în ochi care ar fi încălzit pînă și pietrele", după cum afirma directoarea, atunci cînd mi-a povestit întreaga scenă...

De-atunci, Dan cobora, în unele recreații, și se învîrtea prin fața biroului directoarei... Într-o zi, profesoara de serviciu pe școală l-a observat frămîntîndu-și mîinile și pîndind deschiderea ușii acelei încăperi în care, odată, intrase „adus de guler".

„Ce faci tu aici, băiețel ?" l-a întrebat profesoara.

„Vreau să mai stau și eu puțin de vorbă cu tovarășa directoare !"

Profesoara, zîmbind, a bătut în ușă și a deschis.

„Aveți un musafir !" a comunicat ea, cu același zîmbet bun pe față.

Dănuț a intrat, a spus „sărut mîna" și a rămas lîngă ușă, încercînd să se păstreze drept, în picioare, fiindcă simțea că puterile îl părăsesc.

Femeia aceea, frumoasă și înțeleaptă, s-a ridicat de pe scaun și, venind-i în întîmpinare, l-a mîngîiat și i-a sărutat obrajii peste care tremurau ape de jar.

„S-a întîmplat ceva Dănuț ?" l-a întrebat ea.

„Nu, tovarășă directoare... dar..."

„Dar ?..."

„Aș fi vrut să mai stau și eu de vorbă cu dumneavoastră !..."

*

...Trecînd pe lîngă clasa lui Dan, într-o zi, directoarea s-a oprit cîteva secunde, a deschis apoi ușa și a intrat. S-a așezat într-o bancă, unde era un loc liber...

Învățătoarea făcea o lecție de aritmetică. Copiii erau acum în clasa a II-a, către sfîrșitul anului școlar...

Scoate un elev la tablă să rezolve o problemă. Copilul se încurcă... Mai scoate o fetiță. Nu reușește nici aceasta. Învățătoarea privește peste clasă. Întîlnește ochii lui Dan. Îl invită la tablă...

Băiețelul avea inima în gît... Iată, trecuseră aproape doi ani și el nu se aflase în fața tablei aceleia, în timpul lecțiilor, decît de vreo cîteva ori. Degetele de la o mînă erau poate prea multe pentru a stabili numărul. Și, în plus, acum, în sală, se afla...

Ajuns însă lîngă tablă, se uită repede peste problemă (pînă atunci nu prea fusese atent de ce se întîmplă, fiindcă pe el învățătoarea nu-l întreba aproape niciodată... De aceea și ajunsese să nu-și mai facă lecțiile acasă ; își scria temele cu foarte mare greutate, după îndemnuri și rugăminți repetate ale părinților...

„Nu mai scriu, mami !" sau „Nu învăț !" răspundea, „fiindcă tot nu se uită pe caiete" sau „tot nu mă întreabă nimic !"). Ajuns, deci, lîngă tablă, Dănuț privește, în cîteva secunde, problema și se apucă să lucreze. Într-un minut, două, a rezolvat totul. A rezolvat bine ! Învățătoarea face ochii mari și, n-are încotro, îl laudă ! Dan însă n-o ia în seamă. El caută spre banca unde se află directoarea și, cînd îi întîlnește privirea și-i observă zîmbetul de pe buze, clipește repede dintr-un ochi, în semn de : „Ați văzut ? !"... Directoarea abia se abține să nu pufnească în rîs, în timp ce Dan străbate, cu capul sus și cu pași apăsați, spațiul, de la tablă pînă la banca lui...

La sfîrșitul clasei întîi, cînd a luat prima mențiune, „strigat" fiind imediat după premianți, Dănuț a primit o diplomă și o carte învelită în celofan. Tată-său tocmai îi cumpărase niște pantofiori noi, pe care băiatul îi încălțase cu această ocazie. Se nimeriseră însă cam mici și-l cam strîngeau. Adică, la drept vorbind, îl strîngeau bine. A răbdat el cît a răbdat, că nu era frumos să se descalțe la școală — ar fi rîs copiii de el —, dar, cînd a ajuns în stația de unde urmau, el și cu Alex, să se urce în troleibuz, ca să ajungă acasă, s-a așezat pe bordura trotuarului, a pus diploma și cartea alături și s-a descălțat. Nici n-a apucat să-și dezmorțească degetele, că troleibuzul s-a și oprit în stație.

„Repede, Alex, a strigat Dan, luîndu-și pantofii într-o mînă și împingîndu-l, cu cealaltă, din spate, pe fratele său mai mare, să urce pe scara mașinii. Repede ! a repetat băiețelul și ai grijă cum te urci !... (Deși mai mic, el era „responsabil" cu călătoria, el știa la ce stație trebuie să coboare, el îl ocrotea pe fratele său, la înghesuială, să nu-l lovească cineva, el... Și cînd se întîmpla să intre Alex la vreo încurcătură, cu unii copii mai răi, fie în curtea școlii, fie în jurul blocului unde locuiau, dacă îndrăznea cineva să-l lovească — Alexandru, mai fricos, încasa lovituri, nefiind în stare să riposteze — Dan „intra" în ei, ca un mic buldozer, plasînd, cu rapiditate, pumni în stînga și în dreapta, încît copii mult mai mari decît el ajunseseră să-l știe de frică. În acele momente, cînd își apăra fratele, mîna lui dreaptă nu mai conta. Îl durea cumplit, dar el nu ținea seama de asta. Îl scotea pe Alex din încăierare și pleca cu el acasă !)...

În troleibuz, desculț și cu pantofii în mînă, constată, de la o vreme, că nu are diploma și cartea. Se întristează, dar nu spune nimic... După cîteva minute, observă și Alexandru.

„Dane, unde e *mențiunea* ta ?" întrebă el, mirat.

„Le-am lăsat în stație, să se bucure și alții de ele, că mie mi-au fost de-ajuns !"

„Le-ai uitat în stație ? Bă, da' căscat ești !"

Dan își privește degetele de la picioare, pe care le mișcă din nou, ca să-și revină, după strînsoarea la care fuseseră supuse. Apoi, cu ochii în altă parte, îl anunță pe fratele său :

„Vezi că la prima coborîm !"...

Menţiuni a primit Dănuţ în fiecare clasă, pînă într-a patra, iar în clasa a V-a, pe care a terminat-o de curînd, a luat premiul al III-lea... Dar, vorba lui, „chiar dacă, la şcoală, nu eşti premiantul — se-nţelege «întîi» —, poţi să faci *ceva* în viaţă... care..."

Probabil că aşa s-a hotărît Dan să facă *judo..., lupte.* A văzut în nişte filme... A făcut, din asta, o pasiune, astfel că, numai după cîteva săptămîni, a ajuns să fie selecţionat pentru concursul naţional...

„Cum merge ?" l-a întrebat, într-o zi, directoarea, cînd „au mai stat de vorbă".

„Bine, vă mulţumesc !" a răspuns Dan... „*Mă lupt* şi eu pentru mîna asta !" a adăugat apoi băiatul, aproape cu lacrimi în ochi...

*

Incidentul, născut din vorbele lui Alex, s-a risipit printre firele înalte ale ierbii în care ne-am aşezat cu toţii, copleşiţi de frumuseţea şi de parfumul florilor din jur. Dan a uitat povestea „menţiunii"... Se răsfaţă, stînd trîntit în iarbă şi cu capul în poala verişoarei sale, căreia i-a oferit încă un buchet de albăstrele...

— Vă spuneam — încerc să înnod eu firul povestirii despre primul meu an de şcoală — că, pînă la urmă, am terminat cu bine clasa întîi... Tusea, care mă sîcîise pînă spre sfîrşitul primăverii, nu se potolea însă deloc. Dimpotrivă, după încheierea cursurilor, în vară, tuşeam din ce în ce mai mult şi mai tare. Mă duceam cu vitele pe zăvoi şi, cînd m-apuca tusea, mă auzeau ai mei, de-acasă, de la aproape o jumătate de kilometru. Mă auzea multă lume. Eu tuşeam pînă mă înecam, simţind că mă sufoc, că mor. Slăbeam în fiecare zi, iar de obraji mi se lipise parcă o pînză subţire de umbră. Oamenii din sat, care mă cunoşteau, credeau că nu mai scap. Le simţeam privirea compătimitoare, cînd treceau pe lîngă mine, însoţită, din cînd în cînd, de exclamaţia: „Bietul băiat ! Păcat de el !" Dar eu nu voiam să mor. Eram speriat, fiindcă nu mă mai făceam bine, dar nu voiam să mor. Nu ştiam însă ce să fac... Cînd simţeam că trebuie să tuşesc, mă abţineam cîteva zeci de secunde, pe care ajunsesem chiar să le număr. Făceam o competiţie cu mine însumi, din acest punct de vedere, ajungînd, uneori, cu un efort

aproape supraomenesc, pînă la un minut. În timpul acela cred să mă făceam roşu-vînăt. Apoi, nemaiputînd, izbucneam, şi tusea era atunci parcă şi mai puternică...

*

În primăvara aceea, liliacul pe care tata îl plantase la fereastra dinspre şosea a casei noastre, în anul în care m-am născut eu, n-a mai înflorit. Se nimerise să fie un liliac alb. Toţi ai casei au rămas miraţi : „liliac alb ? !“ se întrebau ei.

„Să ştii, Ioane, — i-a spus un vecin tatălui meu — că ăsta e un semn frumos : băiatul tău, cine ştie, va avea, poate, un destin mai deosebit !“

Cînd am auzit că este *liliacul meu*, m-am bucurat mult şi-am început să-l îngrijesc ca pe ochii din cap. Aşteptam fiecare primăvară ca pe un mare eveniment, fiindcă ea îmi aducea în fereastră bulgării aceia albi, cu mii şi mii de ochi, ce mă mîngîiau, răspîndind peste fiinţa mea ameţitoarele lor arome.

Dar, în primăvara în care m-am îmbolnăvit, n-a mai înflorit nici liliacul cel alb ! Era verde, frumos, ca şi toată grădina, dar n-a mai înflorit !... Încordarea, din semnele de întrebare, se năştea acum cu alte semnificaţii... „Oare ce-o fi cu el ?... Ce poate să însemne asta ?“ auzeam rostindu-se, ici-colo, în ograda noastră sau dincolo de ea...

Cînd m-am îmbolnăvit, asemenea întrebări au început să devină şi mai apăsătoare... Mă rugam, în fiecare zi, de liliac să nu moară — şi, pentru aceasta, îl udam, şi dimineaţa, şi seara, îl cercetam cu atenţie să văd dacă n-a apărut vreun semn rău, stăteam de vorbă cu el...

Mama, care era cu ochii pe mine, simţea că i se rupe inima de zbuciumul şi de spaimele mele. O vedeam, cînd mă apuca tusea şi ea se afla prin preajmă, cum întoarce capul, ca să nu-i zăresc lacrimile... Mi-a făcut tot ceea ce a ştiut. A încercat tot felul de leacuri, mi-a fiert şi mi-a dat să beau toate buruienile în care spera. Degeaba !... Pînă într-o zi cînd, luîndu-mă de mînă, s-a hotărît să mă ducă la spitalul dintr-o comună vecină, cam la vreo zece kilometri de aici...

Am urcat dealul acesta, apoi încă un deal şi-am ajuns în pădurea către care ne îndreptăm şi noi acum...

Ne aflam într-o poiană, în mijlocul pădurii. Pe mine m-a apucat, din nou, tusea. Obosisem, nu mai puteam să merg. Am căzut în genunchi și-am tușit pînă aproape am leșinat...

„Săriți, oameni buni, mi se prăpădește băiatul!" am auzit-o pe mama strigînd...

În cîteva minute au sosit lîngă noi niște ciobani, care pășteau o turmă de oi, în poiana aceea.

Între ei se afla unul mai bătrîn care, luînd-o pe mama de-o parte, i-a spus ceva în șoaptă. S-a apropiat apoi de mine și mi-a spus c-o să-mi dea să beau lapte cald de la oi, care o să mă ajute să mă fac bine!...

În cel mult zece minute, s-a întors cu o ulcică din pămînt ars, cam de un litru, înăuntrul căreia se afla, pînă la jumătate, niște lapte gălbui la culoare și cu steluțe de grăsime pe deasupra. Se vedea că era proaspăt muls, fiindcă aburea.

Nu băusem niciodată lapte de la oi. Nici de la vacă nu voiam să beau, pînă ce mama nu mi-l fierbea. Atunci însă mi-am apropiat buzele de marginea oalei și, căutînd să-mi domin greața, ce începuse deja să-mi foiască în stomac, am băut pe nerăsuflate și cu ochii închiși laptele oferit de cioban. Cînd m-a văzut că îndepărtez ulcica de la gură, bătrînul, aflat lîngă mine, mi-a întins o bucată de brînză, pe care o avea în mînă, obligîndu-mă să muște din ea și să înghit imediat. M-am executat, sperînd ca în felul acesta să-mi potolesc greața ce-mi ajunsese în gît, unde clocotea și se tot înnoda, amenințînd să zădărnicească întregul efort.

Brînza înghițită s-a dovedit salvatoare. Am îndrăznit să mai cer o îmbucătură. Bătrînul mi-a oferit cu dărnicie, trimițînd, totodată, pe unul dintre ortacii săi să mai aducă o bucată, dimpreună cu o „frîntură de mămăliguță caldă", pe care chiar atunci se nimerise s-o răstoarne din ceaun. Cît ai clipi din ochi, au sosit și brînza și mămăliguța, de data aceasta într-o strachină. Am mîncat cu poftă și, spre surprinderea mea, ca și a mamei, am observat că nu-mi mai vine să tușesc.

„Ți-am spus eu, femeie? a zis baciul cel bătrîn. Acum întoarce-te acasă! N-ai ce să cauți cu băiatul la spital. Vii cu el aici, la noi, timp de o săptămînă, de astăzi înainte, în fiecare dimineață. Vom repeta *tratamentul!* Și-ai să vezi, feciorul dumitale se va face, sigur, sănătos!"

Mama, săraca, nu știa cum să-i mai mulțumească bătrînului baci. Cred că dacă i-ar fi dat voie, ar fi fost în stare să-i sărute chiar mîna... Scena m-a impresionat mult, de aceea o țin atît de bine minte...

La întoarcere, pînă acasă, n-am mai tușit! În timpul nopții însă, cîteva spasme m-au chinuit din nou. În ziua următoare și-apoi în celelalte, pînă la sfîrșitul săptămînii, tusea s-a liniștit tot mai mult, după fiecare ulcică de lapte băut, astfel că mi-am revenit, scăpînd, cu ajutorul ciobanilor, de nenorocirea ce planase asupra vieții mele...

Despre secretul laptelui însă, care nu fusese muls de la oi, ci de la acel animal prieten, mai bine-zis prietenă a oilor, care merge, de obicei, în frunte, ori în mijlocul turmei, aveam să aflu mult mai tîrziu...

— Adică vrei să spui, unchiule Geo — întrebă Alex — că ai băut lapte de... măgăriță ?

— Exact, Alexandre ! Și să știi că, fără el, tusea convulsivă de care sufeream și căreia oamenii, la țară, îi spun și „măgărească" (după zgomotele pe care le fac bolnavii tușind, dar, probabil, și după sursa leacului), nu m-aș fi vindecat !

Băiatul face o grimasă de greață, scuturîndu-se.

— Îmi pare rău, unchiule, că nu ne-ai spus povestea aceasta mai de mult... intervine Dan, cu zîmbetul pe buze... În orice caz, de astăzi înainte, voi avea un respect deosebit pentru... măgari ! Pentru cei *adevărați*, bineînțeles ! adaugă el, rîzînd, și dîndu-se peste cap prin iarbă.

Tarzan și Lupu, care stătuseră cuminți, la cîțiva metri de noi, dormitînd cu capul pe labele din față, se scoală, ca la comandă, și încep să ne dea tîrcoale.

*

Ne ridicăm cu toții și începem să urcăm dealul...

Îmi aduc aminte că panta aceasta, de peste o sută de metri, pe care acum o luăm în stăpînire pas cu pas, se transforma, în timpul iernilor copilăriei mele, într-o nemaipomenită pîrtie pentru săniuțe și schiuri.

— Vă mai dați cu săniuțele pe-aici ? o întreb pe Mihaela.

— Bineînțeles ! Iarna, cînd e zăpadă bună pentru așa ceva, e potop de copii. Mai ales duminica ! răspunde fata.

— Și pe vremea mea era la fel ! Veneam cu frații mei mai mici — cu părinții noștri. Aveam o sanie în care încăpeam toți trei. Urcam pînă în vîrful dealului și ne dădeam drumul. Senzația era nemaipomenită. Zburam, nu alta, fiindcă sania prindea o viteză extraordinară.

— Și nu vă era frică ? întreabă Alexandru, curios.

— De ce să le fie frică ? Cel mult... se răsturnau în zăpadă ! îi răspunde fratele mai mic.

— Ai dreptate. Dănuț ! Deși pericolele puteau fi și mai mari ; lovindu-te de alte sănii, te puteai accidenta. Dar noi ne învățaserăm. Conduceam cu grijă și nu ne răsturnam !

— Și cine conducea, matale, unchiule Geo, sau tata ? Ori unchiul Costel ? întreabă Dănuț.

Conduceam pe rînd, căci fiecare dintre noi era în stare s-o facă. În orice caz, trăiam clipe sublime : ni se părea că, într-adevăr, ne aflăm în zbor deasupra pămîntului, aripa noastră, binefăcătoare, fiind... sania. Aceeași senzație, a zborului, n-o mai încerci decît călărind...

— Povestește-ne, povestește-ne ! se roagă Dan.

— Am să vă spun, dar mai tîrziu ori într-o altă zi... Acum priviți, priviți această minune frumos mirositoare, foșnitoare și fragilă, care este dealul !... Și, mai ales, priviți de-aici din creștet, către apus !...

Ne întoarcem cu toții cu spatele către soare-răsare. Privind către apus, ochii ni se opresc, mai întîi, pe cordonul acela de străjeri, înalți și voinici, născuți parcă o dată cu glia, dincolo de care șerpuiește panglica cenușie de asfalt, mărginită, de partea cealaltă de încă un cordon de paznici ce-și dau, peste capul ei, mîna cu frații lor de trudă și de veșnicie.

„Cîte, oare, n-au văzut și n-au auzit plutele acestea bătrîne de sute și sute de ani !“ exclam, cu gîndul la atîtea întîmplări pe care eu însumi le cunosc...

Și, mai departe de șosea, se-ntinde *zăvoiul*, pe care îl traversează un rîu nestăvilit... Și-apoi, livezile cu meri, grădinile de zarzavat, mari porțiuni de grîu și de porumb, pînă ce ajungem, cu ochii, la un alt sat, de la poalele altui deal !...

— De-aici, de sus, priveliștea este magnifică ! se extaziază Dan. Am impresia că, dacă închid ochii și întind mîna, pot să mîngîi plutele de pe marginea șoselei — continuă el, închizînd chiar ochii și întinzînd mîna cea

dreaptă — și că, peste o palmă de loc doar, se află dealul celălalt !... Unchiule Geo, continuă el cu însuflețire, vezi, noi am mai fost pe-aici, dar niciodată nu ne-am uitat la ceea ce este în jur așa cum o facem acum. Îmi pare bine c-ai venit cu noi ! adaugă, prinzîndu-mă de mînă...

Deși i-am înțeles foarte bine trăirea, spun, totuși, glumind :

— Ești un mare șmecher, Dănuțule !

— Nu sînt ! exclamă băiatul, apăsat, privindu-mă în ochi... Dar pot să mă fac, continuă, desprinzîndu-se de mîna mea și culcîndu-se în iarbă. Alex se uită cîteva clipe, după care face și el aceeași mișcare... Mihaela mă cercetează rugătoare. Îi fac semn că n-am nimic împotriva să-i urmeze. Ea execută mișcarea fără întîrziere...

Sînt acum, toți trei, înșirați pe culmea dealului, unul în continuarea celuilalt. Potrivindu-mă jocului, număr și dau startul. Trupurile copiilor încep să se rostogolească prin marea de iarbă și flori, fiecare înfășurîndu-se în mătasea de azur a cerului, din care decupează fîșii pe măsură, îmbibîndu-le cu balsamul nemuritor al florilor de cîmp. De la o vreme, rîsul îi cuprinde pe toți trei și hohotele lor răsună, ca un cînt fericit, pînă departe, umplînd, cu zigzagurile lui nevinovate, întreaga vale, parcă întreaga lume...

Tarzan și Lupu ar dori să-i imite, dar parcă se jenează, ei fiind doi cîini *serioși*. Aleargă după copii, cîtva timp, certîndu-i prin lătrături succesive, pentru ca, pînă la urmă, învinși de curiozitate, să-și părăsească mîndria și să se trîntească la pămînt și, strîngîndu-și picioarele pe lîngă trup, așa cum făcuseră copiii cu mîinile, să înceapă să se rostogolească și ei, schelălăind de plăcere...

O femeie, care, întîmplător, trece prin preajmă, se miră văzîndu-i, și rîde de-și simte „băierile inimii" tremurînd. Se oprește apoi și-i „scuipă", spunînd :

— Ptiu ! bată-vă să vă bată de năzdrăvani ! Ia uitați-vă, oameni buni, au învățat pînă și cîinii să se rostogolească !

Ajungînd în vîrful dealului, de unde, încîntat, privesc „spectacolul", mă întreabă puțin jenată :

— Ai dumneavoastră sînt ?

— *Ai mei !* răspund, fără să stau prea mult pe gînduri...

— Să vă trăiască ! adaugă femeia... că năzdrăvani mai sînt !...

În acest timp, copiii şi cîinii se ridică din iarbă şi aleargă, pe întrecute, spre mine.

— A fost nemaipomenit ! Nemaipomenit ! se aude glasul lui Dan... Am să vin şi la iarnă să mă dau cu sania ! Am să vin, Mihaela, auzi, am să vin !...

*

După ce traversăm calea ferată, începem să urcăm un nou deal. Aici ne strecurăm pe sub coroanele bogate ale unor meri, aşezaţi rînduri-rînduri, precum ostaşii la paradă, în grădini ce ni se par fără sfîrşit. Sînt ale cooperativei agricole din comună.

— Peste toţi merii aceştia tata este stăpîn ! spune, la un moment dat, Mihaela. Cred că se află pe undeva, pe aici. Se îngrijeşte de ei şi-i iubeşte, de parcă ar fi propriii lui copii... Să-l vedeţi cum îi sapă la rădăcină, cum îi curăţă de uscături sau cum le taie crengile în aşa fel încît să le crească o coroană bogată, rotundă, frumoasă şi să rodească. Toamna, tîrziu, le îmbracă trunchiurile în paie de grîu şi le leagă de jur împrejur, ca, în timpul iernii, să nu le strice iepurii coaja... Acum cred că le pune proptele, spre a le sprijini crengile să nu se rupă sub povara roadelor. Vedeţi ce multe sînt ? La toamnă să veniţi ! Este aici un adevărat paradis !...

Cunoşteam un asemenea *paradis*, îl ştiam din vremea copilăriei mele. Învăţătorul nostru, Sandu Lăzărescu, era şi un mare iubitor al naturii. Deseori putea fi văzut în grădina şcolii, lucrînd alături de copii, învăţîndu-i să altoiască pomii, să-i îngrijească. El spunea că şi pomii au suflet şi, din cînd în cînd, îl puteai auzi stînd de vorbă cu ei.

Mi-amintesc că, odată, într-o primăvară — eram în clasa a treia — l-am zărit în grădină dis-de-dimineaţă. Plecasem mai devreme de-acasă, împreună cu prietenul meu, Barbu. Drumul nostru către şcoală trecea prin grădina aceea. Ne-am oprit în spatele unui nuc masiv, ca să-l urmărim pe învăţător. Se mişca uşor, de la un pom la altul, îl privea pe fiecare, îi şoptea cîte ceva. După cîteva minute, s-a apropiat de un cireş tînăr, un pui de cireş de fapt, cu o coroană rotundă, armonicasă, din crenguţe în-

cărcate cu buchete de flori. Se pregătea să dea rod bogat cireşul. Era primul lui rod.

Ajungînd lîngă el, numai ce-l auzim pe Sandu Lăzărescu : „Măi, băiatul tatii, măi, frumosul tatii, ce faci, măi voinicule ?" Şi, întinzînd braţul drept, i-a înconjurat coroana, apropiindu-şi, în acelaşi timp, obrazul, cu nesfîrşită dragoste, de ninsoarea petalelor albe, plăcut mirositoare, ce zîmbeau dimineţii de mai.

În anul următor, am plantat pe dealul pe care ne aflăm acum, dar într-o altă parte, mai spre sud, o adevărată pădure de meri. Am pregătit terenul în terase, aşa cum ne-a învăţat Sandu Lăzărescu şi i-am plantat. De fapt, fiecare rădăcină intra în pămînt purtată de mîna lui, supravegheată de ochii lui, „încălzită însă, cum îi plăcea învăţătorului să spună, de sufletele noastre curate". Nici un pom, dintre aceia, nu s-a uscat, iar în cîţiva ani au crescut cu toţii ca o minune, începînd să rodească...

Eram, de-acum, în al doilea an de liceu. Urma să-l încep din toamnă. Mama avea o rudă pe-aici, în marginea satului, o femeie în vîrstă, căreia ne obişnuisem să-i spunem tuşa Maria. Trăia singură, retrasă, într-o căsuţă de sub dealul acesta, vecin cu pădurea cea mare de stejari. Veneam, din cînd în cînd pe la ea, trimis de mama cu cîte ceva. Uneori rămîneam la bătrînă cîteva zile. Îmi plăcea aici, era linişte, era frumos, iar ea mă răsfăţa cu tot felul de bunătăţi. Era o femeie blîndă şi bună „s-o pui la rană", cum se spune. Trecuse de şaptezeci de ani, dar avea părul aproape tot negru, o faţă albă, care fusese frumoasă în tinereţe, iar în ochii căprui, acum obosiţi, mai luceau, din cînd în cînd, luminile de prospeţime a spiritului. Îi murise soţul, cu zeci de ani în urmă, în război, şi ea nu se mai recăsătorise. N-avusese nici un copil, aşa că a rămas să trăiască singură.

Tuşa Maria avea gospodărie bine întocmită, cu lighioane multe prin curte, cum obişnuia ea să-şi numească păsările, iar casa, cu cele trei camere ale ei, era curată ca un pahar şi mirosea frumos a flori şi a mere, a gutui şi dulceţuri de toate felurile. Cînd veneam aici, nu scăpam pînă „nu gustam" din fel de fel de borcane cu dulceaţă, pînă nu mîncam plăcintă cu mere şi plăcintă cu brînză, atunci făcute, proaspete şi tuşa mă tot îndemna : „Mai ia, Geo, mamă, ia băieţaş, încă o bucată, ia, dragule, uite, gustă şi din borcanul ăsta ; stai să-ţi dea tuşa acum ceva

nemaipomenit !"... Şi, aşa, tot luam, tot luam, pînă ce chiar că nu mai puteam ! Atunci tuşa Maria mă încuraja, zicîndu-mi : „Nu-i nimic, Geo, mamă, lasă că îl culcă ea tuşa pe băiat colea în pat curat şi moale şi, mîine-dimineaţă, o luăm de la capăt", mai adăuga, zîmbindu-mi cu ochii calzi şi buni. Şi chiar aşa se şi întîmpla : cînd nu mai puteam de sătul, dar şi de sporovăială — că vorbeam cu bătrîna despre cîte în lună şi în stele, iar mie-mi plăcea să discut cu dînsa, fiindcă, după ce mă iscodea cu cîte ceva, ştiindu-mi obiceiul, mă lăsa să vorbesc, să vorbesc ! —, deci, cînd isprăveam şi cu mîncatul şi cu sporovăitul, treceam, într-adevăr, la culcare, în patul moale, cu lenjerie curată, care mirosea a scrobeală proaspătă, zbicită în adieri de vînt şi de soare !...

M-am dus în vara aceea — era la începutul lui septembrie (mai aveam puţin şi plecam la liceu) — pe la tuşa Maria. M-a primit ca de obicei.

Am făcut inspecţie, mai întîi la cămară ; tuşa m-a lăsat să admir ordinea, curăţenia şi varietatea sorturilor, care, atunci, întrecuseră parcă orice limită : pe policioarele acoperite cu hîrtie albă, proaspăt schimbată, zeci de borcane cu dulceaţă ! Fiecare purta pe obraz cîte o etichetă pe care bătrîna mîzgălise, cum putea ea, cu creion chimic, indicaţii asupra conţinutului, ca de exemplu : „cireşe amare"...

— Mamăăă ! exclamă Dănuţ, ce grozăvie e dulceaţa de cireşe amare !

— „Cireşe albe" — continui eu — „struguri", „vişine", „gutui", „fragi", „nuci verzi" etc.

— Nu se poate : şi nuci verzi ? întreabă Alex, ironic, nevenindu-i să creadă.

— Da, şi de nuci verzi ! susţin... Ai mîncat ?

— Am mîncat o singură dată, de la bunica !...

— Apoi am început cu gustatul : „Ia, Geo, ia, dragule, mai încearcă şi din asta, şi din asta !..." mă îndemna.

— Auzi, unchiule, mai trăieşte „tuşa Maria" asta ? se interesează Dănuţ.

— Nu, Dane ! E de mult pămînt ! De peste douăzeci de ani ! Casa ei, rămasă pustie, aproape că s-a dărîmat. Dacă vreţi, putem s-o vedem...

— Ei, şi ? mai întreabă Alex. Nu ţi s-a făcut rău de-atîta dulceaţă ?

— Nu, că ne-am apucat de treabă... A pregătit tușa coca pentru plăcintă cu mere și plăcintă cu brînză, iar eu am curățat merele și le-am dat pe răzătoare, am ajutat-o să amestece brînza cu fel de fel de mirodenii și, cînd totul era gata — tăvile pline fiind așezate în cuptor — am ieșit împreună în ogradă, am încolțit un cocoșel, undeva, lîngă gard, i-am luat gîtul cu toporul și l-am curățat, ca să-l perpelim apoi pe jăratec și să-l tăvălim prin mujdei de usturoi, așa cum îi stă bine.

Și, ca de obicei, cînd mirosurile acestea toate, atît de îmbietoare, au început să dea buzna nu numai dincolo de ușile casei, ci și dincolo de împrejurimile ogrăzii, lîngă gardul tușii Maria, venind dinspre ograda vecină, a apărut neica Gheorghe Botez, pe-atunci un bătrîn falnic, care, în ciuda celor aproape 90 de ani pe care îi avea, se ținea drept, arăta încă vînjos, călca sigur și vorbea cu limpezime sfătoasă și caldă. Avea părul mare, lung pînă aproape de umeri și sur ca lîna oilor seine, sprîncenele stufoase și mustața bogată îi erau însă albe, iar în obraji păstra încă urme de roșeață. Peste pantalonii albi, strînși pe picior, purta cămașă cu rîuri pe poale, încinsă, la mijloc, cu un chimir lat, din piele cafenie, bătută cu ținte de argint.

Cam de tot atîția ani, de cînd tușa Maria rămăsese fără bărbat, murise și femeia lui neica Gheorghe Botez. Deși încă tînăr pe-atunci, își crescuse singur cei doi băieți ce-i avea. Aceștia se făcuseră mari, terminaseră școli și facultăți, întemeindu-și gospodării departe de satul natal, unul într-un oraș, celălalt în altul. Veneau, din cînd în cînd, pe la tatăl lor ori îi trimiteau cîte ceva, sprijinindu-i bătrînețile.

Ca vecini, neica Gheorghe și tușa Maria s-au înțeles totdeauna bine și s-au ajutat...

Bătrînul ne-a dat binețe, s-a bucurat că mă vede, iar tușa Maria l-a invitat, bineînțeles, la masă. S-a dus apoi repede în magazie și-a adus de-acolo o sticluță cu o licoare galbenă ca untdelemnul...

„Tu, Marie, a zis neica Gheorghe, uitîndu-se la sticla din fața lui, vrei ca toate să fie pe-o formă : eu bătrîn, tu bătrînă, și țuica la fel cu noi ?"

„Da', de cînd nu-ți mai place, neică, ce este bătrîn ?" i-a răspuns femeia cu o anumită nuanță în glas !...

„Apoi, drept să-ți spun, mie bătrînețea nu mi-a plăcut niciodată, dar, bătu-o-ar s-o bată, cine știu eu, tot n-am scăpat de ea ! Asta nu înseamnă că în gusturile mele nu accept și excepții. Accept ! Două sînt de față : tu și țuica ! Și-apoi avem la masă și tinerețe : băiat tînăr și cocoșel tînăr, căruia îi rupem oasele, săracul, și le mai și mîncăm cu usturoi !" a zis moșul, zîmbind pe sub mustața-i stufoasă...

Pe prispa casei tușii Maria, în fața plăcintelor și a unei oale cu vin negru, am stat în seara aceea de vorbă cu neica Gheorghe Botez pînă noaptea tîrziu. Nu ne mai întîlnirăm din vara trecută și el simțea nevoia să-mi povestească despre toate cîte le făcuse în acest timp și, mai ales, despre ceea ce gîndise în zilele lungi și în nopțile și mai lungi, transformate în ceasuri de veghe.

Și, ca orice bătrîn, zicea ce mai zicea despre ziua de azi, dar cu ochii sufletului era mereu spre ziua de ieri, spre timpul trăit și socotit în ani, în zeci de ani, pieriți fără nici o putință de întoarcere.

Cînd vorbea despre tinerețile lui și ale tușii Maria, ca și despre ale celor pe care îi cunoscuse, cu care împărțise munca și viața, glasul lui se aprindea, vibrațiile baritonale ale vocii urcau tremurînd, pentru ca, apoi, să se stingă treptat, transformîndu-se aproape în șoaptă dulce și îndurerată.

Neica Gheorghe era și un povestitor iscusit, fapt pentru care, cu prilejul fiecărei întîlniri, atunci cînd nu mă săturam cu ceea ce îmi spunea din proprie inițiativă, îl rugam să mai caute în desaga sa plină cu tulburătoare amintiri.

Astfel, în seara aceea, de pildă, am aflat lucruri interesante despre haiducul Radu lui Anghel și despre *comoara* din dealul urșilor...

— Mihaela — spuse Alexandru, pripit — te rog să pui masa, că, precis, urmează altă povestire !...

— O, ce bine, hai să mîncăm, să mîncăm ! sare Dan... Dar eu vreau să ascult și povestea cu haiducul... adaugă el. Așa-i că ne-o spui, unchiule Geo ?

Propunerea lui Alex s-a aprobat. Ne-am așezat sub un măr, la umbră ; Mihaela a scos, dintr-o pungă, „proviziile" pe care le luase de-acasă tocmai în acest scop și-a întins masa... Gîndindu-mă la puiul de altădată, tăvălit prin mujdei de usturoi, și la dulcețurile tușii Maria —

despre care vorbisem atîta — mi se făcuse foame și mie. Așa că mîncam acum, pe-ntrecute, cu Dan și cu Alex, căci Mihaela, în calitatea ei de gazdă, mai mult ne privea...

— Și-acum, că ne-am refăcut forțele, ai cuvîntul, unchiule Geo ! se auzi, din nou, glasul lui Alexandru.

— Chiar vreți să vă povestesc despre Radu lui Anghel ?

— Daaa ! răsunară cele trei voci, la unison.

*

— Neica Gheorghe plecase de mult ! începui eu... Noaptea era liniștită și albă. Luna, cu chipul ei întreg, rotund, privea către pămînt, plimbîndu-și razele reci peste păduri și ape, peste cîmpuri...

Deodată, aud undeva, nu prea departe, ropot de cai, potop de copite care bat pămîntul ritmic ! Cobor de pe prispă și privesc în jur... Zgomotele se aud tot mai aproape, mai aproape. Natura toată freamătă... Nucul cel mare, crescut lîngă tîmpla casei tușii Maria, își sună, înfiorat, frunzele, scăpînd, din cînd în cînd, de emoție, bombele sale mici, roșietice, care cad ca o ploaie în iarba cea rară de dedesubt.

Cavalcada se apropia tot mai mult. Iată, în sfîrșit, un grup de călăreți apărînd pe creasta dealului din față. E *dealul urșilor*, numit astfel de oameni, pentru că, aflîndu-se în buza pădurii, era plin, altădată, de zmeuriș, în care urșii se afundau să mănînce în voie și pace.

Caii, negri și roibi, se opresc, ca la un semn, săltîndu-se în două picioare și pufnind pe nările înfiorate din care țîșnesc trîmbe de aburi. În fruntea grupului, călare pe un cal alb, se rotește un bărbat cu plete negre, pe care le flutură în vînt, îmbrăcat cu o haină țărănească, din postav de lînă, de culoare deschisă, înflorită cu găitane cafenii și cu nasturi de argint ce sclipesc în lumina lunii. De sub cingătoarea lată de piele se văd ieșind paturi de pistoale, iar din spate, deasupra umărului stîng, îi crește țeava dublă a flintei cu care se apăra de poteră. Nu mai încape nici o îndoială că este Radu lui Anghel, vestitul haiduc de prin părțile locului, însoțit de ortacii săi, cărora, iată, acum, le face un semn, arătînd către un stejar falnic din marginea pădurii.

În cîteva secunde, cai și călăreți, cu toții, sînt în jurul stejarului. La comanda bărbatului de pe calul cel alb, haiducii descalecă în grabă, priponindu-și caii de tufele din apropiere. Apoi tîrăsc lîngă tulpina bătrînului stejar cîțiva saci, în care, fără îndoială, ascundeau neprețuite comori... Așa, cum au apărut de pe creasta dealului, mi s-a părut că veneau dinspre conacul boierului Dobrotescu, cel pe a cărui moșie lucrau, de zeci de ani, toate satele din jur.

Radu lui Anghel, „arhanghelul dreptății", cum îl numeau țăranii, îl avertizase, în mai multe rînduri, pe boierul, putred de bogat și hapsîn, cerîndu-i să fie mai omenos cu cei care-i munceau pămîntul și care nu cîștigau nici atît cît să nu moară de foame. Dar, de fiecare dată, boierul strîmbase a dispreț din nasul lui mare, zburlindu-și firele de păr ce-i creșteau pe gogoloiul din vîrf ca niște țepi de arici.

Atunci haiducul începuse să facă singur dreptate și, astfel, țăranii cei mai necăjiți se pomeneau, cu cîte o pungă cu galbeni, ce-i scotea, măcar pentru o vreme, din nevoie. Știau că acestea erau darurile haiducului și bieții oameni se rugau pentru sănătatea lui, în general neavînd cum să-i mulțumească altfel. Din cînd în cînd, folosea limbajul specific al unor semne, pe care le plantau în drumurile cunoscute ale lui Radu, spre a-l anunța de intențiile poterelor ce urmau să-l caute.

Haiducii au săpat la rădăcina stejarului o groapă adîncă în care au așezat, cu grijă, sacii aduși, acoperindu-i apoi cu pămînt, deasupra căruia au potrivit brazdele de iarbă în așa fel, încît nimic să nu se observe. Inspectînd locul, Radu s-a declarat mulțumit, după care a ridicat glas, în tăcerea și în liniștea nopții, rostind greu jurămînt și blestem ca nici unul din cei treisprezece haiduci, în frunte cu el, să nu încerce să dezgroape comoara. Mai mult, comoara să nu poată fi dezgropată decît în prezența întregului grup, a celor treisprezece !...

Și, cînd a înălțat pistolul a semn, un singur glas, izbucnit din treisprezece piepturi, a înfiorat noaptea cu un singur cuvînt : „Jurăm" !

Din nou, ropot de copite și cele treisprezece năluci, de cai și călăreți, în fruntea cărora ardea o flacără albă, au dispărut dincolo de creastă, lăsîndu-mă cu inima bătîndu-mi puternic în piept...

„Geo, Geo, scoală-te, mamă, că e tîrziu !" m-a strigat cineva de la capul patului...

Tușa Maria se aplecase deasupra mea și mă mîngîia pe fruntea transpirată.

„Ce e cu tine, de ce te zbăteai așa, ai visat urît ?" m-a întrebat ea...

Prin fereastră, pătrundeau, blînde, razele de soare. Am rotit ochii în jur a recunoaștere, înțelegînd imediat unde mă aflam. Îmi venea s-o întreb pe tușa Maria dacă și ea îl văzuse pe Radu lui Anghel! Apoi, m-am pomenit zîmbind singur gîndului meu... Observîndu-mă, femeia m-a întrebat de ce zîmbesc. Ce era să-i spun ? !...

„Îi zîmbeam lui Radu lui Anghel !" i-am răspuns.

„Haiducului ? m-a întrebat, mirată. Te pomenești că l-ai visat ? !... Ți-a împuiat capul aseară palavragiul de neica Gheorghe, asta e ! Ia ieși afară și te spală cu puțină apă rece pe față și-ai să vezi cum dispar toate vedeniile !" m-a îndemnat bătrîna.

Am ieșit, bineînțeles ! M-am spălat cu apă rece pînă la brîu și m-am frecat apoi bine cu un prosop aspru, de bumbac. Mă simțeam, acum, de minune.

Cînd tușa pregătea micul dejun, a apărut, prin grădină, și neica Gheorghe.

„Cum ai dormit, voinicule ?" m-a întîmpinat el, în loc de *bună dimineața !*

„Cum să doarmă ? a răspuns, înaintea mea, bătrîna, l-a visat, bineînțeles, pe Radu lui Anghel. Că așa ești dumneata, pînă nu răscolești toți morții, nu te lași !" a mai zis femeia, prefăcîndu-se că-l ceartă.

„Dar nici nu era vorba de morți, Marie, a răspuns bătrînul. Radu lui Anghel n-a murit, să știi de la mine. Degeaba l-or pușcat ei, poterașii și stăpînirea, cînd l-or prins ! Atîta vreme cît mai vorbim de el, trăiește ! Și-apoi comoara, comoara există, oamenii încă o mai caută ! Iată, numai acum cîteva zile — a început el să povestească — atunci cînd a fost trăsnit stejarul cel bătrîn, pe timpul furtunii, și-a ars... îți amintești ? Ce spuneau ciobanii, care erau cu turmele de oi, și au fost martori ? !..."

„Ei, ce să spună, închipuiri de-ale lor !" a răspuns zeflemitoare, bătrîna.

„Ba nu-s închipuiri, gîndește-te bine ! Auzi, Geo, mi s-a adresat el mie, observînd că-l urmăream cu interes... Fii atent !...

Ploua, ploua tare de tot ! Cădea de sus potop de apă învîrtejită de vînt și spintecată de săgeți de lumină, urmate de bubuituri ca la război. Fulgera și tuna de-ți venea să intri sub pămînt, să te ascunzi...

Ciobanii se aflau cu turmele pe deal. Au strîns oile în grupuri mari, în luminiș, departe de copaci, și le păzeau. N-au mai avut timp să le ducă la stînă, că ploaia se pornise în cîteva minute, pe neașteptate. Se întunecase dintr-o dată, în mijlocul zilei, și începuse să se reverse potopul...

Deodată, cum stăteau ei așa, ciobanii, vreau să zic, cu mintenele pe cap, apărîndu-se cît puteau de ploaie, văd o săgeată de foc înfigîndu-se în inima stejarului cel bătrîn de la marginea pădurii. Trăia, săracul, mai izolat, parcă era sortit morții...

După săgeată, a urmat o puternică bubuitură care a cutremurat pădurea. Stejarul a căzut despicat în două și, în același timp, crengile sale, tulpina, totul, au fost cuprinse de o flacără roșie, ce-a început să le mistuie.

Ciobanii s-au înspăimîntat ! Văzînd că ploaia ce cădea de sus nu numai că nu ostoia focul, ci, parcă, dimpotrivă, îi dădea și mai multă vigoare, au trimis un băiat să anunțe oamenii din sat să vină cîțiva, ca să păzească pădurea, să nu se întindă focul.

Au sosit, repede, vreo zece-cinciprezece oameni, care au stat de pază pînă noaptea, tîrziu... Ploaia se oprise de mult. Trupul stejarului se mistuia în continuare, văitîndu-se și aruncînd către cer șuvoi de scîntei, care păreau o puzderie de mici stele, ce dispăreau treptat, înghițite de întuneric.

După ore în șir de așteptare, flăcările au scăzut, au toț scăzut, pînă n-au mai putut să se ridice de la pămînt... Atunci, oamenii au tăbărît cu tot felul de lemne, cu cazmale și lopeți peste tăciunii aprinși, lovindu-i cu sete, pînă ce le striveau inima, făcîndu-i negri, ca noaptea.

. Dar, tocmai cînd se pregăteau să plece, socotind treaba terminată, atunci au observat, cu mirare, că deasupra vetrei negre pîlpîiau, întrerupte, limbi de flăcări galbene.

S-au întors și au răscolit, încă o dată, tăciunii stinși, crezînd că a rămas pe undeva o vatră de jăratec. N-au găsit însă nimic. Și, sub ochii lor, din nou, filfîiau umbre de flăcări.

«Măi, să fie ! își ziseră oamenii. Ce s-o fi întîmplat ?» Și s-au așezat pe de lături, așteptînd. Flăcările misterioase își vedeau de treabă... Se înălțau un metru-doi, de la pămînt, și dispăreau imediat. Dacă n-ar fi fost noapte, întuneric, probabil că n-ar fi putut fi observate. Dar așa, se vedeau clar ! Cei prezenți se întrebau unii pe alții, ca să se convingă că n-au halucinații : «Le-ai văzut, Ioane ? Le-ai văzut, Dumitre, Stane, Vasile ! Le-ați văzut ?». «Înseamnă că nu visăm, a zis atunci, Marin Dogaru, cel mai bătrîn dintre ei... Asta e ! Am găsit !... Oameni buni, țipă el către ceilalți, n-o fi fost ăsta stejarul haiducului, al lui Radu lui Anghel ? Aici o fi îngropată comoara !...»

Cuvîntul de la sfîrșit a trecut prin fiecare din cei zececincisprezece bărbați ca un fior cald...

S-au repezit la cazmale și-au început să sape !... Și-au săpat, făcînd, pe locul fostului stejar, adevărate tranșee... Luminile zorilor i-au găsit scormonind pămîntul, transpirați, congestionați la față, încrîncenați ! Dar de comoară n-au dat !... Au lăsat lucrurile așa, fiindcă erau istoviți. S-au întors pe la casele lor. Gîndul le este însă și acum, acolo, sus, la fostul stejar din dealul urșilor. Lucrurile n-au fost însă lămurite, oamenii mai speră ! Sînt sigur că se vor întoarce și vor relua săpăturile !" a încheiat neica Gheorghe, palpitanta-i povestire...

„N-au decît să sape ! a răspuns tușa Maria, cu ironie în glas. Nu le ajunge cît au, vor să se pricopsească acum și cu comoară ! Din partea mea, pricopsească-se !" a făcut ea un gest de lehamite...

...Peste cîteva minute, am pornit-o cu neica Gheorghe prin grădină, în sus, către dealul urșilor. După vreo sută de metri, ograda lui se termina, mărginită de un gard bătrîn ce abia își mai păstra ulucile, prinse de lații aproape putreziți... Am ieșit printr-o deschizătură, care fusese, cîndva, o poartă... Am rămas încremenit !...

„Neică, ce este aici ?" am întrebat atunci, cu mirare.

„Cum, ce este ? mi-a răspuns bătrînul, nu se vede ? Livada de meri pe care ați plantat-o voi, copiii, cu vreo șapte-opt ani în urmă, împreună cu învățătorul Sandu Lăzărescu..."

Eram uimit ! Vă mărturisesc că nici în vis nu văzusem o priveliște mai încîntătoare... Imaginea era de-a dreptul ireală ! Am intrat — așa cum zicea Mihaela — într-un adevărat *paradis*. Așa mi se părea... un paradis ce mă în-

tîmpina, la fiecare pas, cu sute, mii de forme rotunde și zîmbitoare, de culoare roșie... Parcă vedeam obrajii îmbujorați ai sutelor de copii, colegii mei, care lucraseră aici și care parcă își sădiseră în pămînt, o dată cu pomii, ceva din sufletul lor, din ființa lor proaspătă, „dornică de viață și de devenire" — cum spunea Sandu Lăzărescu.

Meri, așezați în rînduri drepte și lungi, în trepte — cum vă spuneam — crescuseră puternici, aveau ramuri bogate și toate pline de rod pînă la refuz. Crengile, aplecate pînă în pămînt, erau sprijinite de proptele de lemn, ca să nu se rupă...

Fiecare pom constituia o boltă de bogăție și de frumusețe, iar toți, la un loc, creau o imagine de basm. Lumina soarelui, ce pătrundea printre crengi, se cocea, devenea roșietică, precum într-un moment prelungit de apus și se parfuma cu îmbătătoare arome, distilate din comorile pămîntului...

Am început să alerg de la pom la pom, să le mîngîi tulpinile, crengile ; prindeam cîte o crenguță plină cu mere și-mi apropiam obrazul de formele acelea rotunde, catifelate și frumos mirositoare...

Bătrînul rămăsese mut. Mă privea uimit și nu știa ce să zică... M-am oprit atunci din alergarea mea și, adresîndu-mă lui neica Gheorghe Botez, i-am spus : „Oamenii aceia ai dumitale degeaba scormonesc pămîntul. Comoara se află sub nasul lor. Iată *adevărata comoară* din dealul urșilor !"... Acum observ că ea s-a mutat aici — am exclamat, privind grădina în mijlocul căreia ne aflam..., pentru că merii aceia, ai mei, de demult, au îmbătrînit, s-au mai uscat, unii au pierit..., așa cum multe pier de pe lumea aceasta !...

*

...Am ajuns, în sfîrșit, în pădure. Pătrundem ca într-o imensă, nesfîrșită catedrală. Atmosfera este solemnă. Trunchiurile stejarilor, mai bătrîni sau mai tineri, sînt drepte și înalte, că nu le poți ajunge aproape cu ochii pînă la ultimul ram. Toate, îndrăgostite de cer și de soare, își întind brațele încordate către aurul strălucitor și fluid, dătător de viață. Copiii pășesc emoționați, fără vorbe ; nu se aud decît ecourile pașilor !... Tarzan și Lupu au amuțit și ei. Se învîrtesc în jurul nostru, adulmecînd în toate păr-

ţile cu boturile lor lungi şi cu urechile ca două săgeţi ascuţite, în atac.

Mă uit la Mihaela. Îmi zîmbeşte puţin speriată.

— Ştii, unchiule Geo, că n-am fost niciodată în pădurea aceasta ?

— Cu atît mai bine, ai şi tu spectacol în premieră !...

Ne plimbăm mai departe... Sîntem ca nişte pitici în împărăţia unor uriaşi... Dan şi Alex se apropie de trunchiul unuia dintre ei. Îşi lipesc feţele de trupul lui, care le mîngîie cu perniţele de muşchi, crescute pe partea dinspre nord. Se mută pe partea cealaltă şi încearcă să-i asculte pulsul, cu urechea lipită de copac. Îşi dau mîinile, să vadă dacă-l pot cuprinde. Nu pot ! Le-ar mai trebui cel puţin încă patru mîini. Soseşte şi Mihaela. Se uneşte şi ea în horă. Pînă cînd nu mă alătur lor, nu putem încinge, cu braţele noastre, bătrînul stejar... Acum parcă îi auzim pulsînd inima puternică, prin care, de sute de ani, se distilează esenţele pămîntului, împinse mereu spre înalt, către lumină şi soare...

Pătrundem într-un mic luminiş... Priviţi de departe, copacii par tuburi de orgă, uriaşe tuburi prin care pămîntul înalţă, clipă de clipă, tulburătoarele acorduri ale *Cantatei* lui de mulţumire către soare ! Ne mai învîrtim cîtva timp, ascultînd, cu sufletul sus, această minune de *Cantată !* Ni se pare uluitoare !

Dar, iată că soarele trage, pentru cîteva minute, peste privirile sale de aur, pleoapele întunecate ale unor nori. Vrea parcă să ne încerce curajul. Pădurea se întunecă pe loc, transformîndu-se într-o lume de basm încordat. Fiecare copac a devenit o întruchipare, de la care nu ştii la ce te poţi aştepta... Copiii s-au strîns lîngă mine. Sînt puţin speriaţi. Tarzan şi Lupu mîrîie înfundat, păstrîndu-se şi ei cît mai aproape de noi. Teama se strecoară parcă şi în sufletul meu... Din întunecatele şi desele coroane ale copacilor, „Muma pădurii" întinde spre noi braţele sale uscate, prelungite în nişte gheare mari, ascuţite, ucigaşe...

Mi-aduc aminte de poemul *După melci* al lui Ion Barbu — şi versurile lui îmi sună în ureche :

„Pe sub vreascuri văzui bine / Repezită înspre mine / O guşată cu găteji /. Chiondoriş / Căta la cale ; / De pe şale, / Cînd la deal şi cînd la vale, / Curgeau betele tîrîş ! / Iar din plosca ei de guşe / de mătuse / Un tăiuş, un aspru :

hîrşi !... / Plîns prelung, cum scoate fiara, / Plîns dogit, / Cînd un şarpe-i muşcă gheara, / Muget aspru şi lărgit, / De vuia din funduri seara..."

Lumina apare însă din nou, străpungînd perdeaua de noapte şi, o dată cu aceasta, spălînd şi încordările din fiinţele noastre... Ne destindem... Copiii aleargă iarăşi, hîrjonindu-se. Ciinii îi însoţesc la fiecare pas.

Ajungem astfel într-o poiană ce-mi pare cunoscută... În cîteva clipe, mă văd în genunchi şi ascult ecoul cumplitelor spasme de tuse... Trag aer mult în piept, fiindcă am senzaţia că mă sufoc. Dănuţ mă observă. Vine lîngă mine şi, după frumosul lui obicei, mă prinde de mînă.

— Unchiule Geo, nu-i aşa că asta e poiana aceea... cu ciobanii şi cu... laptele ? !...

— Asta e, Dănuţ ! îi răspund şi mă aplec spre el şi-l sărut...

— Şi cu liliacul matale ce s-a mai întîmplat ? A mai înflorit ?

— Chiar în toamna aceea !

— Cum, toamna ? ! N-am mai auzit !

— Da, toamna ! În toamna aceea, liliacul cel alb a înflorit ! Se mai întîmplă, să ştii ! Şi, de-atunci, pentru mine el a devenit o obsesie !

— Eu cred că de dragul matale a înflorit ! Şi de bucurie, că te-ai făcut bine !...

Luminile cele negre ale *luptătorului* mă învăluie într-o căldură zîmbitoare. Mă apropii de ele şi le mai sărut o dată !...

*

„...Şi pentru mine liliacul alb este *o obsesie*, poate chiar mai mult, *un simbol :* el reprezintă, într-un fel, *revenirea mea la viaţă, încrederea în ea !*"...

A fost, desigur, o coincidenţă ! care mi-a făcut însă o mare plăcere. Fata ce mi-a făcut această mărturisire era una dintre cele mai bune şi mai talentate eleve ale mele..

Era blondă, cu părul lung, ondulat, curgîndu-i peste umerii înguşti şi firavi. Privind-o, nu părul, ci ochii îţi reţineau, în primul rînd, atenţia, ochii ei de culoarea florii de „nu mă uita", migdalaţi şi cu marginile prelungite în nişte gene lungi şi întoarse, care se zbăteau, din cînd în cînd, ca două aripi mari, ce-şi luau avînt pentru zbor...

îndepărtate. Căldura și strălucirea lor se revărsau pe chipul alungit, ca de madonă, determinînd un vibrant dialog între lumini și umbre — expresie a acelei fierberi de dinăuntru ce n-o părăsea, cred, niciodată.

Se așezase în ultima bancă, singură. Nu împlinise încă paisprezece ani, dar era mai înaltă decît toate colegele sale din clasa a VIII-a. Cînd se mișca, avea unduiri de trestie, ce-ți dădeau fiori la gîndul că se poate frînge din clipă în clipă. Mergea, totuși, ceva mai greu decît ar fi fost normal. În ritmul în care se angajau, picioarele, lungi și subțiri pentru statura fetei, aveau momente de încetineală, de parcă ar fi smuls, de fiecare dată, niște greutăți spre a le pune în mișcare.

Fiind cea mai bună din clasă, am pus-o responsabila acesteia...

La puțin timp de la începerea trimestrului al II-lea, în penultima zi a lunii ianuarie, Andra — așa se numea fata — Andra Nicolau, mi-a oferit, în fața clasei, o creangă splendidă de liliac alb. Împlinisem atunci treizeci de ani!

„Liliac alb... în ianuarie ?... am întrebat cu încîntată mirare. De unde ai știut că aceasta este floarea mea preferată ?... *Obsesia mea ?...*"

„N-am știut ! Dar și pentru mine liliacul alb este o *obsesie*... mi-a răspuns fata, poate chiar mai mult : *un simbol !*"...

Eram curios. După oră am stat de vorbă...

„Din datele pe care vi le-am pus la dispoziție (la solicitarea dumneavoastră, în calitate de diriginte) — și-a început Andra povestea — ați aflat că tatăl meu a murit, cu trei ani în urmă, răpus de un cancer ce i-a prins întregul sistem osos. A fost un om bun și eu cred că și un pictor mare. Din prea multă modestie, n-a expus decît de cîteva ori, cînd lucrările sale s-au bucurat de un real succes, presa făcînd consemnări și comentarii elogioase.

O serie de lucrări i-au fost achiziționate atunci, mai multe însă după dispariția lui. Casa noastră — n-ați ajuns încă s-o vedeți, vă fac, cu prilejul acesta, invitația de rigoare — este plină de tablouri, care — mie, cel puțin, îmi plac și, în plus, mi-l păstrează viu pe acela ce le-a dat viață. Unul dintre ele însă mă obsedează cu adevărat, mă luminează în fiecare clipă în care-l privesc, ori în care mi-l

amintesc, îndurerîndu-mă în acelaşi timp şi în aceeaşi măsură. Este un tablou de dimensiuni impresionante, oferind privirilor şi sufletului *un enorm buchet de liliac alb*, atît de viu, de proaspăt, încît pe mine mă robeşte strălucirea lui, îi simt, aproape la propriu, aromele cum îmi pătrund în toată fiinţa şi, de fiecare dată, în asemenea clipe, simt în mine crescînd puteri ce mă ajută să-mi mişc... picioarele prin viaţă... Întocmai ca atunci cînd...

Mai aveam puţin să împlinesc nouă ani. Începusem clasa a treia de cîteva luni. Crescusem, dintr-o dată, mult mai mult decît era normal pentru vîrsta mea. În aceste împrejurări s-a produs un rapid şi grav proces de decalcifiere a coloanei, ca şi a altor oase principale, eu ajungînd în situaţia de a nu mă mai putea mişca. Riscam în orice minut să fac grave fracturi, care mi-ar fi pus în pericol viaţa.

Medicii au hotărît ca, pe lîngă un intensiv tratament medicamentos, să stau într-o poziţie de nemişcare aproape totală, timp de... un an. Perspectivă deci îngrozitoare ! Neexistînd altă soluţie, m-au internat într-un sanatoriu, mi-au aplicat un fel de corset din ghips, care mi-a cuprins corpul, de la bazin, pînă la gît, lăsîndu-mi libere doar mîinile şi capul ; mi-au pus, de asemenea, în ghips şi picioarele, de deasupra genunchilor şi pînă la glezne şi aşa, ca pe o mumie, vie încă, m-au aşezat într-un fel de cutie, ce semăna, bineînţeles, cu un sicriu.

A început astfel, pentru mine, în primul rînd, dar şi pentru ai mei, cu deosebire pentru bunica — fiindcă ea m-a vegheat tot timpul — un lung şi de neimaginat calvar, din care eu nu credeam că voi mai ieşi. La început, plîngeam tot timpul. Nu ţipam, nu făceam scandal, plîngeam ! Nu-mi puteam stăpîni lacrimile. Mă durea tot corpul, imobilizat astfel, încremenit în nemişcare, dar, cu deosebire, ţipa în mine sufletul. Întrebam în fiecare zi cînd mă vor scoate din «sicriu» ? !... La început mi s-a spus că «peste o săptămînă», apoi «peste încă o săptămînă» şi, tot aşa, săptămînile se adunau, zilele lor se scurgeau din ce în ce mai greu, durerile mele creşteau, deveneau de nesuportat, iar răbdarea îşi arsese tot firul, pîlpîia, gata-gata să se stingă definitiv. O mare parte din timp mă ţineau adormită, ca să nu mai ştiu, bineînţeles, de mine.

Într-o bună zi, la una din întrebările mele, disperante de-acum pentru toți cei ce le ascultau, un medic tînăr, care vorbea totdeauna frumos cu mine și mă mîngîia mereu pe obraz, pierzîndu-și, uneori, ore întregi lîngă patul meu, spunîndu-mi fel de fel, mi-a răspuns că-mi vor scoate ghipsul atunci «cînd va înflori liliacul !» «Și cînd va înflori liliacul ?» am întrebat eu, imediat. «La primăvară !« a sosit răspunsul prompt. «Și cît mai este pînă la primăvară ?» am întrebat, în continuare, printre lacrimi, uitîndu-mă, prin fereastră, la zăpada ce acoperea pomii din parcul sanatoriului. Înțelegînd, doctorul mi-a răspuns că anul acesta primăvara va sosi mult mai devreme ; așa «citise» el undeva și că deci și liliacul va înflori mult mai curînd.

De față se afla și tatăl meu, care și-a întors privirea într-o parte, spre a-și putea șterge ochii, pe furiș, cu batista..

În zilele și în săptămînile următoare n-am trăit decît cu gîndul la liliacul ce «trebuia să înflorească mai curînd, pentru mine !» Era la începutul lunii ianuarie. Venise pe lume un nou an care mă găsise imobilizată în «sicriul» chinurilor mele. În fiecare dimineață priveam prin fereastră cu nerăbdare, să văd dacă n-a venit primăvara, pînă într-o zi...

M-am trezit mai tîrziu decît de obicei. Visasem ceva frumos, și cel mai frumos lucru pe care-l puteam visa era să fiu sănătoasă — și chiar aceasta era imaginea mea din vis : a unei fetițe sănătoase, care mergea la școală, care se juca atît cît poftea, fără nici un fel de teamă..., în sfîrșit, vis, dar cu siguranță că mă simțeam atît de bine, încît n-aș mai fi vrut să mă trezesc.

Camera în care îmi trăiam chinul avea două ferestre : una spre răsărit, prin care, dimineața, pătrundeau razele de soare ce-mi deveniseră atît de dragi, mai ales acum cînd nu le mai puteam săruta decît dacă treceau prin fața patului meu... ; întindeam atunci mîinile, pînă ce ajungeau în bătaia lor, le țineam așa întinse și le răsfățam în baia aceea de aur celest ; desfăceam, după un timp, palmele amîndouă, le adunam căuș spre a putea închide în cupele lor măcar cîțiva stropi de nemuritoare lumină, pe care-i sorbeam apoi cu buzele, sărutîndu-mi propriile mîini. Cealaltă fereastră era spre apus, patul în

care zăceam aflîndu-se astfel așezat, încît aveam în stînga răsăritul, iar în dreapta apusul. În fața patului meu era ușa prin care se intra în cameră. Parcul eu îl priveam prin fereastra dinspre apus. De aceea, ori de cîte ori deschideam ochii, luminile lor într-acolo alergau, de la o vreme, căutînd, tot mai înfrigurate, *primăvara !*

În ziua aceeà, m-am trezit mai tîrziu decît de obicei. Și, bineînțeles, că prima privire mi-am îndreptat-o către parc. Mi s-a părut că nu văd bine, de aceea m-am frecat la ochi cu amîndouă mîinile și am privit din nou spre fereastră. Dintr-o dată am scos un strigăt de adevărată fericire : «Bunico ! am spus, a venit primăvara ! A înflorit liliacul !». Bătrîna plîngea încet lîngă mine... «De ce plîngi ?» am întrebat-o, întorcînd capul spre partea stîngă. Atunci l-am văzut, la căpătîiul meu, în picioare, lîngă pat, pe tata ! A întins mîna dreaptă și-a început să mă mîngîie pe frunte, pe obraz, apoi s-a aplecat deasupra mea și m-a sărutat îndelung și afectuos, cum nu făcuse el acest lucru aproape niciodată.

«Dar ce s-a întîmplat ?» am întrebat eu nedumerită.

«La mulți ani ! fetița tatii ; astăzi este ziua ta !» mi-a răspuns tata zîmbindu-mi și mîngîindu-mă din nou pe obraz.

«Și cu liliacul ?»

«Liliacul *a înflorit* pentru tine ! S-a rugat tata de el să înflorească mai repede...», am auzit glasul celui ce nu înceta să mă mîngîie.

«Cum ?» am exclamat atunci mirată, privind din nou, cu toată atenția spre fereastră... Uimirea mea de-abia de acum începea : o dată cu înțelegerea a ceea ce vedeam, a ceea *descopeream* în fața ochilor... Întreaga fereastră dinspre parc... nu mai exista : în locul ei se afla un imens tablou, luminat acum de razele blînde ale soarelui ce veneau dinspre răsărit. Un tablou, la care tata lucrase, după cum aveam să aflu, zi și noapte, timp de două săptămîni ; și aceasta pentru ca să-l poată termina pînă astăzi.

Ce cuprindea acel tablou v-am spus la început, fără să vă dezvălui însă atunci totul. De fapt pînza aceea nu înfățișează numai un buchet de liliac — fie el și alb — ci sugerează o întreagă atmosferă, este o imagine a vieții esențializate, concentrate în cîteva simboluri. Astfel, acea

enormă eflorescență, clocotind de sevele cele mai pure ale vieții, țîșnește parcă dintr-un izvor, dintr-o viguroasă «tulpină», deși aproape invizibilă, cu rădăcini adînc înfipte în glie, și se revarsă peste lume ca o expresie a vitalității de neînvins. Luminile ei albe, proaspete, pure sînt amenințate însă de cenușiul din jur care creează o atmosferă de apăsare înghețată, de sufocare. Impresia generală este de fragilitate și grandoare, de îngrijorare și speranță, dominantă rămînînd *speranța*, care-și culege puterile din fiecare steluță albă a mărețului candelabru ce-mprăștie în jur un adevărat hohot de zîmbet parfumat, mîndru, triumfător !...

Cîteva minute, nimeni n-a scos nici un cuvînt. Cercetam tabloul uimită, din ce în ce mai uimită ! Simțeam în nări parfum de liliac ; îmi venea să mă ridic din «sicriul» meu și să-mi cufund fața în minunea aceea albă, să-i sorb aromele și puterea, să-mi împodobesc părul cu clopoțeii ei de argint tăcut și-apoi să alerg, să alerg pe poteci de viață adevărată, fără teamă de nici o oboseală.

Am prins mîna tatălui meu, care-mi mîngîia încă obrazul, am dus-o la buze și-am sărutat-o ca pe ceva sfînt. «Tăticule, am întrebat, la un moment dat, dar de ce tocmai *liliac alb* ?». «Ca sufletul tău, puiule, proaspăt și pur, mi-a răspuns tata, ca limpezimea gîndurilor și ca frăgezimea fără de umbră a ființei tale, ca aspirațiile curate și drepte ce trebuie să învingă orice obstacol pe care *iarna vieții* ți-l poate oricînd așeza în cale și ca împlinirile ce neapărat or să vină. *E bine să treci mîndru-și pur prin lumina vieții, lăsînd, dacă se poate, în urmă, lumină !*» a mai adăugat el, exprimînd, fără îndoială, doar cîteva frînturi din clocotul acelor zile și al acelor nopți în care se luptase ca să aducă pe lume «liliacul meu alb», *primăvara mea albă, în mijloc de ianuarie !*

Din ziua aceea tabloul a rămas în fereastră. N-am mai vrut să știu că afară este încă iarnă. Pentru mine venise primăvara, *liliacul meu* înflorise. În suflet îmi creștea o lumină proaspătă și tînără, se crăpau mugurii și începeau să pîlpîie în zborul lor multicolore petale, ascultam, încîntată, ciripitul păsărelelor, toată ființa mea era în stare să clameze, precum Macedonski :

«Veniți : privighetoarea cîntă și liliacul e-nflorit !»

Au trecut alte zile, alte cîteva săptămîni. Eu trăiam crezînd în primăvara pe care mi-o adusese în fereastră și în suflet tatăl meu. Trăiam sperînd în cuvintele lui. Și... *minunea* s-a înfăptuit !

Deși nu ajunsesem nici la jumătatea timpului pronosticat, desfăcîndu-mi ghipsul spre a-l înlocui cu altul și controlînd starea mea prin noi radiografii, medicii au constatat ceea ce nici măcar n-ar fi putut să spere, raportînd la obișnuit : mă vindecasem ! Mai exact : coloana, oasele mele aveau, aproape în întregime, aspect normal. Nu mai era nevoie deci de corset, de «sicriu». Tratamentul cu medicamente trebuia continuat, dar puteam părăsi sanatoriul, mă puteam mișca (firește, cu grijă), puteam merge la școală, mă întorceam deci la viață. La școală am recuperat, nu prea greu, ceea ce pierdusem și-am absolvit clasa în rînd cu ceilalți copii.

Am adus, bineînțeles, acasă, *primăvara* tatălui meu. Am așezat tabloul pe un perete din camera mea, în fața patului. În fiecare zi, prima imagine cu care îmi limpezesc privirile încă somnoroase și ultima cu care adorm în gînd este aceea a *liliacului meu alb*, venit pe lume într-un miez de ianuarie !"...

*

— La întoarcere, drumul ni se pare mai scurt. Îl știm de-acum cu toții. Bineînțeles că și el ne știe... Mai ales pe mine...

— Cînd eram ca voi, de fapt, mai mic decît voi, cam pînă la vreo zece ani, mă temeam cumplit de întuneric !

— Dumneata, unchiule Geo ? ! întreabă, cu sinceritate, Alexandru.

— Da, eu ! Starea aceasta e urîtă și păgubitoare, dar se poate vindeca. Vă spun din experiență proprie !

Alex mă privește foarte atent. Îl interesează subiectul...

— Cînd se lăsa noaptea, de pe oriunde m-aș fi aflat — la joacă sau cu vitele la păscut (cu caii trebuia să stau, uneori, și noaptea să-i pasc), ori dacă eram trimis după vreo treabă, prin vecini, făceam ce făceam și mă trăgeam în curtea casei. Mă strigau frații mai mici — părinții voștri —, surorile sau copiii vecinilor să mai alergăm pe la poartă, să mai dăm o raită prin zăvoi

— așa cum o să dăm noi mîine —, mă strigau, dar, zadarnic, nu mă mișcam din ogradă. Preferam s-o ajut pe mama la tot felul de treburi, ce se-nghesuiau să fie terminate, toate parcă, în ceasul acela de dinainte de culcare.

Vorbele bune, pe care le primeam, uneori, din partea ei sau a tatălui meu mă nemulțumeau însă din ce în ce mai tare. Socoteam că nu mi se cuveneau pe drept, căci, dacă ar fi fost după pofta inimii, mamă, mamă !... ce-aș mai fi alergat și eu alături de ceilalți !

Cu deosebire eram îngrozit cînd trebuia să străbat drumul acesta pe care noi l-am călcat astăzi cu mare plăcere...

Ca un făcut, mama își aducea aminte că-i trebuie ba una, ba alta : ba chibrituri, ba untdelemn sau gaz, ba macaroane, ori sare de lămîie, sticlă de lampă, piper, scorțișoară sau te miri ce, mai ales pe înserate, după asfințitul soarelui. Și, tot ce-i trebuia dînsei găseam să cumpărăm tocmai din satul prin care am trecut, dincolo de calea ferată, la prăvălia lui nenea Ionel Ghinescu. Stăpînul prăvăliei știa că, în timpul zilei, lumea e plecată după treburi, așa că ținea deschis pînă noaptea, tîrziu.

Pe cine să aleagă mama să-l trimită la cumpărături ? Pe cine găsea la îndemînă, adică pe mine ! Mai avea dînsa cel puțin încă două motive pentru alegere : mai întîi că eu eram cel mai mare dintre băieți (pe fete nu le trimitea niciodată seara de-acasă, chiar dacă erau mai mari decît mine) ; și, în al doilea rînd, eram alesul pentru că eu mă întorceam cel mai repede. Chiar așa și zicea : „Geo e un băiat serios, nu pierde timpul, nu cască gura, el cumpără și vine acasă !" Nu știa ea, mama, săraca, ce se petrecea, în realitate, cu mine !... Este adevărat nu-mi plăcea „să pierd timpul", „să casc gura", dar motivul scurtării timpului era, în primul rînd, frica, iar calea de a trăi cît mai puțin cu ea în sîn o constituia fuga...

Cînd auzeam că trebuie să merg din nou pînă la prăvălia lui Ghinescu, se strîngea carnea pe mine. Nu spuneam nimic, bineînțeles... Aș fi putut lua, să mă însoțească, pe unul dintre băieți, pe Costel sau pe Nelu, dar asta ar fi însemnat să mă dau de gol. Și-apoi, și cu ei tot mi-ar fi fost frică. Singurul care, alături fiind, în împrejurări asemănătoare, îmi dădea deplină siguranță era tata ! Astfel că, atunci cînd trebuia să mă duc la prăvălie, neavînd încotro, „îmi luam picioarele la spinare" și

alergam cît mă ţineau puterile — şi la ducere, şi la întoarcere alergam — fiindcă orice fel de mogîldeaţă, orice tufă, orice pom se luau, neapărat, după mine, iar situaţia nu avea niciodată altă alternativă pentru mine decît să scap cu fuga... Simţeam, uneori, că mi se rupe inima, că mă sufoc, dar nu mă opream nici o secundă măcar... Pînă într-o seară cînd, fiind prea tîrziu, mama, îngrijorîndu-se, a pornit-o înaintea mea, prin grădină...

Întunericul era subţire, aproape străveziu, fiindcă-l împingea, tot mai spre pămînt, lumina lunii, ce răsărise deja.

M-a văzut de departe, de la cîteva sute de metri — cum avea să-mi spună mult mai tîrziu. Alergam în disperare, întorcînd, din cînd în cînd, capul în urmă, ori privind cînd într-o parte, cînd în alta. I-a fost teamă să mă strige, să nu mă sperie şi mai tare. Cu inima strînsă de necaz (i se făcuse milă de mine), s-a ascuns după o tufă, să n-o văd. Am trecut pe lîngă dînsa ca o năluca, gîfîind însă precum locomotivele bătrîne, cînd urcau dealul, înainte de a se opri la halta din centrul satului...

A venit repede acasă, în urma mea. Eram roşu la faţă, ca jarul, şi îmi feream ochii în care, cu siguranţă, s-ar fi putut vedea încă roiri de spaime.

În timpul mesei, mama ne-a povestit tuturor, aşa „ca din întîmplare", ceva din copilăria ei, între altele despre felul în care a trebuit ea, cea mai mare dintre şapte copii, rămasă, la 16 ani, fără amîndoi părinţii, într-o singură săptămînă (muriseră de tifos, în timpul războiului), să-şi înfrîngă cîte şi mai cîte spaime, între care şi teama de întuneric, să învingă nebănuite greutăţi spre a supravieţui şi a-şi creşte fraţii şi surorile mai mici...

Ascultînd-o, mi s-a făcut o ruşine teribilă. Am înţeles că povestea era spusă anume pentru mine... De necaz, mi-au venit lacrimi în ochi, dar nu m-am ridicat de la masă, ca să nu mă observe ceilalţi. O singură dată mi-am săltat privirea şi-am văzut cum mama îmi cerceta, cu mare atenţie, reacţiile. Atunci am simţit cum încrîncenarea din sufletul meu se înseninează sub lumina caldă din zîmbetul acelei femei simple, care n-avusese parte de minunile ce le săvîrşeşte, în viaţa fiecărui om, şcoala (de-aceea nu învăţase decît să se iscălească), dar care intuia, cum rar se întîmplă, mişcările, oricît de tainice, ale sufletului omenesc.

O hotărîre s-a născut în acele clipe în fiinţa mea, o hotărîre însoţită de un jurămînt de suflet : să scap de frică şi, mai ales, de spaimele întunericului ! „Chiar dacă mi se întîmplă orice, chiar dacă mor, n-o să mai fug noaptea de frică !" mi-am zis. Şi n-am mai fugit ! O, dar cît efort de voinţă mi-a trebuit pentru asta. Faptul a constituit pentru mine o revelaţie : „Va să zică se poate !" am constatat, cu mirare şi cu nemaipomenită satisfacţie. Începutul a fost însă cu : „trebuie să se poată !"

Prin voinţă, am reuşit să-mi domin tremurul inimii, să aduc frica la înghesuială, la tot mai mare înghesuială, pînă cînd...

Ajunsesem dintr-o extremă, în cealaltă : nu mă mai temeam de nimeni şi de nimic !

— Nu se poate ! a exclamat Alexandru.

— Ba se poate ! Şi-ai să te convingi din ceea ce am să-ţi spun acum...

După vreun an, într-o noapte — era toamnă tîrzie, spre iarnă, afară începuse să fulguie — ne-am pomenit cu doi lupi în tîrla de oi. Mama şi tata nu erau acasă. Plecaseră, pentru două zile, la nişte rude, într-un sat aflat la vreo 20 de km distanţă...

Lătrau cîinii îngrozitor. Sora mea mai mare, Gabriela (cu trei ani era mai mare decît mine) i-a auzit şi s-a sculat. M-a deşteptat şi pe mine...

„Ce e ? Ce s-a întîmplat ?" am întrebat-o.

„Ori sînt lupi, ori hoţi ! Din două — una !" a răspuns Gabi, cum îi spuneam noi.

„Să ieşim afară imediat !" am zis eu.

„Cum să ieşim ? Dacă ne dă cineva în cap sau, Doamne fereşte, ne sfîşie vreo jiganie ?"

„Şi-atunci ce să facem, să aşteptăm să sfîşie oile ? Aprinde, repede, felinarul, şi îmbracă-te !" i-am poruncit.

M-am îmbrăcat şi eu, în grabă, cu ce-am găsit la îndemînă. Am luat toporul de după uşă. Am luat şi felinarul. Afară ningea... Ne-am îndreptat către tîrla oilor, aflată în spatele casei. Cîinii, cînd ne-au simţit, au început să latre şi mai tare.

Mi-am dat seama că sînt lupi. Am iuţit paşii.

„Geo, fii atent !" mi-a strigat Gabi, din spate.

În clipa aceea, am învîrtit toporul şi-am izbit cu sete într-o mogîldeaţă ce venea spre mine, în salturi învîrte-

jite, mînată de cei doi cîini — Stoian şi Leu, cum se numeau cei de pe-atunci. Ceva mi s-a rostogolit la picioare, stropindu-mă de sînge pe mîini şi pe piept. Era un lup, pe care cîinii l-au imobilizat în cîteva secunde, potolindu-i zbaterile şi ducînd la capăt ceea ce începuse lovitura mea de topor, aplicată, din întîmplare, desigur, drept în moalele capului.

Văzîndu-mă plin de sînge, Gabriela a început să strige : „Eşti rănit ! Eşti rănit ! Opreşte-te !"

Dar eu nu simţeam nici o durere. Înaintînd către ţarcul oilor, am observat că două, din cele zece, cîte aveam, se aflau la pămînt.

„Repede, un cuţit !" i-am strigat Gabrielei...

În noaptea aceea am avut de lucru pînă spre ziuă. A trebuit să tai cele două oi, care fuseseră rănite de lupi (fiindcă, altfel, mureau) ; ajutat de Gabi, le-am jupuit apoi de piele, am împărţit carnea — aşa cum văzusem, altădată, că făcea tata, şi-am pus-o la adăpost.

Gabriela se minuna de curajul şi de priceperea mea...

Într-o altă situaţie însă, realmente, am fost într-un mare pericol...

Plouase mult, timp de aproape două săptămîni. Rîul din apropiere, pe care îl ştiţi şi voi, căpătase aspect nu de fluviu, ci de mare... Căci o mare de apă, pe o distanţă — ca lăţime, de peste 1 km — se revărsa deasupra unor locuri, unde, cu puţin timp înainte, fuseseră grădini, pomi, zăvoi. Şi-acel înspăimîntător balaur lichid ducea, pe spatele lui, copaci, ce fuseseră smulşi din pămînt şi cărora li se mai zăreau, din cînd în cînd, crengile ori rădăcinile, buşteni de brad sau de stejar, desprinşi din locuri unde fuseseră, probabil, depozitaţi, înainte de a fi transformaţi în cherestea, cotețe de păsări şi chiar case. Imaginea era a unui prăpăd...

Oamenii din sat, adunaţi pe marginea şoselei, care, fiind mai înaltă, îi despărţea şi-i apăra de furia apelor, priveau, îngroziţi şi neputincioşi, *spectacolul !*

Mă aflam printre ei, împreună cu mama şi cu Gabriela. Era vară. Ajunsesem de-acum student şi venisem în vacanţă.

La un moment dat, la circa douăzeci de metri de drum, pe apă, şi-a făcut apariţia o căsuţă de lemn, prăpădită la înfăţişare.

„O casă ! O casă !" au început să strige oamenii. M-am apropiat mai mult, aţintindu-mi privirea spre ferestre. Mi s-a părut că ceva se zbate înăuntru, dincolo de ele. M-am gîndit că pot fi copii.

Am întrebat atunci în jur : „Cine merge cu mine, să încercăm să-i salvăm ?"

„E moarte curată, neică !" mi-a răspuns un bărbat din grămadă.

M-am hotărît, totuşi, să încerc. Nu puteam suporta gîndul că fiinţele acelea nevinovate au trecut pe lîngă noi şi-atîţia oameni zdraveni n-am încercat să le întindem o mînă de ajutor.

Mi-am aruncat hainele de pe mine, în grabă, rămînînd doar în slip.

„Geo, nu, nu ! mi-a strigat mama, din apropiere. Te îneci, băiatul mamei, nu ! E păcat, dac-or fi copii, dar n-ai nici o şansă şi te prăpădeşti şi tu ! Apa e adîncă de cîţiva metri, nu vezi ?"

Mi-am dat, totuşi, drumul în apele acelea nebune şi tulburi şi-am început să înot în direcţia casei. După cîteva minute, am ajuns lîngă un trunchi de lemn, nu prea gros, dar lung de cîţiva metri, care plutea deasupra apei. M-am agăţat de el, ca să mă odihnesc puţin. Aşteptam să sosească pînă la mine casa plutitoare...

Cînd aceasta s-a apropiat (se mişca încet, fiindcă intrase într-o zonă de apă mai puţin învolburată), am împins de capătul lemnului de care eram agăţat, ridicîndu-l pe celălalt şi proptindu-l în unul din pereţii casei.

„S-a oprit ! S-a oprit !" a început să strige lumea din drum. Într-adevăr, casa se oprise, dar în acelaşi moment eu am dispărut sub apă, fiindcă lemnul m-a tras înăuntru. După cîteva secunde, revenindu-mi, am ieşit, din nou, la suprafaţă, şi-am început, cu eforturi extraordinare, să orientez casa, prin scurte lovituri în perete, în direcţia unui dîmb de pămînt, din apropierea drumului, unde, dacă ar fi ajuns, ar fi putut fi ancorată.

„Hai, Geo ! Hai, Geo !" mi se părea că aud încurajări de pe mal. Mă aflam într-o parte a casei, de unde o împingeam. Prin ferestrele mici, am zărit doi copilaşi... Am văzut cum, în grabă, s-au mai aruncat în apă doi băieţi, hotărîţi să-mi vină în ajutor. Peste cîteva secunde însă,

un țipăt, din drum, m-a cutremurat : „Bușteniii ! Bușteniii !" Era glasul, disperat, al mamei.

Într-adevăr, din susul rîului, se apropiau în viteză, curgînd pe fluxul agitat al apei, vrea cincisprezece-douăzeci de bușteni, care păreau o haită de lupi, dezlănțuită. Cei doi băieți s-au oprit, schimbîndu-și direcția înapoi, către mal, înțelegînd că, dacă ar înainta, ar fi zdrobiți de tăvălugul acela de lemne.

„Bușteniii, Geo !" a strigat, din nou, mama, crezînd că nu i-am văzut. Îi văzusem, dar, în ciuda spaimei ce mă cuprinsese, m-am gîndit că era păcat de tot efortul făcut și de cei doi copii, dacă aș fi fugit din calea lor tocmai acum... Cu un ultim efort, am potrivit casa în așa fel încît, ajungînd lîngă ea, lemnele au izbit-o puternic în temelie, împingînd-o, cu forță, tocmai spre locul către care mă străduiam s-o aduc eu însumi... Casa a ajuns la dîmbul de pămînt din apropiere și a putut fi ancorată de cîțiva bărbați ce-au alergat, în mare grabă, acolo. Dinăuntru au fost scoși un băiat de cinci ani și o fetiță de trei. Erau, după cum avea să-mi spună lumea, aproape leșinați de spaimă și de plîns...

În clipa în care lemnele au întîlnit casa, eu m-am afundat în apă, cu intenția de a trece pe sub ele. Unul dintre acestea m-a lovit, totuși, la cap. M-am agățat, cu disperare, de el, gîndindu-mă că numai așa mai pot scăpa. Amețisem puțin... Simțeam lemnul învîrtindu-se pe loc. Mi-am spus că e bine, că trebuie să se fi oprit undeva și-atunci am zvîcnit spre suprafață, ridicînd o mînă, eventual ca să fiu observat... Cei doi băieți, ce făcuseră tentativa de mai înainte, s-au aruncat, din nou, în apă, ajutîndu-mă să mă salvez din vîrtejul creat, în clipele acelea, în apropierea casei, unde se învîrteau și bușteniii. Cînd am ajuns pe mal, am simțit că un firicel de sînge, care izvora din apropierea arcadei stîngi, îmi curge peste ochi și pe obraz... Mama și Gabriela mi-au spus că eu zîmbeam însă... Mă gîndeam că fusesem în stare ca, încă o dată, să învîng frica aceea ce, cu ani în urmă, mă sugruma...

*

Noaptea învăluia de mult casa, ograda, întreaga suflare. Pe cer, pîlcuri de nori se mai agitau încă, străduin-

du-se parcă să prindă în brațele lor razele lunii. Nu reușeau decît din cînd în cînd. Dormisem vreo oră, cînd m-a trezit o mișcare ce-o intuiam undeva, în apropiere, parcă pe sub fereastra camerei. M-am sculat și-am ieșit, încet, în prag...

Priveam spre curte și nu-mi venea să cred. Alex, însoțit de cei doi cîini — Tarzan și Lupu — se plimba dintr-o parte în alta șoptind, numai pentru sine : „Nu mi-e frică !" „Nu mi-e frică !" „Nu mi-e frică !"... Cîinii îl urmau curioși și ascultători, nu lătrau, nu mîrîiau... Se străduiau parcă să înțeleagă ce-i cu băiatul, ce vrea, în fond ? !... Mi s-a părut că o ușă, spre intrarea dinspre șosea a casei, este întredeschisă...

După alte două drumuri — pînă la poartă și înapoi — vreme în care privea cu atenție în toate părțile, Alexandru s-a oprit. Cîinii s-au apropiat de el. Băiatul i-a mîngîiat pe cap, vorbindu-le, de asemenea, pe șoptite (dar, fiind atîta liniște în jur, ecoul cuvintelor ajungea, clar, pînă la mine) : „Sînteți niște cîini nemaipomeniți ! Bravo ! Fără voi nu știu ce m-aș fi făcut. Vedeți, mîine, să nu mă dați de gol !"... S-a îndreptat apoi spre camera cu ușa întredeschisă, dispărînd în spatele ei...

— Unchiule Geo, m-a abordat Dan, a doua zi, cînd ne pregăteam pentru o nouă plimbare, știi ce-a făcut Alex azi-noapte ?

— Nu știu ! i-am răspuns.

— A ieșit afară și, timp de vreo jumătate de oră, s-a plimbat prin curte, însoțit de cîini și rostind, la fiecare pas : „Nu mi-e frică ! Nu mi-e frică !"... Eu m-am trezit cînd s-a dat jos din pat și l-am urmărit din ușă... N-am vrut să știe că l-am văzut... Ce zici de chestia asta ? !

— Da' tu ce zici, Dănuț ?

— Matale tot așa îți spuneai ?... Atunci cînd... ți-amintești, nu ? !

— Cred că tot așa !

— Atunci e bine !

— Și eu zic la fel !... Deci...

— Tăcere ! exclamă băiețelul, făcînd un gest sugestiv către buze. Rămîne între noi ! Să vedem ce-o să se mai întîmple !...

Capitolul III

OCHII TIMPULUI

1

De cînd mă știu m-a obsedat șoseaua aceasta ! Panglica ei cenușie și aproape îngustă ține în palmă atîtea destine ! Ce nemaipomenit lucru ar fi dacă cineva ar putea să cunoască luminile și umbrele fiecăruia dintre ele !...

Cei trei copii — Mihaela, Alexandru și Dan — se află în apropierea mea. Mă ascultă încordați... Ne-am propus să mergem astăzi în zăvoi. Deocamdată, ne-am așezat pe banca de lîngă poartă...

— M-au obsedat, mai întîi, mașinile, sutele, miile de mașini care trec, zilnic, la deal sau la vale — îmi ascult, mai departe, gîndurile. Stăteam, uneori, copil fiind, aici, în poarta casei și alergam cu ochii la dreapta ori la stînga, după fiecare. Și sufletul încerca să se țină, un timp, după fulgerările acelea albe, roșii, albastre, verzi, galbene sau negre, dar, o dată cu dispariția lor în zare, obosea, se descuraja și se întorcea acasă. Uneori, însă, îl prindea încăpățînarea, se așeza undeva, pe canapeaua din spate, ori pe fotoliul din dreapta șoferului și rostea către cei de dinăuntru : „Eu de-aicea nu mai plec, merg și eu cu voi departe, pînă la capătul pămîntului !" Observînd mirarea de pe fețele acelor străini, repeta : „N-ați auzit ? Merg și eu cu voi !..." Iar cînd privirile stăpînilor mașinii rămîneau tot întunecate și reci, ca de gheață, sufletul meu începea să se roage : „Merg și eu cu voi ! Vă rog, luați-mă și pe mine cel puțin pînă în satul vecin, ori măcar un kilometru, sau o sută de metri... Vreau să văd și eu cum este într-o mașină. Vă rog !"... Dar nu-mi amintesc ca, chiar după asemenea rugăminți, să fi rămas o dată măcar în vreuna din acele mașini. Cu fiecare asemenea prilej auzeam parcă strigîndu-se la șofer : „Oprește imediat și dă-l jos pe țărănoiul ăsta obraznic, că ne murdărește mașina ! Dă-l jos ! Dă-l jos !" Și ecoul acela ascuțit mă urmărea pînă aici, unde, izbindu-se de stîlpii cei mari ai porții, se potolea și se stingea... în sufletul meu, însetat de alte orizonturi...

Au trecut pe şoseaua aceasta şi altfel de maşini : de un verde întunecat la culoare, mari şi cu multe roţi, unele cu şenile. Au trecut urlînd, de se speria pămîntul de ele şi tremura de frică, au trecut spulberînd liniştea şi întunecînd nădejdile oamenilor. Au trecut !... S-au dus... şi nu s-au mai văzut ! Dar, o dată cu ele, s-au petrecut din sat şi multe chipuri de bărbaţi, mai ales tineri... Lumina lor s-a stins din atîtea case, spre a se aprinde, în flăcărui galbene şi mici, acolo, lîngă bisericuţa din deal, încălzind zîmbetul trist al chipurilor reapărute pe braţe de lemn ori de piatră...

Căruţele m-au impresionat mai apoi, caii, cu deosebire, aceste superbe făpturi, trăgînd, uneori, din greu de înjghebările de pe cele patru roţi. Poziţia omului care mînă caii mi-a spus totdeauna foarte mult. Am văzut oameni stînd în picioare, în căruţă, zvîcnind doar din hăţuri şi învîrtind pe deasupra fulgerul biciului... Aceia ori treceau cu zîmbetul pe buze şi sufletul liber, luminat, ori scrîşneau din dinţi, întunecaţi la obraz, gîfîind pe dinăuntru de nerăbdare şi de încrîncenarea gîndurilor. După cum am văzut oameni aşezaţi în fruntea grămezii de lucruri acoperite de coviltirul sărac, aplecaţi înainte, pînă aproape de trupurile cailor, copleşiţi de necazuri..., mişcîndu-se încet, fără grabă, pe drumul lor lung şi pustiu de bucurii.

Am ascultat, nu o dată, însoţind aceste imagini mişcătoare, atîtea melodii triste, ori duioase, arareori sprinţare, şoptite doar pentru sufletul cel călător şi pentru altele rămase departe, ori trimise în afară, în lumea umbrelor tainice, ale înserării, mai ales, prin fluxul unduios sau mai încordat al şuieratului născut dintre buze.

Călătorii cei singuri, purtîndu-şi paşii, ori învîrtind roţile de bicicletă pe margine de drum, în voie sau mai în grabă, mi s-au părut totdeauna, nu ştiu de ce, cocori rătăciţi în căutarea acelui *unghi de zbor*, mult mai plin de nădejdi şi de siguranţele aşteptatelor împliniri...

De cînd mă ştiu m-a obsedat şoseaua aceasta ! Panglica ei cenuşie şi aproape îngustă ţine în palmă atîtea destine.

Ce nemaipomenit lucru ar fi dacă cineva ar putea să cunoască şi *să stăpînească*, în acelaşi timp, luminile şi umbrele fiecăruia dintre ele !...

2

— Sînt mulți ani de-atunci ! Era în timpul războiului. Aveam, ca Alex, doisprezece ani și eram, după cum știți, cel mai mare dintre băieți. Pe lîngă noi însă, părinții mei mai aveau patru fete. Eram deci șapte copii !

Mama era bolnavă de mult timp, iar tata se afla, de aproape trei ani, pe front. Singura noastră avere și sursă de a ne cîștiga existența erau doi cai și o căruță, cu care, în lipsa tatii, muncea o soră de-a mea, pe-atunci de șaisprezece ani.

Deși avea numai patru ani mai mult decît mine, a fost una dintre ființele care m-au influențat cel mai puternic în viață. A fost una dintre luminile zilelor mele de-atunci... și de mai tîrziu. A fost, pentru că, numai peste șase ani, s-a stins, pe neașteptate !

Eu mi-o amintesc mai ales cum era la șaisprezece ani : înăltuță, subțire și mlădioasă, cu un păr blond, strîns într-o coadă mare, pe care-o purta peste umăr, pe piept, cu ochii de cer limpede (nu știu de unde apăruse ea cu ochi albaștri, fiindcă nimeni în familia noastră n-avusese asemenea ochi), cu o față albă, fină și frumoasă. Parcă ar fi coborît dintr-un tablou și, privind-o călcînd desculță prin ogradă, te apuca mirarea și te temeai să nu-și frîngă picioarele lungi, cu glezne subțiri, să nu-și strice mîinile mici, delicate, cu degete fine.

În ciuda acestei înfățișări, dublate de un suflet dăruit cu podoabele sensibilității și ale alesei omenii, Gabriela — pentru că despre ea este vorba — era un flăcău în toată regula, dacă o apreciai după ceea ce era în stare să muncească, după ceea ce efectiv muncea.

Pot să spun, fără nici un fel de exagerare, că, timp de patru ani, ea ne-a crescut. Fără ea, n-ar fi avut cine să lucreze cu căruța și caii și, fără această sursă, viața noastră s-ar fi aflat la grea cumpănă.

Cu vreo zece zile înainte de sfîrșitul unui an, ni se terminase fînul, nu mai aveam deci cu ce să hrănim caii (fusese un an secetos și chiar atunci, în decembrie, nu exista pic de zăpadă). În întreg ținutul nostru n-am găsit la nimeni un braț de fîn în plus. N-aveam de unde să cumpărăm. Ne-am pregătit atunci de drum lung, peste munți, pînă în Ardeal. Numai disperarea a determinat-o pe mama să ne lase să plecăm, pe mine și pe Gabriela.

A mai căpătat puțină inimă cînd a văzut că s-a hotărît să ne întovărășească, pentru aceeași nevoie, vecinul nostru de peste drum, nenea Ionel...

De la Cîmpulung înainte, drumul ne era necunoscut. Am făcut zile și nopți peste munți, pînă în inima Transilvaniei. Aici, după îndelungi căutări (nu găseam fîn bun, ori era prea scump pentru punga noastră subțire), am reușit să încărcăm căruța, plătind ultimii bani pe care-i aveam. Mi-amintesc că, la plecare, femeii de la care am luat fînul — o văduvă, cu patru copii — i s-a făcut milă de noi și ne-a dat s-avem pentru drum o pîine mare și-o bucată de brînză. Am plecat cu lacrimi în ochi, sărutînd mîna cea bună și darnică și, luînd, în plus, merinde pentru suflet, un zîmbet cald și-o încurajare : „S-ajungeți cu bine, copii ! Să vă dea Dumnezeu sănătate vouă și mamei voastre, și fraților voștri ! Și să-l vedeți pe tatăl vostru cît mai curînd acasă !"

Lelea Ioana, care voia să mai spună ceva, și-a înghițit vorbele, pentru că a podidit-o plînsul. (Soțul ei murise pe front.) Ne-am apropiat de cai și, amîndoi, pe jos, pe lîngă ei, am pornit-o domol. Am plecat singuri și îngrijorați, fiindcă pe nenea Ionel, vecinul nostru, îl pierduserăm între timp. El se dusese într-altă comună (aici nu se învoise din preț) și, cu toată așteptarea noastră, nu sosise.

Mai erau cinci zile pînă la Anul Nou. După socoteala noastră, puteam să ajungem acasă, dacă totul ar fi decurs bine, înainte de momentele *„cumpenei dintre ani"*.

Dar n-am avut parte de această bucurie ! La numai o zi de mers, după ce-am plecat din satul în care cumpăraserăm fînul, ni s-a stricat o roată la căruță. Gabriela, care a intuit, prima, nenorocirea, s-a făcut albă la față (și așa era aproape înghețată) ; apoi am văzut cum au început să-i tremure buzele și să-i curgă din ochi lacrimi fierbinți.

Mi-am amintit atunci de tot ceea ce mă învățase ea în cei cîțiva ani în care tata lipsea de-acasă : să nu mă dau bătut în nici o împrejurare, să nu-mi pierd cumpătul, să nu mă vaiet, chiar dacă mă doare ceva, să fiu curajos... Și, de multe altele mi-am amintit, fulgerător, atunci cînd am dat s-o încurajez pe Gabriela, spunîndu-i : „să nu-ți fie teamă, că ești cu mine !"

Săraca de ea ! A zîmbit amar, apoi mi-a luat capul între palmele ei mici şi îngheţate şi m-a sărutat pe ochi. Rezultatul a fost că am început eu să bocesc. S-a întors cu spatele spre mine şi m-a lăsat să mă liniştesc, timp în care ea însăşi şi-a adunat toate puterile delicatei sale făpturi ca să se liniştească şi să chibzuiască ce-i de făcut.

Trei zile ne-am chinuit să reparăm roata. Pînă am găsit un meşter într-o comună vecină, pînă l-am convins să ne ajute fără bani, pînă a făcut reparaţia, fără să descărcăm fînul, pînă...

A fost, totuşi, o mare minune, socoteam noi, că cineva s-a îndurat să ne ajute fără să primească vreo altă plată în afara unor vorbe de mulţumire, cu care nu mai conteneam, şi a lacrimilor de bucurie, pe care le vărsam din belşug.

Nici astăzi nu socotesc această faptă altfel ! L-am căutat mai tîrziu pe omul acela, pe moş Ion Pînzaru, după război, cînd, student fiind, am participat la o excursie de documentare prin Transilvania. I-am mai găsit doar numele, în cimitirul satului. Am plecat un genunchi şi-am stropit c-o lacrimă un buchet de flori de cîmp, pe care l-am aşezat pe mormînt. Atunci, nu se mai afla, de ani, printre cei vii, nici sora mea, Gabriela !...

...Am reluat drumul şi, încet-încet, am lăsat în urmă satele şi ne-am apropiat din nou de munţi, pe care trebuia să-i trecem a doua oară, de data aceasta mult mai greu, căruţa fiind încărcată cu fîn. Am lăsat în urmă şi zilele !

Era 31 decembrie, după-amiaza, cînd am început să coborîm munţii ! Încercare temerară. Oricînd căruţa putea să se răstoarne, în orice clipă puteam să ne trezim (mai de grabă să adormim pe veci) într-o prăpastie, cu cai cu tot ! Şi, totuşi, trebuia să ajungem acasă, altă cale nu exista !

Gabriela purta caii de dîrlog, vorbind cu ei tot timpul, domolindu-le orice încercare de a grăbi pasul, atunci cînd căruţa îi forţa din spate. Caii se supuneau cu blîndeţe şi ţineau cu străşnicie oiştea căruţei, proptindu-se în hamuri, mai să le rupă. Dar oricît ar fi ţinut căruţa bieţii cai, nu se putea coborî fără să-i ajutăm printr-un sistem de frînare. Era un sistem primitiv, la care ne gîndiserăm de-acasă ; primitiv şi greoi, dar nu aveam altul. În faţa roţilor din spate, era suspendat, cu nişte lanţuri,

un buștean, ce se strîngea cînd apăsai pe o pîrghie, formată dintr-o prăjină și un lanț. Cineva trebuia să apese permanent pe această pîrghie. Acel cineva n-avea cine să fie altul în afară de mine. Cu mîinile nu puteam apăsa pîrghia. N-aveam destulă forță. De aceea, a trebuit să mă cațăr cu picioarele pe ea, ținîndu-mă, în același timp, de alt lanț care strîngea un lemn lung, anume așezat, de-a lungul căruței, peste fîn, deasupra, ca să nu se răstoarne sau să se risipească în timpul mersului. Astfel, apăsînd cu toată greutatea corpului și printr-un anume balans pe care-l făceam aproape la fiecare metru parcurs, reușeam să îngreuiez parțial mersul căruței, să ușurez, de fapt, coborîșul.

N-am făcut niciodată în viața mea un drum mai lung și mai istovitor ca acela. Mîinile îmi înghețaseră pe lanț, gata oricînd să se desprindă, iar picioarele îmi tremurau de oboseală. Pe Gabriela n-o vedeam. O auzeam vorbind mereu cu caii. Vocea îi era din ce în ce mai slabă. Răgușise de tot !

De la o vreme s-a înnoptat. Mi se părea că am intrat în iad ! Lumina felinarului, pe care Gabriela îl purta în fața cailor, pîlpîia speriată la fiecare serpentină, în apropierea prăpăstiilor. Mă cuprinsese o teamă cumplită. Tremuram din toată ființa. Plîngeam. Cred că și Gabriela plîngea.

Mă așteptam în fiecare moment să sticlească, din întunericul ce ne înconjura, ochii vreunui lup, ori să apară cine știe ce răufăcător...

Auzeam sforăitul cailor. Mi se părea că presimt lupii pe-aproape. Bocănitul copitelor pe pietre și scîrțîitul căruței răsunau puternic în noapte. În afară de noi, în față sau în spate, nimeni ! Începuse să bată un vînt ascuțit. Mă pătrundea pînă în oase. Gabriela se încălzea mergînd. Picioarele ei mici se loveau de pietre.

Cînd am coborît ultima pantă și-am văzut lucind luminile caselor de la Podul-Dîmbovicioarei, ni s-a părut că visăm ! Nu credeam să mai ajungem !

Gabriela a oprit caii la margine de drum, lîngă zidul unei case. A smuls niște fîn și l-a pus în fața cailor. Apoi, văzînd că nu apar, s-a repezit îngrijorată în spatele căruței. Așezat pe pirghia cu care frînasem roțile, plîngeam încet, liniștitor.

Gabriela s-a apropiat, mi-a șters lacrimile cu mîneca hainei și m-a rugat să mă urc în căruță și să încerc să-mi fac un culcuș în fîn ca să mă încălzesc puțin. Nu m-am urcat. Am preferat să-mi frece ea mîinile, ca să mi le dezmorțească. Nu mîncasem nimic, de dimineață. De altfel, nici n-aveam ce să mai mîncăm. Pîinea și brînza de la lelea Ioana se terminaseră. De-acasă nu mai aveam decît niște mere. Mere pe stomacul gol ! Mere... Și-atît ! În noaptea de Anul Nou !

„Aoleu, zise Gabriela ! Am uitat că asta e noaptea de Anul Nou !"

„Cît o fi ceasul ? întrebai. O fi sosit ?"

„Cine să sosească ?"

„Anul Nou !"

„Nu știu ! O fi sosit ! Probabil că e trecut de douăsprezece !"

„La mulți ani, Gabriela !"

„La mulți ani, Geo !"

Ne îmbrățișarăm.

„Oare ce-or fi făcînd ai noștri ? Mama cred că a înnebunit de frică și de durere ! Dar tata, pe unde-o fi el acum ?"

„Mîine ajungem, zisei. Mîine se vor bucura că ajungem sănătoși și aducem și fîn".

„Mîine !"

În clipa aceea, ușa casei lîngă care ne opriserăm s-a deschis și, pe prispă, a apărut o femeie tînără, cam de 35 de ani, gătită de sărbătoare.

Cînd a dat cu ochii de căruță și de mogîldețele de la poartă, a lăsat pe-o masă ceea ce avea în mînă și s-a apropiat. Cu glasuri pierite aproape, dădurăm „Bună-seara !". Femeia răspunse mirată :

„Bună-seara ! Dar cine sînteți dumneavoastră ? De unde veniți ? Sper că nu sînteți singuri !"

„Ba singuri sîntem !" a răspuns Gabriela.

„Singuri ?" exclamă și mai mirată femeia.

După cîteva minute, caii se aflau la adăpost, cu două brațe de lucernă în față, coborîtă din podul gospodinei, iar noi ne încălzeam lîngă sobă și priveam la cei doi copilași, un băiețel și o fetiță, care se jucau încă în jurul pomului de iarnă. Alături, o masă întinsă cu destule bunătăți. La masă, se afla un bătrîn, bunicul copiilor. Soțul femeii, ca și tata, era pe front.

„La mulți ani, copii !“ ne ură bătrînul.

„La mulți ani, bunicule ! La mulți ani, lele ! Și vă mulțumesc mult ! Fără dumneavoastră nu știu ce ne-am fi făcut. Era păcat să înghețăm afară, după ce-am izbutit să coborîm munții“.

Gabriela se dezmorțise și avea chef de vorbă. Mai prinsesem și eu ceva inimă, dar mi-era atît de foame că înfulecam, pe tăcute și fără jenă, din cîte erau pe masă. Iar femeia mă îndemna de zor :

„Mănîncă, mănîncă, băiețaș !“

Am mîncat și, tot la îndemnul acestei nevisate gazde, răsărită în calea noastră ca zînele din povești, m-am strecurat în patul cald și bun și-am adormit imediat. A mîncat și Gabriela și s-a culcat apoi lîngă mine. Păcat de mîncare însă și de pat ! Tot somnul m-am zbuciumat cu pîrghia și cu frîna de la căruță !

A doua zi, spre seară, am ajuns, în sfîrșit, acasă. Ai noștri nu mai sperau să ne mai vadă întregi...

...Pe Gabriela am pierdut-o după șase ani ! Se căsătorise și avea două fetițe : una de un an și jumătate, alta de cîteva luni. A răcit rău, a făcut meningită și... n-a mai scăpat ! Pe fetițe le-a crescut mama...

...De-atunci, în toate nopțile, în care anii își dau mîna, mi-apar în minte imaginile drumului meu peste munți, făcut alături de acea minunată făptură, cu destin atît de aspru, încheiat revoltător de prematur !...

3

„...Era într-o noapte. Dormeau toți. Deodată, tata s-a sculat încet de lîngă mine să nu mă trezească. A luat de-alături un braț de lucernă proaspătă și-a coborît scara care scîrțîia sub greutatea lui. L-am auzit apoi deschizînd ușa grajdului și înaintînd către iesle spre a așeza în fața calului lucerna. Mocanu, așa se numea calul, a nechezat scurt, bucuros. Și-a recunoscut stăpînul pe care, în patru ani, îl văzuse de două-trei ori. Patru ani lungi și grei, ani de război ! Tata fusese tot timpul concentrat. Acum se întorsese acasă, de cîteva zile. O dată cu schimbarea frontului, primise și el o permisie de două săptămîni.

Cînd a urcat scara, m-a găsit în gura slonului.

„Nu dormi, băiete ?“ m-a întrebat cu un glas blînd.

„Nu !" i-am răspuns.

Ce era să-i spun ? Că n-am dormit aproape toată noaptea ? Că de patru veri îl aşteptam să mai dorm lîngă el, în fîn, îmbătat de mirosul aromitor şi de mîndria că *eram bărbat*, şi *bărbaţii* dormeau, toată vara, în slon, adică în podul cu fîn ? Pe-atunci, *bărbaţii* din casa noastră, cei de la... *şapte* ani în sus, erau doar doi : eu şi tata. Ceilalţi fraţi, ai mei, mai mici, rămîneau cu surorile şi cu mama în casă. O vară întreagă dormisem cu tata în fîn ! Trecusem în clasa a II-a, împlinisem şapte ani, eram *mare* deci. Mă adăposteam lîngă spatele lui cald şi mă înveleam cu o pătură, peste care presăram fîn, fîn proaspăt cosit. Nu cunosc parfum mai răscolitor decît mirosul de fîn. Şi azi, după zeci de ani, cînd strîng în palmă cîteva fire de iarbă proaspăt cosită simt urcînd în mine sevele copilăriei. Mă văd, dintr-o dată, alergînd desculţ pe malul rîului, ori aruncîndu-mă, nu de puţine ori, cu haine cu tot, în valurile lui repezi, rostogolindu-mă, apoi, prin iarba moale a zăvoiului, cătărîndu-mă prin cireşi, strigînd după oile mai năzdrăvane sau după vite, ori ascultînd basmele cele multe şi fermecate ale lui moş Ioniţă, bătrînul sfătos care a încîntat, cu *poveştile* lui, anii dintîi ai tuturor copiilor satului...

...După vara aceea, tata plecase şi mama nu m-a lăsat să dorm singur în podul cu fîn. Degeaba m-am rugat eu de dînsa, nu şi nu ! „Dacă te sperii de ceva, ori visezi urît, te trezeşti şi cazi de-acolo ! îmi spunea. Nu, nu se poate ! Cînd o veni taică-tău !" adăuga ea, văzîndu-mă întristat. „Trebuie să vină, trebuie să-i dea drumul ! Poate se termină şi războiul. Mai ai răbdare !"

Avusesem multă răbdare. În patru ani, tata nu venise însă decît de două-trei ori, pentru cîteva zile, şi-atunci, nu ştiu cum se întîmpla, că era tot iarnă. Odată, într-o iarnă, ninsese mult, viscolise şi trenurile nu mai circulau regulat. Întîmplîndu-se pe drum şi văzînd că, de la Piteşti spre noi, nu mai pleca nici un tren, tata a luat-o pe jos. A străbătut prin viscol, noaptea, douăzeci de km. Cînd a ajuns, ne-am speriat văzîndu-l. Era mai mult mort decît viu, pe trei sferturi îngheţat. Nu văzusem niciodată pînă atunci un om cu ţurţuri de gheaţă pe faţă. L-am văzut pe tata : îi îngheţaseră pe obraji lacrimile ce se scurseseră treptat din ochii biciuiţi de zăpada viscolită, iar coloana

de aburi, care zvîcnea gîfîind din ființa lui trudită, întinsese pod de gheață peste mustață și peste buzele crăpate pînă la sînge.

N-am putut să-i scoatem mantaua de pe el decît după o jumătate de oră, cînd apa ce se impregnase în ea și devenise gheață a început să mustească ; iar ca să-l putem descălța de cizme, a trebuit să-și țină picioarele, minute întregi, așa încălțat, într-un lighean mare cu apă fierbinte...

„E o noapte frumoasă ! Peste vreo oră și jumătate-două plecăm. Cînd se face ziuă trebuie să fim în Pitești!"

„Plecăm ! zisei. Iarăși o să tragă bietul Mocanu, singur, la oiște".

„O să tragă, ce să facă? Așa a avut el parte, săracu!"

În cei patru ani, de cînd dura războiul, de trei ori ne duseserăm, eu și sora mea, Gabriela, cu cîte doi cai la Pitești, undeva acolo sus, pe deal, unde se afla cazarma militară și, de fiecare dată, ne-am întors cu Mocanu singur la oiștea căruței.

Prima dată ni l-au luat pe Vînătu, un cal alb, frumos, cu pete mici, vinețiu, pe tot corpul. De zece ani era perechea lui Mocanu. Se înțelegeau perfect, trăgeau amîndoi cu strășnicie, cînd erau puși la greu, încît ar fi fost în stare să mute și casa din loc, dacă asta le-ai fi poruncit să facă !... Uneori, cînd erau mai odihniți și se aflau la păscut, zburdau ca niște mînji, alergau unul după altul, ca niște năluci cu coamele înfoiate și, dintr-o dată, se opreau, se sprijineau bine pe picioarele din spate, iar cu cele din față se înălțau, le propteau unele într-altele, sunîndu-și potcoavele, și-și aplecau capetele cînd într-o parte, cînd în cealaltă, murmurînd, în nechezatul lor, cîntecul de bucurie al vieții.

Ca să nu ni-l rechiziționeze pentru nevoile frontului și pe Mocanu, tata ne învățase, înainte de a pleca în concentrare, să-l înțepăm ușor în piciorul drept din spate, puțin deasupra copitei, unde calul avea deja o mică deformație, o umflătură care, astfel, devenea dureroasă și-l făcea să șchiopăteze. Așa că, de cîte ori primeam hîrtie cu dungă albastră la colț, prin care eram chemați cu caii la control pentru rechiziție, Mocanu începea să șchiopăteze și astfel... scăpa de front, rămînînd, pentru o perioadă, pînă reușeam să-i cumpărăm alt tovarăș, să muncească

singur spre a hrăni o familie numeroasă ca a noastră, cu șapte copii.

...Nu mă puteam despărți de calul cel alb și frumos, cu pete vineții pe tot corpul. Luat de la oiștea căruței noastre, de un soldat, fusese legat de o bară de lemn, lîngă alți cai care, ca și el, erau rechiziționați. Îl mîngîiam pe cap și-l sărutam, plîngînd în hohote. Vînătu sufla peste mine abur cald, trăgînd, în același timp, de lanțul cu care era legat de gît spre a scăpa și a merge spre tovarășul său ce rămăsese singur la căruță. Cînd am plecat, smuls mai mult cu forța de Gabriela, un nechezat dureros, țîșnit aproape consecutiv din ființele celor doi cai, mi-a sfîșiat sufletul, ca o prevestire, parcă, a durerilor ce aveau să urmeze. După cîteva luni, am primit o altă hîrtie prin care eram înștiințați că Vînătu nostru pierise pe front. Într-un an am reușit să cumpărăm alt cal, care a avut soarta celui de dinainte. Cu al treilea s-a întîmplat la fel !...

Acum, fiindcă venise tata acasă, voia *el* să aleagă un cal bun, dacă s-ar putea ca cel ce fusese perechea dintîi a lui Mocanu...

În oborul de vite din Pitești am ajuns, într-adevăr, cînd se lumina de ziuă. Pe trupul negru, lucios și puternic al lui Mocanu, apăruseră, de sub curelele hamului, flori albe de spumă, asemănătoare aceleia ce-i împodobea fruntea. Tata l-a șters peste tot cu un șomoiog de fîn, făcîndu-i, parcă, un fel de masaj, l-a mîngîiat apoi pe cap, întîrziind în regiunea urechilor — ceea ce nu puteam face eu niciodată, fiindcă Mocanu era urîcios, se întindea să mă muște —, a aruncat peste el o pătură, să nu răcească, după care a luat din căruță lucernă cît a cuprins cu brațul și i-a așezat-o dinainte să mănînce. Oprisem căruța undeva, foarte aproape de intrare. La ora aceea, oborul era aproape liniștit. Pe o distanță de cîteva hectare, dispuse într-un fel de dreptunghi, pe laturile căruia creștea un gard înalt, de zid șubrezit de vreme, mișuna o lume pestriță — oameni și animale de tot felul ; oameni. cei mai mulți îmbrăcați rău, cu haine pe care înfloreau petecele, bărbați cu fețele înțepoșate de bărbile nerase de cine știe cînd, femei, cel mai adesea cu legături negre peste gură, desculțe sau tîrîndu-și opincile rupte, copii ca mine,

care căscau gura mirați, pentru că un asemenea *tîrg* nu mai văzuseră în viața lor.

Din cînd în cînd, cîte un individ cu cizme lustruite-n picioare, cu haină trei sferturi din postav bun, „trei peceți", strînsă cu cordon la mijloc, cu obrazul roșu, ras proaspăt, se agita în cîte un grup de amărîți.

„Geambașii ! Aceia sînt geambași, spuse tata parcă șoptit. Cumpără pe nimic, păcălesc oamenii, ca apoi să-ți vîndă, cînd ești la strîmtoare, cu un preț de cîteva ori mai mare".

„Bine, dar oamenii cum de se lasă păcăliți ?" întrebai aproape intrigat.

„Se lasă !" zise tata cu un zîmbet trist în colțul gurii..., lăsîndu-mă nelămurit.

Ne mișcam prin această mulțime, căutînd cu privirile caii. Dar caii întîrziau să apară. Cîteva gloabe — forme de cai, mai mult pielea întinsă pe oase — nu ne puteau reține atenția. Am mai găsit cîțiva care, de asemenea, nu ne-au convenit : ori erau prea mici, nu s-ar fi potrivit cu Mocanu, ori prea bătrîni (tata îi căuta la dinți ca să se lămurească). Orele treceau și noi n-aveam la ce să ne hotărîm. Aproape că pierduserăm nădejdea să mai cumpărăm un cal bun. Cînd mă gîndeam să ne întoarcem acasă, așa cum plecaserăm, cu locul din partea stîngă a oiștii pustiu, mă cuprindea disperarea.

Tata privea crunt și blestema războiul. Tocmai ne îndreptam spre ieșire cînd, pe poarta oborului, a intrat un bătrînel cu un cal roib de dîrlog ; înalt cît Mocanu al nostru, subțirel, cam slăbuț, se vedea că nu fusese hrănit prea bine, dar sprinten, ținea capul sus de parcă ar fi privit de la distanță peste lume.

„Tată, tată, strigai plin de freamătul ce se născuse dintr-o dată în mine, uite calul *nostru !*"

Tata, care mergea cu ochii în pămînt, a ridicat capul mirat și-amîndoi am iuțit pașii spre bătrînel.

„De vînzare ți-e roibul, taică ?"

„D-apoi cum", zise bătrînul oprind calul lîngă gard. Într-o clipă, lumea s-a strîns ciopor în jurul omului cu calul roib. S-au repezit și cîțiva geambași. Inima îmi ajunsese la gît de teamă : „Aștia ne iau calul ! mă gîndeam, ne iau calul, calul nostru, noi l-am văzut întîi !... Nu se poate, e calul nostru !" Se pare că gîndurile mele prinseseră glas, glas de strigăt, că numai ce văd lumea

întorcîndu-se spre mine, iar pe unul dintre cei cu cizme-n picioare și obraz roșu apostrofîndu-mă : „De unde e calul *vostru*, mă mucosule ?"

Bătrînelul întinse atunci mîna, dădu lumea din fața mea la o parte și spuse, spre mirarea tuturor, inclusiv a tatei :

„Are dreptate băiatul, calul e vîndut !... I l-am dat creștinului ăstuia"... și arătă spre tata. Apoi, apropiindu-se cu un pas de noi, mai zise, în șoaptă : „Îl iei, omule ? Ciți bani ai ?"

„Atît"... zise tata, prinzînd curaj !

„Roibul e-al tău, flăcăiașule, vino să batem palma !" spuse moșul bucuros nevoie mare, de parcă el ar fi cîștigat ceva, nu noi.

M-am repezit spre bătrînel mai să-i sărut mîna. El m-a mîngîiat pe obraz cu o palmă aspră, care ardea și mi-a ciufulit apoi claia de păr castaniu ce-mi adumbrea ochii.

Lumea din jur s-a împrăștiat murmurînd. Geambașul care mă apostrofase i-a trîntit și moșului o înjurătură, spunînd, pe deasupra, că „trebuie să fie țîcnit" sau cam așa-ceva, a făcut un gest cu mîna a lehamite și-a plecat.

Cînd am prins roibul de căpăstru, acesta și-a aplecat capul și a început să-l frece pe pieptul meu, de parcă m-ar fi cunoscut de cînd lumea. L-am cuprins pe după grumazul lui falnic și l-am îmbrățișat ca pe-un prieten drag.

„Înseamnă că e blînd, tată, nu ca Mocanu, izbucnii fericit, am să-l pot călări !"...

„Ai să zbori cu el, băiatule, e blînd ca un mielușel, dar aleargă de parcă ar fi un șoim, adăugă bătrînelul tot mai încălzit de bucuria mea. Apoi, fața i se întunecă de parcă ar fi trecut peste ea umbrele unor nori negri... Așa-i cînd ajunge omul la strîmtoare !... începu el ca și cum s-ar fi pregătit să spună o poveste tristă... Calul ăsta..."

În clipa aceea, văzduhul a fost sfîșiat de țipetele stridente ale unei sirene care a început să se vaiete, să se vaiete...

„Alarmă !... strigă tata cu spaimă-n privire. Repede, băiatule, s-ajungem cu calul la căruță, să-l înhămăm și să fugim !"

„Blestemații !... adăugă apăsat moșneagul, dar mai liniștit decît tata, nu se mai satură de-atîta moarte ; de

cînd nu mai sîntem cu ei, fac prăpăd ! Nu le-ajunge cît au luat în atîția ani, acum distrug și ce-a mai rămas !"

Am înțeles că era vorba despre nemți, despre avioanele ce treceau aproape zilnic și pe deasupra satului nostru și care bombardau cînd ici, cînd colo...

„Să v-ajute Dumnezeu, oameni buni, mai spuse bătrînul, la despărțirea noastră pripită, să scăpați cu bine ! V-am dat strașnic cal, să știți ! Aveți grijă de el !"...

„Îți mulțumim din suflet, bunicule, răspunsei, în timp ce alergam după tata. Fugi, fugi și matale !" îl îndemnai eu pe bătrîn.

„De mine se sperie moartea, flăcău ; fugiți voi, fugiți !"...

Glasul lui s-a stins în vaietele sirenei și-n strigătele mulțimii înnebunite.

Căruța noastră era aproape. Am ajuns repede ; tata a scos hamul dintr-un sac, în cîteva clipe l-a potrivit pe calul cel roib, l-a înhămat apoi lîngă Mocanu și-am pornit de parcă cineva ar fi aruncat cu apă fiartă în urma noastră. În picioare, lîngă tata, în căruță, mă țineam de mijlocul lui și priveau în jur speriat.

Uitîndu-mă peste zidurile oborului, mi s-a părut că acolo se mutase, în cîteva minute, iadul !

În poartă se striveau grămezi de oameni și de animale ; se auzeau țipete, înjurături ; porcii guițau, vitele zbierau, caii nechezau ; unii oameni săreau peste ziduri și se rostogoleau printre căruțe ; alții cădeau călcați în picioare de animalele speriate de urletele sirenei ; în cîteva locuri s-au dărîmat zidurile, iar prin spărturi reușeau să țîșnească mai ales animalele care scăpaseră din mîinile stăpînilor lor și se pierdeau astfel în vacarmul general.

Mi s-a făcut dintr-o dată teamă, o teamă cumplită. „Doamne, îmi spuneam în gînd, să nu murim tocmai acum ! Ar fi păcat, mare păcat ! A venit și tata, am cumpărat și un cal frumos, dă, Doamne, să scăpăm din iadul acesta !"...

„Stai jos, băiatule, că ne răsturnăm, strigă tata furios la mine, apăsîndu-mă pe cap cu mîna dreaptă. Nu vezi că"...

Într-adevăr, strada pe care porniserăm spre a ieși din oraș oferea o imagine aproape ireală. Caii noștri, îndemnați de biciul ce se-ncolăcea și plesnea deasupra lor, speriați de toate zgomotele din jur și, mai ales, de urletul

atît de strident al sirenei, alergau în galop ; în rînd cu noi însă, în dreapta şi-n stînga, alergau, tot atît de înnebuniţi, alţi cai, tîrînd după ei alte căruţe ; în spatele nostru, pe trei rînduri, alte şi alte căruţe, iar pe margini, din cînd în cînd, animale răzleţe sau oameni, împinşi spre şanţul din dreapta al străzii de tăvălugul acela îngrozitor, care înainta ca un monstru.

Apucaserăm, din fericire, în fruntea coloanei. În faţa noastră drumul era liber. Totul depindea acum de cai şi de dibăcia tatei de a-i manevra printre celelalte două căruţe ce se-agăţau de-a noastră, cînd una, cînd alta.

„Dacă se rupe vreo roată, dacă se-mpiedică un cal, aici rămînem, ne fac praf ceilalţi"... mă gîndeam.

De la o vreme, caii noştri au ţîşnit din rînd ; căruţa alerga uşoară în fruntea tuturor, iar tata, ţinînd cu străşnicie hăţurile, îi îndemna, îi îndemna... Ne aflam într-o cursă în care lupta se dădea pe viaţă şi pe moarte...

Dintr-o dată sirena a încetat ! Deasupra oraşului au apărut uriaşele păsări cenuşii purtătoare de foc ucigător. Vuiau atît de puternic, încît vibra nu numai aerul, ci şi tot pămîntul !

Mai aveam cîteva sute de metri pînă la podul de peste Argeş, de la marginea oraşului.

„Dacă ajungem acolo, am scăpat !" îmi şuieră tata, privindu-mă o clipă cu ochi în care se aprinseseră luminile speranţei.

Dar, tocmai atunci, din pădurea de arini de lîngă pod, ţîşniră flăcări ce se îndreptau spre păsările cenuşii.

„Tunurile antiaeriene ! Au început să tragă tunurile antiaeriene !... spuse tata, pălind pe loc ! Începe cu adevărat hora morţii, băiete ! Ascunde-te în căruţă, trage pătura peste tine !" El însuşi s-a aşezat pe-o scîndură şi-a continuat să mîne cu străşnicie caii.

Avioanele, care, după cum aveam să aflăm mai tîrziu, se îndreptau spre Ploieşti, neavînd în obiectivul lor bombardarea, de data aceasta, a oraşului în care ne aflam, s-au întors din drum, s-au rotit de cîteva ori, nepăsătoare parcă faţă de obuzele tunurilor de lîngă pod, au coborît cît mai aproape de ţintă şi-au început să sloboadă din pîntecele lor uriaşe zeci şi zeci de bombe care semănau, aproape la fiecare pas, prăpăd şi moarte. În cîteva minute copacii de la picioarele podului au fost făcuţi ţăndări, tunurile, care glăsuiseră zadarnic şi-atît de neinspi-

rat, au amuțit ! Iadul, coborînd acum din... cer, se întindea, treptat, peste tot orașul.

Din fericire, noi ajunseserăm însă dincolo de porțile lui. Căruța a trecut peste pod ca o nălucă și, după cîteva sute de metri, s-a oprit într-un lan de porumb.

„Jos, repede jos ! a strigat tata. Culcă-te la pămînt și stai nemișcat !"...

Am sărit din căruță și m-am pomenit cu capul lîngă un mușuroi de porumb. Din urma noastră veneau alte căruțe. Și alți oameni au intrat cu cai cu tot în lanul de porumb. Atunci a început să se învîrte deasupra noastră una dintre acele cumplite păsări cenușii. Cînd am văzut-o, m-am gîndit că s-a terminat cu noi ! „Păcat, îmi spuneam, am scăpat noi din *iadul* acela ca să murim tocmai acum !"...

Cred că tata gîndea la fel, dar nu mai avea curaj să spună nimic. Trăgea caii de căpestre să îngenunche, să se culce în porumb, ca să dispară astfel ca țintă a pîrdalnicei păsări. Înțelegînd parcă pericolul, caii au îngenuncheat și-apoi s-au trîntit și ei la pămînt. Întîi a făcut acest lucru calul cel roib. Apoi, îndemnat, în continuare, de tata, s-a culcat și pretențiosul Mocanu.

...*Pasărea* se rotea, mai departe, deasupra noastră. Așteptam ca, din clipă în clipă, să auzim exploziile bombelor... „dacă vom mai putea să le auzim" !...

„Întinde-te lîngă spatele calului roib !" îmi comandă tata, cu spaimă !...

Mă executai fără să mai gîndesc... Am înțeles apoi că pot fi așa, eventual, mai bine apărat. „Da, dar cu ce preț ? Nu, nu vreau să moară Roibu ! (Îmi trecuse prin minte că așa am să-l numesc de-acum : Roibu ! Dacă scăpăm !) Și nici Mocanu nu vreau să moară, nuu !... El ne-a crescut atîția ani, săracu ! Ce dacă e urîcios ? ! Așa e el, nu suferă pe nimeni să-l atingă nici măcar cu un deget !"... „Parcă-ar fi prinț !" spusese tata odată. *„Prințu ! Prințu !* Să-i zicem *Prințu !"* propusese o soră de-a mea, sărind într-un picior. Și i-am zis o vreme așa, dar Mocanu nici nu ne băga în seamă. Am revenit la numele lui...

„...Și nici tata, bineînțeles !... Dar dacă mor, numai..." Îmi simții lacrimile calde pe față... „Nici n-am apucat să călăresc pe Roibu ! Vai, și ce mult îmi doream acest lucru !..."

„Ce face ăla, mă, se mai plimbă mult deasupra noastră ?“ întrebă tata intrigat, ridicîndu-şi în acelaşi timp capul din pămînt. Făcui şi eu la fel, întorcîndu-mă într-o parte.

Tocmai atunci pasărea cu ciocul de oţel începu să scuipe flăcări, flăcări mici, ascuţite care porneau spre noi în zgomot sacadat de... mitralieră.

„Să ştii că ăsta nu mai are bombe, ne mitraliază ! Băiete, sub căruţă, repede !“

Ascultai şi de această nouă comandă a tatii... Ne trezirăm amîndoi sub căruţă.

„Dar caii ? Ce facem cu caii ?“ ţipai de parcă aş fi luat foc.

„Cum le-o fi norocul, băiete !“ Îi curgeau şi tatii lacrimi pe obraji. La început era ca o... ploaie cu pietre... poc ! poc ! poc ! se auzeau gloanţele lovind obloanele căruţei. La fiecare pocnitură închideam ochii şi înghiţeam în sec. Aşteptam s-ajungă vreunul şi la noi... Muream astfel cu fiecare pocnitură spre a ne trezi, din nou..., şi iarăşi..., şi iarăşi...

Tata nu ştia ce să creadă, privea la cai şi nu ştia ce să creadă : aceştia stăteau cu urechile ciulite, şi primeau fiecare lovitură de glonţ tresărind..., *dar numai tresărind* şi-atît !... Plumbii alunecau pe lîngă ei, fără să-i rănească măcar...

În jurul nostru, întreaga suflare parcă-şi ţinea respiraţia ! Nu se auzea nici o mişcare... Doar cîntecul de moarte, tot mai răguşit, tot mai îndepărtat al păsării cu cioc de oţel...

„A plecat, a plecat !“ strigă aproape tata, ieşind de sub căruţă şi repezindu-se spre cai. Şi, deodată, îl aud rîzînd, rîzînd în hohote...

„Doamne, a înnebunit tata !“...

„Ha-ha-ha-ha !... Ha-ha-ha-ha !“... Tata rîdea în continuare ! Şi, printre hohote de rîs, reuşi să îngaime, la un moment dat :

„Imbecilul ! Imbecilul ! A fost prea sus, nu şi-a dat seama, plumbii sînt reci ; priveşte, băiete, sînt reci ; caii n-au nimic ! Am scăpat, am scăpat !“...

Între timp, caii se ridicaseră şi tata îi pregătea ca să plecăm. S-au ridicat din lanul de porumb şi ceilalţi oameni care trăiseră, desigur, aceeaşi groază ca şi noi. Cu toţii erau veseli, unii aruncau cu pălăriile în aer şi ame-

ninţau cu pumnul păsările cenuşii ce dispăreau încet-încet din zarea ochilor. Cu toţii erau veseli... numai pe mine m-a podidit plînsul... Şi plîngi... şi plîngi !

„Ce ai, mă, ce s-a-ntîmplat ? se-ntoarce tata surprins spre mine. De ce plîngi ?"

„Plîng şi eu, aşa !... răspunsei. Ce, n-ai mai văzut ?"

4

Se încheiase o săptămînă de cînd dormeam în pădure. Construisem un adăpost din crengi, ca un fel de cort ; pe jos aşternusem fîn gros, acoperit cu piei de oaie şi pături.

Tata se întorsese la unitate, iar noi eram, din nou, singuri. Permisia se sfîrşise.

Asistam acum la retragerea nemţilor. În coloane întregi, în maşini sau pe motociclete, iar uneori în grupuri răzleţe, călări pe cai, treceau zi şi noapte. Treceau crunţi, cenuşii. Din cînd în cînd, se opreau ; şi-atunci tot ce se găsea prin curţile oamenilor : păsări, vite, dispăreau. Se dăduse zvon că e bine ca...

„Lele Ioană, lele Ioană !" o auzim, într-o zi, pe-o vecină.

„Ce e, Margareto, ce s-a întîmplat ?" întreabă mama.

„Spune-i lui Geo să fugă cu fetele şi cu caii ! Şi matale ar fi bine să pleci..."

„Unde să fugă, Margareto, leică, îi răspunse, nedumerită, mama vecinei noastre care stătea, la cîteva case, mai jos. Şi, de ce ? Ce s-a întîmplat ?"

„Vin nemţii ! Au pornit dinspre Piteşti coloane de nemţi, care se retrag. Sînt ca turbaţi ! Iau tot, e nenorocire !"

„Fugi, fată, de-aici ! Or fi luînd, nu zic ba, lua-i-ar..., Doamne iartă-mă, de nemţi ! Parcă pînă acum, timp de patru ani, ce făcură ? Ne-om fi pricopsit cu ei în ţară, nu ?"

„Bre, să ştii că nu mint ! A venit cineva, o cunoştinţă de-a noastră de la Piteşti, şi ne-a spus. Adineauri a plecat. Mama m-a trimis să..."

„Şi voi ce faceţi ?"

„Păi şi noi plecăm. Melania şi Nuţi au făcut bagajul. Plecăm !"

„Şi unde plecaţi, maică ? !..."

„În pădure, unde în altă parte ! Stăm cîteva zile pînă trece nenorocirea !"

„Dac-ar trece în cîteva zile !"...

Se încheiase o săptămînă şi nemţii treceau mereu... Mama n-a vrut să se clintească de-acasă. Nici nu puteam să lăsăm totul aşa, în părăsire ! Pe lîngă cai, la început am luat cu noi, în pădure, vaca şi cele trei oi. Păsările şi porcul n-aveam cum să le luăm. Au rămas acasă. Le îngrijeau cei doi fraţi mai mici şi mama. În special de curci ne era teamă, de cele cincisprezece curci, care crescuseră mari, se făcuseră, de-acum, bune de tăiat...

...Coloana s-a oprit drept în faţa porţii noastre, aici, în drum. Au coborît soldaţi din maşini şi-au intrat prin toate curţile vecine. S-au apropiat trei şi de poarta noastră, care, pe-atunci, era înaltă şi lucrată frumos : fiecare ulucă, pe care erau sculptate tot felul de figuri, se termina cu o floare crescută dintr-un gît subţire de lemn.

Mama a auzit zgomotul maşinilor şi-a ieşit pe prispă. Cei doi fraţi ai mei — pe lîngă dînsa !

„Vai, curcile ! Nelule, curcile !"

„Ce să le mai fac acum ?"... spuse cu părere de rău fratele meu cel mic...

Într-adevăr, ce să le mai facă ? Păcătoasele de curci, care pînă atunci fuseseră tot timpul ţinute în spatele casei, prin grădină, se aflau acum la vedere. Parcă le-ar fi aşezat cineva la expoziţie, aşa se înşiraseră pe marginile căruţei, unele pe-o parte, altele pe cealaltă. Se aflau în aşteptare ! Şi, iată că...

Soldaţii au împins în poartă să intre. Poarta era încă încuiată. Au strigat ceva în limba lor, au zguduit-o, dar nimic. Mama rămăsese încremenită pe prispă.

Unul dintre ei, mai tinerel, s-a prins atunci cu mîinile de capetele a două uluci, şi-a proptit cizmele pe-o grindă şi-a încercat să sară pe deasupra. Dar a rămas cu două flori... de lemn în mîini, prăvălindu-se pe spate. S-a ridicat nervos, le-a aruncat peste poartă în curte, înjurînd şi blestemînd, a introdus, apoi ţeava automatului printre scînduri şi-a tras o rafală.

Curcile şi-au ridicat capetele mirate, dar una n-a zburat de pe căruţă. Pesemne că erau hotărîte să asiste mai departe la... „spectacol".

Un alt soldat a îndreptat automatul spre prispa casei. Mama a coborît atunci, tremurînd ca varga, a tras piedica

„Nu se-ntîmplă nimic, n-ajung ei să pună mîna pe noi ! De altfel, cred c-am făcut rău plecînd de acasă. Ne-am luat după fricoasa de Margareta !"

Am rămas singuri cu caii. Îi urmăream cum păşteau iarbă bot lîngă bot. Mocanu, calul cel negru, era bucuros că-i cumpărasem un tovarăş de ispravă. Avusese dreptate bătrînelul din oborul de vite de la Piteşti. „V-am dat ştrașnic cal ! Aveţi grijă de el !" ne strigase atunci, la despărţire. „Ce s-o fi întîmplat cu moşul ? O fi scăpat din cazanul acela al morţii, din iadul în care fusese transformat oraşul de zecile de păsări uriaşe cu cioc de oţel ?" mă întrebam.

Roibu trăgea bine şi era blînd nevoie mare. În sfîrşit, aveam un cal pe care-l puteam călări după pofta inimii. De cînd tînjeam eu după aşa ceva !...

Locul era strategic ales; în faţă şi în partea dreaptă puteam vedea departe, pînă la panglica cenuşie a şoselei. Mă uitam peste lanurile de porumb şi grădinile de pruni. Era, totuşi, un singur punct către care atenţia trebuia să fie mărită : partea stîngă. Aici îmi închidea perspectiva o pădurice de fagi şi tufe de aluni. Mă îndepărtai cu caii la vreo sută cincizeci de metri de ea. Nu ştiu de ce mă cuprinsese un fel de neliniște !... Şi mă simţeam atît de bine pînă mai adineaori !... Gabriela-mi promisese că se va întoarce pentru ca, la noapte, să rămînem împreună cu caii în pădure. Dar pînă se însera mai era destul ! Încercam să uit de teamă, cioplind cu briceagul pe codiriştea biciului tot felul de figuri geometrice. Aproape că mă liniştisem...

„...Da, tată, nu te teme, am eu grijă ! Sînt mare de-acum, am treisprezece ani, am intrat la liceu ! Şi de mama, şi de ceilalţi mici, am eu grijă. Sigur, împreună cu Gabriela, cu Gabriela, da !" îmi şoptea sufletul...

„Dacă n-ar fi Gabriela, ce ne-am face ? !" mi-am zis eu, în gînd, atunci, cînd îl asigurasem pe tata, la plecarea lui, din nou, pe front !... „La şcoală ? N-ai nici o teamă, nu te fac eu de rîs ! Da, mai sînt cîteva săptămîni şi încep cursurile !"...

Cîteva săptămîni ? Cum cîteva săptămîni ? Mai sînt exact nouă zile ! Vai ! şi cîte mai trebuie să-mi facă mama pînă atunci...

„Mai abitir decît dacă te-ai mărita, Geo, maică ! izbucnise, într-o zi, mama. Parcă sînt nebuni şi ăştia de la

internat. Auziți ce cer : trei cearșafuri de pat, trei de plapumă (deci trebuie și plapumă), trei fețe de pernă ; apoi : patru cămăși, patru indispensabili, patru prosoape, patru batiste... Nu mai vorbesc de alimente : grîu, porumb, cartofi, fasole, untură, nuci... Dar cu nucile ce fac, măi băiete ?"

„Cozonac, ce să facă ? Ne vor da, în fiecare dimineață, cozonac cu cafea, de-aia turcească, cică !"

„Vai de *cozonacul* nostru, flăcăule ! adăugă mama. N-aveam în toată casa ceea ce ne cer ăștia pentru tine. Trebuie să le cumpărăm. Și pe ce ?"

„Le cumpărăm, mamă, le cumpărăm, se repezi Gabriela. Geo trebuie să meargă la școală, trebuie să învețe !"

„Le cumpărăm, maică, ce să facem ?... Parcă avem altă scăpare ? !"...

...Se mișcă tufele de aluni..., trosnesc crengi... ; se aude ropot de cal în galop !... Iată-l ! Iată-l ! Un soldat, un soldat român, după uniformă !

„Fugi, Geo, fugi ! strigă soldatul. Încalecă și fugi, băiete, ascunde caii-n pădure ; în spatele meu, la cîteva sute de metri, vin doi nemți, călare, caută cai !"

Soldatul era Petre al lui Costică Marinescu, un vecin de-al nostru. Venise și el, de curînd, de pe front ; aștepta să plece în direcția cealaltă. Peste cîteva luni, părinții aveau să primească vestea morții lui... Săracu Petre ! Era un băiat bun, harnic, respectuos...

„...Cînd i-a văzut intrînd în luncă, m-a rugat Gabriela să vin să te anunț, ca să nu te ia prin surprindere, mai spuse Petre, care ajunsese în apropierea mea. M-au văzut alergînd spre pădure și s-au luat după mine. Hai, repede, că se-apropie !"

Un salt și mă aflam pe spatele Roibului ! Nici nu știu cum am reușit, de data aceasta, să încalec atît de ușor (altădată trebuia să mă opintesc de cîteva ori, calul fiind înalt, iar eu...) M-am aplecat pe gîtul lui, am prins lanțul care lega pe cei doi cai și-am pornit-o în goană. După cîteva zeci de metri, trebuia s-o iau spre dreapta, ca să ajung cît mai repede în pădure. Am tras de lanț, l-am îndemnat pe Roibu să facă mișcarea dorită. Calul s-a supus imediat, dar a întîmpinat rezistența tovarășului său. Trag din nou de lanț, arătîndu-i lui Mocanu că trebuie s-o ia neapărat spre dreapta, dar el se încăpățînează.

Atunci îl plesnesc furios cu biciul peste gît !... În clipa aceea, calul cel negru s-a smucit ca ars, trăgîndu-l forțat după el pe celălalt. Roibu s-a poticnit, iar eu am zburat de pe spatele lui peste picioarele lui Moțanu. Probabil că l-am lovit rău de tot, pentru că, după ce-a scăpat de mine, a nechezat și-a aruncat cu picioarele din spate, să mă lovească. Din fericire, în clipa în care-am ajuns la pămînt, am aplecat, instinctiv, capul în piept. Copita calului mi-a zburat doar șapca pe care, nu știu cum, în rostogolire, n-o pierdusem de pe cap. Dacă mă izbea în plin, acolo rămîneam !

Caii s-au oprit în iarbă. M-am ridicat, ca și cînd nimic nu se întîmplase, am încălecat din nou și-am pornit ca o nălucă.

Din spate, am auzit strigînd : *„Halt ! Halt !"*... apoi o bubuitură de armă. Și încă una !

Petre ajunsese deja la marginea pădurii. A oprit calul, s-a întors cu fața spre nemți și-a început să tragă și el. Mă aflam între două focuri ! M-am lipit de trupul calului care alerga cît putea de repede !

Am trecut pe lîngă Petre, în goană, și-am luat-o pe potecă în sus. Soldatul a mai tras cîteva focuri și m-a urmat.

Poteca se pierdea printre copaci ! Nemții, ajunși nu departe de noi, trăgeau disperați, la întîmplare ! Atunci l-am îndreptat pe Roibu spre stînga și-am coborît pe-un povîrniș, într-o vîlcea în care cu greu ne-ar fi putut găsi cineva. Am înaintat adînc în inima pădurii pînă n-am mai auzit bubuiturile armelor.

„Îți mulțumesc, nene Petre, mi-ai scăpat viața... ; și caii mi i-ai scăpat !... Îți mulțumesc !"... spusei, gîfîind, băiatului care tocmai mă ajunsese din urmă. Îi întinsei mîna, zîmbind încă speriat și, probabil, palid la față.

„Sînge ! Ești rănit ? !... strigă soldatul. Unde ești rănit, ce te doare ?"

Privii mirat la mîinile mele care erau pline de sînge !...

„Nu mă doare nicăieri, n-am simțit nimic, spusei, uitîndu-mă în jurul meu, controlîndu-mi picioarele, pieptul... Calul, calul e rănit, strigai atunci disperat. L-au împușcat pe Roibu, nene !"... și sării de pe spatele lui...

Gîtul calului era plin de sînge. Rupsei niște frunze și începui să-l șterg ca să găsesc rana. Dar rana — nicăieri ! „Măi, să fie !" Și ștersei mai departe, mai sus, mai sus,

spre cap. „Formidabil ! Ia privește, nene, glonțul a trecut prin urechea stîngă a calului ! De-aici curge sîngele !... Dacă nu mă lipeam de gîtul lui ?"... mă gîndesc...

Petre caută repede niște buruieni... Vine cu un pumn de foi late... Aplec capul Roibului spre firul de apă care curge pe fundul vîlcelei, spăl cu grijă rana, iar soldatul zdrobește frunzele în palmă și prelinge sucul peste locul pe unde a pătruns plumbul. Rupe apoi o fîșie din poalele cămășii sale soldățești și-l bandajează pe Roibu. E caraghios așa, cu o ureche albă. Îmi vine să rîd uitîndu-mă la el. Îl mîngîi pe cap, iar el și-l freacă încet pe pieptul meu, așa cum făcuse atunci cînd ne-am cunoscut, în oborul de vite din Pitești.

Mocanu privește la noi parcă înduioșat.

„Dacă mă omorai, domnule Mocanu, cu piciorul dumitale în care te-am înțepat de-atîtea ori ca să nu te ia la război ? Taci, ai ? Nu-ți convine să te mustruluiască cineva ? Păi, sigur ! Dumneata ești prinț, nu suferi, nici o observație !... Fiindcă ești încăpățînat, de-aceea te-am plesnit cu biciul peste grumaz..." Întind cu teamă mîna spre capul calului negru... Pentru prima dată, Mocanu se pleacă supus ! O căldură blîndă mă pătrunde în toată ființa !

„Uite, nene, că e *bun* și războiul la ceva !" zic... Soldatul mă privea nedumerit...

5

Zăvoiul, cu pîlcurile de arini, crescute în luminișul verde al ierbii, ne-a întîmpinat parcă mai obosit decît altă dată și, în orice caz, împuținat. Apele rîului, după fiecare ploaie mai serioasă, devenind vijelioase, nestăpînite, s-au tot lovit, ca nebunele, de maluri, mușcînd treptat din trupul acela blînd și neajutorat al pămîntului. Au căzut, astfel, rînd pe rînd, bucăți mari, înfășurate în maramă de smarald și s-au înecat în vîltoarea spumegîndă. Au părăsit aerul, în care stătuseră parcă rezemați pînă atunci, și rînduri de arini, mai vîrstnici sau mai tineri, seceraţi de nemila apei, care, dezgolindu-le rădăcinile vieții, i-au răsturnat, pînă la urmă, în sicriul mișcător ce i-a purtat, cine știe, undeva, la vale...

Astăzi însă rîul curge liniștit, apele lui sărind, din cînd în cînd peste pietrele mai mari, încreţindu-și, în clipele

acelea oglinzile mișcătoare și bombănind încet, ca să le mai treacă timpul și să nu le apuce oboseala.

Soarele își răcorește săgețile de foc, înmuindu-și-le în undele blajine, care, la vederea lor, se luminează și tremură de plăcere. Zvîcnește deasupra apei un pește, sclipindu-și plăcuțele de argint ale veșmîntului în lumina bună și ocrotitoare.

Mă așez undeva, pe malul rîului, dornic să-i mai ascult lunecarea nesfîrșită prin aerul timpului, și el fără capăt...

Copiii mă imită imediat, dar ei își scot încălțările, vîrîndu-și picioarele în apă.

— Unchiule Geo — mă întreabă Dănuț —, ne lași să facem baie ?

— Bineînțeles ! Numai că acum e prea de dimineață. Apa e încă rece, după cum cred că ai constatat. Trebuie să mai așteptăm puțin...

— Pînă atunci, prindem pește ! se bucură Alexandru. Dumneata prindeai pește, cînd erai mic ?

— Oho ! îi răspunde Mihaela... Mi-a spus tata că, în vacanța de vară, erau aproape toată ziua pe rîu !

— Nu chiar „toată ziua", dar pe prins — *prindeam !* Ne plăcea — și mie și taților voștri — mai ales să prindem peștele, nu să-l și mîncăm...

Odată, mi-aduc aminte...

— Atenție, că *avem* o întîmplare și cu peștele ! ....exclamă Alexandru.

— „Avem" mai multe, dar una tot merită să v-o spun...

...Era într-o duminică, vara, desigur ! Dar locurile acestea arătau cu totul altfel pe-atunci... Mai întîi că zăvoiul era mult mai mare. Acum, după cum vedeți, l-a cam înghițit rîul — în partea aceasta, iar din cealaltă și-au întins oamenii grădinile de zarzavat, schimbîndu-i astfel fața și destinația. Atunci însă zăvoiul constituia un teritoriu de basm ! Sau, cel puțin, așa mi se părea mie, ca și tuturor copiilor, mai mari sau mai mici, zecilor și zecilor de copii cu care ne întîlneam aici, ca să paștem oile, vitele, caii... Zăvoiul era frumos, și bogat, și plin de vraja basmelor ce ni le spunea în fiecare zi, un bătrîn înțelept — moș Ioniță. Locuia la cîteva case mai sus de bunica voastră, într-o odăiță modestă. Rămăsese singur... Neputînd să mai lucreze la cîmp, se îngrijea de vitele unor oameni din sat, primind, pentru asta, bani. Fusese un bărbat frumos. Acum avea părul tot alb, alb ca zăpada, și

mustața la fel ! Citise mult în viața lui. Mai păstra și acum, pe-o policioară din odăiță, vreo douăzeci de volume. Printre ele, cîteva erau de basme — *Basmele românilor*, adunate și publicate de Petre Ispirescu. Se aflau, de asemenea, printre cărțile moșului, volumul *Amintiri din copilărie*, de Ion Creangă, ca și un volum de poezii de Mihai Eminescu, altul de George Coșbuc, și altul de Octavian Goga. Mi le-a împrumutat și mie să le citesc, în acei ani, și să învăț poezii, pe care îmi cerea mai apoi să le recit în fața cîrdului de copii.

În afară de rîul cel mare, zăvoiul era străbătut de un iaz, adică o parte de apă din rîu, dirijată pe o albie anume trasată. Iazul acesta lega două mori, construite la o distanță de cîțiva kilometri una de alta, mori care măcinau grîu și porumb cu ajutorul apei din iazul acela. Cădea apa, lunecînd pe un jgheab, punea în mișcare niște lopeți care începeau să învîrtească un trunchi puternic din lemn, ce intra sus, în moară, în inima unor bucăți mari de piatră, rotunde, între care erau zdrobite boabele. Și, din chinul acela al boabelor, ieșeau mălaiul și făina, care, ce-i drept, nu se prea omorau cu finețea. Mămăliga era însă bună, și sănătoasă — atunci cînd o aveam — și pîinea, la fel !...

Din cînd în cînd, iazul despre care vă povestesc era secat, adică apele lui erau deversate, pentru cîteva ore, cel mult o zi, în albia cea mare a rîului. Treaba aceasta se făcea, firește, cu scopul de a fi prins peștele.

Lucrul se desfășura cu anumit dichis, o întreagă ceremonie avea loc, la care luau parte oficialitățile comunei, oamenii cei mai de vază ai satului și, fără îndoială, cei mai buni pescari. Dacă pentru sat secarea iazului era o sărbătoare, pentru noi, copiii, faptul reprezenta un prilej de nespusă bucurie. Mai întîi că ne îndesam, pe întrecute, să ajutăm la operația propriu-zisă, tăind și cărînd crăci de arini, pietre, nisip, pentru a ridica un dig în drumul apei, obligînd-o să-și schimbe, pentru scurt timp, drumul.

Foarte important era, apoi, momentul așezării *vîrșelor*.

— Ce sînt acelea ? mă întreabă Dan.

— Să-ți spună Mihaela, că ea sper să fi văzut.

— Cînd e vorba de explicații, o lăsăm deci pe tovarășa „învățătoare", completează Alexandru.

Mihaela zîmbește, dar își ia rolul în serios :

— Îmi pare rău că n-am o tablă și-o cretă la îndemînă, ca s-o și desenez, dragă vere, răspunde ea, întorcîndu-i ușoara ironie. În orice caz, *vîrșa* — dacă ar fi s-o definim, în mare — este un coș special din răchită, larg la gură și strîns într-un fel de nod la partea opusă, avînd înăuntru un fel de guler, care seamănă cu gîtul vechilor călimări, astfel că, o dată intrat, peștele nu mai poate să iasă... Mulțumit ? Priceput ?!...

— Să zicem !

— Ia uită-te ce șmecherie ! se miră Dan, închipuindu-și obiectul descris de Mihaela.

— Se știe — continui eu — că, atunci cînd apa începe să scadă, peștele se retrage o dată cu valul. Dacă nu prinzi acest moment, treaba devine zadarnică în cea mai mare măsură, deoarece grosul peștelui se pierde, scapă. De aceea, oameni pricepuți erau desemnați să observe scăderea nivelului apei și să aleagă vadurile cele mai potrivite pentru a așeza, în calea peștelui, vîrșele. În locurile alese, se rînduiau pietre, una lîngă alta, începînd de la malurile apei, pînă în mijlocul albiei, într-o formă unghiulară, lăsîndu-se, în centru, un loc în care se așază acel coș special, într-o groapă mică, punîndu-se deasupra lui una sau mai multe pietre, pentru ca apa să nu-l poată mișca.

Luat de valul, din ce în ce mai mic, peștele se grăbește la vale, pînă ce întîlnește, în calea sa, unghiul de pietre. Strecurîndu-se pe lîngă acestea, ajunge, firește, la centru, unde îl așteaptă vîrșa, în care, intrînd, acolo rămîne.

Ridicarea vîrșelor din apă și scuturarea lor pe mal, în iarba zăvoiului, era, poate, cel mai așteptat moment. Să vadă cît mai de aproape peștele zbătîndu-se mai întîi între smicelele de răchită și mai apoi pe iarbă și să ajute la strîngerea și sortarea lui, după mărime, era ceea ce își dorea fiecare copil. Mergeam cu liota și ne opream la prima vîrșă, apoi la cea de-a doua, la a treia și așa mai departe, pînă la ultima. Le scuturam de mai multe ori, pînă ce se retrăgea tot peștele. Dar, odată terminată această treabă, abia începea alta, cu prilejul căreia bărbații și tinerii se angajau într-o adevărată întrecere: aceea a prinderii cu mîna a peștelui ce rămînea în bălți, mai adînci sau mai puțin adînci, constituite, de obicei, în jurul rădăcinilor unor arini bătrîni.

În duminica aceea iazul fusese secat și, într-o asemenea baltă, se învîrteau, de vreo două ore, cinci bărbați care scoseseră, în acest timp, destul pește, astfel că fiecare s-ar fi putut declara mulțumit. Totuși, ceva îi reținea, în continuare, în apa răvășită de mîinile, de picioarele și de trupurile lor (uneori se afundau pînă la gît la rădăcina celor doi arini aplecați peste apă, căutînd cu înfrigurare). Acel ceva era un pește mai mare decît toți pe care îi prinseseră ei pînă atunci. Fiecare din cei cinci se întîlnise o dată sau de mai multe ori cu *inamicul*, fără să-l poată, totuși, captura. Dar, de lăsat nu se lăsau, scociorau în continuare...

Trecînd de-a lungul rîului, ajunsesem în preajma celor ce se frămîntau atîta. Am înțeles repede despre ce este vorba și începusem să fac în gînd pronosticuri cu privire la cel care va reuși să prindă peștele. Erau acolo numai pescari unul și unul : Niță Vișan, Costică Bejancu, Ionel Petrescu, Marin Șerban, Filip Hulubei. Dintre toți, eu aș fi vrut să prindă peștele cel mare vecinul nostru de peste drum, Ionel Petrescu. Era un om blînd, vorbea rar și te întîmpina tot timpul cu un zîmbet cald în ochii lui albaștri ca cerul limpede de vară. Avea și el copii, băieți și fete, unii de-o vîrstă apropiată cu a mea. Dar, cele mai multe șanse le avea Costică Bejancu, el era cel mai priceput, mai ager în mișcări și, în plus, avea niște mîini mari și puternice, care, cu siguranță, n-ar fi scăpat peștele, dacă ar fi ajuns să se încleștеze peste trupul lui alb și alunecos. El era însă și cel mai rău, om ursuz, nervos, vorbea totdeauna răstit, era în stare să se ia oricînd la harță cu cineva, din te miri ce. De altfel, era certat cu mulți oameni din sat.

Și băieții lui — avea doi băieți : unul de-o seamă cu mine, altul ceva mai mare — îi semănau leit și la fire, și la înfățișare. Aici, pe zăvoi, se băteau cu toți copiii... N-aș fi vrut, în nici un caz, să prindă el peștele... Îl priveam : era roșu la față și căuta, încordat, printre rădăcinile copacilor doar, doar...

Intrasem și eu în baltă... Mă aflam spre coada ei, o limbă de apă mai puțin adîncă, ce trecea cu ceva peste genunchi și în care soarele își scălda în voie razele sale aurii... Mă mișcam încet, asistînd, de fapt, la zbaterea ce-

lorlalți. În sinea mea, îmi făcusem însă calculul că peștele s-ar fi putut trage spre coada apei, în bătaia razelor de soare.

La un moment dat, am simțit cum piciorul meu cel drept s-a așezat peste un buștean gros și alunecos... „Un buștean tocmai aci ? De unde ?" m-am întrebat. Voiam, totuși, să ridic piciorul și să pășesc mai departe. În clipa aceea însă, „lemnul" pe care călcasem s-a mișcat puțin. O idee mi-a fulgerat prin minte... și inima a început să mi se zbată în piept parcă mult mai repede decît simțeam zbaterile de sub picior. Cînd am înțeles exact despre ce e vorba, am făcut eforturi mari, ca să nu țip de bucurie. Am reușit să nu spun nimic și să nu fac vreo mișcare care să atragă atenția vreunuia dintre cei cinci. Deși mi-era milă de bietul pește, mă apăsam cu toată puterea de care eram în stare peste corpul lui, căutînd să-mi păstrez echilibrul. Problema era însă cum să-l scot fără să-l scap și fără să mi-l ia cineva. La urma-urmei, fiecare din oamenii aceia aveau dreptul la o parte din acest pește. „Poate că îl voi împărți cu ei — mă gîndeam —, dacă vor fi atît de hapsîni", dar mîndria cea mare ar fi fost să-l prind eu, eu singur...

„Ia să vedem, noi, drăguțule, cum stăm !" mi-am spus în gînd și m-am aplecat să-l pipăi cu degetele, într-o parte și în cealaltă a piciorului... „Mamăăă !" mi-a venit să strig, cînd am înțeles cît este de mare. „Am noroc ! — mi-am șoptit, în gînd — capul peștelui este în partea mea dreaptă". Așa că strecor, cu grijă, degetele în golurile pe care le cunoșteam foarte bine, le înfig adînc, ca să am siguranța că nu-l voi scăpa, cînd voi încerca să-l ridic. Apoi, mîngîi, cu mîna stîngă, trupul peștelui, în partea cealaltă și mă opresc în apropiere de coadă, de unde pot să-l prind cît de cît... Stau liniștit cîteva clipe, ca înaintea unei lupte, după care încep să ridic încetișor piciorul.

„Și-acum, între noi doi !" am spus, în timp ce scoteam din apă corpul acela mare și alb. Cînd am ajuns cu el la suprafață, mi-am luat avînt și m-am aruncat cu totul pe mal, strigînd cît m-au ținut puterile: „Peșteleee!" Era, fără îndoială, un strigăt de imensă bucurie și de victorie, amestecate, în același timp, cu puțină teamă... „Peșteleee ! am reluat, am prins peștele !"... împingîndu-l în clipele-acelea cu mîinile, rostogolindu-l tot mai departe de apă...

Era o mreană mare și frumoasă, lungă de cîteva zeci de cm., cîntărind, sigur, mai multe kilograme.

Cei cinci bărbați au rămas, cîteva secunde, înmărmuriți. Apoi, glasul lui Ionel Petrescu s-a auzit răsunînd, fără nici o urmă de invidie : „Bravo, Geo !, a spus el, bravo, băiete ! Mă bucur că l-ai prins tu și nu Costică, mai adăugă, uitîndu-se spre Bejancu. El și așa are prea mult!"

Costică Bejancu se făcu negru la față de furie și începu să mestece printre dinții lui îngălbeniți de tutun o suită de înjurături. Scuipă apoi a lehamite în baltă și ieși pe mal, îndreptîndu-se spre mine.

Mreana se mai liniștise din zbatere. Stătea acum întinsă cu burta pe iarbă, deschizînd și închizînd, tot mai repede, botul său lung cu care parcă își număra clipele vieții.

Așezat în genunchi, o mîngîiam afectuos pe spinare. Mi se făcuse milă de ea. Aproape că sufeream, văzînd-o cum moare.

Cînd Bejancu a ajuns lîngă mine, mi-am ridicat ochii și l-am întîmpinat cu un zîmbet.

„Dacă vreți, putem s-o împărțim !" i-am spus și lui, și celorlalți care ieșeau din apă.

„Dă-mi voie să mă uit și eu puțin la ea !" a rostit Bejancu cu vocea lui răgușită de băutură.

„Poftim !" i-am răspuns, eliberînd prada.

Omul acela, întunecat la față și la suflet, a împins peștele cu piciorul, rostogolindu-l de cîteva ori. Apoi s-a aplecat, l-a luat cu amîndouă mîinile și-a început să-l „cîntărească" într-un balans care creștea din ce în ce mai mult. Și, cînd nimeni nu se aștepta, a aruncat mreana, peste capul meu, drept în baltă, acolo unde apa era mai adîncă. Peștele a rămas cîteva clipe la suprafață, descumpănit ; apoi, înghițînd lacom apă, a început să se zbată cu putere, afundîndu-se către rădăcinile copacilor.

„Dacă nu l-am prins eu, nici tu să nu te bucuri de el !" a zis namila din fața mea, clipind din ochii lui plini de răutate. „Auzi, un copil să prindă ditamai peștele !" a adăugat, îndreptîndu-se spre sacul său, care era plin...

Încremenisem ! Cred că eram ca varul la față !... Îmi venea să mă reped cu pumnii în fălcile umflate și negre ale lui Bejancu, să-l lovesc cu picioarele în stomacul rotund și mare, cît un butoi, să-l zgîrii cu unghiile pe obraji !...

— Aici sportivul de Dan ar fi fost bun ! zise Alex, care asculta, ca și ceilalți doi copii, cu sufletul la gură.

În clipa aceea, Dan s-a și ridicat din marginea rîului și-a început o demonstrație de lupte „ca-n filme !". Striga, țipa, lovea cu mîinile și cu picioarele, în stilul, cunoscut, luptîndu-se cu un adversar... nevăzut. După cîteva minute se oprește și se-apropie de mine, gîfîind ;

— Unchiule, mai trăiește Bejancu ăsta, unde e, spune-mi unde e, să-l fac țăndări !

— Potolește-te, Dănuț ! îi zic. Bejancu e de mult sub pămînt !...

— Atunci îl iertăm ! exclamă Alexandru, rîzînd.

— În ceea ce privește bătaia, să știi că și eu aș fi putut să mă lupt cu el — ei, nu chiar ca tine, dar aș fi putut ! Așa cum o făceam cu băieții lui, pe care-i puneam jos pe-amîndoi odată, deși erau mai voinici decît mine. Se-ncăierau cu copiii din orice ! De fapt ei căutau harța, ei o provocau... Învățasem și eu să mă lupt, de la un băiat, o rudă de-a noastră, care era ofițer. Și-atunci îi surprindeam cu mișcări și lovituri ce-i anulau imediat. Îi făcusem să mă știe de frică și pe ei, și pe alții ! Era de-ajuns să m-apropii de locul încăierării, că se și potoleau !...

Atunci, însă, n-am făcut nimic din ceea ce simțeam că ar trebui să fac. M-am abținut și, întorcîndu-mă cu fața spre apă, am privit lung la undele create de zvîrcolirea peștelui ce, numai cu cîteva minute înainte, fusese în mîinile mele. Am rostit apoi, cu durere în glas :

„Păcat ! S-ar putea să moară !... În ceea ce mă privește — am adăugat, privindu-l cu silă pe bărbatul hain — să știți că, pentru mine, plăcerea este *să prind* peștele, nu *să-l mănînc !* Iar de prins... l-am prins ! Eu, și nu dumneata ! Și, în clipa aceea, i-am întors spatele și am plecat spre casă... După cîțiva metri m-am oprit însă. Îmi venea să plîng... M-am așezat în iarbă și-am privit la bărbații de pe malul apei.

Gestul lui Bejancu a uimit pe toți cei ce erau de față. Marin Șerban, cel mai tînăr dintre ei, dar și cel mai puternic, s-a repezit și i-a ars un pumn într-o falcă, de l-a dat grămadă.

„Ticălos nenorocit ce ești, om de nimic ! s-a auzit, în același timp, glasul lui Niță Vișan, ești în stare să-ți pui mintea cu un copil ? Ce, mă, aici e moșia ta sau a lui

taică-tău ? Cum ai putut să faci o asemenea faptă ? Băieți ! — îi îndemnă el pe ceilalți — ia să-i luăm peștele din traistă și să i-l ducem lui Geo !"...

Costică Bejancu a scos repede, dintr-un buzunar al pantalonilor cu care era îmbrăcat (stătuse cu ei în apă), un briceag pe care l-a deschis cu iuțeală, înaintînd către Marin Șerban și amenințîndu-l. Dar, văzîndu-i pe cei patru adunîndu-se la un loc, a bătut în retragere, ascunzînd sacul cu pește la spate...

„Du-te scîrnăvie, du-te și te satură de pește, tu și tot neamul tău de ticăloși ! a spus atunci vecinul nostru, nenea Ionel. Opri-ți-s-ar un os în gît, să ți se oprească, poate-așa va scăpa satul de tine, că greu te mai suportă !" blestemă el cu năduf pe cel care, asigurîndu-se că nu este urmărit, iuți din ce în ce pasul, pierzîndu-se printre niște tufe de arini...

M-am ridicat și eu din iarbă și-am plecat...

Peste cîteva ore, spre seară, Ionel Petrescu a bătut la poarta noastră. A ieșit tata... Eu eram în grădină. L-am văzut pe nenea Ionel, dar n-am știut de ce venise...

Am mai întîrziat pe-afară vreo jumătate de oră. Cînd am intrat în bucătărie, am văzut peștele *meu* întins pe masă.

„De unde aveți peștele acesta ?... am întrebat, cu mirare.

„Păi, nu l-ai prins tu ? a răspuns tata și mai mirat. L-a adus adineauri vecinul Petrescu. Zicea că l-ai lăsat la el ! De fapt, n-am înțeles de ce nu l-ai adus singur acasă ! În orice caz, te felicit pentru un asemenea pește ! Înseamnă că, de-acum, am un băiat mare !" a mai spus tata, apropiindu-se și mîngîindu-mi obrazul...

Am alergat la casa vecinului.

„Nene Ionele, ce s-a întîmplat ?" am întrebat, cu sufletul la gură.

„Măi flăcăule, mi-a răspuns cu blîndețe omul cu ochii albaștri, nu puteam să te lăsăm așa !... După plecarea ta, am mai cotrobăit vreo oră prin baltă, pînă l-am prins din nou. Marin Șerban l-a prins, să știi ! Și mi l-a dat să ți-l aduc. Era doar al tău, așa că trebuia !"....

Mi-au dat lacrimile...

„Nu plînge, băiatule, nu merită ! a adăugat nenea Ionel. Cu multe din astea ai să te întîlnești în viață. Și cu bune, și cu rele !"...

— Peștelee ! Am prins peștelee ! Priviți, oameni buni, peșteleee ! strigă Dan sărind de la locul lui și, alergînd pe zăvoi, începe să se dea peste cap, să se rostogolească, în locul peștelui...

Cineva tocmai trece prin preajmă, un bărbat în vîrstă:

— Ce pește ai prins, măi băiatule, de te bucuri așa ? îl întrebă el.

— Cum, nu știți ? răspunde împielițatul de Dănuț, simulînd nevinovăția : peștele... din poveste ! Din povestea unchiului Geo !... Peșteleee !... Priviți, oameni buni, peștelee !... își continuă Dan jocul, strigînd mai departe și rostogolindu-se.

Omul îl privește nedumerit și-apoi își continuă drumul...

Noi rîdem cu toții, pe înfundate...

6

— Știți că eu trebuia să fiu elev la *Liceul militar* ? Și aș fi fost, dacă...

— „Dacă" ? întreabă Dănuț.

— Dacă n-ar fi fost războiul, care să-l sperie pe tata...

— Dumneata, militar ? ! se miră Alexandru, cîntărindu-mă din ochi. Nu cred că ți s-ar fi potrivit !

— De ce, Alex ? De ce socotești că numai tatălui tău i se potrivește și mie nu ? !

— Ei, matale ești mai visător, ești romantic ! Nu cred că ți-ai fi dorit să-ți vibreze prin sînge o *anume* cadență:

„Un'-doi !" Un'-doi-trei-patru ! „Stîngu !" „Stîngu !" „Stîng'-drept'-stîngu !"...

— Mulțumesc, nepoate ! Nu ești departe de adevăr !... Și, totuși, atunci...

...Terminasem clasa a patra la școala din sat... V-am arătat-o !.. Începuse, de mai bine de un an, războiul și tata fusese mobilizat și trimis pe front încă din primele luni ale prăpădului. În sat a venit o dispoziție — nu știu cine o trimisese — să se recruteze copii spre a deveni elevi la *liceul militar*. Am fost recomandat și eu... Mama s-a bucurat, cînd a aflat — scăpa de unul din cei șapte pe care-i avea de crescut —, dar nu și-a dat consimțămîntul pînă ce n-a primit răspuns de la tata. În urma întrebării puse printr-o scrisoare : „Ce fac, Ioane, cu el ?

Eu aș zice să-l lăsăm că, uite, sînt mulți"... și așa, și pe dincolo, tata a răspuns categoric : „Nu, nu sînt de acord ! Acum e război ! Să rămînă acasă ! Să mai învețe la școala din comuna vecină (care avea și clasele a cincea, a șasea și a șaptea) ! L-om da noi undeva, mai tîrziu !"

Bietul tată ! Îl speriase rău războiul !...

Eu, în schimb, îmi făcusem deja visuri, mă și vedeam îmbrăcat în unformă militară, băteam „pas de defilare", împreună cu vecinul meu Barbu, pe lîngă casă, salutam ca soldații, ne făceam pistoale din toate bețele pe care le întîlneam în cale și „împușcam" cu ele *dușmanii*...

Răspunsul tatii m-a dezumflat... Am plîns, am bătut cu piciorul în pămînt, strigînd că „eu vreau", „ce dacă el nu vrea ?". „că tot o să mă duc", „că o să fug de-acasă" !... O urecheală bună pe care mi-a tras-o stăpîna casei mi-a mai limpezit gîndurile și mi-a potolit avîntul... Am rămas totuși trist mult timp...

În toamnă, am continuat, într-adevăr, școala într-o comună vecină, mergînd cam vreo șase km pe jos, trei la ducere, trei la întoarcere. Nu învățam însă mai nimic. Pierdeam timpul aproape de pomană, fiindcă manuale nu existau, programele de învățămînt erau neclare ori lipseau cu desăvîrșire, profesorii improvizînd după cum se pricepeau sau îi îndemna inima. În anii aceia, un lucru l-am făcut bine : împreună cu un alt prieten — Mihai, vecin și el și coleg cu mine —, am săpat, în fiecare primăvară și vară, grădina cu pomi și zarzavaturi a directorului școlii, care, văzîndu-ne harnici și serioși, ne-a pus la treabă, la fiecare sfîrșit de săptămînă înmînîndu-ne și cîțiva lei, în timp ce ne repeta, cu zîmbetul pe buze :

„Cine mișcă tot mai pișcă.

Cine șade coada-i cade".

Noi rîdeam, primeam banii în palmă, îi priveam cîteva secunde, după care, mulțumind, plecam spre casele noastre. Uneori, în cîte-o seară, cînd întîrziam mai mult, directorul ne oprea la masă. La început ne-am codit, nu ne venea să mîncăm, deși foamea ne dădea ghes. Pînă la urmă, după îndemnul repetat și sincer al dascălului, ne-am așezat la masă și-am mîncat — e adevărat, cu mare grijă și jenă. Plecam apoi veseli, ținîndu-ne, uneori, pe după gît și lălăind, ca flăcăii din sat, cîte un cîntec, dintre cele auzite ori învățate la școală...

— Şi la *Şcoala Normală* cum ai ajuns ? mă întrebă Dănuţ.

— Am să v-o arăt ! Mergem zilele acestea, cu maşina, la Cîmpulung. O să vă placă. E ca o cetate !...

— Am bătut la porţile acelei *cetăţi*, pe care, la sărbătorirea unui secol din viaţa ei, aveam s-o numesc „Cetatea emoţiilor", într-o zi de la începutul verii anului 1944.

Gătit cu hainele mele cele mai bune — o cămaşă cu rîuri pe poale şi pe la mîneci, nişte pantaloni de postav alb, o vestă neagră, făcută dintr-alta, mai veche, pe care-o purtase tata, şi cu nişte opinci în picioare —, mama mă trimisese să mă înscriu spre a da examen de admitere la Şcoala Normală din Cîmpulungul Muscelului, oraş aflat, după cum ştiţi, la 30 de km de comuna noastră.

Am plecat împreună cu alţi doi copii din sat, daţi cu toţii în grija unui băiat mai mare, deja elev al acestei şcoli.

Războiul nu se terminase şi tata era încă în concentrare. Călătoria la Cîmpulung a fost sub semnul războiului. Nemţii şi-au repezit, din nou, avioanele pe deasupra oraşului, au mai aruncat cîteva bombe, iar noi, obişnuiţi cu zăvoiul acesta, de unde, atunci, plecaserăm numai cu cîteva ore înainte, ne-am ascuns precum puii de potîrniche sub poalele unei păduri de brazi, spre a ne salva bietele noastre fiinţe speriate.

În împrejurarea aceea m-am rătăcit de tovarăşii mei... şi-am pornit-o aiurea prin oraş, întrebînd unde se află Şcoala Normală, către care mă împingea inima zvîcnind a teamă şi nerăbdare.

După îndemnurile şi semnele oamenilor, am trecut podul peste Rîul Tîrgului, apa pe care o vedeţi şi în care mă scăldasem de atîtea ori.

Şi, iată *cetatea :* lîngă tîmpla dealului, despre care aveam să aflu că se numeşte Flămînda — clădiri multe, sobre, din cărămidă roşie, punctată ici-colo cu ornamente; iată ceasul cel mare din inima clădirii ; iată brazii, poate seculari, care-o-nconjoară !... iată... dar eu, parcă nu mai văd nimic, pentru că simt ceva cald în inimă, mult prea cald ; picioarele se încăpăţînează să nu devină dintr-o dată blegi, iar genunchii, atinşi parcă de-o seceră nevăzută, privesc, nu ştiu de ce, înduioşaţi spre asfaltul trotuarului, stînd gata să-l îmbrăţişeze cînd unul, cînd celălalt.

7

...Peste cîteva săptămîni, într-un impresionant pătrat de clădiri, rezemam un colț de zid și-mi venea să-mi plîng de milă, pentru că tata sosit, de curînd, într-o permisie, se uita prea lung și prea compătimitor spre feciorul lui, pe-atunci „'nalt la stat cam de vreun cot", și nu știu ce i-a venit să-mi spună : *„Toată speranța noastră e în tine"!*

N-am înțeles, dintr-o dată, întregul sens al vorbelor. Uitîndu-mă, însă, a nu știu cîta oară în jur, la sutele de copii care tremurau ca și mine, unii îmbărbătați de frații lor mai mari, alții de oameni maturi, pe care-i numeau profesori, m-a apucat de-a dreptul spaima.

Dar tot avea inima înnebunită să-ncerce, parcă, să-mi sară din piept, peste cîteva zile...

Sute de oameni și de copii; o singură respirație și-o singură privire — ațintită spre treptele acelea, care mi s-au părut ca un podium !...

Însoțit de cîțiva profesori, directorul școlii, masiv, adus puțin de spate, cu o coamă mare de păr alb, apăruse acolo spre a aduce la cunoștință mulțimii, probabil, după vreo tradiție a școlii, numele celor mai buni copii, care au ocupat primele locuri în rîndul celor declarați reușiți la examen.

Sute de oameni și de copii — o singură respirație și-o singură privire...

După primul nume, pe care nu-l mai reții, directorul școlii a strigat un altul. A strigat o dată, de două ori, de trei ori. Din rînduri nu se prezenta nimeni. Atunci, m-am pomenit îndemnat de tata :

„Du-te, poate-oi fi tu !"

Nu știu cum mi-am făcut loc în fața celui care mi se părea cît muntele de mare.

„Pe mine mă cheamă..."

„De unde ești, băiețaș ?"

Spusei comuna, satul, școala de unde veneam, anul, luna, și ziua în care m-am născut... Datele se potriveau !

Mi-era greu să cred... și, totuși, era adevărat !

Directorul mi-a strîns mîna și m-a mîngîiat ușor. Parcă și astăzi simt pe creștet căldura palmei lui bune.

Pînă atunci nu-l observasem pe tata niciodată dintre oameni. Acum l-am văzut de la distanță ; mi s-a părut că întrece cu un cap pe toți ceilalți.

Cînd am ajuns lîngă el, m-a strîns încet la piept, şi-a ferit ochii într-o parte şi-a zis :

„Hai, dragu' tatei, hai să vedem ce fac caii şi să plecăm acasă !"

Şi-am plecat !...

Ieşind din pătratul de clădiri, abia atunci am observat că şcoala avea alei încîntătoare, cu ronduri de flori cum nu mai văzusem pînă atunci şi mi s-a părut că din toţi brazii, din toţi pomii cîntau numai privighetori.

Stropit de-o lacrimă a biruinţei, hotărîtoare pentru toată viaţa mea de mai tîrziu, am plecat cu sufletul cîntînd, spre a mă întoarce mai apoi, de zeci de ori, în timpul celor opt ani ai adolescenţei mele, petrecuţi în „Cetatea emoţiilor".

Tatii îi plăcea să revină aici, mai ales la sfîrşitul anului, cînd, alături de *zestrea* de bagaje, mă aşezam în căruţă cu braţul plin de cărţile premiilor şi cu cununa de flori. Atunci era mîndru, cu adevărat mîndru şi uita de toate necazurile. Trăia un an pentru o asemenea zi. Şi eu ştiam acest lucru, îl ştiam bine şi nu l-am uitat nici mai tîrziu, cînd tata mă căuta pe culoarele Universităţii din „dulcele tîrg al Ieşilor"...

8

În primul an de liceu, la internat, în timpul războiului, am răcit cumplit. Era o iarnă grea şi şcoala nu prea avea lemne, apa cu care ne spălam era aproape îngheţată ; în clase era frig, stăteam cu paltoanele pe noi, în dormitoare la fel. În asemenea condiţii — păduchi şi rîie, de care am avut în anii aceia o adevărată spaimă !... Exagerasem cu spălatul în situaţii cu totul improprii — ca să nu mă îmbolnăvesc de rîie — şi răcisem deci. La infirmerie, mi-au pus ventuze. Cineva, un alt bolnav din cameră, a deschis fereastra, să iasă mirosul acela urît, de petrol ars. Eu am adormit. A adormit şi el. Fereastra a rămas deschisă, iar patul meu era lîngă ea. M-am trezit cu gîtul înţepenit de durere. Nu-l puteam mişca în nici o parte. Orice încercare făceam în acest sens îmi dădea senzaţia că mişcarea se produce prin răscolirea — fizică — a creierului.

Infirmierul n-a ştiut ce să-mi facă. Nici doctorul şcolii. La spitalul la care m-am pomenit, am fost supus unor tratamente, care au rămas însă fără nici un efect pozitiv. I-am văzut pe medici consultîndu-se şi ridicînd din umeri. M-au trimis acasă : nu mai aveau, ori nu mai ştiau ce să-mi facă !

A venit tata şi m-a luat cu sania. Pe mama am găsit-o cu ochii roşii de plîns.

Doctorii nu-mi dăduseră mai mult de o lună... pe care am petrecut-o în chinurile cunoscute. De murit, însă, n-am murit. Fiecare zi care a început să se adune peste „soroc" era smulsă din vistieria „bătrînei cu coasa"!

„Va să zică, se poate trăi ! mi-am spus. De ce nu s-ar putea să mă şi vindec ?"...

Gîndul meu era şi al mamei.

„Trebuie să te faci bine, Geo ! mi-a zis ea, într-o zi. Să ştii că asta de tine depinde !"

„Cum adică ?"

„E ca un fel de luptă, pe care tu trebuie s-o cîştigi. Dacă vrei, nu se poate să nu învingi !"

„Dacă vreau ? !..."

Şi-am început lupta : cu mişcări, cu exerciţii, cu oblojeli, cu tot felul de buruieni, de leacuri,... dar mai ales cu masaje pe care mama mi le făcea de mai multe ori pe zi. Mă frecţiona pînă nu-şi mai simţea degetele de la mîini, pînă ce începeau să-i curgă lacrimile din ochi — de mila mea, de durerile ei şi-ale mele... Cînd mă gîndesc la mama, îi văd întîi mîinile şi, mai ales, i le simt — într-o mîngîiere caldă şi aspră totodată. Au trecut zeci de ani de-atunci şi nu e nevoie nici măcar să închid ochii, ci doar să mă gîndesc, pentru ca senzaţia aceea — de căldură bună şi de asprime generatoare de viaţă — să revină în fiinţa mea cu tot atîta adevăr...

Şi-acum, de cîte ori mă doare capul, simt degetele mamei alunecîndu-mi de-a lungul gîtului, pe lîngă urechi, pe tîmple, spre a se opri apoi deasupra frunţii şi în jurul ochilor, bombănind uşor, delicat şi tandru, ca-ntr-un descîntec fermecător, dătător de viaţă...

După cîteva zile, durerile au început să slăbească, iar după o lună eram vindecat. Au contribuit, desigur, şi nişte injecţii pe care mi le-a făcut un sanitar din comună,

în omoplați. Hotărîtoare au fost însă — continui să cred — degetele acelea crăpate de muncă ale mamei și încrederea în puterea lor miraculoasă, dorința, sfințită de speranță, ca a doua zi să-mi fie mai bine, mereu mai bine...

Dănuț, care acum s-a liniștit și ascultă, din nou, cuminte, se apropie de mine și-mi șoptește :

— Deci și matale, unchiule Geo, ...și matale ? !...

— Da, Dănuț ! Și eu !...

— Mă bucur pentru ce-mi povestești !...

9

— Clopoțelul a sunat sfîrșitul orei! Este recreația mare! Ura ! „Mergem să mîncăm, mergem să mîncăm!" strigă unii copii, sărind într-un picior. Sînt cei care au avut norocul „să le vină cineva de-acasă"... mai curînd... Să știți că în toți anii petrecuți în această *cetate*, unele dintre cele mai frumoase vorbe pe care le putea auzi un elev sunau astfel : „Du-te pînă la poartă, ți-a venit cineva de-acasă !"

„Ți-a venit cineva de-acasă !" însemna, dincolo de bucuria revederii unui om drag, din familie, „ți-a sosit un pachet cu mîncare" ! Voi nici nu vă puteți imagina ce însemna, pe-atunci, să poți mînca, măcar din cînd în cînd, pe săturate. Nu în fiecare zi, cu atît mai mult nu la fiecare masă, ci măcar din cînd în cînd. Școala făcea o serie de eforturi ; noi, copiii, chiar dacă eram bursieri, eram obligați să aducem, la începutul anului școlar, tot felul de alimente : făină, mălai, cartofi, fasole, untură... De asemenea, lucram și în timpul cursurilor (ca activitate practică sau în timpul nostru liber), precum și în vacanțe la ferma școlii și în grădina de zarzavaturi, în livada cu pomi fructiferi, pentru ca, de pe urma acestei munci, să ne putem îmbunătăți cît de cît masa. Foamea rămînea, totuși, un personaj cu care deseori trebuia să dialogăm cu încordare. Așa că, atunci cînd „îți venea cineva de-acasă", trebuia să te socotești fericit. Este adevărat că, de multe ori, pachetele pe care le primeam erau cam anemice. Și, pe drept cuvînt, cei rămași acasă, părinții — uneori unul singur — frații și surorile mai mici, ori cei mai mari, care nu mai erau la școală, de unde să facă rost să ne trimită nouă, mereu, pachete și

cît mai consistente ? Într-adevăr, de unde ? Căci şi ei, săracii, cei de-acasă, trăiau şi munceau mai mult nemîncaţi : ne aflam în timpul războiului, apoi după război, în vremea secetei cumplite din 1946, apoi după secetă şi tot aşa... Nu era uşor !

Dar, oricînd „sosea cineva de-acasă, cît de cît acolo, tot îţi aducea. Şi astăzi îi aducea unuia, mîine altuia, poimîine celuilalt... Copiii se legau prieteni, se ajutau la lecţii între ei, iar cînd era vorba de mîncare, acela care avea ceva punea totul la mijloc ! Ne adunam ciorchine pe marginea cuferelor (nişte lăzi mari, ca cele de armată, cu care eram obligaţi să venim la şcoală, făceau parte din aşa-zisa zestre, fără de care nu erai primit la internat), ne adunam deci în jurul cufărului în care se afla cîte ceva de mîncare şi împărţeam frăţeşte totul. În cîteva minute lăsam locul curat, nu mai rămînea nimic ! Apoi, aşteptam, aşteptam să auzim iarăşi cuvintele magice : „Du-te la poartă, că..."

Printre copii, erau unii ceva mai înstăriţi ori cu mai puţine greutăţi familiale. Acelora le soseau mai des pachete cu alimente şi era firesc ca, în recreaţia mare, să ne învîrtim în jurul lor, precum în jurul unor poli magnetici.

În ceea ce mă priveşte, eu am avut noroc de un prieten, băiat foarte bun, cu un suflet de aur, pe care îl mai ajutam uneori în rezolvarea unor teme, ori la înţelegerea unor lucruri mai dificile din diferite lecţii. Făceam aceste gesturi în numele prieteniei, al colegialităţii, dar trebuie să mărturisesc că aveam, în plus, şi un suport cu totul palpabil, material : prietenul meu Costel avea totdeauna cufărul plin de bunătăţi dintre cele mai alese — pîine albă, proaspătă, pufoasă şi rumenă, s-o mănînci cu ochii, cozonaci nemaipomeniţi, cu nişte dungi groase de nucă în ţesătura lor aurie, dulce şi parfumată (tatăl lui era bucătar iscusit), caşcaval afumat, brînză de tot felul, cîrnaţi de porc şi friptură de miel, magiun de prune, fructe şi cîte şi mai cîte... „Raiul" — ascuns, de data aceasta, între patru scînduri !...

Este recreaţia mare, aşa că poftiţi „la pod", poftiţi „la pod", să luăm o gustare !

— Ce bună ar fi „o gustare" acum! exclamă Alexandru. Mi-ai făcut poftă, unchiule Geo. Iar Mihaela văd că astăzi nu ne mai iubește, n-a mai luat nimic cu ea!

— Păi, nu v-ar fi rușine, casa e la doi pași! Să mă port cu mîncarea-n spinare. Haideți acasă, să mîncăm, în cazul acesta!

— Haideți! se aude și glasul lui Dan... Că mi-e o foame!...

10

— Să vă spun și cum „am mîncat" eu prima, dar și ultima bătaie la Școala Normală? Mi-e cam jenă, dar asta e! Am intrat în horă...

Să vedeți! Era într-o zi de pe la mijlocul unei săptămîni, mi se pare că într-o miercuri. Ajunsesem de-acum în clasa a IV-a; peste cîteva luni, după ce treceam examenul de capacitate, urma să intru în cursul superior.

În calitate de „șef al clasei" din care făceam parte, răspundeam de munca întregului colectiv, de tot ceea ce se întîmpla în clasă. Mă străduiam să fiu drept și, bineînțeles, că eram solidar, în bine, cu toți colegii mei. Ei știau că nu pîram niciodată pe nimeni, dar că nici nu puteam să mint. De aceea aveau grijă să nu-mi creeze situații delicate pe care n-aș fi putut să le soluționez altfel decît în spiritul adevărului.

Și, totuși, în ziua aceea am mințit, am mințit împreună cu toată clasa! Mai bine zis, am mințit la propunerea colegilor mei de care m-am lăsat influențat.

Despre ce era vorba: așa cum făceam toată munca de gospodărire a școlii, tot noi, elevii, trebuia să ajutăm și la pregătirea mesei. În consecință, în fiecare zi, cîte o clasă era de serviciu la bucătărie. Munca aceasta era planificată cu cel puțin o săptămînă înainte. Cunoșteam deci din timp cînd urma să fim de serviciu.

În ziua aceea, nu știu ce se întîmplase, încît se ivise nevoia de a fi solicitată, în plus, o clasă de elevi să lucreze în sprijinul bucătarilor. Pentru această treabă a fost aleasă clasa noastră...

Era după-amiază. Ne aflam în timpul programului de pregătire a lecțiilor pentru a doua zi. Elevul de serviciu pe școală, unul din ultima clasă, pe-atunci clasa a VIII-a (peste cîteva luni devenea învățător) mi-a trimis vorbă să mă

prezint cu clasa la bucătărie. Vestea a stîrnit discuții aprinse. Colegii toți se împotriveau argumentînd în fel și chip : ba că nu sîntem noi de serviciu — și-atunci de ce să ne aleagă tocmai pe noi — ba că acest lucru e un abuz, ba că avem de învățat pentru a doua zi... La un moment dat, unuia i-a venit ideea să motivăm refuzul nostru cu faptul că, a doua zi, avem teză la matematică. Toată lumea a aprobat ! Se știa că, în ajunul tezelor, nu era voie să scoți elevii la nici un fel de activitate suplimentară. Trebuiau lăsați să învețe ! Degeaba am încercat eu să spun că nu acesta este adevărul și că, dacă se află, putem fi sancționați.

Tocmai în timpul acela a intrat pe ușa clasei elevul de serviciu. Parcă îl văd și acum : era un băiat scund, subțirel, cu un păr mare, ondulat, cu o figură prelungă, pe care se putea citit o mare energie. Era cunoscut în toată școala ca unul dintre cei mai capabili tineri. Fusese, de mai multe ori, premiant pe liceu.

Întîrzierea noastră îl supărase și-atunci a hotărît să vină personal spre a vedea ce se întîmplă.

La întrebarea lui : „De ce nu sînteți la bucătărie ?", întrebare care a căzut peste ciorovăiala noastră, eu am ieșit în fața clasei și-am răspuns răpicat, fără nici un fel de ezitare : „Pentru că solicitarea dumneavoastră încalcă o regulă : mîine avem teză la matematică !"

Tînărul cu banderolă pe braț a răspuns oarecum mirat: „Daaa ?!" plimbîndu-și, în același timp, privirile peste noi. Ne prefira printre gene !

În clipa aceea m-am gîndit la greșeala de neiertat pe care-o făcusem ; după ce că eram mincinoși, mai eram și proști, fiindcă nu ne gîndiserăm nici măcar la atîta lucru: afirmația noastră, adică minciuna, putea fi verificată foarte ușor. Profesorul nostru de matematică, fiind și director-adjunct al școlii, locuia într-un apartament din incinta „cetății". Ion Enescu, așa se numea elevul de serviciu, ne-a întors spatele, pornind-o direct spre telefonul de la cancelaria profesorilor. L-a sunat pe directorul-adjunct, cerîndu-și scuze că-l deranjează și l-a întrebat dacă elevii din clasa a IV-a C au în ziua următoare lucrare scrisă la matematică.

„Nu ! a fost răspunsul directorului, abia săptămîna viitoare vor da teză !" Plecînd de lîngă telefon, Enescu s-a deplasat pînă în grădina școlii, a scos briceagul din buzu-

nar și a tăiat, dintr-o tufă de alun, o „sfîntă" de nuia, cu care s-a prezentat calm, dar palid la față, în clasa noastră.

Eram cu toții încremeniți ! Între timp ne dăduserăm seama de prostia făcută, așa că îl așteptam.

„Va să zică, mîine aveți teză la matematică, nu-i așa ? Așa mi-ați spus doar ! Cum se face însă că profesorul vostru nu știe nimic despre acest lucru ?" În timpul acesta mi-a făcut semn să mă apropii de el.

Îl priveam sfidător. Nu știu ce mă apucase. În loc să-i cer scuze, pentru că era clar că greșisem, eu cutezam să-l privesc cam de sus (era și cu cîțiva centimetri mai scund decît mine).

„Dumneata erai un băiat bun, Pietrarule ! a adăugat el, în timp ce-i scînteiau ochii. Ce s-a întîmplat ? E bine să fii solidar cu clasa, dar nu așa, ține minte !"

Și cînd a zis : „Ține minte!" mi-a ars, cu toată puterea lui, o plamă pe un obraz și încă una pe celălalt !...

„Asta ca să nu uiți niciodată că minciuna se plătește!" a subliniat viitorul învățător, luîndu-și nuiaua de pe catedră, de unde o lăsase cu cîteva clipe înainte.

N-am suportat în toată viața mea să fiu înjosit de cineva. Atunci cînd știu că eu am dreptate și nu mi se recunoaște, înfrunt pe oricine, indiferent de rangul pe care-l are sau de funcția ce-o îndeplinește. Atunci însă *el* avea dreptate, cu toate că nu așa trebuia să rezolve lucrurile. Gestul lui, deși, repet, eu greșisem, mă înjosise. De aceea, primul impuls pe care l-am simțit a fost acela de a mă repezi asupra lui, ca să-l lovesc și eu cu aceeași sete...

M-am stăpînit, însă, scrîșnind din dinți. Cred că pe obraji aveam dungi albe, care, treptat, s-au făcut roșii — urmele degetelor lui. Am rămas pe loc, țintuindu-l cu privire de ură și silă...

Mă mai bătuse așa o singură dată în viață cineva, dar acela fusese tatăl meu. Și asta pentru că l-am scos din sărite într-o zi. Nu știu ce tot mă îndemna să fac și eu nu aveam chef. Mi-a zis o dată, de două ori, mi-a zis a treia oară. Eu răspundeam invariabil : „Nu vreau, n-am chef !" „Cum nu vrei, mă, cum n-ai chef ? îl auzii, la un moment dat, pe tata izbucnind. Ce înseamnă asta ? Nu ți-e rușine? Mișcă-te mai repede de-acolo că vin acum la tine și-ți trag o mamă de bătaie de ai să mă ții minte toată viața !" (El repara niște hamuri, stînd pe pragul unei magazii; eu eram la vreo cinci-șase metri depărtare și mă legănam într-un

scrînciob improvizat dintr-un lanț agățat cu capetele de-o creangă dintr-un nuc bătrîn ; la mijloc pusesem o pernă, ca să fie moale, să nu simt lanțul... și mă legănam gînditor ; adevărul e că n-aveam chef să mă duc unde mă trimitea tată). Cînd l-am auzit spunînd că vine la mine să mă bată, i-am răspuns, cu obrăznicie : „Vino, vino, dacă poți să mă prinzi !" Îmi trecuse prin minte că eu alerg foarte repede (la întrecerile pe care le făceam cu copiii pe zăvoi nu mi-o lua nimeni înainte) și că tata, fiind mult mai în vîrstă, în nici un caz nu mă poate prinde, chiar dacă ar vrea !

„Ce-ai spus, mă, răspunse tata enervat, zici că nu te pot prinde, ai ?" Și, în clipa aceea, a aruncat hamurile cît colo, s-a ridicat și-a pornit spre mine. Am părăsit și eu scrînciobul și, cînd am înțeles că nu glumește, am luat-o la sănătoasa.

Ne-am învîrtit de mai multe ori prin grădina din spatele casei... Simțeam că gluma s-a îngroșat, tata se enervase de-a binelea, așa că nu mai aveam nici o șansă să scap fără „plată". De aceea m-am hotărît să părăsesc grădina, luînd-o printr-un lan de ovăz. N-am fost, bineînțeles, inspirat : ovăzul era înalt și, din cîțiva pași, tata m-a luat frumușel de-o ureche, m-a întors cu fața spre el și mi-a ars două palme, încît l-am văzut înconjurat de stele verzi.

„Acum cred că ai chef, așa-i ?" mi-a spus el, prinzîndu-mă de guler și scoțîndu-mă din lanul de ovăz.

Am plecat, imediat, la treaba către care mă îndemnase înainte de cursa noastră de „viteză... cu obstacole". Nu știu de ce, însă, după cîțiva pași, îmi venea să fluier și chiar îngînai un scîncet de fluierat. Simțeam că tata mă privește lung și mirat. Am întors capul și i-am zîmbit! Deși mă lovise destul de tare, palmele tatei nu mă dureau deloc !...

...Pe cele ale lui Enescu le simțeam pînă în suflet !

„Și-acum e rîndul vostru, puișorilor!" spuse cu bucurie rea în glas omulețul cu nuiaua, îndreptîndu-se către colegii mei. I-a invitat să iasă din bănci, ordonîndu-le să se așeze cu spatele la perete, de jur-împrejurul clasei.

Colegii au înțeles că trebuie să se supună, deocamdată. Orice împotrivire le-ar fi agravat situația, ori nici unul dintre noi n-avea nevoie de așa ceva.

Cînd „stîrpitura", cum i-a zis cineva după aceea, ajungea în dreptul lor, băieții întindeau, pe rînd, mîinile, ca

cerșetorii, primind pe fiecare palmă cîte două lovituri de nuia, aplicate cu furie și putere. Cînd a terminat cu ultimul, bătăușul gîfîia, obosise. Broboane de sudoare îi apăruseră pe fruntea înaltă, peste care se revărsau șuvițe de păr.

Nici unul dintre băieți n-a scos nici cel mai mic cuvînt. Fiecare își înghițea cum putea mai bine durerea și ura. Unii dintre ei se gîndeau, desigur, la răzbunare. Și, de fapt, n-ar fi fost o răzbunare, ci o plată întîrziată, făcută cu aceeași monedă. Pentru că, încă o dată precizez, deși noi greșiserăm, nu așa trebuia sancționată vina unor copii. Vă întrebați, cum de se tolera atunci bătaia în școală ? Întîmplarea pe care v-o povestesc se petrecea cu cîteva luni înainte de reforma învățămîntului din 1948. Atunci a fost interzisă bătaia ca modalitate de sancționare a diferitelor greșeli.

Unii dintre colegii mei au primit această prevedere a legii cu părere de rău, afirmînd, mai în glumă, mai în serios : „Fir-ar să fie, s-a interzis bătaia tocmai cînd am ajuns și noi în cursul superior!" adică în situația de-a o putea aplica celor mai mici decît noi !...

Mă uitam, pe rînd, la colegii mei. Unii dintre ei îndrăzneau să mă privească în ochi, cerîndu-mi parcă iertare pentru nesăbuința lor, la care le-am fost părtaș, în timp ce alții priveau drept înainte, înstrăinați parcă de propriile lor ființe, înstrăinați mai cu seamă de momentele înjositoare prin care cu toții treceam...

11

— De cîte ori trec prin „Piața Buzești" din Capitală, fără să vreau încetinesc pasul, dacă sînt pe stradă, iar dacă mă aflu în tramvai, troleibuz sau în vreo mașină privesc pe fereastră, caut cu ochii un loc anume... și mă întreb, de fiecare dată : „Cine s-o fi pricopsit cu opincile mele ?"

— Care opinci, unchiule Geo ? întrebă Alexandru.

— Cum „care" ? Acelea din cauciuc gros, tăiat dintr-o anvelopă de mașină..., alea, frate, cu „nasul" într-o parte, butucănoase, da' bune, bune, că puteam să bag în ele nu știu cîte obiele să nu-mi mai degere picioarele. Mi le cumpărase soră-mea, Gabriela, în timpul războiului !... Tot nu vă amintiți ? ! Nu v-am povestit despre ele ?... Mă mir !... fiindcă eu, de cîte ori trec prin „Piața Buzești"...

...Era în vara anului 1946 ! Secetă mare, foamete !... Se luptau bieții oameni să-și revină după război. Munceau ca disperații la refacerea țării — cei care erau învățați să muncească, cei din fabrici, ateliere, de pe ogoare, că erau și unii care, ca și altădată, învîrteau doar afacerile, și le mergea bine, al naibii de bine ! — munceau cei mulți și amărîți, dar, colac peste pupăză, pe lîngă nenorocirile aduse de război, a mai venit și seceta aceea cumplită, încît, ce să mai vorbim, îți venea să-ți plîngi singur de milă. Munceau oamenii mai mult nemîncați, răbdau de foame și ei, și copiii lor, răbdau pînă ce... uneori se sfîrșeau...

În satele noastre, pe-aici, era și mai greu. Nu tu grîu, nu tu porumb, se uscase și iarba, nici vitele nu mai aveau ce mînca ! Greu, greu de tot !...

Fiecare familie se descurca cum putea. Cînd făcea unul rost de un dublu de mălai sau de făină, dădea un ciurdouă și vecinilor.

„Mor bieții copii de foame, cum să te lase inima să n' le dai ? ! spuneau cei care erau în stare, din cînd în cînd să-și ajute vecinii.

Noi ? Așa cum știți ! Eram nouă guri la masă : șapt copii, mama și tata ! Biata mama și, mai ales, bietul tată

Se uitau peste noi cînd ne adunam în jurul mesei mi rotunde, fiecare cu strachina în mînă. Da, acum ne *m dernizasem*, nu mai mîncam toți dintr-o strachină, pe ca altădată o așeza mama în mijlocul mesei și-o umplea de n' știu cîte ori pînă să ne săturăm. Nici n-apuca să se întoarc spre oală, că strachina se și golea.

„Dumnezeule, Doamne, voi o să-mi mîncați și ure chile !" zicea ea, privindu-ne... cu drag ! N-ajungea nici odată să stea în rînd cu noi la masă. Ea trebuia să care, s care și să toarne în strachina de la mijloc, în care no ne-amestecam și ne ciocneam lingurile de lemn. Acur însă, cum vă spuneam, ne modernizaserăm. De sîn' Petru se făcea, în fiecare an, un tîrg, la Cîmpulung. Mergeam și noi la tîrg. Ne îmbrăca mama cu ce aveam mai bun, ne urcam cu toții în căruță și-o porneam. Fiind însă vară, cald, nu ne încălțam niciodată. Și de-am fi vrut să ne încălțăm, parcă aveam cu ce ? !...

Mama însă se încălța ! Avea niște pantofi de lac, ascuțiți la vîrf, cu tocuri înalte..., de cînd fusese mireasă, adică de vreo optsprezece ani. Îi cumpărase tata atunci și ea... îi

păstra ! Erau încă buni, nu se rupseseră, nici măcar nu-i pingelise vreodată...

Nu se poate ? Nu vă vine să credeți ? De ce ? Păi iată cum stăteau lucrurile : înainte să-i cumpere, tata cred că nu s-a uitat prea bine la picioarele mamei, în orice caz nu i-a luat nici un fel de măsură, s-a dus la Pitești, ori la Cîmpulung, nu știu unde s-o fi dus, a intrat omul în prăvălia unui negustor, a spus că vrea niște pantofi. „De care ?" l-o fi întrebat negustorul și i-a arătat mai multe feluri, pînă ce s-a hotărît. „Aștia !" va fi zis tata atunci, părîndu-i-se cei mai frumoși. „Aștia ? a întrebat, probabil, negustorul, ești sigur de măsură, ce număr poartă știa sau fata pentru care îi cumperi ?"

„Nu știu ce număr poartă, cred că a răspuns tata, dar er să se potrivească !" Și i-a luat.

De potrivit s-au potrivit ei, dar... nu chiar de tot.

„Mă cam strîng, Ioane, a zis ea cînd i-a pus prima dată picioare, dar sînt tare frumoși, s-or mai lăsa ei !"

„Se lasă, se lasă ! a asigurat-o tata, și-or să fie numai ni !"

Nu știu de ce, cu timpul, pantofii, în loc *să se lase*, ică s-au mai strîns întrucîtva. La urma urmei, eu cred era și firesc, s-au mai scorojit și ei, fiindcă mama cînd încălța" cu pantofii, îi lua, de fapt, în mînă și mergea sculță pînă la tîrg, pînă la... te miri unde se ducea și ea. olo, punea pantofii în picioare, călca cu ei de parcă și-ar călcat pe ochi, așa că, în curînd, îi scotea și... picioarele, unse iarăși la largul lor, ziceau „bogdaproste". În felul esta pantofii rămîneau mereu noi. I-a mai păstrat mama, o ! încă vreo șapte-opt ani de-atunci pînă cînd, plictisindu-se de ei, i-a dat unei rudărese pe un căruț (o jucărie două roate de lemn, legate de osie — tot de lemn — cu o coadă prinsă de mijloc. Se putea alerga cu el prin rte...) Frații mei mai mici s-au bucurat de căruț, iar rudăreasa a zis că-și încalță fata ei cea mai mare și-o face cocoană !"...

La tîrgul din vara aceea, nu prea aveai ce să cumperi. Nici măcar turtă-dulce nu se mai găsea. Venise un pirlit de negustor cu niște făină, o tot frămînta pe-o scîndură, în fața oamenilor, apoi lua cîte un strop și-l arunca deasupra unui căzănel cu ulei, sub care ardeau niște cărbuni. Stropul de cocă și drojdie se umfla pe dată, negustorul îl

învîrtea de cîteva ori, pe-o parte și pe alta, cu un băț p
care i-l înfigea în mijloc și-ți oferea — gogoașa, strigîn
cît îl țineau plămînii : „Ia gogoașa, neamule ! Ia gogoaș
nfuriată ! Ia gogoașa !"...

Ne-a luat și nouă tata cîte o gogoașă, că n-a scăpat
noi, dar, ce să vă spun, ne-am dezumflat pe loc, nu
bună de nimic. Cel puțin mie nu mi-a plăcut. Mai bu
era pîinea pe care-o făcea mama !

Ne-am plimbat mai departe prin tîrg și-am dat de
cu oale și strachini. Erau frumoase, smălțuite, cu flor
nici nu le vindeau scump.

„Ia-mi și mie o oală, a zis Nelu, fratele cel mic. Vr
o oală, o oală și-o strachină ! Tată, te rog !" a adău
copilul.

„Ce zici, femeie ?" a întrebat tata, uitîndu-se s
mama.

„Ia-le, ce mai aștepți ? ! Măcar, dacă nu vor av
mîncare de-ajuns, să aibă cel puțin strachini !" a spus e
zîmbind amar.

A cumpărat tata zece oale și zece strachini, a zis
cine știe ? poate se mai sparge vreuna, să fie acolo !

...De-atunci, de fiecare dată cînd ne adunam în ju
mesei mici, rotunde, cu strachinile în mînă, tata se u
trist peste noi și se gîndea cu ce să le mai umple ? !...

În vara aceea fusese de nu știu cîte ori „pe Vlaș
(așa numeau oamenii de pe la noi satele din Bărăgan, un
se cultivau, pe suprafețe întinse, cît vedeai cu ochii, gr
și porumbul). Făcuse cîte un drum aproape în fiecare să
tămînă. Pleca duminică noaptea — spre luni și se întor
abia simbăta. Făcea sute de kilometri pentru ca să poa
aduce un sac de grîu sau de porumb.

Pornea cu căruța plină de scînduri, lați pentru gard
uluci, paturi (lemn se găsea pe la noi destul) și venea,
toată această marfă, cu un sac pe care nici nu-l vedeai
căruță, un singur sac de grîu sau de porumb care ne aju
gea — nouă și cailor — o săptămînă, atît ! Săptămina vi
toare trebuie să plece iarăși, și iarăși !... „Pînă cîn
Doamne, pînă cînd ? se întreba tata." „Pînă vom ieși d
nenorocire, omule, pînă atunci ! îi răspundea mama îndf
jită. Vrei să-i lăsăm tocmai acum să moară de foame
Spune !"

„Dar m-au speriat, femeie, m-au speriat pur și simplu, ai zicea tata. Nu știu ce se întîmplă cu ei, că mănîncă ani mult decît de obicei. Altădată, ți-amintești, îi rugai cu încarea. Acum sting totul, ca de frica morții !"

Într-adevăr, și nouă ni se părea că mîncăm mai mult cît de obicei, „mîncam ca de frica morții", cum zicea tul tata. Parcă nu ne mai săturam !...

Imediat ce aducea grîul, alergam cu el la moară și îl cinam. Mama înmuia făina, o amesteca cu drojdie, o hea puțin la dospit și, cînd era totul gata, încingeam otorul cel mare de sub șopron, pînă ce vatra era numai ă ca să primească rotogoalele de cocă. În timp ce piinea cocea, nu era chip să ne alunge de lîngă cuptor. Îi tot deam tîrcoale cu nasurile alungite, scîncind de plăcere nghițind în sec.

Momentul cel mai așteptat era scoaterea piinii !... nci ne împingeam, ne înghionteam, care pe care, spre i cît mai aproape de mama... „Astîmpărați-vă, măi diaolilor !" striga ea la noi, și, uneori, ne „astîmpăra" cu îte o jordie pe spinare. „Na ! Na ! ne atingea pe unde puca, nu vă mai săturați, are dreptate taică-tău, trageți sărăcie !" zicea cu năduf. „Mai săraci decît atît ?" a dat, într-o zi, o replică „deșteaptă", fratele cel mijlociu... „Decît atît ? a răspuns mama plină de furie. Să nu ajungi, băiatule, să vezi cît de săraci pot fi unii oameni și cum se moare de sărăcie ! Voi, de-bine-de-rău, aveți ce mînca. Fiecare înghițiți cîte o jumătate de piine pe zi, bașca străchinile pline cu lobodă. Să vă văd ce faceți cînd nu le veți mai avea ? !"

Îi venea să plîngă de necaz. Se trudea atîta pentru noi, și ea și tata, și tot nu eram mulțumiți ? !...

Și-apoi, să fim drepți : față de alții, despre noi, adică despre familia noastră, nu s-ar fi putut spune că răbdam de foame. Dimpotrivă ! În primul rînd era loboda ! Dintre toate bălăriile care se puteau mînca, nu știu cum se făcuse că, în ciuda secetei, numai loboda creștea, puzderie de lobodă prin grădină, pe lîngă garduri... O culegeam, o spălam bine, o opăream și-o puneam la fiert cu zarzavaturi, în fine, cu tot ceea ce trebuia. Uneori o acream cu corcodușe, dar cum acestea erau puține, mama a pus într-o zi, n tuciul cu lobodă (aveam un tuci mare în care o fierbeam), apte bătut (fătase vaca, de curînd, și lapte aveam). A ieșit nemaipomenită și, unde pui, că era și mai hrănitoare.

„Porția" de pîine, o jumătate de pîine pe zi, o împăr ţeam în trei bucăți : pentru dimineața, la prînz și sara Cînd ne așezam la masă, fiecare își ținea bucata lîngă el dar, spre surprinderea mamei, nimeni nu mînca din pîne Mîncam lobodă goală... sau ceea ce ne mai dădea mama

„Și cu pîinea ce faceți ?" a întrebat ea cînd ne-a obser vat întîia oară.

„O mîncăm la sfîrșit !" am răspuns noi în cor. „La sfîrșit" însemna după ce ne ridicam de la masă. Atunci cu bucata de pîine în mînă, fiecare pleca la treaba pe care o avea de făcut, prelungind astfel plăcerile mesei. Mama s-a minunat și ne-a lăsat în pace. Fără îndoială, nu era bine ce făceam, pîinea trebuia mîncată o dată cu loboda sau cu ceea ce ne mai punea mama pe masă, dar noi, de frica foamei, voiam să putem spune mai mult timp că mai avem ceva de mîncat. Iar cînd acel *ceva* era un colț de pîine, eram foarte fericiți. Mi-e cam rușine s-o spun, dar mărturisesc totuși, că de-atunci am rămas cu o pornire interioară pe care, uneori, nu mi-o pot stăpîni nici acum : cînd văd un colț de pîine rumenită, îmi vine să-l mănînc, chiar dacă cu cîteva secunde înainte am înghițit ultima bucățică din cel mai delicios tort...

În vara aceea, lipsisem trei săptămîni de acasă. Îmi cîștigasem pîinea singur, cum spunea tata. Școala Normală, al cărui elev eram, avea, după cum v-am spus, o grădină mare de pomi fructiferi, o altă grădină de zarzavaturi, fermă de vite, porci, păsări... Toate acestea trebuiau îngrijite și în timpul vacanței de vară. Și, cum un învățător avea nevoie să cunoască și să fie în stare să îndrume sau să facă tot ceea ce trebuie într-o adevărată gospodărie, elevii erau solicitați, pe rînd, *să facă practică* în acest domeniu. Îmi venise și mie rîndul în vara aceea...

De-abia mă întorsesem de la Cîmpulung. Pot să spun că mă simțeam destul de bine. Viața în cele trei săptămîni fusese mai puțin severă decît în perioadele de cursuri.

În primul rînd nu mai aveam de învățat, de scris teme, nu ne mai asculta nimeni. Nu m-am mai visat în nici o noapte scos la lecție !...

În al doilea rînd, nu mai aveam grijă de nici un fel de bagaj : lucrurile toate le luase tata acasă, la sfîrșitul anului, urmînd să le aducă, din nou, la toamnă. În asemenea

împrejurări, ne dădea şcoala totul. Eu n-aveam decît hainele de pe mine — şi pe acestea nu le mai păzeam de nimeni pentru că n-ar fi tentat într-adevăr pe nimeni. Nu era uniforma de şcoală, erau nişte trenţe cu care lucram la grădină...

Vai ! ce spaimă am tras în noaptea în care am dormit pentru prima dată la Şcoala Normală. Abia venisem în clasa I. Tata mă „depusese" aici cu toată „zestrea" aceea pe care regulamentul şcolii cerea s-o ai.

Înainte de a ne culca, în prima noapte, pedagogul, care se ocupa de clasa noastră, a vrut să stea de vorbă cu noi. Şi-a stat !... Ne-a spus băiatul (era absolvent, din anul acela, tot al Şcolii Normale) fel de fel ! Ne-a învăţat foarte multe lucruri bune : cum să ne purtăm în şcoală, la masă, în sălile de meditaţie, în dormitor, cum să procedăm cînd vom avea învoire în oraş, cum să învăţăm... Printre altele, către sfîrşitul convorbirii cu noi (de fapt el vorbea, iar noi ascultam cu gurile căscate, din ce în ce mai înfricoşaţi, dîndu-ne seama cîte aveam de făcut, întrebîndu-ne dacă vom fi în stare să le facem cum trebuie, ce se va întîmpla cu noi ? pedagogul ne-a atras atenţia, să avem mare grijă de lucruri, să nu rămînem, cumva, fără ele.

Toate ca toate, dar cînd m-am gîndit numai că s-ar putea să rămîn fără palton, ori fără bocanci, sau fără haină, pantaloni, m-a cuprins spaima. Drept pentru care, cînd s-a anunţat stingerea în dormitor, eu mi-am strîns tot ceea ce dezbrăcasem de pe mine, inclusiv bocancii, am desfăcut uşor cufărul şi-am înghesuit totul acolo. Am încuiat la loc cu lacătul, iar cheile le-am ascuns între burduful de perpă şi faţa ce-l acoperea. Am întors perna cu cheile în jos şi m-am culcat. Vorba vine : m-am culcat ; de fapt, m-am zbuciumat toată noaptea căutînd bocancii, pe care, în vis, mi-i furase, totuşi, cineva. Cînd m-am trezit leoarcă de sudoare, deşi în dormitor nu era prea cald şi am văzut că nu se întîmplase nimic (ca să mă conving am căutat în ladă şi-am văzut că bocancii erau neclintiţi), m-a cuprins o adevărată fericire. Am adormit din nou, visînd, de data aceasta, că sînt acasă, la rîu şi că mă scald cu fraţii mei mai mici. Deodată apa s-a făcut rece şi eu am început să tremur. M-am trezit. Mă dezvelisem, iar în dormitor se făcuse frig.

Spaimele s-au prelungit și în alte nopți, pînă ce m-am convins și eu, și alții că n-avea cine să ne fure lucrurile. Eram cu toții copii de țărani, nu se putea bucura unul la ceea ce era al altuia.

Totuși, grija rămînea grijă. Acum însă, în vacanță, ea dispăruse. În plus, pot să spun și acest lucru, fiindcă mama nu mă mai aude, mîncarea de la școală mi-a plăcut mai mult decît cea de acasă. Cu excepția micului dejun, cînd beam surogat de cafea (cafea „Unica"), dar, în loc de pîine, ne dădea cîte o felie de mămăligă (vă închipuiți — cafea cu mămăligă), ceea ce mi se oferea la prînz și seara era destul de bun : îmi plăceau ghiveciul, varza, fasolea, musacaua de cartofi. Poate că și mîncarea de la cazan avea mai mult gust, poate, văzîndu-i pe ceilalți mîncînd cu poftă, mă îndemnam și eu, oricum, cert este că m-am întors acasă cu cîteva kilograme cîștigate în greutate. Și, cum, pe-atunci, eram atît de mic, ele mi-au prins foarte bine...

...„Văd că te-ai îngrășat, ce-ar fi să facem un drum împreună pe Vlașca ?" mi-a spus tata într-o duminică.

M-am dat peste cap de bucurie. De cînd așteptam eu lucrul acesta. Fiind la școală, în ultimii ani nu mai călătorisem cu tata aproape nicăieri. Zis și făcut ! În aceeași noapte mă îndreptam spre necunoscut...

„Pe Vlașca" nu fusesem niciodată. Ca o surpriză, pe care n-a mai putut-o păstra pînă în momentul respectiv, tata m-a înștiințat, a doua zi, că, la întoarcere, vom trece și prin București. Unul din visurile mele de copil era pe cale să se îndeplinească. Auzisem multe despre București ; de asemenea, citisem unele lucruri, dar de văzut nu-l văsem niciodată ! Nerăbdarea cu care număram zilele pînă la aceea în care urma să trecem prin capitala țării era deci justificată.

Drumul „pe Vlașca" a fost obositor ! Am rătăcit mai multe zile prin tot felul de sate cu case prăpădite, multe fără garduri care să împrejmuiască ogrăzile, cu drumuri în care te înecai în praf, cu oameni amărîți ca și noi.

Cel puțin pe la noi aerul era mai curat, vedeam în fiecare zi rîul curgînd, zăvoiul, pădurea... Era altfel ! Nu mi-a plăcut „pe Vlașca !"...

Am umblat mult pînă am reușit să vindem amărîtele acelea de paturi cu care plecaserăm de-acasă. Cu banii ob-

ținuți, tata a cumpărat, ca de obicei, un sac de grîu. Pentru atîta ajungeau.

Singura bucurie, în tot drumul, a fost aceea că la o casă unde-am dormit într-o noapte, gazda ne-a dăruit, la plecare, o pîine mare, albă, abia scoasă din cuptor. Nu mai văzusem pînă atunci pîine atît de mare. De bună, nici nu mai vorbesc. Mi se părea nemaipomenită ! (La noi, v-am spus — făina se măcina la moară de apă, iar pîinea, făcută dintr-o asemenea făină, nu era prea albă. Din contră !) Tata m-a lăsat să mănînc din ea cît am vrut eu, pe săturate. Atunci mi-am adus aminte că, de cîte ori aducea el, de la Pitești, ori de la Cîmpulung, ori din altă parte, cîte o pîine albă, rotundă și subțire, lipie — îi spuneam noi — îmi venea să-i zic : „De ce nu aduci odată una întreagă numai pentru mine ?" Dar mi se oprea întrebarea în gît, cînd mă uitam și vedeam cîți mai erau pe lîngă mine în ograda noastră. „N-ar fi avut și ei dreptul să ceară la fel ?" mă gîndeam. „Și-atunci ? De unde ?"

Acum însă tata a zis : „Mănînci cît vrei !"

Parcă tocmai de aceea am mîncat mai puțină decît oricînd. După vreo două zile, văzînd pîinea aproape întreagă, m-a întrebat : „Ce ai, mă, nu-ți place ?"

(El mînca pîine neagră, adusă de-acasă.)

„Ba da ! am răspuns eu. Cum să nu-mi placă ? Asemenea minune ? !"

„Atunci ?" a adăugat tata nedumerit.

„Celorlalți nu le ducem nimic ?" am zis eu, gîndindu-mă cum o să se bucure Nelu, și Nuța, și Costel, și ceilalți cînd o vor vedea. Aș fi vrut s-o vadă așa mare, întreagă, dacă s-ar fi putut. Dar, ce să fac ? Nu rezistasem, mîncasem cam vreun sfert din ea.

„Mănîncă, Geo, taică, mănîncă, băiatule, m-a îndemnat tata, mîngîindu-mă pe cap. Celorlalți le cumpărăm noi alta de la București. Și-apoi asta se învechește pînă cînd ajungem noi acasă. E păcat de ea, n-o să mai fie bună !" a adăugat el.

„E bună și mai veche, am răspuns eu *înțelept*, abia se mănîncă mai puțină !"

Tata m-a lăsat în pace, văzînd că n-o scoate la capăt cu mine.

Într-o dimineață (era a patra zi de cînd plecasem de-acasă), tata mi-a spus :

„Astăzi pe la prînz sîntem în București ! Ne oprim undeva, găsim noi un loc, mîncăm și bem și-o bere. Ți-am promis doar de-atîta timp !"

Freamătul de dinăuntru s-a stîrnit și mai tare. Mărturisesc că mi-era teamă ca tata să nu se fi răzgîndit. De aceea, nici n-am îndrăznit să-l întreb.

„Va să zică nu s-a răzgîndit !" Începuse să cînte ceva în mine. „Deci văd Bucureștiul, văd Bucureștiul ! Astăzi pe la prînz !"

Cît putea să mai fie pînă la prînz ? Nu mult, în orice caz. Soarele se ridicase sus pe boltă, noi mergeam de cîteva ore. Roibu și Mocanu trăgeau în voie, căruța fiind aproape goală. Un sac de grîu era o nimica toată. Mai greu era coviltirul, care ne apăra de eventuala ploaie și, într-o măsură, de răceala nopții. (Dar unde nu venea ploaia !...)

Bucureștiul mi-a plăcut, cu toate că în mintea mea îl vedeam altfel : grandios, cu străzi largi, cu lumini multe ! Ce mai, altfel !

După cum aveam să înțeleg mai tîrziu, de fapt noi am trecut atunci printr-o margine de București, care era normal să nu mă impresioneze cine știe cît !

Berea însă nu mi-a plăcut !... Mai întîi că am văzut cănile acelea mari cu spuma de un lat de palmă, ajungînd pînă la gură. Lichid cu spumă nu văzusem pînă atunci, în afară de lapte. Și nici la lapte nu-mi plăcea spuma.

În al doilea rînd, berea nu mi-a plăcut fiindcă era... amară ! Eu îmi închipuiam că cine știe ce bunătate nemaiîntîlnită trebuie să fie !... Cînd colo ?... o zeamă galbenă cu spumă și, pe deasupra, amară !

„Asta e berea !" m-am mirat eu, strîmbîndu-mă din clipa în care îmi înmuiasem, cu sfială, buzele în cana aceea de sticlă pe care abia o țineam în mînă.

„Ce e, mă, nu-ți place ?" mă întrebă tata.

„Sigur că nu-mi place, am răspuns pe jumătate revoltat. Ziceai că e... așa și pe dincolo ! M-ai amăgit de pomană ! mai spusei împingînd cana din fața mea. Bea-o dumneata !"

„Bă, neam de traistă ce ești ! mă «apostrofă» tata, zîmbind. Să nu mai spui nimănui acest lucru, că te faci de rîs ! Cum să nu-ți placă berea ? Păi tocmai ăsta e farmecul ei, gustul amărui !"

„O fi, mie nu-mi place ! răspunsei cam în silă. Şi, ca să nu rămîn dator, adăugai : Iar în ceea ce priveşte «neamul»... de care ziseşi, mă mîngîi cu faptul că nu sînt neam cu dumneata !"

Tata, rîzînd acum de-a binelea, a luat în mînă şi halba mea (am aflat că aşa se chema cana aceea) şi-a băut-o pe nerăsuflate ! Apoi mi-a comandat şi mie un sirop ; fiindcă „e dulce !" a subliniat el ironic.

Nu mi-a păsat de ironia lui, am băut siropul, deoarece îmi era sete şi mă usturau pe gît mititeii aceia pe care-i mîncasem (tata comandase, mi-aduc aminte, cu mare satisfacţie : „Mici şi bere !" crezînd că o să mă facă praf ! Dar nu mă făcuse !) Astăzi însă n-aş putea spune că mi-am păstrat aceeaşi părere. Îmi plac şi micii, şi berea !

Mă rog, după ce am terminat de mîncat, tata a plătit, a mai cumpărat cîte ceva pentru cei de-acasă şi-am plecat.

La un moment dat, a oprit iarăşi caii şi mi-a spus : „Sîntem în Piaţa Buzeşti !" (Şi pînă atunci îmi tot spusese : aici e strada cutare, asta e piaţa cutare, aceea e statuia lui cutare, dincolo e... nu ştiu care instituţie, el le ştia într-adevăr, fiindcă în timpul războiului, un an stătuse concentrat în Bucureşti şi apoi fusese trimis pe front.) „Rămîi lîngă cai, a mai adăugat tata, mă duc aici, după colţ, la o farmacie, să cumpăr nişte doctorii pentru maică-ta !" (Mama era deseori bolnavă şi, probabil, îl rugase să-i cumpere vreo doctorie care numai la Bucureşti se găsea.)

La farmacie a zăbovit cam vreun sfert de oră.

„Nu era deschis, mi-a explicat el, a trebuit să aştept pînă a sosit ora !"

„Nu-i nimic, am mai căscat şi eu gura !" i-am răspuns în vreme ce pornea căruţa.

După cîtva timp, am ieşit din oraşul în care aşteptasem atîta să ajung. Nu eram nici bucuros, dar nici trist. Tata mîna caii tăcut. Din cînd în cînd, întorcea capul spre mine, părîndu-i-se că parcă nu mă aflam în apele mele.

„Ce ai, mă, de ce te foieşti aşa ? mă întrebă, la un moment dat. Ţi-a plăcut Bucureştiul ?"

„Aşa-şi-aşa !" răspunsei.

„Păi, sigur, zise el aproape scos din sărite, ţie nimic nu-ţi place ! Ia pleacă de-aici şi încalţă-te. Nu vezi că s-a lăsat frigul ?"

Ne apropiam de Pădurea Riioasa (sau Riioasei, n-am ştiut niciodată bine cum îi zice). Se întuneca şi, într-adevăr, începuse să-mi fie puţin frig.

„N-ai auzit ce-am spus ? reluă tata văzînd că nu mă mişc din poziţia în care mă aflam lîngă el, acolo, în faţa căruţei. Treci şi te încalţă, că ai să răceşti. Nu vreau să te aud din nou tuşind".

„Cu ce să mă încalţ ?" întrebai eu cu un aer de nevinovat.

„Cum, *cu ce* să te încalţi ? Cu opincile !"

„Care opinci ?"

„Mă, pe tine te doare capul ? mă luă tata la rost de-a seriosul. Opincile cu care ai plecat de-acasă, care altele ?!... Te rog să mă scuzi că nu ţi-am luat bocancii, mai zise el ironic, am uitat, cînd am plecat de-acasă, că o să trecem prin Bucureşti... Şi aici vocea îi scăzu pe neaşteptate... Poate că ar fi trebuit să-i iei cu tine, totuşi, adăugă el nespus de cald. Aşa n-ai mai fi umblat desculţ prin oraş... Fir-ar să fie de sărăcie, că n-am putut să-ţi cumpăr şi ţie nişte ghete !" mai zise cu ciudă şi cu sincer regret...

Abia îmi stăpîneam lacrimile. Purtam de trei ani o pereche de bocanci, pe care mi-i cumpărase o dată cu uniforma de şcoală. Tălpile se subţiaseră şi se desprinseseră din cusături. Ca să nu-i duc la cizmar, îi legasem singur cu nişte sîrmă, aşa puteam să-i mai port şi în anul următor. În vacanţă, nu mă încălţam cu ei decît în zi de sărbătoare şi asta dacă plecam undeva de-acasă. În rest, dacă era nevoie, apelam la opinci... la aceleaşi opinci pe care le purtam dè vreo şapte-opt ani. Mi le cumpărase, în timpul războiului — cum v-am spus — soră-mea, Gabriela. Atunci, mi s-au părut foarte bune : erau făcute dintr-un cauciuc gros, tăiat dintr-o anvelopă de maşină, care nu mai putea fi folosită. Aveau „nasul" într-o parte, nu drept, ca cele pe care le purtasem înainte şi care, fiind înguste în părţi, îmi intrau totdeauna zăpada şi apa în ele. Umblam mai mult ud la picioare. Aşa că... m-am bucurat cînd le-am văzut, m-am simţit bine în ele un an, doi, trei, cinci — dar acum mă săturasem, „ca de mere pădureţe", cum se spunea pe la noi, nu le mai puteam vedea în faţa ochilor. Şi, totuşi, la ele mă întorceam, dacă era frig şi trebuia să mă încalţ.

„Ia-ţi opincile, mi-a spus tata, cînd am plecat la drum. Noaptea e frig şi va trebui să te încalţi !"

Le-am luat, m-am și încălțat cu ele, în cîteva nopți, dar în București, cînd am văzut pe toți cei care mergeau pe stradă încălțați și nu cu opinci, m-a cuprins o jale pe dinăuntru. Îmi plîngeam singur de milă, dar nu spuneam nimic. Pînă și tata avea niște bocanci în picioare !... Numai eu !... Și-atunci mi-a apărut foarte clar un lucru : totul e din cauza opincilor, mi-am zis. Astea mă îngroapă și nu mai scap de ele. Am avut chiar un gînd sinistru : „Cum mi-ar sta mie, băiat tînăr, în coșciug și cu opinci în picioare ? !"...

M-am scuturat ca de ceva ce nu putea să fie adevărat. „Pînă să mor mai am, de ce să mor eu de-acum ?" mi-am zis, autoîncurajîndu-mă !

„Dar de opinci trebuie să scap, neapărat, chiar acum ! Că altfel"...

Eram în locul pe care tata îl numise „Piața Buzești". Stăteam lîngă cai și priveam în jur. În momentul în care mi-am zis : „Acum !" am și sărit din căruță, am scos opincile de unde se aflau, de sub un maldăr de fîn, le-am legat frumos împreună, reținînd, pentru orice eventualitate, ciorapii și obielele, le-am înfășurat repede într-un jurnal pe care-l cumpărase tata (voia să vadă ce mai e în țară, în lume ; parcă nu-i ajungea ce vedea cu propriii lui ochi) și, binișor, am coborît prin spatele căruței. Le-am potrivit undeva, la îndemînă. Cînd tata s-a întors și-a pornit căruța eu am rămas cîțiva pași în urmă, am luat frumușel pachetul de unde-l știam și... l-am așezat lîngă primul stîlp de telegraf... sau de lumină electrică, nu m-am uitat ce fel era ; ce, parcă stîlpul mă interesa pe mine ? Mi-am zis, în gînd : „Să le poarte sănătos cine le-o găsi ! Să le mai poarte și altul, că eu m-am săturat !" Și, țuști ! În căruță ! M-am ascuns în spatele tatii și nu m-am mai uitat înapoi de teamă să nu mă fi văzut cineva și să mă strige... spunîndu-mi că mi-am pierdut nu știu ce. Atîta i-ar fi trebuit tatii, ar fi fost vai de urechile mele ! Așa, acum... m-a bombănit cît m-a bombănit, cînd a aflat că nu mai are încotro, că va trebui să-mi cumpere ghete, și-apoi... a tăcut, ce era să mai facă ? !...

Mă strecurasem adînc sub coviltir, îmi pusesem ciorapii în picioare și le băgasem așa sub fîn. Tata îndemna caii de zor ca să traversăm mai repede pădurea aceea întunecoasă, loc în care se petrecuseră multe tîlhării.

În mod obișnuit ar fi trebuit să-mi fie teamă. Dar gîndurile mele erau în altă parte : aveam în fața ochilor pachețelul pe care l-am așezat cu grijă, ca pe ceva de preț, lîngă stîlpul din marginea acelei străzi bucureștene.

„Cine, oare, l-o fi găsit ?" Răspunsul nu l-am aflat nici pînă astăzi !

De aceea, de cîte ori trec prin Piața Buzești, fără să vreau încetinesc pasul, dacă sînt, pe stradă, iar dacă mă aflu în tramvai, în troleibuz sau în vreo mașină, privesc pe fereastră, caut cu ochii un loc anume... și mă întreb, de fiecare dată : „Cine s-o fi pricopsit cu opincile mele ? !"...

12

— Perioada practicii de vară era pe sfîrșite. Ca în fiecare an, și în vara aceea petrecusem, mai bine zis muncisem, două săptămîni în grădina școlii. Îmi plăcea mai ales să cosesc : trifoi, lucernă, la nevoie și iarbă. Iarba se cosea mai greu, și-apoi locurile pe care creștea iarbă, doar simplă iarbă, erau cele pe care nu se putea cultiva altceva, adică acea parte de deal din vasta grădină a liceului. Să cosești pe deal, nu era atît de ușor. Tăiam brazdele de-a curmezișul coastei. Lăsam în urmă cărări, cărări în trupul moale și verde. Oțelul lucitor murmura un cîntec monoton și blînd, vrînd parcă să potolească tremurul abia perceptibil al firelor de iarbă ce-și primeau cu demnitate sfîrșitul.

Cu voia sau fără voia directorului de serviciu, ori a profesorului care răspundea în perioada respectivă de activitatea ce-o desfășuram, dormeam, uneori, în nopțile calde și frumoase, în căpițele de fîn proaspăt cosit. Așterneam o pătură dedesubt și ne înveleam cu alta pînă sub bărbie și astfel, ascultînd răsuflarea pămîntului și țîrîitul adormitor al greierilor, întrebam cerul de unde și-a luat atîtea făclii pe care să le pună de veghe la căpătîiul lumii adormite.

Într-o dimineață, directorul școlii a chemat de urgență la cabinetul său pe unul dintre băieții de la practică. Era un elev mai mare decît mine cu vreo doi ani. Învăța bine și, pe deasupra, era responsabilul formației de fanfară a liceului, din care făceam și eu parte. Începusem ca tobo-

șar. După cîtva timp, profesorul instructor m-a trecut la unul dintre instrumentele de suflat care aveau menirea să realizeze acompaniamentul, iar peste un an ajunsesem în elita fanfarei, numărîndu-mă printre trompetiști, cei care dădeau de fapt viață oricărei melodii. Cîntam alături de elevul chemat în dimineața aceea de director...

Costel, așa se numea băiatul, Costel Popa, s-a întors după cîteva minute îngrijorat. Se nimerise ca în perioada aceea să fie prezent în școală (la activitatea practică) mai mult de jumătate din efectivul fanfarei, reprezentînd fiecare compartiment artistic. Nu lipsea nici cel care avea în răspundere toba mare și nici cel ce mînuia cinelele. Așa încît fanfara putea foarte bine să funcționeze. De altfel, ne și adunam în fiecare seară și cîntam pînă noaptea tîrziu, cîntam pentru sufletul nostru, dar și pentru plăcerea atîtor altora, ce ne ascultau. Ne instalam de obicei în jurul unui rond mare de flori din fața clădirii principale a liceului. Astfel, valul de armonii, eliberat de hotarele zidurilor, străbătea întregul parc al școlii, plutind, mai departe, peste case și străzi, pînă în inima orașului și înfiorînd blînda pace a serilor de vară. „Cîntă normaliștii ! Ascultați, cîntă normaliștii !" tresărea, ici-colo, cîte un suflet mai sensibil.

De mulți ani, fanfara Școlii Pedagogice de băieți era cunoscută de întreaga urbe. Nici o manifestare mai deosebită nu avea loc în oraș, fără ca din programul ei să nu facă parte și fanfara noastră. Mai ales în fruntea coloanelor ce demonstrau cu diferite prilejuri ne aflam noi, „băieții de la fanfară", mîndri nevoie mare, pentru că eram urmăriți de ochii mulțimii adunate de-o parte și de alta a străzilor pe care le străbăteam.

„Cîntă normaliștii ! Veniți să-i vedeți pe normaliști"! Și lumea venea. Iar noi treceam mîndri, suflînd din toate puterile în alămurile ce străluceau în soare !...

„Băieți, sîntem în mare încurcătură !" ne spuse Costel.

„Ce fel de încurcătură ? S-a întîmplat ceva ?" l-am întrebat, care mai de care.

„De ce te-a chemat directorul ? intervenii eu. Te pomenești că nu i-a plăcut cum am cosit. Deși ieri n-a spus nimic despre acest lucru. Dimpotrivă, ne-a felicitat".

„Nu e vorba de coasă, Geo, ci de fanfară !"

„De fanfară ? Nici aici nu văd încurcătura ! Sper că nu s-a plîns nimeni de noi. Cîntăm civilizat, lumea spune că și frumos. Poate nu i-a plăcut faptul că ascultătorii noș-

tri au transformat aleile parcului în ringuri de dans... Asta da, s-ar fi putut să-l supere. Dar îi promitem că vom lua măsuri..."

Îmi dădusem drumul, tocam vorbele ca o moară stricată boabele de porumb, din care ai fi dorit să iasă păsat...

„Termină, o dată, Geo ! interveni iritat colegul meu. Nu e timp de glumit, avem de făcut astăzi o treabă foarte serioasă, pentru care nu sîntem deloc pregătiți. Dar absolut deloc !"

„Vrei să ne explici mai repede despre ce este vorba ?"

„Despre o înmormîntare !" spuse Costel, împrumutînd o mină chiar ca de om bun de dus la groapă...

„Înmormîntare ? Și ce legătură avem noi cu morții ? Cine a murit ?"

„Măi, băieți, ascultați-mă puțin, ascultați și nu mai puneți tot felul de întrebări, care nu fac altceva decît să ne mănînce timpul !" ne-a spus conducătorul fanfarei...

„Tovarășul director m-a chemat să-mi spună — continuă Costel Popa, văzînd că ne-am potolit — că astăzi, la ora 14, trebuie să cîntăm la o înmormîntare !"

„Ce face ?!... se repezi Sergiu Costache, care purta de gît, atunci cînd defilam, măgăoaia aceea de tobă ce răsuna de se auzea în tot orașul : bum ! bum ! bum-bum-bum ! Și Sergiu învirtea mîna într-un anumit fel, de parcă-și înșuruba ciocanul masiv în aer, după care urma o nouă serie de lovituri : bum ! bum ! bum-bum-bum ! De cînd am ajuns noi și ciocli ? reluă băiatul de la tobă. Numai asta n-o făcusem pînă acum"...

„Într-adevăr, numai asta n-am făcut-o pînă acum ! precizează și Costel, dar uite că trebuie s-o facem astăzi. Tovarășul director m-a rugat să înțeleg situația. A murit un inginer de la o întreprindere agricolă din nu știu ce județ. Se afla aici în orașul nostru, la o consfătuire de specialitate și, nu mi s-a spus cum s-a întîmplat, bietul om a murit, cică, la o oră după ce-a fost dus la spital. Acum trebuie transportat în județul din care a venit. De la spital și pînă la gară, unde sicriul va fi urcat în tren, noi vom conduce mortul în cîntec de fanfară"...

Am încremenit, gîndindu-ne cu toții la același lucru; cum să cîntăm la înmormîntare, mă rog, cum să conducem un mort fie și pe o bucățică din ultimul lui drum (iar bucățica asta însemna să traversăm aproape întregul nostru oraș), dacă nu știam nici un marș funebru ?!

De-o oră întreagă cîrîiam instrumentele încercînd tot felul de melodii... Degeaba ! Nimic nu se potrivea !

„Bine, mă deșteptule, dar n-ai putut să-i spui directorului că noi nu sîntem fanfară mortuară ?!" repetă cineva, a nu știu cîta oară, în esență aceeași întrebare.

Răspunsul fusese dat demult : „Găsiți voi ceva, ar fi spus directorul, la nevoie învățați, pînă la prînz, un marș funebru. Sînteți băieți deștepți. Am încredere în voi !"

„Ce replică aș mai fi putut da la o asemenea subliniere? Spuneți și voi ? își completase Costel Popa răspunsul... Puteam să încep să mă lamentez ca o bocitoare, spunîndu-i că nu avem nici măcar notele muzicale pentru un asemenea marș ?"

În tăcerea ce s-a lăsat în sala de muzică, unde ne aflam adunați, trompeta în care suflam a început să legene larg, cadențat, *Marșul triumfal*, pe care îl cîntam, de obicei, la defilări...

Sergiu Costache a înțeles imediat ritmul și-a început să-l marcheze : bum !... bum !... bum-bum-bum ! În ochii lui Costel Popa s-a aprins o lumină. Și-a dus imediat la gură propria-i trompetă, prinzîndu-se în hora aceleiași melodii, care respira însă într-un ritm nou, dictat de mine... În cîteva clipe, toate instrumentele răsunau într-un singur glas și... într-un singur pas : bum !... bum !... bum-bum-bum !

„Victorie ! Victorie ! țiparăm cu toții, cînd ne-am luat instrumentele de la gură, după parcurgerea primei secvențe a marșului. Nu ne venea să credem ! Reușiserăm !"

„Băieți, încă o dată ! spuse Costel, preluînd conducerea! De la cap pînă la sfîrșit, în ritmul sugerat de Geo !"

Am reluat marșul de la capăt, larg, legănat, mișcîndu-ne, în formație, în jurul sălii. Cînd am terminat, mai că ne venea să plîngem ! Ne pătrunseserăm noi înșine de atmosfera ce se crease. Parcă am fi fost la o înmormîntare și am fi ascultat cu adevărat, un impresionant marș funebru.

„Bravo, Geo, bravooo !" au izbucnit apoi băieții în cor, repezindu-se care mai de care să mă îmbrățișeze. Am simțit mai degrabă loviturile instrumentelor lor în cap, în spate, care pe unde mă ajungeau.

„Încolonarea !" ordonă responsabilul formației !

Ne-am încolonat și-am ieșit în fața școlii, de unde o mașină ne-a transportat la spitalul în care murise inginerul.

Totul era pregătit de plecare. Mașina cu sicriul a pornit-o încet pe bulevard. Încolonați, în spatele ei, am pornit și noi. Ne urma lume multă !

Directorul liceului era cu noi. Nu mai avusese timp să ne asculte la școală, să audă cum cîntăm. Ne-a întrebat doar dacă am reușit să pregătim ceva. I-am răspuns că „n-o să-l facem de rușine !"

Înainte de a începe, ne ticăiau inimile. Eu mai ales mă gîndeam că, dacă n-o să iasă bine treaba, în capul meu se va sparge totul, pentru că eu am fost cu *ideea*.

După primii pași făcuți, la un semn al lui Costel, i-am dat drumul...

Începutul a fost ușor, lin, apoi melodia a urcat, a urcat, legănîndu-se, pentru ca după aceea să se rupă imediat, dureros, căutînd tonuri joase, coborînd ca un plînset ce se înecă... Apoi, notele gîlgîiau iarăși în șuvoi ondulat, marcat, la intervale rare, de bubuitul tobei lui Sergiu, care puncta parcă rostogolirea bulgărilor de pămînt peste sicriu...

Trăgeam cu coada ochiului spre director. Era un om sobru, serios, un bun pedagog, distingîndu-se prin aleasă pregătire, sensibilitate reținută, corectitudine ireproșabilă în comportare și în muncă, ordine în tot ceea ce făcea, calm desăvîrșit ! Nimeni nu l-a auzit vreodată ridicînd cît de cît tonul în fața cuiva, oricît de supărat ar fi fost. Dacă erai vinovat de ceva, vinovat grav, astfel că trebuia să ajungi în fața directorului, ai fi preferat orice fel de pedeapsă în locul unei simple întrevederi cu acela ce conducea școala. Și aceasta în ciuda faptului că directorul, după ce se uita lung la tine, măsurîndu-te pe toate părțile, ți se adresa cu un glas blînd și îndurerat, spunîndu-ți doar atît : „Băiețaș (indiferent în ce clasă ai fi fost, pentru el tot „băiețaș" erai), dumneata îți dai seama că ai greșit ?" După care te mai măsura preț de cîteva minute, privind prin tine, dintr-o parte, în alta, cu niște săgeți cenușii ce-ți răscoleau sufletul pînă în adîncuri. Pentru ca apoi să adauge : „De data aceasta te iert. Caută să te îndrepți. Te rog !" Și-ți făcea semn să ieși. Erai liber !

Aduși într-o asemenea situație, cei mai mulți *vinovați* izbucneau în plîns. Dacă le-ar fi dat voie directorul, ar fi îngenuncheat în fața lui și i-ar fi sărutat mîna. Dar omul din spatele acelui birou impozant se ridica și privea peste tine, parcă, undeva, departe, în viitor, așteptînd să pără-

sești începerea. Era sigur că a doua oară n-o să mai ajungi acolo pentru un motiv asemănător...

Acum păşea liniştit pe lîngă noi, pe trotuar, în dreapta lui Costel Popa. Avea o faţă destinsă, ca de om mulţumit. De altfel, la un moment dat, apropiindu-se mult de Costel, se aplecă spre urechea lui, şoptindu-i cald, părinteşte, în timp ce întindea gîtul, cu cap cu tot, într-o parte, după un gest reflex, ce se repeta la intervale egale : „Bi-ne, tovarăşe Popa, Bi-ne! Foar-te bi-ne !"

Costel întorcea capul spre noi, încurajîndu-ne din ochi !

Cîntam mai departe *Marşul triumfal*, numai de noi ştiut. Lumea era pătrunsă tot mai mult de atmosfera specifică momentului. Se auzeau comentarii pe margini, din care înţelegeam părerea de rău pentru omul, încă tînăr, ce pierise în urma unui accident stupid. Din cînd în cînd, cîte o batistă se furişa spre ochii înduioşaţi sau înlăcrimaţi. Şi tot din cînd în cînd, aceleaşi şoapte la urechea lui Costel : „Bi-ne, tovarăşe Popa, bi-ne ! Foar-te bine ! Bra-vo !"

Ajunşi în gară, începusem să simţim oboseala. Ne dureau buzele şi plămînii de atîta suflat. Eram nerăbdători să încheiem odată !

În momentele acelea, se pare că responsabilul nostru, Costel Popa, uitase unde se află. Cu trompeta ridicată peste capetele noastre, cînta, cînta pierdut, cu ochii duşi undeva departe. Cînta forţînd ritmul, aducîndu-l astfel la... normal.

În clipa aceea, Costel simţi o mînă că îl prinde de gulerul cămăşii, în timp ce altă şoaptă îi pătrundea în urechi şi în suflet : „Ce faci, mă, *nepricopsitule*, urci mortul în tren cu *Marşul triumfal ?*"

Nici nu trebuia să privim în spatele lui Costel spre a identifica pe autorul apostrofei. După apelativul „nepricopsitule", nu putea fi altul decît profesorul nostru de fanfară.

Într-adevăr, el era ! Tocmai se întorcea din concediu. Sosind cu un tren în gară, a fost surprins să ne vadă cîntînd în urma unui mort. Cînd a mai înţeles şi ce cîntam, l-au apucat furiile. Şi-a lăsat bagajele de-o parte şi-a venit lîngă noi. Directorul rămăsese undeva, în spate, nu-l văzuse.

În secunda în care l-am auzit pe „nepricopsitul" (așa îi rămăsese numele printre noi) apostrofîndu-ne, am rărit iarăși ritmul cîntecului, aprinzîndu-ne, dintr-o dată, la față. Bineînțeles că nimeni, în afară de profesorul nostru de muzică, nu observase schimbarea, după cum nu cred că înțelesese cineva (mai degrabă nimeni nu se gîndise) că noi putusem să cîntăm altceva decît un marș funebru !

„Bine-ai venit, tovarășe profesor, mă bucur să te văd ! îl auzirăm pe director întîmpinîndu-l pe dascălul nostru, în clipa în care totul se terminase. Buni băieți ai, să știi ! S-au descurcat de minune ! Chiar dacă au cîntat... *Marșul triumfal !...*"

13

Către seară am ieșit în fața porții. Stăteam, ca Ilie Moromete, pe bancă și așteptam parcă să apară cineva... A apărut după vreo zece minute, vecinul de-alături, nenea Aurică Tudosescu. E tatăl lui Barbu, fostul meu coleg de școală primară. La rîndul său, el a fost coleg cu tata... Acum are peste nouăzeci de ani. Se mișcă însă bine, vede bine, e încă sănătos...

Mă recunoaște... Se bucură că ne-am întîlnit.

Mă întreabă dacă sînt tot profesor ?

— Tot ! îi răspund.

— Am auzit că...

— Da, am făcut, mai fac și altele, dar rămîn ceea ce am fost totdeauna : profesor !

— Și de ce te-ai făcut tu, Geo, neică, profesor ? mă întreabă, pe neașteptate, bătrînul.

Hm ! Zîmbesc... Iată că, după o viață de *om*, trebuie să răspund de ce sînt *așa !*

— Simplu, nene : Fiindcă mi-a plăcut ! Mi-a plăcut să fiu profesor ! De-aceea...

— De ce, băiete ? De ce ți-a plăcut ? De ce nu te-ai făcut tu inginer, cum am auzit că voia taică-tău ?... Și eu aș fi vrut ca măcar unul din băieții mei să se fi făcut inginer. Credeam că, poate, Barbu, care a fost coleg cu tine... Dar ai mei n-au prea fost prieteni cu cartea, nu le-a prea plăcut să învețe... Sînt însă oameni de treabă, au meserii bune...

— Dacă unul dintre băieții dumitale, nene, urma o facultate, de ce ai fi vrut să se facă *inginer* și nu profesor ?

— Acum mă întrebi tu pe mine. Răspunzi cu o întrebare, ai ? Uite, să-ți spun : inginerul e altceva, dom'le, se vede ce face !... Din mîna și din capul lui iese ceva ! Crezi că puțin lucru este să se spună, de exemplu, că podul acesta a fost construit de... *cutare*, ori blocul acesta a fost construit sau proiectat de băiatul lui Pietraru ori de al lui Tudosescu, sau șoseaua aceasta... și așa mai departe... Eu aș fi mîndru să aud așa ceva ! *Să văd* așa ceva ! Pe cînd profesorul, ce face ? Se chinuiește toată ziua cu elevii...

— Și cum, nene Aurică, din mîna profesorului nu iese nimic ? De pe urma muncii lui nimic nu se vede ? !... Dumneata te-ai gîndit vreodată la faptul că tot ce fac oamenii — atunci cînd ajung *să facă ceva* — este, mai întîi, opera învățătorilor și profesorilor lor ? Vorbeai de construcții, de ceea ce se vede, de ceea ce rămîne și poate fi apreciat, admirat. Dar, oare, omul de la catedră nu construiește nimic ?

— Ce să construiască, Geo, neică ? Ce ? Omul tău de la catedră umblă cu vorbe, nu cu...

— *Sufletul, nene, sufletul îl construiește,* lumea de dinăuntru, fără de care nici o *formă de om* n-ar sta în picioare și nimic din ceea ce se vede nu s-ar fi putut *înălța* în așa fel încît să și *dureze !* Iar dacă am sta să vorbim despre pretenția, despre dorința — mai exact spus — pe care fiecare o are ca măcar cineva să-și amintească de el, pentru că a făcut *ceva* în viață, te-aș întreba : de cine își amintesc toți oamenii de pe lume, fără nici un fel de excepție, indiferent cînd, în ce împrejurare și cum ?

Există vreo ființă de pe lume care să nu-și amintească de părinți ? După cum crezi că există cineva care să fi trecut prin școală și să nu-și amintească, măcar o singură dată, de învățătorul lui, ori de profesorii lui ? Și, dacă fiecare elev, din cîți au trecut prin mîna unui dascăl, prin sufletul lui, își amintește măcar o singură dată de el, este de-ajuns ca chipul său, ființa sa să lumineze prin timp și să dureze. Lucrarea de-o clipă sau de-o viață, a unui învățător ori profesor, oricît de mărunță, oricît de modestă ar fi, devine astfel fără de moarte !...

— Îmi dau seama că tu într-adevăr nu ţi-ai greşit cariera, Geo, neică ! zise bătrînul... Tu iubeşti oamenii şi, pentru un profesor, cred că acesta este un lucru esenţial. Vorbeşti, apoi, frumos şi convingător ! Şi de asta e nevoie pentru a stăpîni oamenii, mai ales pe cei cărora vrei să le formezi sufletele, cum spuneai adineauri. De fapt, te-am încercat pur şi simplu cu întrebarea mea. Am vrut doar să te stîrnesc... Acum îţi spun, cu toată sinceritatea, că aş fi fost fericit dacă vreunul din copiii mei ar fi ajuns profesor !

— Vezi, în timp ce vorbeai dumneata, fără să vreau mi-am mai trecut şi eu ochii, încă o dată peste „icoanele" din sufletul meu.

— Am auzit că acolo, la Şcoala Normală, unde ai învăţat tu, aţi avut profesori grozavi...

— Nu greşeşti, nene !... De altfel, datorită acestor dascăli m-am hotărît să devin şi eu profesor. Mai ales influenţa unuia a fost determinantă în alegerea pe care am făcut-o între Facultatea de Filologie, de la Universitate, şi cea de Electrotehnică, din cadrul Institutului Politehnic...

...Eram elev în penultimul an al Liceului Pedagogic. Profesoara noastră de limba română se îmbolnăvise pe neaşteptate. Lipsea de două săptămîni. Locul ei nu fusese luat de nimeni, în acest timp. Mă gîndeam că încă o oră de limba română se va scurge fără nici un fel de folos. Lăsaţi fără supraveghere, colegii mei numai la carte nu se gîndeau ; dimpotrivă, vorbeau, glumeau, alergau prin clasă ; iar, într-o asemenea atmosferă, era imposibil să nu te contaminezi.

Deodată, uşa clasei s-a deschis brusc şi în faţa noastră a apărut un bărbat scund de statură, cu părul blond dat pe spate, cu ochi albaştri, scînteind sub sprîncenele stufoase. Nasul, puţin acvilin împrumuta expresiei chipului o notă de energie şi hotărîre. În colţul gurii — cu buze cărnoase — stătea deschis un zîmbet din care nu ştiai prea bine ce să înţelegi : în acelaşi timp înaintau spre noi parcă unde frumoase de căldură, de prietenie, de încurajare, dar şi ascuţimi de ironie, zeflemitoare chiar. Ochii aceia sfredelitori, ce ne-au măsurat cîteva clipe şi zîmbetul enigmatic ne-au ţinut în poziţia de drepţi, în care ne-am pomenit, ca la comandă, o dată cu deschiderea uşii.

Ne-am aşezat, la un simplu gest al mîinii care lăsase, cu cîteva clipe înainte, catalogul pe catedră.

Nu s-a prezentat, n-a întrebat ce lecție avem, n-a controlat să vadă ce știm. Omul din fața noastră ne-a întrebat doar dacă știm ce zi era aceea pe care-o trăiam ?

Mărturisesc că pînă atunci nu dădusem atenție zilei în care ne aflam. Cînd privirile albastre s-au oprit asupra mea, am răspuns, tremurînd de emoție, roșu-palid, cred, indicînd data zilei și căutîndu-i semnificațiile în legătură cu nașterea, într-o zi ca aceea, în urmă cu peste un secol, a „Luceafărului poeziei românești".

Am simțit o mînă caldă mîngîindu-mă pe cap... Din clipa aceea, a început să se reverse în clasă, peste noi — în auzul nostru, peste sufletele noastre — un șuvoi de suflet, de scăpărări de inteligență, de vorbe frumoase, legate-ntre ele cum nu mai auzisem niciodată în sutele, în miile de ore, de lecții la care asistasem, pe care le trăisem.

La sfîrșitul orei, sosit, din păcate, mult prea repede, Mihai Eminescu ne era atît de aproape cum nu fusese niciodată. În același timp, se înălțase atît de sus pe cerul tuturor valorilor noastre spirituale, așa ca să rămînă veșnic „nepereche" în poezia românească. Iar noi vedeam atît de clar și știam atît de bine și-am fi putut, cred, să răspundem de ce se află atît de sus.

De fapt, era de-abia începutul ! Căci, timp de cîteva săptămîni, am ascultat, cu o încîntare fără seamăn, de la cel care, de-atunci, din acea oră a zilei de 15 ianuarie, ne-a devenit profesor de literatura română, pînă la sfîrșitul liceului, am ascultat și am trăit un excepțional curs consacrat poeziei și personalității lui Mihai Eminescu. Programa de învățămînt a anului nostru am făcut-o, mi-amintesc, în ore suplimentare, în după-amiezile în care, cu toții, ne aflam în internatul liceului — casa noastră timp de opt ani...

În primăvara acelui an, am ajuns într-o cetate a cărților și a documentelor rare : casa profesorului meu... Eram uimit !... Cîteva camere pline cu cărți : în rafturi, pe mese, pe jos chiar ! Aproape că nu te puteai mișca printre ele. Mape întregi, multe, cu documente, cu documente originale care vorbeau despre personalitatea și creația atîtor scriitori...

„Aici se află toată viața mea ! Aici — și-acolo, la școală, între voi !" a exclamat profesorul odată...

Fericindu-mi nenumăratc ceasuri, în care îmi făcea cinstea să discute cu mine, acest admirabil om și dascăl m-a cîștigat atunci definitiv pentru aceeași misiune de slujitor al catedrei, după cum îți-spuneam...

Tot în primăvara aceea, am așezat, cu necomparabil tremur al inimii, între puținele mele cărți — un plic, un plic cu o solie adusă din „dulcele tîrg al Ieșilor", din parcul Copou, pe unde aveam să-mi port, în curînd, pașii în anii studenției mele. Plicul adăpostea o frunză și o floare din „Teiul lui Eminescu", desprinse, fără îndoială, cu emoție și cu gîndul cel mai frumos, de dascălul meu. Și lîngă ele, aceste vorbe : „Numai de la euritmiile eminesciene se poate vorbi, la români, despre cornul îmbelșugării pentru poezie. O simțim aceasta cu fiecare generație care, ciclic, își restituie, spornic, alt Eminescu în tinerețe ireversibilă"...

Sînt peste treizeci și cinci de ani de-atunci !...

Între timp, dascălul meu a ajuns profesor universitar, doctor docent și a publicat numeroase volume... Comorile — cărțile și documentele aflate între pereții casei sale — s-au înmulțit. Prelucrate și dezvoltate printr-o mare capacitate de interpretare, de dezvăluire a fețelor și semnificațiilor ascunse, aceste izvoare au alimentat cursurile, inspirate, pe care profesorul le-a ținut în fața a numeroase generații de studenți, ori și-au trecut substanța în diverse volume, ca și în aprinsele, elegantele, strălucitoarele conferințe rostite în localități din toate colțurile țării. Pretutindeni glasul său a răsunat vibrant spre a înălța, în fața tinerilor, marea pildă a muncii, a talentului, a spiritului de dăruire și de sacrificiu de care au dat dovadă cei ce au scos la lumină, în țesătura cuvîntului artistic românesc, sufletul, ființa de dinăuntru, capacitățile creatoare ale neamului nostru.

Profesorul n-a rîvnit la nici un fel de avere ! Modestia traiului, a comportării în orice împrejurare și față de oricine, modestia înălțată pe suportul unei trainice și luminoase demnități, a caracterizat întreaga lui existență.

S-a zidit în cuvînt și în inimi. În cuvîntul cu aproape inegalabile peceți de mlădiere, de căldură și culoare, de claritate și de precizie — toate țesute în curgerea clocotitoare a *zicerii*, ca și în cuvîntul scris, cu tăietură sigură și adecvată, mustind de seva vieții adunate în el. Și iarăși

s-a zidit în inimi — generații și generații de inimi care i-au ascultat ori i-au citit cuvîntul !... Șuvoi de suflet, veșnic în stare de înaltă și frumoasă vibrație — *profesorul* a revărsat peste lume, timp de atîtea decenii, o imensă coroală de frumuseți ale gîndului și ale vorbei — peste o lume aflată în băncile școlilor, ori ale amfiteatrelor, pe drumul formării ei pentru viață, ca și peste o lume cu fețe de dinăuntru dintre cele mai diverse și din locuri atît de diferite ale cuprinsului românesc...

A scris pînă în ultimele lui zile, trudindu-se să mai vadă cuvintele..., viața din ele...

S-a zidit în cuvînt și în inimi ! Cuvintele au rămas să ardă, cu nestinsa lor flacără, în aerul neuitării, iar inimile — o parte din ele — orînduite în două nesfîrșite țărmuri, s-au plecat, în ultima primăvară, îndurerate și recunoscătoare, petrecîndu-i pașii în *marea tăcere* spre locul de veșnicie ce i-a fost anume ales în apropierea *Poetului* nostru „nepereche", căruia profesorul, cărturarul, criticul și istoricul literar — despre care-ți vorbesc — i-a închinat, cu deosebire, și truda, și visul și izbînda întregii lui vieți !...

În gîndul pios, cu care de-atîtea ori îi înconjur amintirea, îi spun să-i fie somnul lin și ocrotit de marile spirite ce pulsează în duhul culturii acestui neam român, din care și el e parte de lumină !...

— Geo, neică, m-ai făcut praf !...

— Să nu exagerăm, nene !

— Nu, nu ! Ți-am spus-o pe-a dreaptă !... Acest profesor al tău, dacă te-ar fi auzit vorbind, așa cum ai făcut-o acum, s-ar fi putut considera fericit și răsplătit pentru întreaga lui muncă !... Mă întreb : oare cum vorbesc elevii tăi despre profesorul lor ? !...

— Să lăsăm, deocamdată, fără răspuns această întrebare !...

Îți vorbeam despre cărțile din casa profesorului meu...

În anii aceia îmi doream așa de mult să am cărțile mele.

Într-o vreme, către sfîrșitul acelei penultime clase de liceu, cu învoirea specială a profesorului de fizică și de chimie, îmi mutasem patul într-o cămăruță — anexă a laboratorului, unde lucram pînă noaptea tîrziu, făceam experiențe... De la un timp, însă, mai ales citeam, citeam pe nerăsuflate zeci, sute de cărți, pe care le împrumutam atît

de la biblioteca şcolii, cît şi din copleşitoarea zestre de literatură română şi străină descoperită în casa profesorului despre care ţi-am vorbit.

Lîngă mine se afla, de multe ori, cuprins de aceeaşi patimă a lecturii, un coleg, un băiat mic de statură, cu un chip rotund şi cu ochii albaştri, inteligenţi, care a devenit, după terminarea liceului, ofiţer. El mă iniţiase în secretele unui sistem de citire rapidă, aşa că înghiţeam, în cîteva clipe, pagină după pagină, dînd gata, în fiecare noapte, una-două cărţi...

Sufeream, totuşi, pentru faptul că nu aveam *cărţile mele !...*

Înainte de a descoperi acele surse de lectură, la fiecare ieşire în oraş (cînd ne dădeau învoire să plecăm din internat — sîmbăta după-amiază ori numai duminica), primul drum pe care-l făceam era la singura librărie existentă, pe-atunci, în tîrguşorul nostru. Era o librărie particulară, a cuiva, nu-mi mai amintesc numele. Intram şi nu mai plecam din faţa meselor cu cărţi decît după aproximativ două ore...

Cercetam, mai întîi, să văd ce-a mai apărut nou. Apoi mă opream, luam un volum şi începeam să-l răsfoiesc. După cîteva minute, mă apucam şi citeam, de la început, pagini întregi, zeci de pagini...

Dacă la primele intrări în librărie nu prea fusesem observat, după aceea, adică după cîteva săptămîni, stăpînul mă cunoştea... Era un bătrîn cu o bărbuţă albă şi cu o figură de om inteligent şi bun. Mă lăsa să citesc, dar îmi atrăsese atenţia să nu stric vreo pagină, ori coperta, să nu se îndoiască ceva, să citesc — mi-a spus el, înţelegînd bine de ce nu cumpăr acele cărţi ce-mi plăceau atît de mult —, dar „să nu se observe că am pus mîna pe ele", căci, altfel, „nu se mai vînd".

Atîta mi-a trebuit, să aud acele vorbe binecuvîntate de la stăpînul cărţilor. După această dezlegare, luam o carte, mă aşezam undeva, într-un loc mai ferit, şi, într-o oră şi jumătate-două, „o înghiţeam" ! Chiar aşa mă întreba negustorul la sfîrşit, cînd plecam, neştiind cum să-i mulţumesc mai călduros pentru binele ce mi-l făcea : „Ai mai înghiţit una ?" Şi se interesa apoi ce-am citit. Era un om instruit, şi lui îi plăceau cărţile, nu era doar un negustor pur şi simplu. Cît stătea uneori acolo, sus, la

casă, înlocuind-o, pentru scurte perioade, pe soția sa care, de obicei, primea banii de la cumpărători, deschidea el însuși cîte o carte și se afunda în lectură. Atunci, în librărie, intra — spre a servi clienții — o fată tînără, cam de vreo douăzeci și ceva de ani, fiica librarului, despre care am aflat mai tîrziu că făcuse vreo doi ani de facultate „la litere", dar, apoi, îmbolnăvindu-se, părăsise studiile. Acum era, din cînd în cînd, vînzătoare în librăria părinților. În restul timpului nu știam ce face, probabil că și ea citea, dacă tot fusese studentă „la litere" ? !...

M-a întrebat și pe mine odată (se dumirise, între timp, căci, la început, îl întrebase pe tatăl său : „Ce este cu băiatul acela care, ore întregi, nu se mișcă din fața cărților, nu e, cumva, vreun hoț, care așteaptă o clipă potrivită spre a șterpeli ceva ?"), m-a întrebat deci dacă nu vreau să urmez „literele", după ce voi termina liceul... Îmi atrăsese apoi atenția și ea : să „nu stric cărțile" și să nu cumva „să mi se lipească vreuna de degete" !... Cînd am auzit-o, am simțit lacrimi în ochi. Am spus : „Mulțumesc ! Bună-ziua !" și-am plecat !...

Vreo cîteva săptămîni n-am mai intrat în librărie. Treceam pe stradă, mă opream în fața vitrinelor, priveam minute în șir și... plecam, plecam trist... Asta pînă într-o duminică... Era de dimineață. Ieșisem în oraș mai devreme, fiindcă venise tata la școală și „mă ceruse" de la director ; voia să meargă pînă la o cunoștință să rezolve ceva și avea nevoie de mine ca să păzesc caii și căruța, în timp ce el urca pînă la persoana respectivă care stătea undeva, deasupra parcului, pe o străduță unde se ajungea mai greu. Așa că pe mine voia să mă lase în piață, cu caii și căruța ; mai vindeam, între timp, cîteva kilograme de roșii, ardei și ce mai adusese tata din grădina noastră, să mai scoată un ban. Cît venise la școală, rugase pe un vecin, tovarăș de drum, ce se afla, de asemenea, în piață, să aibă el grijă de tot...

Acum, duminică dimineața fiind, eu treceam cu tata pe strada principală, în drum către piață. Pe această stradă se afla și casa negustorului cu librăria...

Tocmai deschisese și se găsea în prag, privind în jur cu satisfacția omului care constată că afară e o zi frumoasă...

L-am salutat respectuos. Mi-a răspuns cu bucurie, recunoscîndu-mă și m-a întrebat, totodată, de ce n-am

mai venit pe la librărie... Mă oprisem din mers. Tata se uita curios, neştiind cine este acel om şi, mai ales, ce legătură aveam eu cu el.

„E băiatul dumitale ? a întrebat librarul, privind spre tata. Ştiai că-i place atît de mult să citească ?"

Tata a confirmat, bineînţeles, că sînt feciorul lui, dar n-a priceput pe loc de unde cunoştea negustorul pasiunea mea pentru cărţi. A îngînat ceva, încurcat, iar eu l-am tras de mînecă, să mergem.

„Te-aştept pe la mine !" mi-a spus librarul la plecare...

M-a bucurat mult invitaţia lui... Peste o săptămînă, sîmbăta viitoare, am intrat din nou în librărie. Cînd m-a văzut (se afla la casă), m-a întrebat de-acolo, de sus (era aşezată pe un podium, cam la vreo cincizeci de centimetri înălţime, probabil să se vadă în toată încăperea) de ce n-am mai venit în ultimele săptămîni. În librărie se afla, bineînţeles (cînd pleca mama — apărea fata), şi fata lui, fosta studentă ; auzind întrebarea, s-a uitat spre mine, atentă să asculte ce am să răspund.

„Am avut multă treabă, n-am mai putut ieşi în oraş, de aceea..." am răspuns. Fata a schiţat un zîmbet, întorcînd repede capul într-o parte. Dar, după vreo jumătate de oră, cînd tocmai mă aflam adîncit în lectură, m-am pomenit cu ea lîngă mine, spunîndu-mi : „Te rog să nu ierţi ! Să ştii că sînt şi dintre cei care..."

Mi s-a făcut din nou ruşine, dar, de data aceasta, pentru ceea ce spusese fata, ci pentru că, odată, la început, pentru cîteva fracţiuni de secundă, îmi trecuse şi mie prin gînd — să-i fac în ciudă — o asemenea idee : „Ce-ar fi să ascund sub haină o carte şi să plec cu ea ?" Dar, chiar în clipa următoare, am simţit că-mi tremură mîinile şi mi-a strecurat cineva parcă un sloi de gheaţă pe spate între cămaşă şi piele. Mi-amintesc că am aşezat pe masă cartea cu care eram în mînă şi, ducîndu-mă mai aproape de negustor, chiar foarte aproape de el, mi-am ales alta şi am început s-o răsfoiesc. Timp de cîteva minute, însă, n-am văzut decît rîndurile, cuvintele erau legate între ele şi nu aveau sens. În capul meu se zbuciuma un singur gînd, pe care i-l adresam, cu insistenţă, librarului : „Uită-te la mine, uită-te la mine, priveşte-mă şi convinge-te că n-am luat nimic, nimic, dacă vrei mă şi dezbrac !"... Şi mi-am scos tunica şi mi-am aşezat-o pe umeri... Privindu-mă întîmplător, desigur, stăpînul librăriei mi-a zîm-

bit, întrebindu-mă : „E așa de interesantă, că te-a și încălzit ?“ N-a mai așteptat însă răspunsul, pentru că cineva îi solicita o carte...

Treptat, am început să strîng bani — economisind „la sînge“, din ceea ce îmi trimiteau, uneori, ai mei, ca și din bursă — și să-mi cumpăr astfel cîteva dintre cele mai îndrăgite cărți. La sfîrșitul fiecărui an școlar le aduceam acasă, împreună cu cele pe care le primeam drept premii, încropindu-mi, încet-încet, o mică bibliotecă, la care, pe-atunci, țineam ca la ochii din cap... Acele cărți au rămas aici, în sat... Cu timpul mi-am cumpărat altele, pe-acolo pe unde am ajuns !...

— Știu, am citit și eu dintre cărțile acelea ale tale. Și copiii mei au citit, ca și alți tineri și oameni din sat. Drept să-ți spun nu m-am gîndit niciodată la eforturile făcute, ca să le cumperi... Mă gîndeam însă că ți-au fost dragi : le vedeam frumos învelite, păstrate bine... Și mai spuneam, cînd le vedeam în mîna altora, să aibă grijă de ele !...

— Mulți n-au avut, să știi ! Atîtea dintre ele, din păcate, ajunseseră într-o stare jalnică... Eu am sperat însă — și speranța nu mi-a fost deșartă — că cititorii cărților vor învăța, cu timpul, să umble așa cum se cuvine cu aceste documente de suflet...

...M-ai stîrnit, nene Aurică, la începutul discuției noastre, cu misiunea profesorului și simt cum alte chipuri, între cele ale foștilor mei dascăli, ies în aceeași lumină amintirii...

...Iată, profesorul nostru de matematică — era un bărbat înalt, subțirel, smead la chip, cu ochii căprui, scăpătători, cu un păr foarte frumos ondulat, negru ca pana corbului. Vorbea rar, condensat, de parcă fiecare cuvînt ar fi fost o noțiune. Lăsa impresia unui om rece, dur, ursuz. Aceasta pînă cînd începea să explice ceva. Atunci, vocea i se-ncălzea dintr-o dată, fiecare cuvînt devenea rotund, parcă mîngîiat, iar noțiunile, teoremele, formulele — ce ni se păreau cu totul abstracte, de nepătruns — începeau să-și dezvăluiască, treptat, înțelesurile, să intre în dialog cu mințile noastre, să ni se apropie de suflet chiar, cerîndu-și un loc cît mai sigur în zestrea valorilor pe care le adunam, cu înfrigurare, în ființa noastră.

La orele lui, eram numai ochi și urechi. Cînd intra în clasă, aproape că ne țineam respirația. Se așeza la catedră, privea liniștit peste noi și făcea un semn. Cel la care se uita trebuia să iasă la tablă. Avea o memorie fantastică, cunoștea foarte bine pe fiecare dintre elevi, încît nici n-avea nevoie să se uite în catalog ca să știe situația unuia sau a altuia... Mai făcea încă un semn și alt elev se ridica și începea să lucreze, pe-o jumătate de tablă, la rezolvarea exercițiului sau a problemei de pe bilețelul pe care i-l întindea profesorul. Cei rămași în bănci primeau, la rîndul lor, alte sarcini. Lucram pe întrecute. Rezultatele erau valorificate, pe rînd, pentru întreaga clasă. Aveam, în felul acesta, multe lucruri de învățat, într-un scurt timp.

În curînd a ajuns și director-adjunct al școlii. Era necăsătorit și locuia, în această calitate, într-un apartament modest, dintr-o clădire anexă. Venea astfel în fiecare zi în școală, în timp ce ne pregăteam lecțiile. Ne ajuta totdeauna cînd aveam nevoie. În aceste ore era mult mai apropiat de noi, prietenos chiar. Îl îndrăgeam și ne temeam, în același timp, de profesorul nostru. Mai presus de toate, îl prețuiam. O dată cu matematica, am învățat de la el ce înseamnă a fi drept cu elevul în orice fel de împrejurare... Lucru extrem de important pentru un dascăl !...

Într-o zi, profesorul de științe naturale a luat, din greșeală, catalogul altei clase. Cînd l-a deschis și a înțeles că nu este al nostru, m-a chemat la catedră și m-a rugat să-l duc la cancelarie, să-l schimb. Am primit bineînțeles, cu plăcere și emoție, în același timp. (De fapt, n-ar fi avut voie să dea catalogul pe mîna unui elev ; de aceea, gestul făcut era de mare încredere și mă încînta)...

Nu intrasem, pînă atunci (deși eram de aproape patru ani elev la această școală), în cancelaria profesorilor. Cînd m-am gîndit că trebuie să fac acest lucru, am simțit că mi se taie picioarele. Am încetinit pasul, mi-am reglat respirația și, cu catalogul sub braț, mi-am continuat drumul, încercînd să mă gîndesc cum m-aș purta eu în chiar firesc, dacă aș fi profesor... „Mai întîi, trebuie să fac pași mai mare, să calc mai puțin precipitat și să par gînditor mi-am zis. Un profesor are atîtea probleme la care să se gîndească. De pildă, pe cine să asculte, că doar acest lucru

nu se poate face la întîmplare. Profesorul de matematică știe dinainte cine n-are notă, cine are nevoie de încă o examinare, asupra cui nu s-a lămurit... (Mai sînt și dintre cei ce învîrtesc catalogul dintr-o parte în alta, făcînd să tresalte atîtea inimi, pînă ce se hotărăsc asupra cui să se oprească.) Te poți gîndi apoi la lecția nouă, la ceea ce ar trebui să faci spre a fi mai interesantă, mai antrenantă și mai clară pentru elev..."

„Ce e cu tine, Pietrarule, unde te duci cu catalogul acela ?" m-am trezit întrerupt din gîndurile mele de către profesorul de fizică și chimie.

„Vă rog să mă iertați..., mă gîndeam..., spusei cam încurcat..., îl duc la cancelarie, domnule profesor, să-l schimb, știți l-a luat din greșeală..."

„Bine, bine !" spuse bărbatul acela voluminos, rotund la față, cu părul creț, tuns scurt, care începuse să-i înflorească puțin pe la tîmple. Sclipea de inteligență ! Se putea constata și după ochii pe care cu greu reușeai să-i urmărești în mișcările lor. Cu elevii era mai ales vesel, dar, în spatele acestei veselii, se ascundea o ironie mușcătoare, ce se concretiza, deseori, în usturimi care se chemau : *doi, trei, patru...*

Punea, de pildă, o întrebare. Deschidea catalogul, se uita, întorcea filele și, dintr-o dată, numele răsărea dintr-o cu totul altă parte... Cel indicat se ridica și începea să răspundă.

De obicei, dacă răspunsul se desfășura pe coordonatele adevărului, profesorul tăcea, privind pe fereastră sau într-o direcție în care în nici un caz nu se afla cel ce vorbea. Adresa, apoi, încă o întrebare. Căuta cu ochii peste clasă și, în sfîrșit, se oprea... tot la elevul ce răspunsese mai înainte. Dacă și acest răspuns era bun, profesorul se declara mulțumit, fără entuziasm însă, se îndrepta spre catedră și nota. Apoi, zîmbind sincer, către elevul cu pricina, îi comunica, cu plăcere, nota.

În cazul însă în care răspunsul începea rău, sau într-un chip nepotrivit, corectarea făcută aproape cu o atitudine neutră, mai degrabă cu oarecare bunăvoință, venea pe loc. Soseau întrebările de ajutor, de „desțelenire" cum îi plăcea lui să le numească. Mulți se redresau și răspundeau bine în continuare. Cînd însă nici cu ajutor lucrurile nu se schimbau, iar elevul își etala mai departe mostrele de neștiință, profesorul începea să-l „încurajeze" :

„Bine ! Bine ! Foarte bine ! Excepțional !" spunea el, într-un crescendo plin de încîntare. După care adăuga, cu un glas care părea și chiar era afectat de o sinceră tristețe : „Nota trei !... Și, dacă ai să mai continui așa, preciza profesorul, atunci, flăcăule, ar fi mai bine să ne lași cu inimile fripte de părere de rău că... te-am pierdut și să te întorci acasă, să le ții tovărășie oilor, vacilor, porcilor, în sfîrșit — lighioanelor din gospodăria lui tătîne-tău. Iar, dacă nici acolo nu te vei dovedi de vreun folos, nu-ți rămîne alta de făcut decît să te rogi de cine s-o îndura să te prindă de turul pantalonilor și să te arunce pe vreo gîrlă ce s-o afla prin apropierea voastră ! În felul acesta se va auzi pămîntul spunînd : «mulțumesc !» pentru că s-a mai ușurat de-o loază ca tine !"...

După cîțiva pași, mă întîlnii cu profesorul de geografie.

„Bravo, Pietrarule, văd că ai ajuns profesor ! Îți stă bine, să știi !" m-a întîmpinat el cu un zîmbet deschis...

Era un bărbat plăcut, înalt, cu părul aproape alb, deși nu avea mai mult de 35 de ani. Avea o voce caldă și domoală. Se îmbrăca elegant și lăsa, totdeauna, în urma sa, un miros discret, de colonie bărbătească fină. În timpul explicațiilor lui, dispăream cu toții din clasă, nu mai eram elevi, deveneam cercetători, călători, exploratori ! Geografia prindea viață sub ochii noștri cu ajutorul cărților, albumelor, filmelor, toate însuflețite de cuvîntul profesorului.

M-am apropiat, în sfîrșit, de ușa pe care se afla scris cu litere galbene, mari : *Cancelaria profesorilor.*

În momentul în care mă pregăteam să bat la ușă (inima mi se zbătea de-ai fi crezut că-mi sare din pipet), clanța s-a mișcat, ca prin minune și în fața mea a apărut „Papa", un alt profesor de limba română al școlii. Era poreclit astfel, fiindcă era mai în vîrstă decît toți profesorii, iar, după cum arăta, mie mi se părea că ar fi trebuit să iasă de mult timp la pensie... În realitate, însă, omul nu împlinise încă șaizeci de ani. Dar, din cauza unui reumatism cumplit (fusese pe front și avea picioarele degerate), mergea încet, tîrșind puțin picioarele, de parcă s-ar fi mișcat prin propria lui odaie, în halat și papuci... Hainele de pe el erau, în general, ponosite, cădeau rău, atîrnînd pe la

colțuri. Omul fusese înalt și voinic. Acum era slab și aplecat de spate. Pe cap purta o pălărie neagră, cu boruri foarte largi, iar la gît o lavalieră de culoare grena. În totul, avea o înfățișare jalnică și demodată !...

Cînd priveai înspre el, ceea ce te izbea, în primul rînd, era nasul... mare, anormal de mare, semănînd cu un moțcov uriaș, înfipt în mijlocul feței. La aspectul lui dizgrațios, contribuia și pielea, care păstra pe ea nenumărate găuri, urme, ca de vărsat... Pe deasupra, bietul dascăl avea și o voce pițigăiată, ca de adolescent în prefacerea vîrstei...

Elevii cărora le era profesor spuneau însă despre el că fusese o mare capacitate. Era și acum o vastă bibliotecă ambulantă, care însă cu greu mai găsea forța necesară spre a-și valorifica nestematele minții în fața elevilor.

Copiii, mai ales cei din cursul inferior, care-l cunoșteau mai puțin, îi făceau viața un calvar. Se amuzau tot timpul pe seama lui. Cînd îi auzeau vocea aceea nefirească pentru un bărbat, izbucneau în rîs. Profesorul nu spunea nimic, nu le făcea nici o observație. Vorbea mai departe. Privea, de obicei, peste clasă, undeva, prin fereastră, și vorbea. Cei ce reușeau să-i prindă vorbele începeau să înțeleagă ce lucruri interesante și necunoscute le comunica dascălul lor. Făceau atunci semne colegilor gălăgioși, strigau la ei. Treptat, în sala de clasă se așternea liniștea...

Profesorul părea, dintr-o dată, surprins și parcă puțin speriat. Deruta dura însă doar cîteva clipe, după care explicațiile erau reluate cu și mai multă ardere, cu pasiune. Ochii mici, albaștri, șterși aproape de culoare, ai profesorului, se închideau din ce în ce, ajungînd ca două linii calde, în spatele cărora se presimțea clocotul unui cazan. Uneori, în asemenea momente, pe genele rare și blonde, se puteau zări stropi de rouă fierbinte...

La sfîrșitul orei, cei mai năzdrăvani dintre copii alergau la catedră, rugîndu-l, chipurile, să le spună ce note au la... o disciplină sau alta. Profesorul, blînd și înțelegător, deschidea catalogul, le spunea. În acest timp, cîțiva draci în uniforme de școlari îi umpleau buzunarele cu fel de fel : cu mere ori cu resturi de mere, cu hîrtii, cu buretele de la tablă, cu cretă, adunau în ele tot ce aveau sau găseau la îndemînă.

Astfel, bietul „Papá“ pleca spre cancelarie „încărcat“, unde, descoperind isprăvile elevilor lui, nu zicea absolut nimic : își deșerta buzunarele în coșul de gunoi, păstrînd obiectele ce puteau fi folositoare. Întorcîndu-se, în ora viitoare, în aceeași clasă, el anunța elevii că *cineva* „și-a uitat“ în buzunarul lui de la haină buretele, creta etc. și le restituia. La început, elevii rîdeau, faptul constituind un nou prilej de a face haz. Cu timpul însă, bunătatea, bunul simț și temeinica pregătire a dascălului s-au impus tuturor copiilor, care-l așteptau cu interes la ore și-l respectau așa cum se cuvenea...

...„Papá“ a rămas surprins cînd m-a văzut în ușa cancelariei.

„A, zise el, uitîndu-se la catalogul din mîna mea : de-aia nu-l găseam eu... Îl caut de aproape cinci minute.“

„Tovarășul profesor de științe naturale vă roagă să-l scuzați, am spus la repezeală. A luat, din greșeală, alt catalog ; de aceea m-a trimis pe mine să-l schimb !...“

Am făcut într-adevăr schimb de cataloage cu „Papá“, care, politicos, m-a invitat, mai întîi, în cancelarie.

„Poftim, poftim, băiețaș ! spuse el cu vocea aceea pițigăiată. Ești în clasa a IV-a C, da ? deduse el după catalogul care rămăsese liber și după care venisem eu. Cum te numești ?“

Îmi spusei numele.

Profesorul, care parcă nu se mai grăbea, deschise catalogul clasei a IV-a C la numele meu.

„Bravo ! spuse el, cu încîntare, bravo, băiețaș ! Văd că ești un elev foarte bun, ai numai note de zece ! Ce sînt părinții tăi ?“

„Țărani, domnule profesor“, am răspuns cu un soi de mîndrie.

„Mai ai frați, surori ?“

„Încă șase !“

„Trebuie să vă fie greu !“

„Ne descurcăm !“

„Cu cărțile cum stai, îți place să citești ? Uite, dacă vrei, odată, cînd o să ai mai mult timp, te-aș ruga să treci pe la mine pe-acasă — spuse profesorul — întinzîndu-mi o carte de vizită. Am să-ți împrumut orice carte vei dori să citești. Ești de acord ?“

„Vă mulțumesc foarte mult, domnule profesor, vă sînt profund recunoscător de pe acum, spusei, în timp ce-mi simțeam obrajii în flăcări și ochii umeziți de emoție."

„Spune-mi, ce vrei să te faci cînd vei fi mare ?"

„Profesor, profesor de limba română !"

„Papá" s-a uitat mai bine la mine și m-a învăluit în căldura unui zîmbet bun, părintesc.

„Să-ți ajute cerul, băiete, și să ai noroc, mult noroc !" mi-a urat el, luîndu-și catalogul și pornind spre ușă.

Am luat și eu catalogul *meu* și m-am repezit să-i deschid înainte ca el să pună mîna pe clanță.

„Ești un copil bun !" a mai spus, ieșind încet pe coridor... Pășeam și eu alături de el, puțin mai în spate.

„De ce rămîi în urmă, vino alături de mine, *colega !*" a adăugat profesorul, întinzînd o mînă și mîngîindu-mă pe cap.

Nu știam ce să mai zic, eram teribil de încurcat... Călcam în tăcere, aproape în același ritm cu „Papá".

În fața laboratorului de științe naturale, m-am oprit și m-am plecat respectuos în fața dascălului, mulțumindu-i pentru vorbele bune și pentru invitația de a-l vizita.

„Te aștept, negreșit, flăcăule, te aștept !" a mai spus el la plecare, continuîndu-și drumul pe culoar către clasa la care avea lecție...

Peste două săptămîni, într-o duminică dimineața, pe la zece, am sunat la ușa lui „Papá".

„A, dumneata erai, Pietrarule, m-a întîmpinat el, binevoitor. Poftim, poftim înăuntru !"

M-a surprins că mi-a spus pe nume. Nu mi-l citise decît o singură dată, în catalog...

Locuința profesorului era compusă din două camere mari și, probabil dependințele necesare. În camere, în afară de un pat metalic, ca de spital, de un dulap de haine și de un birou masiv, întregul spațiu era ocupat de cărți. Mi-am adus atunci aminte de casa celuilalt dascăl, profesorul meu, despre care ți-am vorbit. Am înțeles, astfel, odată mai mult, nene Aurică, că nu se poate să fii profesor de literatură fără o bibliotecă bogată. Bucuria mea începuse să fie umbrită de tristețe. „Papá" a observat și m-a întrebat, firește, ce se întîmplă cu mine.

I-am împărtășit gîndul ce mă frămînta...

„Nu-i nimic, flăcăule — m-a încurajat el... Ai să alcătuiești și tu bibliotecă ! Numai dragoste de carte ai. Ea te va învăța ce să faci pentru a-ți aduce cărțile casă !"...

Îți mărturisesc, nene, că și astăzi, de cîte ori cumpă o carte, îmi apare în minte imaginea lui „Papă" și parcă ascult ecoul vorbelor de-atunci...

Sfîrșitul lui s-a petrecut între cărți, așa cum trăis singur, o viață. L-a găsit o vecină, care, deschizîndu-i uș pentru că, timp de două zile, nu mai auzise la el nici u zgomot, l-a văzut *adormit* cu capul pe niște volume m sive. Lucra la traducerea, în limba română, a nu știu că opere din literatura universală. Era în primul meu an d studenție !

În testamentul ce s-a găsit se menționa că lasă toa cărțile, care însemnau întreaga lui avere, Bibliotecii M nicipale din localitatea respectivă...

14

Dan aleargă prin curte cu un balon mare, albastru, î mînă. A venit taică-său astăzi de la București și-a adu mai multe baloane pentru Ruxandra, nepoata lui Da care nu are decît trei ani. „Campionul" judocan a ajutat pe micuța lui nepoată — copilul Aurorei, fata sorei mel mai mari — să le umfle și acum aleargă, urmat, bineînțe les, de Ruxandra, prin curte, strigînd cît îl țin puterile „Baloane, ia baloane, ia baloane ! Baloane albastre ! I baloane !"...

Îmi vine în minte imaginea altor baloane, tot albastr pe care...

...Nu știu cine instituise obiceiul, devenit tradițional ca, în prima duminică din luna noiembrie, din pătratu aflat în centrul clădirilor ce alcătuiau sediul Școlii Nor male, să se lanseze baloane... Ce fel de baloane ? Nu, de sigur, din cele pentru copii, pe care să le spargi cu acul ci baloane mari, frumoase, înalte de cîțiva metri și cu diametrul de optzeci-nouăzeci de centimetri, baloane confecționate dintr-un material textil special, ca cel din care se fac parașutele ! Nu știu, zic, cine a avut ideea

acestui joc de copii mari, știu însă că mie mi-a plăcut foarte mult.

De obicei erau lansate unul-două asemenea baloane de către elevii din ultima clasă a școlii, viitorii învățători. Ele reprezentau un fel de simbol al zborului în care urmau să pornească peste cîteva luni, zborul către viață. De aceea, lansarea propriu-zisă era precedată de un întreg ceremonial. Elevii cei mai buni din fiecare clasă erau invitați în careu. Să asiști, deci, la lansarea baloanelor era o adevărată cinste. Faptul genera o emulație între elevi, între clase, care se încheia totdeauna cu rezultate mai bune la învățătură, în comportare, în domeniul activității cultural-educative, literar-artistice și sportive.

În acel careu se desfășurau adevărate programe consacrate acestei activități : se recitau poezii, corul promoției, care urma să absolve școala în acel an, interpreta cîteva melodii, iar cei mai buni dintre elevii claselor mari țineau scurte discursuri consacrate, în principal, misiunii învățătorului...

N-am fost niciodată atent la tehnica lansării baloanelor. Fiecare clasă își avea specialiștii ei în această direcție. Pe mine m-a interesat și m-a entuziasmat întotdeauna ideea ca atare.

În tot cazul, mi-amintesc că, în mijlocul pătratului, se aflau două mese lungi, pe care erau întinse cele două baloane, confecționate cu ajutorul croitoriei școlii și al atelierului de lucru manual, de către elevii claselor amintite. Pe fiecare balon era înscris numele liceului, era cusută sau pictată emblema școlii și menționate, în continuare, clasa care îl lansa și anul lansării.

La capetele libere ale celor două mese (celelalte două erau unite) se aprindeau două focuri ; lîngă fiecare foc se afla cîte o scară dublă, pe care se urcau doi elevi, unul pe-o parte, celălalt pe-o parte.

Balonul, ridicat de pe masă, era încredințat celor doi spre a-l ține, la o anumită distanță, deasupra focului, ca să se umple cu aer cald. Cînd operația de umplere era terminată, balonul devenea ușor, ușor, gata să-și ia zborul. Atunci se dădea foc spirtului aflat într-un recipient ancorat în partea de jos a acestui corp zburător. Astfel arderea era asigurată, în continuare, întreținîndu-se tot timpul aerul cald ce-l purta în zbor. Cantitatea de lichid

din recipient (spirt amestecat cu ceva, nu-mi amintesc cu ce anume) era calculată în așa fel încît să dureze douăsprezece ore. În timpul acesta balonul putea să ajungă departe, departe, la zeci de kilometri.

Cel care avea cinstea să-l atingă ultimul, înainte de zbor, era șeful promoției. El păstra, pînă în cea din urmă secundă, șnurul de ancorare și, în clipa în care îi dădea drumul din mînă, balonul își lua zborul.

În aceeași clipă, întregul spațiu dintre aceste clădiri se umplea de ropote de aplauze și de vocile răsunătoare ale sutelor de elevi care intonau binecunoscutul imn : *Gaudeamus igitur*.

Minunea aceea de culoare albastră sau roșie își continua, în acest timp, drumul pe verticală, însoțită de atîtea perechi de ochi pînă ce depășea înălțimea clădirilor. Apoi, se lăsa în voia curenților de aer, care-o purtau peste oraș și, mai departe, peste cine știe cîte sate...

Cetățenii orașului, cunoscînd tradiția normaliștilor, își tot îndreptau, în această zi, privirile spre școală, așteptînd să vadă înălțîndu-se deasupra ei baloanele. Nu mai vorbesc de copiii și de tinerii care se adunau zeci, sute, în fața școlii pentru a putea fi martori cît mai apropiați ai acelor momente deosebite.

Cînd balonul se ridica deasupra școlii, ieșeam și noi în fugă din pătrat și alergam pe alei, în direcția zborului. Trecînd de hotarele *cetății* noastre, lumina albastră sau roșie era urmărită mai departe cu privirea, pînă cînd se destrăma în zare.

Și locuitorii satelor învecinate erau la curent cu această frumoasă tradiție. De fapt, baloanele se constituiau ca niște scrisori de suflet îndreptate către ei. Cei care le găseau, acolo unde își încheiau zborul și aterizau, erau rugați (se afla înscrisă, în acest sens, o mențiune specială pe pînza ce fluturase ore în șir, la mari înălțimi deasupra pămîntului) să înștiințeze școala, printr-o scrisoare, despre acest lucru, iar dacă erau și mai binevoitori se aștepta de la ei gestul de a remite liceului ceea ce mai rămăsese din fostul balon. La muzeul nostru școlar există numeroase dovezi în acest sens : baloane întregi, lansate în diferiți ani, ori părți din acestea, însoțite de scrisori cu emoționante consemnări.

În anul în care urma să susținem examenul de capacitate pentru a trece în cursul superior, noi, cei din clasa a IV-a C — cum ne numeam pe atunci — am ținut să îmbogățim tradiția cu încă un element, propunînd să se confere dreptul de a lansa asemenea baloane nu numai toamna, ci și primăvara, în prima duminică a lunii mai. Norocoșii urmau să fie elevii ce se găseau în pragul absolvirii cursului inferior.

Directorul școlii a întîmpinat cu entuziasm propunerea noastră, aprobînd-o, firește !...

Dintre cele trei clase a patra, pînă la urmă, noi singuri ne-am prezentat la start, făcînd însă o memorabilă surpriză întregii școli. De data aceasta balonul era conceput, la propriu, ca o scrisoare de suflet către lume...

Fiecare dintre elevii clasei avusese dreptul să-și consemneze, pe pînza din mătase albastră a balonului, un vis, o dorință, o speranță, fie sub forma versurilor, a unei cugetări, ori a unei micropoze, fie printr-un desen. Dedesubtul acestor originale inscripții erau așternute semnăturile noastre...

Astfel că, în acea dimineață însorită de mai, noi n-am trimis în lume un simplu balon, ci am înălțat către cer, simbol al frumuseții și nevinovăției sufletelor noastre, o floare albastră cu patruzeci de petale de vis.

După spectacolul de rigoare, înaintea lansării, au fost citite, pe rînd, pentru cei prezenți la festivitate, toate inscrisurile noastre. Eram cum nu se poate mai mîndri, văzîndu-ne aprobați, și felicitați cu cel mai mare entuziasm...

Floarea visurilor noastre a avut zbor lung și frumos, fluturînd peste dealuri și văi, peste cătune și sate, pînă către seară, cînd s-a hotărît să coboare din înalt într-un loc plin de lume, în mijlocul unei hore de fete și flăcăi.

Printre numele înscrise pe pînză, care au fost citite la lumina lămpii, unul era al unui băiat din satul respectiv. Avea acasă o mamă și patru frați mai mici. Tatăl le pierise pe front. Cu gîndul la ei, colegul meu scrisese pe mătasea albastră : „Te iubesc, mamă ! Și pe voi, prichindeilor !"...

Nevătămat, „balonul albastru cu visuri o mie" a fost înapoiat școlii de către o delegație de tineri, în frunte cu învățătorul satului, și el fost elev al liceului nostru.

L-am sărutat cu toții ca pe un steag victorios dintr-o luptă a noastră cu viața...

15

Copiii toți sînt acum în jurul Cocăi. A venit și ea de la București, împreună cu fratele meu mai mic, tatăl lui Alex și al lui Dan... E o *iubire* veche între ea și acești copii. Nu știu ce se întîmplă, dar, cînd sosește aici, nu mai scapă de ei... E un fel de a spune „nu știu"... Copiii îi simt sufletul bun ; tuturor le place să-și răsfețe ființele în lumina zîmbetului ei permanent și frumos, să se învăluie în mătasea caldă a privirilor ei de smarald, să-și umple brațul cu darurile pe care le primesc de la ea, de fiecare dată...

— Tanti Coca, de mult am vrut să te întreb — se aude glasul Mihaelei, școlărița din clasa a VIII-a — ce se află în medalionul acela cu formă de inimă pe care îl porți matale și de care am auzit că nu te desparți niciodată ? !

— Vrei să vezi, Mihaela ? Poftim ! i-a răspuns Coca, desfăcîndu-i micuța și strălucitoarea inimă.

— A, e chipul mamei dumneavoastră ! exclamă fata. Era tînără și foarte frumoasă !...

— Frumoasă mai este și acum, dar tînără... Au trecut, de-atunci, peste treizeci și cinci de ani... Eu abia împlinisem zece ! Atunci mi-a dăruit medalionul, pe care îl avea și ea de la bunica...

S-au uitat la fotografie și-au admirat-o și băieții și, bineînțeles, și Ruxandra cea mititică...

— Și chiar nu v-ați despărțit niciodată de medalion ? întrebă Dan, pe neașteptate... A venit lîngă Coca și-o privește cu tandrețe..., așa cum știe el s-o facă, mîngîindu-i parcă obrajii cu petale de trandafir din sufletul lui delicat...

— Ba da ! răspunde Coca, după aproape un minut de tăcere. Odată, cînd era să rămîn fără el...

— Povestește-ne ! Povestește-ne !

— Nu e o întîmplare veselă, Dănuț !

— Parcă unchiul Geo ne-a relatat numai întîmplări vesele ? intervine Alexandru. Şi-apoi, aveţi de-a face cu „oameni serioşi“ !

Ruxandra s-a şi cuibărit în braţele Cocăi şi aşteaptă „serioasă“...

...Nu trecuse nici o săptămînă de cînd intrasem în posesia medalionului — şi-a început Coca povestirea. Împlinisem deci zece ani şi eram în clasa a patra primară. Era la începutul lunii februarie. Împreună cu mama, cu fratele meu, mai mic cu un an ca mine, cu cele două surori gemene, care, pe-atunci n-aveau decît trei ani, şi cu bunica (tata ne părăsise de curînd, se despărţise de mama) stăteam într-o căsuţă cu două camere, undeva într-o margine a oraşului. Într-una din încăperi dormeam, într-un singur pat, noi, cei patru copii, în cealaltă, care era şi bucătărie, dormeau mama şi bunica...

Se terminaseră lemnele de foc, iar gerul era mai straşnic decît oricînd. Ninsese, din nou, de cîteva zile, şi zăpada era îngheţată. Nu puteai s-o strîngi în mînă, s-o faci bulgăre. Cînd alergam prin curte sau mergeam pe stradă, scîrţiia sub picioare, de parcă ai fi ascultat un concert de ţipete !...

În casă era frig, fetele cele mici plîngeau, iar mama se îmbolnăvise. Avea febră mare, o durea capul îngrozitor, nu se putea ridica din pat. Bunica era bătrînă şi neputincioasă. Tuturor ne trebuia, în primul rînd, căldură. Dar de unde lemne ? !...

Fratele meu, care n-a fost prea harnic la carte, nici nu mai căuta în ghiozdan. Se înfofolea bine cu nişte zdrenţe de haine şi se juca pe-afară, cu prieteni de-ai lui. Se mai ducea pe la ei, se încălzea pe unde putea...

Eu suflam în mîini şi scriam temele. Mă plimbam prin cameră, bătînd din picioare, ca să mă încălzesc şi citeam. Nu voiam să lipsesc de la şcoală şi nici să mă duc cu lecţiile nepregătite. Dar, dacă mai continuam aşa cîteva zile, ne îmbolnăveam, sigur, cu toţii...

„De unde au vecinii noştri lemne, Mihai ?“ l-am întrebat, într-o după-amiază pe fratele meu, care tocmai se întorsese de la un prieten, în casa căruia spunea că s-a încălzit puţin.

„N-au nici ei lemne !“ a răspuns băiatul.

„Atunci cu ce fac focul, cu ce se încălzesc ?“

„Cu semințe, cu semințe de floarea-soarelui !"

„Și de unde au semințele ?" am întrebat, cu mare curiozitate.

„De la moara lui Asan !"

„Deci tot pe bani !" am zis, descurajată.

„Mai pe bani, mai..."

...În cîteva minute eram în stradă. Tîram după mine o sanie mare, rătăcită la noi în curte, de cîțiva ani, nu știu de cine... O scosese dintr-un șopron fratele meu, dar nu se putea distra cu ea, fiindcă era prea mare. Găsisem și doi saci potriviți, care-i pusesem în sanie. Aveam și două bucăți de sîrmă, cu care, eventual, să-i leg la gură.

„Știi unde e moara ?" m-a întrebat, în stradă, Mihai.

„O găsim noi, întrebăm și-o găsim !" i-am răspuns, cu o încrîncenare în mine...

Am ajuns după vreo trei sferturi de oră. Nu era prea aproape de casa noastră moara lui Asan ! Am ajuns gîfîind. Sania era grea chiar și goală, drumul lung, iar eu — o mînă de om. Nu aveam mai mult de douăzeci și cinci de kilograme. Respiram greu, aproape înecîndu-mă. Era ger cumplit ! Ni se lipeau nările, se astupau... Înghițeam aerul rece pe gură. Mîinile și picioarele îmi înghețaseră bocnă. Aproape că nu mai puteam vorbi. Mihai nu mai scotea de mult nici un cuvînt. Era vînăt la față și dîrdîia.

„Acum e-acum !" mi-am zis în gînd, văzînd un grup de clădiri din cărămidă roșie, căruia oamenii îi spuneau „Moara lui Asan"...

Ne-am apropiat de porțile mari de fier, alături de care se afla ghereta paznicului. Se înnopta ! De la porți, într-o parte și în alta, pornea gardul de zid. Era înalt, nu se putea sări peste el ! În nici un caz n-am fi putut arunca noi peste el un sac plin cu semințe ! Atunci ?

„Ce facem, Mihai, pe unde intrăm ?" l-am întrebat pe fratele meu mai mult ca să pot gîndi mai clar în timpul acela, decît așteptînd vreun răspuns salvator.

Băiatul, cum mă și așteptam, a înălțat, neputincios, din umeri.

„Stai aici, ai grijă de sanie !" i-am spus, hotărîtă, de parcă aș fi găsit soluția...

Nu găsisem nici o soluție, în afară de aceea a omului cinstit : să mă rog de portar, cine știe, poate are și el

copii, i s-o face milă de mine..., mă gîndeam, în timp ce intram pe uşa gheretei.

„Dumneata eşti portarul ?" am întrebat, după ce l-am salutat pe omul îmbrăcat în şubă, cu mîinile întinse deasupra unui godin în care duduiau flăcări îmbietoare. M-am mirat şi eu cînd mi-am auzit glasul. Era atît de hotărît, de parcă ai fi crezut că sînt cel puţin fiica proprietarului.

Omul s-a uitat mirat la mine, fără să-şi schimbe în vreun fel poziţia în care se afla, m-a măsurat de două-trei ori, de sus în jos şi de jos în sus, răspunzînd, apoi :

„Ce doreşti, fetiţo ? Cine eşti şi pe cine cauţi ?"

„Am o rudă, un unchi care lucrează aici, am spus la repezeală şi, bineînţeles, altceva decît mă gîndisem înainte. Mi-a spus că aveţi o mulţime de seminţe cu care n-aveţi ce face, pe care... le aruncaţi... şi că, dacă vreau, pot să vin şi eu să iau un sac, doi... că, dacă tot le aruncaţi..."

Cred că, din vînătă, cum eram, cînd am intrat în gheretă, mă făcusem roşie, precum flăcările din sobă... Am simţit că mă cuprinde o căldură în tot corpul, am dus mîna la gît şi mi-am slăbit basmaua cu care mă înfăşurasem.

Omul din faţa mea a izbucnit în rîs : Ha-ha-ha-ha ! Ha-ha-ha-ha ! îl auzii icnind, în timp ce se scutura şuba de pe el. Dacă aş fi fost mai mare, i-aş fi tras o palmă peste figura lui lătăreaţă, peste gura aceea lăbărţată, acoperită de o mustaţă pleoştită, printre firele căreia se vedeau dinţii îngălbeniţi de tutun...

„Seminţe pe care să le aruncăm ? a spus el, scuturîndu-se, din nou, de rîs. Ai înnebunit, fetiţo ? Seminţele se vînd pe bani ! Vrei seminţe, plăteşti !"...

„Şi dacă n-am cu ce să plătesc ? !"... am răspuns, aţintindu-l cu două priviri rugătoare... Mă cuprinsese ciuda, fiindcă îmi venea să plîng... „N-avem bani, mama e bolnavă, surorile mele sînt mici şi-aproape că au îngheţat, fratele le fel, bunica e bătrînă..., iar tata ne-a părăsit !... Astăzi, la prînz, am ars ultima bucăţică de lemn pe care o mai aveam... din gardul din spatele casei... "

Eram în stare să nu mă mai opresc !...

Am ridicat ochii din podea şi l-am privit din nou pe omul din faţa mea... Acum se uita el în pămînt. Se uita încruntat şi nu zicea nimic !... Oasele feţei îi jucau ner-

vos pe sub pielea încreţită şi acoperită de părul nebărbierit.

„N-am ce să-ţi fac, fetiţo ! mi-a răspuns, îmbufnat, după aproape jumătate de minut. Nu se poate fără bani !"

„E noapte, nu mă vede nimeni şi nici nu sărăceşte nimeni, dacă iau şi eu un sac de seminţe ! am spus, din nou, hotărîtă. Vă rog !"... am adăugat, în vreme ce puterile nu mă mai ascultau ; începusem să plîng !

„Nu, nu se poate ! Cum o să-ţi dau aşa, pe degeaba ? Dacă n-ai bani, de ce n-ai adus ceva din casă, ceva..." a adăugat el, privindu-mă cercetător...

„Ticălosule ! mi-am spus atunci, în gînd. Nu se poate fără *plată* !... Eşti şi tu un prăpădit, care faci pe grozavul, însă ! Eşti slujbaş aici, ai ajuns să te roage lumea şi inima ta strîmbă nu te lasă să dai de pomană, de parcă ai da din averea ta, nepricopsitule !" Îmi venea să-i strig cu glas tare tot ceea ce vuia ca talazul în mine...

Cînd am găsit soluţia salvatoare, cred că m-am îngălbenit de încordare, de emoţie... Am desfăcut, în grabă, basmaua de pe cap, şi de la gît, mi-am descheiat paltonaşul şi-am scos din sîn medalionul, pe care doar cu cîteva zile în urmă îl primisem de la mama. L-am desprins, cu mîinile tremurînde, şi i l-am întins.

Mi l-a luat din mînă, l-a întors pe-o parte şi pe alta, l-a deschis, mîrîind de bucurie :

„Cine e ?" m-a întrebat, privind fotografia.

„Mama mea ! i-am răspuns, ştergîndu-mi lacrimile. E cel mai de preţ lucru din casa noastră. Ia-l şi pricopseşte-te ! am adăugat. Dar o să-mi dai seminţe pînă la primăvară, să ştii !"... am spus, încrîncenată...

...Ţineam larg deschisă gura saculuj, în timp ce Mihai împingea înăuntru, cu amîndouă mîinile, nu seminţe ci, cojj de seminţe de floarea soarelui, dintr-o grămadă imensă aflată în curtea morii. Era bucuros nevoie mare, fiindcă, aşa cum îi spusesem, „portarul s-a îndurat de noi şi ne-a lăsat să luăm fără bani !" Se grăbea să umple sacii de teamă că omul cel *binevoitor* să nu se răzgîndească...

„Săptămîna aceasta sînt de serviciu în fiecare după-amiază, mi-a spus portarul la ieşire. Să vii tot aşa, pe înserate !"...

„Coca, eşti grozavă, cum ai reuşit ? a izbucnit Mihai. Venim şi mîine, deci, şi poimîine, toată săptămîna. Ce bucuroasă o să fie mama !" a mai spus el, îmbrăţişîn-

du-mă, dintr-o pornire pe care nu i-o cunoscusem niciodată pînă atunci.

„Hai, nu te mai prosti ! i-am răspuns... Apucă mai repede de lanț și trage de sanie, să nu-i găsim înghețați de tot pe-ai noștri !"... Și iarăși îmi venea să plîng !

Mama și bunica s-au lăsat convinse de argumentele mele : „Am găsit, dragă, un om cumsecade, un om de suflet, căruia i s-a făcut milă de mine, asta e !" repetam, la orice întrebare de-a lor.

„Mergem și mîine, și poimîine, toată săptămîna ! a adăugat Mihai. Zău, mamă, l-am auzit cu urechile mele, cînd i-a spus Cocăi", întărea el.

Împrumutasem de la un vecin mai pricopsit un aparat special de ars coji de semințe : un fel de pîlnie cu un cot la mijloc și cu o revărsare, ca un jgheab, din care cojile se rostogoleau treptat pe vatra sobei, alimentînd jocul binefăcător al flăcărilor.

În urma unor doctorii, pe care tot nea Neculai, vecinul nostru, care lucra la uzinele „Malaxa", ni le dăduse, mama se simțea mai bine, iar surioarele mele ieșiseră de sub pătùrile în care fuseseră înfofolite și zburdau acum pe lîngă sobă. Bunica, fericită, pregătea de mîncare...

De la o vreme, n-am mai scos nici o vorbă. Stăteam cu o carte pe genunchi și priveam limbile flăcărilor din sobă. Căldura îmi făcea bine. Uitasem de medalion. Dar, la un moment dat, mi s-a părut că văd mistuindu-se în flăcări ochii albaștri ai mamei...

„Fotografia ! mi-am spus, trebuia să iau măcar fotografia !"...

Am început să tremur, în casă era din ce în ce mai cald, iar eu tremuram. Noroc că lampa noastră cu gaz nu lumina prea bine, așa încît nimeni nu m-a observat și nu m-a băgat în seamă.

„Mîine am să i-o cer, am să iau fotografia înapoi !" m-am hotărît și gîndul acesta m-a mai liniștit puțin. După cîtva timp, fără să pot mînca ceva (deși bunica m-a rugat atîta), m-am băgat în pat și-am adormit imediat.

A doua zi i-am cerut portarului fotografia mamei. Mi-a răspuns că n-o are, fiindcă lăsase medalionul cu fotografie cu tot acasă. L-am rugat să nu uite să mi-o aducă în ziua următoare. Răspunsul lui nu l-am înțeles prea bine atunci. În orice caz, m-a făcut iarăși să plîng. Mi-a spus că „fără fotografie, medalionul meu nu face mare sco-

fală !" și că de aceea, „dacă-l păstrează, îl păstrează cu totul !"...

În fiecare zi tremuram de emoție să nu observe cineva lipsa medalionului. Nu mă dezbrăcam niciodată în fața mamei sau a bunicii. Țineam mai tot timpul un fular la gît, profitînd de faptul că nu ne înduram să facem prea cald în casă, economisind cojile de semințe. Măsura a fost înțeleaptă, pentru că, în săptămîna următoare, portarul a fost de serviciu dimineața și, la lumina zilei, era greu să iei „semințe" fără un ban care constituie dovada că le-ai plătit. Bonurile erau verificate de altcineva. Așa că...

Ne-am încălzit și noi cu ce rămăsese din... economii, iar cînd cunoștința noastră a apărut iarăși după-amiaza în gheretă, au reapărut și sacii cu coji de semințe în casa noastră.

În ciuda faptului că, spre mirarea permanentă a mamei, a bunicii și mai ales a lui Mihai, care mă însoțea de fiecare dată, sacii cu coji de semințe se umpleau mereu „pe gratis", alimentînd flăcările de pe vatra noastră, eu eram din ce în ce mai tristă. Faptul a fost observat și de portar care, într-o seară, după ce am scos sania cu sacii în stradă, m-a chemat puțin în ghereta în care stătea de pază...

Deși înțelegeam că, fără ajutorul lui, am fi fost demult înghețați, nu puteam, totuși, să-l iert că-mi luase medalionul. La drept vorbind, atunci cînd i l-am oferit, în adîncul sufletului meu speram să nu mi-l primească, să-l impresionez și să nu mi-l primească...

„Cum îți închipui, fetițo, că aș putea fi atît de hain, să-ți iau medalionul cu chipul mamei tale ? Bănuiesc că trebuie să fie o amintire scumpă și că trebuie să-l păstrezi ca pe un lucru sfînt ?"..., așa mă gîndeam că o să-mi zică atunci și, după ce-l va cerceta, o să mi-l dea înapoi...

Flăcările din soba de tuci ardeau ca și în seara aceea. Omul din fața mea a scos medalionul din buzunar, l-a deschis, a mai privit o dată fotografia, l-a închis la loc și mi l-a întins.

„Pune-l la gît, fetițo, a zis el cu o voce, care creștea parcă direct din flăcările acelea bune, am și eu copii ca tine, cu toții sîntem amărîți !"...

Am oprit mîna aceea într-ale mele și am sărutat-o !...

Cînd am ieşit pe uşa gheretei, mi s-a părut că afară răsărise soarele, că e primăvară şi că de peste tot mă mîngîie petale de flori !...

Ningea !... Trăgeam de sanie şi-mi venea să sar într-un picior. Chiar am făcut cîţiva paşi ca la şotron...

Mihai nu ştia ce să zică. Mă privea uimit şi întreba ca de pe o placă stricată : „Coca, ce e cu tine ? Coca, ce e cu tine ?"... Nimeni n-a ştiut atunci, în afară de mine şi de portar, ce s-a întîmplat cu medalionul... Şi n-aţi fi ştiut nici voi, dacă Dănuţ...

16

Mă uit şi eu lung la fosta fetiţă cu seminţele şi cu flăcările de pe vatra săracă, de demult !.. Într-adevăr, prin cîte a mai trecut şi ea !... A crescut fără tată, de la opt ani !... Mă mir cum de-a spus asemenea lucruri, fiindcă e un om mîndru, mîndru şi tare, în ciuda făpturii ei de bibelou... Nu i-a plăcut să fie compătimită în nici o situaţie... Mărturisirile ei către mine au fost ca nişte şoapte ale sufletului ce nu vrea să păstreze, faţă de celălalt, nici o zonă de umbră...

„La şcoala primară — îmi spunea cîndva — eram cea mai mică din clasă. Voiau să mă îngraşe cu untură de peşte... Era în anii aceia de sărăcie, de după război. Şi mie, fiindcă eram aşa de pricăjită, îmi rezerva învăţătoarea totdeauna două linguri, porţie dublă deci.

Aveam în clasă însă o fată de măcelar. Erau mai pricopsiţi, în orice caz, aveau ce mînca. Odrasla măcelarului, colega mea, venea la şcoală cu o grămadă de sandvişuri : cu şuncă, ori cu salam bun sau cu te miri ce mai punea între feliile de pîine. Le mînca singură, fără să dea o bucăţică vreunui copil. De aceea era şi grasă cît o putinică. Aşa o şi porecliserăm, de fapt : «Putinica» !

Ceea ce ne scotea din sărite, pe mine cu deosebire — eram şefa clasei, răspundeam deci de ceea ce se întîmpla în colectiv — erau laudele colegei noastre, «Putinica». În fiecare recreaţie, îşi scotea sandvişurile din ghiozdan, se ducea repede la catedră, se urca pe scaun — ca să fie văzută de toată clasa — şi începea :

«Ia uitaţi-vă ce am eu aici : şunculiţă buuună (şi se lingea pe bot), sălămior buun (şi repeta gestul, trecîndu-şi

limba peste buze), «ouşor»... «buun», completa clasa în batjocură ; «da, ouşor buun» — relua «Putinica» — şi-apoi se-apuca să înfulece.

Am rugat-o, de cîteva ori, să se-astîmpere, spunîndu-i că e urît şi nepotrivit ceea ce face. Dar nu m-a ascultat, nici nu se uita la mine. Înconjurată de şunca şi de salamul ei, se considera irezistibilă.

Într-o zi, mă durea capul teribil, de foame, probabil... «Putinica» a apărut din nou, cu sandvişurile ei la catedră.

Am ţipat la ea să plece de-acolo.

«Da cine eşti tu să strigi la mine ? Sărăntoaco ! mi-a răspuns. Crezi că dacă înveţi bine...»

N-a mai apucat să continue, că m-am repezit la ea şi-am plesnit-o peste faţă.

«Putinica», urla cît o ţineau puterile, de a pus toată şcoala-n picioare. Toţi au aflat de isprava mea şi n-a fost nimeni să nu-mi dea dreptate...

Măcelarul şi-a mutat odrasla la altă şcoală. Directoarea, care mă iubea ca pe propriul ei copil, a fost însă nevoită să-mi scadă nota la purtare pe trimestrul acela...

Eu, totuşi, n-am înţeles-o, cu toată motivarea ei. N-am putut şi nici n-am vrut !

«Să reclame ! i-am răspuns atunci. Şi ce dacă ? Să vină cine-o vrea şi să întrebe copiii ; să asculte ce făcea fiica măcelarului în fiecare zi !»

«Ei, ce ştii tu ? !»... mi-a răspuns.

La sfîrşitul anului şcolar, am avut însă, la purtare, tot media zece !"...

*

„Mă îmbolnăveam des cînd eram mică — îmi povestea altădată — făceam febră mare, nu ştiu de ce. Totdeauna mă salva bunica, nu doctorul. Ea mă învelea în cearşafuri ude, mă frecţiona cu unsori făcute din buruieni, stătea tot timpul săraca lîngă mine, pînă-mi trecea. Cînd m-am făcut mai măricică, am început să dorm cu dînsa şi aşa s-a întîmplat pînă a murit. Atunci, pentru prima dată, nu mi-a mai fost frică de morţi. Înainte de a se sfîrşi, m-a chemat lîngă dînsa cu un semn. M-am apropiat. A ridicat puţin mîna şi mi-a mîngîiat obrazul. Nu mai

putea să vorbească. La cîteva minute, a oftat o dată puternic și-a închis ochii...

Fusese o femeie înaltă și energică. Avea un păr lung, care, în anii din urmă, ajunsese aproape în întregime alb. Îl strîngea și își făcea cu el un coc mare, la spate. După moartea bunicului, rămăsese tare săracă... Să crești zece copii ? Că atîția avea... Mama era penultima...

De aceea, poate, din cauza greutăților adică, bunica era atît de econoamă... ; strîngea orice petecuț de cîrpă ce-l găsea în cale, un nasture — dacă vedea — se apleca și-l lua din țărînă, nu dădea niciodată bani la tramvai, pentru că niciodată nu mergea cu tramvaiul... Cînd trebuia să se ducă undeva, o lua pe jos, indiferent care ar fi fost distanța.

«Cît mă mai țin picioarele, maică, le folosesc ! De ce să dau bani la tramvai ?» așa răspundea...

Din cîrpe, zdrențe — pe care le potrivea ea cum știa — țesea niște preșuri foarte frumoase. Așa mi se păreau mie pe-atunci. Și, cum le vedeam țesute, începeam : «pe-astea mi le dai mie, bunico ! Cînd o să mă mărit !»...

«Ți le dau, drăga maichii, ție ți le dau ! răspundea, zîmbindu-mi. Numai să ajung eu să te văd măritată !»...

N-a ajuns, bineînțeles !...

Știi ce-mi plăcea mie, mai mult și mai mult, să mănînc atunci cînd eram bolnavă ?... Gem de prune !... Dar noi n-aveam ! Uite, nu-mi dau seama de ce, dar n-aveam, ori n-am avut niciodată de-ajuns, ca să mă satur !...

Avea însă un gem foarte bun vecina noastră, «tanti mama», îi spuneam noi... Îmi aducea numai cînd eram bolnavă... Venea cu cîte o jumătate de pahar, nu mai mult. Trebuia să le dau însă din el și fetelor, celor mici, care stăteau cu gura căscată cînd mă vedeau mîncînd. Așa că, abia mă alegeam cu o linguriță, două...

«De-aceea faci tu atîta gem acum ! Și așa de bun !» i-am zis atunci...

«Să știi că da !» mi-a răspuns..

În afară de gem însă — a continuat Coca — în zilele în care eram bolnavă, mai aveam și altă bucurie : primeam cadou cel puțin o carte, tot de la cineva vecin cu noi, un tipograf. Văzuse că-mi place să citesc. Îmi împru-

muta din cărțile lui, fiindcă avea acasă o adevărată bibliotecă. Dar, dacă mă îmbolnăveam...

«Cum văd eu, suferințele tale erau îndulcite, pe-atunci, cu gem și cu.. visuri !», am subliniat eu, zîmbind.

«Mai ales cu visuri ! Și *Lazărul*, Liceul „Gh. Lazăr", unde am învățat, a fost unul dintre ele !...»

La școala generală toată lumea mă răsfăța... Prin clasa a VII-a — mi-aduc aminte — ne-a venit o nouă profesoară de engleză. Fusese pînă atunci la universitate. Nu știu ce se întîmplase de ajunsese la noi... Era o femeie distinsă, fină și elegant îmbrăcată. Avea niște mîini delicate, cu degete lungi, iar pe unul dintre ele purta un inel cu o piatră care strălucea pînă în spatele clasei, în timp ce scria ceva pe tablă. A fost numită și diriginta noastră. Eu eram fericită. Îmi plăcea de dînsa, îmi plăcea cum vorbea — era o încîntare s-o asculți, deși, pe-atunci, înțelegeam doar foarte puțin din ceea ce spunea ; explica bine la gramatică... În acele momente însă, îmi căuta totdeauna ochii, eu eram punctul ei de încercare, testul : privind la mine, își dădea seama dacă are șanse să fie pricepută de ceilalți copii. (Venind de la universitate, pentru ea era o problemă să se facă înțeleasă de niște copii de vîrsta noastră).

Cînd constata că lucrurile merg bine, continua ; altfel se oprea, relua, întreba, iarăși explica... În orice caz, ținea cu tot dinadinsul «să învățăm carte de la dînsa !»

Obișnuindu-se să-mi citească în ochi, a început să folosească această metodă și în calitate de diriginte. Știa că sînt sinceră, uneori — brutal de sinceră, că nu mint. De aceea, într-o zi, cînd niște băieți mai năzdrăvani și mai leneși, bineînțeles, au împins băncile pînă în spatele clasei, pentru ca profesorul de matematică să nu se mai poată plimba pe-acolo și să-i observe cum copiază, diriginta s-a supărat și a vrut să știe cine săvîrșise fapta. Autorii ei nu s-au ridicat să recunoască. Nimeni, din toată clasa, n-a scos o vorbă... Atunci m-a întrebat pe mine și m-a privit atent în ochi. Nici eu n-am spus nimic, dar dînsa, rostind singură numele presupușilor vinovați, pe care-i bănuia, *a citit* pe fața mea adevărul, confirmarea. Băieții nu s-au supărat pe mine, fiindcă mă cunoșteau ; le-a părut rău că n-au recunoscut singuri. Iar pe diriginte o iubeam cu toții...

Vorbind cu mama, într-o zi — întîmplător, bineînțeles, nu știu de ce venise pe la școală — i-a spus : «Îmi place fata dumitale ! Aș fi vrut să am și eu una ca ea. Nu am decît un băiat mai mare, care e student. Nu mi-o dai mie ? O înfiez ! Dumneata mai ai trei ! Și ești singură !»...

Mama a făcut eforturi ca să n-o repeadă, să-i răspundă politicos. Dorința și propunerea profesoarei o jigniseră. «Adică și-a spus, desigur : *eu nu pot s-o cresc, s-o educ?!*»...

Am înțeles ! Și eu m-aș fi revoltat la fel... Dar realitatea rămînea aceeași, cu toată revolta — și ea se numea sărăcie, ce nu putea fi schimbată.

De aceea, mama ar fi dorit ca, după gimnaziu, să mă apuc să muncesc. Eram mică, nu împlinisem paisprezece ani, dar se oferise cineva s-o ajute, să-mi găsească de lucru... (Surorile mele așa au început să lucreze, de la 14 ani ; cînd au fost angajate nici nu aveau buletin de identitate !).

Cînd am aflat despre această hotărîre, m-a apucat un plîns disperat. Eram premianta întîi pe școală, alții, mult mai slab pregătiți decît mine, încercau să intre pe la diferite licee, iar eu să închei învățătura aici ? Asemenea gînduri se frămîntau în mintea mea în timp ce plîngeam, pe înfundate, în spatele curții noastre, ascunsă după o magazie, ca să nu mă vadă nimeni...

Am stat de vorbă cu bunica și i-am spus că m-am hotărît : «O să mă fac profesoară ! Profesoară de engleză, ca doamna Stoica !»

Bătrîna a rămas cu ochii ațintiți la mine, cîteva clipe n-a putut să spună nimic, apoi, apropiindu-se, m-a strîns lîngă pieptul ei și, mîngîindu-mi obrazul, a început să-mi spună, aproape ca într-un descîntec : «Draga mamii, draga mamii !...» Și-a început să plîngă...

M-am desprins de ea aproape supărată.

«Te rog să nu plîngi ! i-am spus. Ai să vezi ! Am să ajung profesoară !»...

M-am așezat pe un scaun și-am început să privesc prin fereastră. În cîteva clipe, nu mai eram acolo... Am „intrat" într-o cancelarie — ca aceea de la școala noastră —, am luat un catalog de pe masă și, cu el sub braț, am ieșit pe culoar... Înaintam !... Eram elegantă, ca doamna Stoica și toți foștii mei colegi se fereau din calea mea, se lipeau, sfioși, cu spatele de ziduri, șoptind :

«E Coca ! E Coca ! Noua noastră profesoară !»...

«Să-ți ajute Dumnezeu, Cocuța, maică ! a exclamat bunica, aflată, din nou, lîngă mine. Și, dacă vrei să știi, și eu cred..., cred, draga mamei ! *Pentru că tăria omului e nemăsurată, atunci cînd vrea, cînd merge după o lumină !*»...

Nu mai plîngeam. Am îmbrățișat-o și am ieșit repede în curte. Apoi pe stradă. Apoi...

*

Cînd am coborît din tramvai — pe-atunci circulau tramvaie pe bulevardul din fața Liceului «Gh. Lazăr» — mi s-au înmuiat picioarele. Nu puteam să merg. Parcă se învîrtea toată lumea cu mine. M-am apropiat de gardul «Cișmigiului» și m-am sprijinit. Un bărbat în vîrstă, trecînd pe lîngă mine, s-a apropiat și m-a întrebat dacă mă simt rău.

«Nu, n-am nimic !» i-am răspuns și am plecat, decisă, spre școală...

În fața listelor cu rezultatele, afișate pe un panou, se afla multă lume : copii, părinți. Era o foială îngrozitoare, sfîșiată de strigăte de bucurie sau de hohote de plîns, stropită cu lacrimi ori cu stele, din zîmbetele învingătorilor.

M-am așezat undeva, pe o margine de zid, lîngă un gard, să mă odihnesc, ca după un drum lung. Și, dacă mă gîndeam bine, era într-adevăr foarte lung drumul...

Puteam să stau liniștită, nu mă cunoștea nimeni. Nici un copil din școala noastră ori din mahalaua noastră nu îndrăznise să se prezinte la examenul de admitere la Liceul «Gh. Lazăr». Eram singura !

«Am să mă uit cînd s-o mai limpezi locul ! mi-am spus. Dacă mă înghesui acolo, mă strivește mulțimea. Și-apoi, ce e scris pe *liste* nu se schimbă ! Așa că...»

După vreo două ore, nu mai era aproape nimeni lîngă panou. M-am oprit și eu...

Am început să citesc de jos în sus, am luat listele deci de la coadă. Pe măsură ce citeam tot felul de nume inima mi se ridica mai mult, mai mult. Îmi ajunsese în gît...

Mai aveam vreo zece-cincisprezece rînduri și terminam... «însemnează că n-am intrat !»...

M-am proptit de panou, fiindcă iarăși începuse să se învîrtă totul în jur... «Bine că n-am spus la nimeni că dau

examen la liceu și, cu atît mai mult, la *Liceul Lazăr* ! În afară de bunica ! Ei cum o să-i spun ? Cum o să mă uit în ochii ei ?»...

Mi-am revenit după cîteva secunde. Am continuat lectura. Am ajuns la al treilea rînd de sus ; numele citit mi se părea cunoscut : *Petrescu Coralia*. Mă mai uit o dată : *Petrescu Gh. Coralia*. Am citit și inițiala de la mijloc. Media : 9,70... «Nu se poate ! mi-am zis. Am greșit eu !»...

Citesc, din nou, listele, de data aceasta, de sus în jos, ca să văd dacă mai există cineva cu numele de *Petrescu*. N-am mai găsit pe nimeni. Mă uit și la listele respinșilor, să mă asigur că nu este vreo confuzie. Nici acolo nu se afla numele meu...

Ca să fiu sigură, m-am dus la secretariatul liceului și am întrebat de la ce școală vine eleva Petrescu Gh. Coralia. Secretarele — erau vreo trei — s-au uitat lung la mine, dar au căutat în acte și mi-au răspuns. Era școala mea !...

Cînd mi-a văzut fața luminîndu-se, femeia care mi-a răspuns, cea mai în vîrstă de-acolo, m-a întrebat :

«Ai vrut să te convingi că ești tu ?»

I-am răspuns sincer : «Da !»...

«Bravo, fetițo ! mi-a spus secretara. Te felicit din toată inima. Ce sînt părinții tăi ?»

«Mama e vînzătoare într-un magazin !» i-am răspuns.

«Și tata ?»

«Vă mulțumesc pentru informație ! am adăugat eu, în loc de răspuns la întrebare. Bună-ziua !»

«Stai, stai ! mi-a strigat secretara, învăluindu-mă cu ochi buni. Voiam... voiam să te felicit încă o dată, Coralia! Și, vezi, să te ții tot așa, în frunte !»...

Aș fi dorit ca în clipa aceea să fiu acasă, să privesc în ochii bunicii și într-ai mamei... Dar, cum tot nu puteam să ajung așa de repede (trebuia să schimb două tramvaie pînă acasă și să mai merg vreo jumătate de kilometru și pe jos), m-am hotărît să fac o plimbare în «Cișmigiu. Eram acum «lăzăristă», aveam dreptul...

Era lume multă, de toate vîrstele, în parc... Mi-am ales aleea din centru... și am străbătut-o încet, cu răbdare, de două ori, de la un capăt la celălalt, mergînd cu mîinile la spate !...

Bunica a tras o porție de plîns, de bucurie, firește! Mama însă n-a rămas prea impresionată. Abia cînd toate colegele ei de la magazin s-au adunat în jurul nostru (acolo mă dusesem să-i spun vestea), mirîndu-se de faptul că am avut curajul să dau examen la Liceul «Lazăr» și, mai ales, că reușisem, abia atunci s-a gîndit și ea că făcusem o ispravă mai acătării și, drept răsplată, m-a strîns la piept și m-a sărutat. În clipele acelea înțelegeam pentru totdeauna că, pe drumul pe care pornisem, orice fel de ajutor de care aș fi avut nevoie, nu-l puteam primi decît... de la mine !

*

Cu prima bursă (fiindcă am avut și bursă) mi-am cumpărat uniformă și palton ; apoi — echipament de sport, ghete... Iar meditații la engleză am început să dau din clasa a IX-a, altfel nu se putea. Am avut noroc, am învățat, în continuare, bine limba engleză, de data aceasta, de la profesoara mea de liceu... Era înaltă profesoara mea, cu ochii verzi, cu picioare frumoase, tunsă scurt, ca un bărbat. Avea un aer extravagant. Se îmbrăca în verde și în mov. În clasă, crea o atmosferă plăcută, destinsă, învățai de plăcere. Ne spunea multe lucruri în plus față de programe și manuale. Ne lua la concerte, la spectacole de teatru, ne iubea !

Și matematică am învățat cu mare plăcere, de la o profesoară pe care o admiram : domnișoara Rugescu. Era cea mai elegantă profesoară și cu mîinile cele mai frumoase pe care le-am văzut vreodată ; erau ca de fildeș. Cînd îți corecta caietul, nu-ți puteai desprinde ochii de pe mîinile ei. Toată era delicată, fină... Era însă o femeie tristă, n-am văzut-o niciodată zîmbind. În școală circula o poveste, cum că ar fi trebuit să se căsătorească cu un pilot, care s-a prăbușit cu avionul înainte de ziua nunții. De-atunci, rămăsese singură.

Pe profesoara de geografie n-o iubeam : nu mă scotea din «vedetă» și asta pentru că îmi făcusem două bluze albe, cu gulerul puțin mai înalt, pînă sub bărbie, și cu o vestă bleumarin. Îmi stătea foarte bine cu aceste două lucruri simple, care nu ieșeau prea mult din norma uni-

formei. Nimeni nu se lega de mine, în afară de ea, care, spre a se răzbuna, mă asculta în fiecare oră. Am învățat geografie în silă și de frică...

Într-un an, ne-a venit o nouă profesoară de psihologie. Era grasă și cu sprîncenele total smulse ori rase. În locul lor își trăgea niște arcade cu creionul, numai că pe una o trăgea mai jos, la un ochi, iar pe cealaltă — mult mai sus. Era, din această cauză, ca o sperietoare, ca un claun. De cum intra pe ușă, izbucneam în rîs. Nu ne putea «ține în mînă». Era o nenorocire la oră, fiecare făcea ce vrea. Eu, fiind mai mică, mă băgam, uneori, cu totul în bancă. Rîdeau colegele să leșine și ea se enerva tot mai mult, întrebîndu-le : «De ce rîdeți, dragă, de ce ?» Eram, pe-atunci, numai clase de fete. De-aceea și profesorii noștri erau femei. Singurul bărbat profesor era «Burticus», de latină... Îl porecliserăm așa fiindcă era mic și burtos. Era însă foarte delicat în comportare, politicos. Cînd ne întîlneam cu el pe stradă, își scotea pălăria și ne saluta, ceremonios, adăugînd : «Sărut mîinile, domnișoarelor !»... Eram foarte mîndre, bineînțeles și, ca să nu-l supărăm, învățam de mama focului la latină !..."

Ei, dragii mei, am să vă povestesc acum cîteva „file de viață" din activitatea mea de profesor.

Acolo am cunoscut fel de fel de copii. Unii însă m-au impresionat în mod deosebit...

Capitolul IV

FILE DE VIAȚĂ

1

Într-o zi a venit la mine, în birou, un școlar. Mi-a întins, tremurînd de emoție, caietele sale cu „mîzgăleli". Nu putea să scoată nici o vorbă...

L-am invitat să ia loc pe fotoliu. S-a așezat. Era palid și încordat ca un arc...

Am deschis unul dintre cele trei caiete primite.

„Nu ! a izbucnit, dintr-o dată, cu disperare. Vă rog să nu citiți acum !"...

Am închis caietul, oprindu-mi privirile pe coperta, pe care se aflau caligrafiate frumos, cu cerneală roșie, cuvintele lui Nicolae Iorga : *Scrie ca să păstrezi florile gîndului tău, pe care, altfel, le ia vîntul !*...

„Frumoasă cugetare !" am exclamat... *Scrie ca să păstrezi florile gîndului tău !*...

„Vă rog să mă iertați ! s-a auzit glasul băiatului. Totdeauna fac gafe ! Deși..."

„Deși n-ai vrea să le faci !" i-am răspuns.

„Exact ! Iertați-mă, vă rog !" a adăugat el.

„N-am de ce să te iert. Nu m-am supărat !... Și-apoi, nici n-aveam de gînd să citesc în fața ta. Nici mie nu-mi place să mă dezbrac în public !"

„Atunci e bine !" a mai spus băiatul, ridicîndu-se și cerîndu-mi voie să plece...

„Deci acesta este Andrei Costescu, dintr-a VIII-a C !" mă gîndeam... „Deștept, talentat, dar... bîlbîit !" ...așa mi-l prezentaseră toți profesorii care îl cunoșteau...

„Cînd se emoționează — îmi spunea, cîndva, diriginte le clasei lui — nu este în stare să lege-ntre ele două vorbe. Se-mpiedică, de parcă ar urca pe un povîrniș abrupt, apoi înghite în sec și... tace. În acest timp, obrajii ori îi iau foc, ori se fac ca de ceară. Își trăiește atît de intens drama acest copil, se consumă atît de mult, că nu știu ce se va întîmpla cu el !"...

Cel mai mult mă impresionaseră însă colegii lui Andrei... Veniseră la mine cu cîteva zile în urmă. Sfioși, nu știau cum să înceapă.

„Ei, dați-i drumul ! i-am îndemnat. Ați vrut să stăm de vorbă, nu ? ! Mi-am făcut timp, v-am primit, poftiți ! Care e necazul ?..., fiindcă voi, de obicei, cu necazuri veniți la mine"...

„Vă rugăm să ne-ajutați, tovarășe director !" a început o fată cu codițe blonde și cu ochii verzi.

„Cum te numești, fetițo ?" am întrebat-o.

„Mărgineanu Adriana ! a răspuns fata, prompt. Sînt responsabilă clasei a VIII-a C. Eu am îndrăznit, prin tovarășa dirigintă, să vă solicit să ne primiți. Ei sînt colegii

mei, pionierii cei mai buni din clasă : Mocanu Virgil și Constantinescu Adina !"...

Gîfîia aproape... Rostise toate vorbele acelea în grabă, dar apăsat, ca omul care crede în ceea ce spune, pregătindu-și, totodată, terenul pentru o solicitare ce și-ar dori să fie ascultată, primită...

„Vă rugăm, vă rugăm, tovarășe director, — reluă ea — ajutați-l pe Andrei, pe Andrei Costescu ! E atît de trist, că nu mai putem suporta... Știți, noi am stat de vorbă, ne-am sfătuit și am ajuns la concluzia că trebuie ca dumneavoastră..."

Aici fata s-a oprit, fiindcă se aprinsese toată și i s-a tăiat răsuflarea ; parcă ar fi făcut o cursă lungă și acum, pe ultimii metri, înainte de a ajunge la țintă, simțea că nu mai are aer.

„Ce trebuie să fac eu, Adriana Mărgineanu ? am întrebat. Spune-mi și-o să văd dacă pot face !"

„Cum să nu puteți ? mi-a răspuns ea, cu un zîmbet pe buze. Revista nu e în mîna dumneavoastră ?"

„Care revistă, fetițo ?"

„Revista școlii noastre, care alta, *Pe-un picior de plai!*"

„Ce vrei să spui, Adriana, cînd afirmi că *e în mîna mea* revista ?" am mai întrebat, curios, dar și puțin deranjat de vorbele fetei.

„Vă rog să mă iertați — a început ea explicația —, dar toată lumea știe că dumneavoastră hotărîți, pînă la urmă, ce se publică și ce nu se publică în revistă"...

„E bine că ai menționat «pînă la urmă», am subliniat, adică după ce își spune părerea întregul colectiv de redacție..."

„Sigur, sigur, a întărit eleva, dar cînd ziceți dumneavoastră ceva, parcă mai au ei curajul..."

„Adriana — am întrerupt-o, nemulțumit —, observ că în capul tău și, probabil, și într-al altora, unele lucruri privitoare la felul în care se publică materialele în revista noastră sînt cam neclare. Vom discuta și despre aceasta. Deocamdată — le-am propus — să ne întoarcem la Andrei Costescu. Despre ce ajutor, pe care ar trebui să i-l dau eu lui Andrei, e vorba ?"

„V-am ruga să publicați în revista școlii cîteva poezii ale lui Andrei !"... a spus fata cu glas scăzut și cu ochii în jos, de parcă ar fi fost vinovată de ceva. Apoi, ridicîndu-și privirile și ațintindu-mă, și-a reluat pledoaria :

„Știți, e foarte talentat ! A scris caiete întregi de poezii... Eu m-am uitat prin ele, le-am citit, în parte, nu pe toate, fiindcă n-am avut timp într-o oră... Să vedeți, Andrei stă singur, în ultima bancă. El n-a vrut să stea cu nimeni, deși noi am pus problema în colectivul de conducere al clasei, l-am și rugat să-și aleagă pe cineva dintre colegi sau colege, ca să stea împreună în bancă. Ne-a refuzat !... Atunci, adică acum o lună, după ce a început anul școlar, m-am supărat foarte rău pe el... Apoi am căutat să-l înțeleg. Îl tot vedeam scriind în niște caiete, pe care nu le arăta niciodată, nimănui. De cîte ori îl întrebam : «Ce ai acolo, ce scrii în așa mare secret ?», îmi răspundea : «Nimic ! Mîzgăleli !»...

Ei, bine, într-o zi, în timpul orei de sport, eu am rămas în clasă, fiindcă mă simțeam rău. Am cerut voie tovarășei profesoare și dînsa a fost de acord... Tot stînd eu așa, în clasă, m-am gîndit : «Ce-ar fi dacă ?»...

Mărturisesc — le-am spus și colegilor —, am făcut un lucru urît, dar n-am putut să rezist curiozității : m-am uitat prin caietele cu «mîzgăleli» ale lui Andrei...

Tovarășe director, știți ce poezii frumoase scrie Andrei ? ! Extraordinare ! Le-am spus și colegilor !...

Andrei nu știe nimic pînă acum... Dar noi ne-am hotărît să vă rugăm..."

„Da, da, știu..., să-i public «mîzgălelile» !" am spus eu, zîmbind.

„Nu sînt «mîzgăleli», tovarășe director, veți vedea ! Sînt sigură că nu mă înșel !" a afirmat, cu hotărîre, Adriana.

„De unde atîta siguranță, Adriana Mărgineanu ?" am întrebat-o cu puțină ironie în glas... În problemele de creație e greu să fii așa de sigur, să știi !"

Ochii fetei s-au umplut, dintr-o dată, de lacrimi.

„În orice caz, mie îmi plac ! a îndrăznit ea să adauge, rușinată parcă, și, dacă dumneavoastră ați vrea..."

„I-ați face o mare bucurie lui Andrei, tovarășe director ! a intervenit Adina, cealaltă fată. Aceasta poate l-ar ajuta..."

„Știți, el uneori se bîlbîie... a adăugat Virgil Mocanu. Din cauza aceasta are mari complexe, vorbește atît de puțin. La lecții este un adevărat chin pînă formulează cîteva fraze... deși știe foarte multe lucruri, le știe foarte bine. Andrei învață, e inteligent, dar, ce păcat !... Și mulți

colegi de-ai noştri nu-înţeleg, rîd de el ! Poeziile l-ar ridica deasupra tuturor !..."

„Să vină *el* la mine ! Vreau să-l cunosc şi eu ! Uite... nu mîine, ci poimîine, la ora... E bine ? le-am spus copiilor. Şi să-mi aducă, bineînţeles, «mîzgălelile» ! Să le văd ! Dacă e ceva bun... Vă promit !..."

Au plecat bucuroşi, mulţumindu-mi pe-ntrecute... Iar Andrei, care n-a rezistat propunerii...

Noul număr al revistei se afla în tipografie. Urma să apară peste vreo două săptămîni... Materialul era ales şi tehnoredactat. N-am avut încotro : am renunţat la conţinutul unei pagini întregi, publicînd, în loc, douăzeci de poezii ale lui Andrei Costescu. Deasupra paginii am scris un titlu mare : *DEBUT !*... Revista a căpătat astfel o nouă rubrică...

...Scrisă într-un moment de mare trăire, prima poezie, cu care deschideam acea *pagină*, se intitula *În ţara mea !*... Mă impresionase faptul că acel băiat fusese în stare să prindă un sentiment atît de puternic şi de nobil în vorbe de o mare simplitate, de adevăr şi de frumuseţe, cărora le dăduse însă o cadenţă solemnă şi gravă, cu un ecou ce-şi poate prelungi viaţa cu mult peste graniţele clipei... Adriana Mărgineanu, colega lui, a recitat-o în prima şedinţă de cenaclu şi-apoi, la scurt timp, în cadrul unei serbări, la care a participat întreaga şcoală... Răsună şi acum în mine cuvintele rupte din sufletul unui copil, cuvinte ce-ar fi putut să capete rostire din partea unui întreg popor :

„Popas la ţărmul mării
Dac-ai să faci cîndva,
Şi din adînc de ape
Spre tine s-o-nălţa
Zbuciumul trist al lirei
Din cîntul vechi de bard,
Ori ţi-or doini din frunză
Codrii măreţi de brad,

Pe plaiuri de baladă
Cîndva, de vei urca,
Să ştii atunci, drumeţe,
Că eşti în ţara mea !

Şi de va fi, vreodată,
Să întîlneşti în cale
Sub negura furtunii
Care se iscă-n zare
O masă-mbelşugată,
Miros de busuioc,
Şi aur în pahare,
Şi chiot de noroc,
Şi vorbe de bineţe
Ţi s-or rosti, cîndva.
Tu să răspunzi, drumeţe,
Că eşti în ţara mea !

Iar dacă vreodată
Nori grei s-or aduna,
Şi cît e zarea albă
Lumină n-oi afla,
Şi-o prinde să vuiască
Măreţul trup de brad,
Să spumege talazuri
Ce-n lava vieţii ard,
Să te fereşti, atunce,
Străine, de-a intra !...
Şi să nu uiţi, vreodată,
Că asta-i ţara mea !"

Un suflet mare şi frumos — cu învolburări, din cînd în cînd, de nepătruns —, un suflet din care ţîşniseră, ca dintr-un şuvoi, atîtea poezii — adevărată panoramă de frumuseţi şi de simţire copleşitoare :

„Ne-ai învăţat să credem
În schelele cu vîrfuri înfipte
În seninul cerului,
În vasele de lut
Ce vorbesc cu glasul pămîntului
Şi-n viile mustind de sevă
Ca un preludiu al urcioarelor pline !"

se adresa Andrei, în numele generaţiei sale, *PARTIDULUI*...

„Ne-ai învăţat să credem
În piinea coaptă
Scoasă aburind din cuptoare,
În scările dintre cer şi pămînt,

În înaltul zborurilor
Fără ameţitoare prăbuşiri...
În mîinile aspre şi bătătorite
Şi-n buzele arse de sete şi dor !
Ne-ai învăţat să credem
În noi înşine,
În garoafele roşii ale inimilor noastre,
În paşii legănaţi ai visurilor...
Ne-ai învăţat să cîntăm...
Şi primele cîntece ţi le închinăm *Ţie !*"...

„Vă mulţumesc din tot sufletul, tovarăşe director !" a spus Andrei, iar vorbele lui au curs ca o apă lină, fără nici un fel de obstacol.

Adriana, Adina şi Virgil, care îl însoţeau, au făcut ochii mari...

M-am ridicat de la birou, prefăcîndu-mă că nu observ faptul că Andrei nu s-a mai bîlbîit. M-am apropiat de el, i-am strîns mîna şi l-am sărutat pe amîndoi obrajii.

„Tu să le mulţumeşti colegilor tăi, celor trei, pe care-i vezi aici ! Cine ştie cînd te-aş fi întîlnit, dacă ei nu te-aduceau la mine ! am spus. Iar eu îţi mulţumesc ţie, îţi mulţumesc pentru plăcerea pe care mi-a procurat-o lectura poeziilor tale, pentru ceea ce eşti şi, mai ales, pentru ceea ce sper să devii ! De mîine te aştept la cenaclu ! Am mare nevoie de tine acolo !"

„E nevoie de mine acolo ? Cum aşa ? a spus băiatul, nedumerit. Eu, ştiţi..." şi iarăşi a început să se bîlbîie...

„Întotdeauna şi oriunde e nevoie de un om care gîndeşte, care are curajul să exprime ceea ce gîndeşte şi care, pe deasupra, ştie să exprime acest lucru într-un chip interesant !" am mai spus, îmbrăţişîndu-i pe toţi şi lăsîndu-i să plece la treburile lor...

Toată şcoala îl cunoştea acum pe Andrei Costescu. Aveam încă un poet !...

Colegii de clasă ai acestuia parcă nu mai auzeau nici un fel de bîlbîială, cînd băiatul răspundea la lecţii.

Şi membrii cenaclului s-au obişnuit repede cu el. De la o vreme, intervenţiile lui Andrei în comentarea lucrărilor celorlalţi elevi erau atît de substanţiale şi făcute într-un limbaj elevat, cu claritate şi fineţe, încît n-ai fi crezut că băiatul are doar paisprezece ani. Tot mai stăpîn

pe cuvînt şi pe regimul curgerii acestuia, citind în ochii colegilor şi ai dascălilor lui preţuirea, Andrei Costescu valorifica, din plin, nenumăratele sale lecturi, zilele şi nopţile de îndelungă meditaţie, tăcerile sale din atîţia ani. Un zăgaz se rupsese parcă şi şuvoiul nu mai putea fi stăvilit ! Un zăgaz în porţile căruia bătuseră — spre a le desfereca — şi trei inimi de copii !...

Scrie ca să păstrezi florile gîndului tău !...

...Gîndurile lui Andrei, pentru cei trei colegi ai săi, au umezit ochii *culegătorului de semne...*, de sub mîna căruia se năştea, de fiecare dată, *Piciorul de plai...* al şcolii noastre...

„Doamne, de ce mai sînt în stare şi copiii ăştia !... a exclamat, atunci, omul din faţa casetelor cu litere de plumb, îndepărtînd cu mîneca de la cămaşă pînza ca de păianjen, ce i se aşezase pe ochi..."

2

— Dănuţ, ştii că am un vecin pe care-l cheamă ca pe tine ?

— Nu, de unde să ştiu ?!

— Da, am ! Numai că Dan, vecinul meu, e cel mai neastîmpărat copil de pe scara noastră !... Să ştiţi că acest lucru nu-l spun eu... Eu, în general, mă feresc de asemenea superlative... mi se pare riscant să afirmi despre cineva că „e cel mai..." Dacă greşeşti ? Nu se ştie niciodată !...

„Cel mai neastîmpărat copil de pe scara noastră" l-au numit prietenii lui, cei cu care se joacă, mulţi dintre ei colegi de şcoală, de clasă. Chiar mama lui — am auzit-o eu într-o zi —, sătulă de năzbîtiile fiului, i-a spus : „Dănuţ, să ştii, eu cred că nu e altul mai nebun ca tine pe scara noastră ; ce pe scară ? În tot blocul !"

Băiatul a rîs, a sărit într-un picior, i-a „furat" mamei un sărut pe obraz şi a rupt-o la fugă. Dintr-un salt, a fost peste gărduţul de fier ce se străduieşte să apere, de mingile copiilor, florile din faţa blocului, cu trei paşi a traversat rondurile de trandafiri, s-a căţărat, cu mare dexteritate, pe gardul şcolii (blocul nostru e vecin, după cum ştiţi, cu şcoala la care învaţă Dănuţ, ca şi toţi copiii, elevi pînă la clasa a VIII-a, din blocurile din jur) şi dus a fost. Cred că s-a oprit în spatele clădirii, acolo unde se încing meciurile de fotbal.

„Ce să-i fac ? Ce să-i mai fac ? se văicărea, neputincioasă, mama lui Dan. Spuneți și dumneavoastră — mi se adresă femeia, realmente necăjită ; ce mă fac eu cu copilul acesta ? Cred că soluția cea mai bună e aceea pe care o propune bărbatul meu : acum, cît se află în vacanță, îl închidem în casă, de dimineața pînă seara. Pe sora lui, Mirela, o lăsăm liberă, ea e mai cuminte, dar pe Dan să știți că o să-l închidem în casă ! Nu se mai poate, e cel mai zvăpăiat dintre toți copiii de pe scară !"...

„Știu eu ce să zic ? i-am spus, îndoindu-mă de «soluția» găsită de capul familiei, care locuiește într-un apartament aflat exact deasupra apartamentului meu. Dumneavoastră vă cunoașteți mai bine copilul, eu n-am avut timp să stau de prea multe ori de vorbă cu Dan. Îl cunosc indirect. Vă pot spune că atunci cînd mă aflu acasă, recepționez cu fidelitate toate *semnalele* pe care mi le transmite prin... plafoanele camerelor. Pe Dan îl aud însă în mod cu totul deosebit, și nu numai că îl aud, îl și simt... Cînd aleargă el dintr-o parte în alta a apartamentului dumneavoastră, am impresia că nu vrea neapărat s-o prindă pe Mirela, ci să ajungă... la mine, și nu pe ușă, ci... prin plafoane.

Într-o dimineață ne-am întîlnit, întîmplător, pe scară. Dan m-a salutat politicos (că, altfel, e băiat cu mult bun simț) și-atunci eu mi-am permis să-l opresc și să-i spun : «Ia ascultă, vecine Dănuț» (știți că noi așa ne adresăm unul-altuia : cu «vecine» ; Dan l-a auzit odată pe soțul dumneavoastră spunîndu-mi așa și, de-atunci, așa îmi spune și el. Am împrumutat și eu apelativul, fiindcă acesta este situația — sîntem vecini), deci, repet, i-am zis : «Ia ascultă, vecine Dănuț, tu ești supărat pe mine ?»

«Eu pe dumneavoastră ? mi-a răspuns mirat băiatul, știți bine că n-am nici un motiv. Poate, dimpotrivă, ce *poate*, sigur !»

«Atunci de ce vrei să mă omori ?» am continuat, spre și mai mare mirarea băiatului...

«Să vă omor ? !»... a făcut el ochii mari.

«Da, să mă omori !»

«Cum ?!»...

«Așa, bine !... provocîndu-mi infarct !»

«Rîdeți de mine», a adăugat el, nesigur.

«Nu rîd deloc ! i-am răspuns, ce, acesta e lucru de rîs ? Tu știi că eu sînt bolnav de inimă ?»

«Da, am aflat atunci, cînd a fost cutremurul... Vi s-a făcut rău ; a trebuit să vă ducă tata la spital, a condus el mașina dumneavoastră, știu !»

«Păi, vezi ? mai zisei. Atunci de ce ții să *cutremuri* în fiecare zi casa în care locuim ? Nu ți-e milă de mine ? Dacă mor ?! Vrei să mă ai pe conștiință ?»...

Băiatul n-a mai zis nimic. A plecat ochii și nu m-a mai privit. Înțelesese despre ce e vorba.

«Uite ce e, vecine, am mai spus eu, ca să-l scot din încurcătură. Facem o înțelegere ?»

«Ce fel de înțelegere ?» m-a întrebat, înviorat dintr-o dată.

«Vii în seara aceasta la mine, mai stăm de vorbă și,... îți dau un orar ; mai ai tu unul, cel de la școală ; îți mai dau și eu unul, orarul prezenței mele acasă. Munca mea mă obligă să lucrez, uneori, acasă, să scriu... Așa că... De acord ?» l-am întrebat.

«Sigur că da !» mi-a răspuns băiatul...

Seara a venit, a primit orarul și, de-atunci, adică de vreo zece zile, Dănuț se străduiește să-mi respecte liniștea și... sănătatea !... De aceea, cînd știe că sînt acasă, îl aud strigînd la surioara lui : «Mirela, potolește-te, nu mai face scandal, că-l deranjezi pe vecinu' de jos. E acasă, scrie !»...

În ceea ce privește «soluția» propusă de soțul dumneavoastră... aș zice s-o mai amînați vreo săptămînă. Am cîteva zile de concediu și... lucrez, în timpul acesta, acasă. Aș prefera să-l știu pe Dan afară, la joacă, nu în apartamentul de deasupra capului meu...»

Vecina a zîmbit cam încurcată și... ne-am despărțit...

Peste două zile, aflîndu-se încă în concediu, a plecat, pentru o săptămînă, undeva, la țară. A luat-o cu ea numai pe Mirela, „fiindcă — v-am spus — ea e cuminte". Pe Dan l-a lăsat acasă, cu soțul, „să-l pedepsească, deoarece e obraznic, neastîmpărat" — nu soțul, ci Dan, despre el este vorba. N-am înțeles însă prea bine pe cine a vrut să pedepsească : pe Dan, pe soț, pe... alții ?!...

În graba plecării, vecina a uitat să-i comunice soțului rugămintea mea de a amîna aplicarea „soluției" cumințirii lui Dan... De aceea, chiar în prima zi, în care ea se afla „la țară", iar eu acasă, în concediu, hotărît *să mă odihnesc activ, creator*, Dănuț... fusese închis de către tatăl său în apartament.

M-am sculat de dimineață și m-am apucat de lucru. Deasupra mea, liniște perfectă ! „Ce s-o fi întîmplat ? mă gîndeam. Unde să fie Dan ?"

Aflasem, cu o seară înainte, ce se petrecuse cu plecarea în provincie... „L-o fi luat vecinul cu el la fabrică !" mi-am zis, sperînd într-o minune.

Se vede treaba însă că „minunile"...

Dintr-o dată aud : du-du-du-du !... deasupra mea. Plafoanele au început să se cutremure, lămpile să se miște... Apoi : zdrong ! zdrong ! zdrong ! clanța ușii de la intrarea... în apartamentul de deasupra. Zgomotele au fost urmate de un strigăt sfîșietor : „Tatăăă !!!..."

„Bietul Dan !" îmi zisei și... „bietul de mine !"...

S-a plimbat, timp de o oră, ca un leu în cușcă, dintr-o cameră în alta, la bucătărie..., iarăși în camere...

Copiii se jucau afară, sub ferestrele noastre. Cineva l-a strigat pe Dan, mirat că nu apăruse pînă atunci. De obicei, el era primul afară și-i striga pe ceilalți... și ultimul care se îndura să intre în casă.

Dan a apărut la fereastră și, cu un glas înmuiat în lacrimi, i-a răspuns lui Marius, un coleg de-al său :

„Nu pot să vin, Marius, m-a încuiat tata în apartament și a luat cheile cu el. N-am cum să ies !"

„Te-a încuiat în casă ? !" a zis Marius, nespus de mirat... „Ha-ha-ha-ha !" izbucniră copiii într-un rîs ce se amplifica, se amplifica...

Am ieșit la fereastră și i-am rugat să meargă în curtea școlii să se joace !

M-au ascultat și-au plecat imediat. M-am adresat apoi lui Dan, pe care l-am chemat la geam și l-am sfătuit ce să facă spre a nu se plictisi, pînă ce avea să sosească tatăl său.

„Înnebunesc pînă diseară, a zis el. Ce să fac ?"

„N-ai nici o carte în bibliotecă ? Citește !" i-am spus.

„Am să citesc ! a mormăit băiatul nemulțumit. Ceilalți cu mingea și eu să citesc ! Pe-așa o vreme să stai în casă și să citești ! Halal vacanță !" A mai bodogănit cîteva minute și apoi s-a liniștit !...

Dacă l-ar fi urmărit cineva în timpul acesta pe Dănuț, ar fi avut ce să vadă !... Eu n-aveam cum să ajung la el,

să-l observ. Îmi puteam închipui însă... Dar totul mi-a fost povestit a doua zi chiar de Dan...

Mai întîi a scotocit prin toată biblioteca. Nu-l atrăgea nimic. Volumele de aventuri, pe care el singur le cumpărase, le citise pe toate... Niște cărți cu povestiri istorice — le citise și pe-acestea... A dat de-o parte mai multe volume de poezii. Poeziile nu-i prea plăceau. Ba nu ! Eminescu îi plăcea, și Coșbuc, și Topîrceanu ! Ei, îi plăceau și ale altora, dar nu așa ca *aventurile*...

A dat peste o carte nouă, pe care n-o mai văzuse : *Incognito !*... „*Incognito !*... a murmurat Dănuț, mișcînd buzele a mirare. Ce titlu !... Dar ce naiba înseamnă *Incognito* ? O fi vreun nume ?!... Uf ! că i-am spus mamei să-mi cumpere un dicționar, doar așa ne-a zis profesoara de limba română !... Mda ! exclamă el. Păi, parcă mi-a dat bani să-mi cumpăr singur. Și ?... am mai luat niște aventuri !... *Incognito, Incognito...*“ tot mesteca Dan vorba, cu ochii în tavan... „Aha ! Am găsit ! și-a spus, bucuros... E ăla de la televizor, pe care-l juca, mai demult, Florin Piersic..., personajul acela care-și ascundea adevăratul nume... E clar, dacă l-am văzut, ce să-l mai citesc ?“

Puse, totuși, volumul pe masă (primul volum al romanului lui Eugen Barbu) și se îndreptă spre aparatul de radio. Învîrti butonul, sperînd să audă ceva din emisiunea „Melodia preferată“... Dar, în loc de acordurile muzicale așteptate, îi intrară în urechi vorbele repezite ale unui reporter :

„Stimați ascultători — începu reporterul — ne aflăm cu microfonul în atelierul de strungărie al Uzinelor «23 August» ; stăm de vorbă cu maistrul Costache Bărbulescu, pe care-l rugăm să ne explice cum a reușit echipa pe care o conduce să realizeze o foarte importantă depășire de plan pe luna în curs“...

„Maistrul Costache Bărbulescu, de la Uzinele... Păi ăsta e tata !“ zise, plăcut surprins, Dănuț. „E tata, e tata, îl cunosc și după voce !... Ia uită-te cum vorbește și ce spune ?!... «Disciplină», «seriozitate în muncă», «responsabilitate de comuniști», «dăruire», «totul este pentru noi» ! Bravo ! Și-acasă ai zice că e mut ! Abia scoate, din cînd în cînd, cîte o vorbă ! Hm ! Îi place să vorbească la radio dumnealui !», mai spuse Dănuț, cu un fel de ciudă

ce nu putea acoperi, totuși, mîndria de care era cuprins ascultîndu-l vorbind *la radio* pe tatăl său...

„Maistrul Costache Bărbulescu ne este ca un părinte, începu să spună cineva din echipă. Rezultatele la care am ajuns se datoresc, în primul rînd, dumnealui, om extrem de capabil, de bun și de harnic, care a știut să creeze în colectivul nostru o excepțională atmosferă de muncă, de într-ajutorare ; el ne-a învățat meseria...

„Asta înseamnă — interveni reporterul — că fiecare membru al *familiei* dumneavoastră de muncă își respectă obligațiile, le îndeplinește, dînd ascultare celui ce se află în fruntea acestei *familii*..."

„Pe un părinte, pe un învățător sau profesor, trebuie să-l asculți !" interveni tînărul strungar, care vorbise înainte. „Să-l asculți și să-l urmezi !"

„Să-l asculți și să-l urmezi !" repetă, fără să vrea, Dănuț... Da ! Da ! Da ! Și eu ? Eu cum îl ascult ?!... Eu nici măcar nu știam că tata e maistru... «Tatăl meu este strungar la Uzinele...», așa am scris, astă-primăvară, în compunerea pe care ne-a dat-o diriginta... «Ce știți despre părinții voștri» ? se intitula compunerea. «Aproape nimic !» Îmi venise să răspund. N-aș fi spus decît adevărul... La urma-urmei, ce știu eu despre tata și despre mama ?" se întrebă, cu seriozitate, Dan... „Aproape nimic!" fu răspunsul. „Atunci am scornit tot felul de lucruri, compunerea a fost apreciată, iar eu am uitat că nu știu aproape nimic despre ei..."

Emisiunea se terminase ! Dănuț rămăsese gînditor pe fotoliu...

Deodată se ridică, luă cartea de pe masă și ieși în balcon... Se așeză în balansoarul peste care se jucau razele fierbinți ale soarelui...

Cu cartea pe genunchi, începu să se legene în sus și în jos. Firele aurii ale razelor se mișcau o dată cu el, de parcă s-ar fi aflat în brațele unui scrînciob miraculos ce-l purta, în fiecare secundă, pînă la soare și înapoi...

...Totul în jurul lui se făcea roz-trandafiriu, frumos de tot și el zbura ca un fulg, ca o petală de cais, luată de vînt...

Se învîrti, mai întîi, în jurul blocului...

„Ia să vedem noi ce fac prietenii mei ?" își spuse în gînd... Trecu peste rondurile de flori, fără să le calce, peste gardul școlii, în care, uneori, își agăța pantalonii, se ridică și mai sus, deasupra clădirii, ca să ajungă în spate, acolo unde fotbalul era în toi...

Marius înainta cu mingea, dribla în stînga și în dreapta, se apropia vertiginos de poartă, gata, gata să tragă. Era singur, față în față cu portarul. Golul nu putea să-i mai scape. Dănuț parcă și vedea satisfacția pe fața prietenului său, în momentul în care ar fi strigat : „Goool !"...

„Hai să-i jucăm o festă domnului Marius, centrul atacant al blocului nr. 15, să vedem ce zice ?" își spuse Dan, în timp ce cobora din înălțimile la care se urcase și se apropia, fără să fie văzut, de mingea care alerga spre poartă, împinsă de piciorul hărnic și priceput al prietenului său... Marius încetini puțin ritmul, își potrivi mingea din mers, în așa fel încît să-i vină numai bine și... șut !..., trase puternic, gîndindu-se că golul acesta va fi imparabil !...

Dar, ce să vezi ?... Mingea, în loc să-și continue traiectoria imprimată de autorul celor mai multe goluri („gheata de aur" a cartierului, cum fusese supranumit), hop ! se întoarce, deodată, pe deasupra capului lui Marius, continuă drumul peste capetele tuturor celorlalți jucători, care o urmăreau cu gura căscată, și aterizează în poarta adversă... Portarul echipei lui Marius a rămas perplex. Nu-i vine să creadă !...

„Formidabil !" au strigat, în cor, toți jucătorii, neînțelegînd nimic din ceea ce se întîmplase...

Dănuț își freca mîinile de bucurie și chicotea pe înfundate, să nu-l audă careva și să-l descopere. Apoi, se înălță deasupra „stadionului", hotărît să-și continue zborul, lăsîndu-și prietenii antrenați într-un scandal nemaivăzut. Se certau ca proștii, pentru că nu știau cine a tras mingea aceea formidabilă. Se făceau tot felul de presupuneri. În fine, el i-a lăsat „proști", să-și bată capul, că de-aceea *îl aveau*... „Folosește capul, băiatule, de-aceea îl porți pe umeri, să te ajute la încurcătură, folosește-l, că se mucigăiește altfel !" așa le spunea, uneori, „Pitagora", profesorul lor de matematică, atunci cînd se uitau mirați la problemele sau exercițiile de pe tablă, fără să le găsească vreo pistă de rezolvare, deși lucrul n-ar fi fost

deloc dificil, dacă şi-ar fi pus mai mult capul la contribuţie...

Trecu peste un şir de blocuri şi ajunse într-o stradă vecină... Aici, pietrele, frumos aşezate înainte, erau acum răscolite, aruncate de-o parte şi de alta, iar pe mijlocul străzii, cupa unui excavator săpase un şanţ adînc unde urmau să fie montate ţevi groase, prin care să curgă apa fierbinte de la termocentrala din apropiere, spre a încălzi şi locuinţele de pe strada aceasta. Muncitorii care se îndeletniceau cu treaba respectivă nu ajunseseră cu şanţul nici la jumătate. Iar acum se odihneau...

„O să-i apuce pe bieţii oameni iarna !" bombăni Dănuţ.

Intră, furios, în cabina excavatorului, puse mîinile pe manete şi începu să-l manevreze, de parcă toată viaţa ar fi făcut acest lucru... Cupa excavatorului îşi înfigea lacomă ghearele în pămînt, prindea cît putea din el şi-l căra apoi într-o parte sau în alta... Într-o oră, o oră şi jumătate, în timp ce „s-au odihnit" cei ce erau plătiţi să facă această treabă, Dan a reuşit să sape şanţul pînă la capătul străzii... Ultima încărcătură de pămînt a slobozit-o peste cei ce tîndăleau. Au sărit drept în picioare, speriaţi... Cînd au văzut excavatorul deasupra lor, au înlemnit. Braţul întins, cu gura cupei deschisă şi legănîndu-se, s-a mişcat spre dreapta şi s-a oprit în marginea şanţului. Minunaţi de ceea ce vedeau, căutau cu privirea pe cel care mînuia excavatorul. Nimeni ! În cabină nu se vedea nimeni ! Cîţiva au început să cerceteze locul înfricoşaţi, mai ales cînd au constatat că şanţul este săpat pînă la capăt...

I-a lăsat şi pe ei singuri să dezlege „problema" şi a plecat mai departe.

„Încotro o fi uzina în care lucrează tata ?" se întreba Dănuţ.

„Ce ruşine, să nu merg eu niciodată, pînă acum, la uzina unde tatăl meu munceşte de peste douăzeci de ani ! Să nu ştiu nici măcar încotro se află ! Halal fiu de strungar, de maistru-strungar !" spuse băiatul cu mîndrie.

Se aplecă, din zborul lui, spre urechea cuiva şi-l întrebă politicos : „Nu ştiţi dumneavoastră încotro se află Uzinele...?"

„Ba da !" răspunse, amabil, omul întrebat, întorcînd, în clipele acelea, capul spre stînga, către cel ce se interesa...

Cînd îl văzu, Dănuț îngheță... „*Pitagora !*“ El era, tocmai pe el își găsise să-l întrebe !...

„Ce e cu tine, Bărbulescu Dan ?“ întrebă, la rîndu-i, profesorul.

„Vă rog să mă iertați, tovarășe profesor, n-am vrut“..., se bîlbîi Dănuț.

„Ce n-ai vrut, băiatule, ce n-ai vrut ? Nu mai dorești să știi încotro se află Uzinele... ? Mă bucur că m-ai întrebat. Faptul că ai început să pui întrebări e pozitiv, înseamnă că ai început să lucrezi cu capul și asta îmi dă speranțe pentru noul an școlar. Poate ai să te ridici din rîndul celor ce se tîrăsc în coada clasei... Ce zici, n-ai vrea ?“...

„Cum să nu, tovarășe profesor, cum să nu ! răspunse, cu sufletul la gură, Dănuț. Vă rog să-mi permiteți să vă ajut să cărați plasele acestea !“

„Așa ! Bravo ! Ai devenit și un băiat atent, îmi place !“ mai zise „Pitagora“, încredințînd elevului său o plasă mai mică, plină cu zarzavaturi. „Ce să fac ? adăugă el, soția mea e cam bolnavă, o mai ajut și eu la treburi, măcar în vacanță !“...

„Sigur, sigur, e foarte bine, foarte frumos ! se pomeni Dan apreciind munca profesorului. Și eu tot așa... Vă rog să mă iertați, tovarășe profesor, de data aceasta n-am vrut să fiu obraznic, vă rog să mă credeți... Cum o să-mi permit eu să apreciez ce faceți dumneavoastră, eu, care..., dar ce să mai vorbim, îmi cer mii de scuze...“

„Dar nu s-a întîmplat nimic, Bărbulescule, n-ai spus nimic rău !... Uite că tocmai am ajuns. Așaaa ! făcu profesorul, luînd plasa din mîna lui Dănuț. Îți mulțumesc mult, ești un băiat bun, Bărbulescu, am să țin minte !“...

„Tovarășe profesor, tovarășe profesor, vă rog, n-am vrut, nu pentru asta...“

„Bine, bine, hai, liniștește-te ! zise «Pitagora». Uite, dacă vrei să ajungi la Uzinele..., pe care le cauți, ia-o drept înainte. Te urci în *tramvaiul 23* și, peste una, două, trei... șapte stații, cobori. Ține minte, a șaptea stație ! Hai, du-te, la revedere ! Îți mulțumesc !“...

„Eu vă mulțumesc, tovarășe profesor, vă mulțumesc mult !...“ mai spuse Dănuț, bucuros că a scăpat.

Ce să ia el *tramvaiul 23* ? Nici vorbă ! Sus, în zbor, dintr-o dată !...

O luă pe deasupra străzii, numără stațiile, cele șapte și, în cîteva secunde, fu la porțile uzinei...

„Mamăăă ! Ce colos !" se minună băiatul...

Intră repede în vorbă cu portarul, spunîndu-i, mîndru, că el este feciorul maistrului Costache Bărbulescu, de la strungărie, „trebuie să-l cunoști dumneata, s-a vorbit și la radio despre el, chiar astăzi s-a vorbit..."

Nu i se mai oprea gura ! Portarul s-a uitat lung la flăcăiașul de doisprezece ani, a înțeles bine despre ce este vorba și, zîmbindu-i, i-a răspuns :

„Sigur că-l cunosc pe maistrul Costache. Uite-l, chiar acum vine pe aleea principală. S-a sunat ieșirea din schimb. Așteaptă-l aici, în cîteva secunde îl întîlnești".

„Tată, tată ! strigă Dănuț, cînd îl zări pe tatăl său în mijlocul unui grup de muncitori. Am venit să te iau de la uzină !"...

„Dănuț, Dănuț ! scoală, băiatule, ai adormit la soare, să nu ți se facă rău ! Știi că ai mai făcut o dată insolație !...

Cînd a dat cu ochii de tatăl său, Dan s-a ridicat grăbit din balansoar, l-a cuprins cu brațele pe după gît și-a început să-i spună, cu ochii în lacrimi :

„Tată, tată, îți mulțumesc că m-ai închis în casă. A fost așa de bine !... Am aflat atîtea lucruri despre tine !... Îți mulțumesc, tăticule !..."

„Ce e cu tine, băiatule ? spuse maistrul îngrijorat... Dumnezeule, s-a speriat copilul, s-a speriat copilul !... Numai capul maică-ti e de vină, ea a găsit «soluția» să te cuminți... Auzi, tîmpenie, să încui copilul în casă ! Ei, nu, de mîine s-a terminat ! De mîine, Dănuț, tată, te iau cu mine la uzină. Am acolo cîțiva băieți, ceva mai mari decît tine. Fac practică, învață meserie. Sper să te împaci bine cu ei. Poate mai înveți și tu cîte ceva. Vrei, spune !"...

„Sigur că da, tăticule, de mîine mergem la uzină ! Mergem la uzină, la uzină !... a început să țipe Dănuț, sărind prin casă. Dar să știi — a adăugat el — că toată vara merg cu tine la uzină, nu numai săptămîna aceasta, cît lipsește mama. E clar ?" mai întrebă Dan autoritar.

„E clar, fiule ! toată vara ! Te iau cu mine toată vara!"

„Bravooo ! Bravooo ! țipă, din nou, băiatul și țopăia de colo pînă colo... Deodată se opri, se uită la ceasul din perete și, ducînd un deget la gură, spuse în șoaptă :

„Șșșt ! *Orarul* vecinului de jos ! și arătă spre parchet. E acasă, lucrează !"...

Și începu să păşească prin casă, de parcă ar fi călcat pe ouă și n-ar fi vrut să le spargă.

„*Orarul vecinului* ? întrebă tatăl, înălțind din umeri. Asta ce mai e ?"

Dănuț făcu un gest cu mîna, adică „s-o lăsăm baltă", ori „îți explic eu altă dată !", întoarse spatele și se îndreptă spre bucătărie.

Maistrul Costache Bărbulescu își urmă fiul, fără să priceapă, deocamdată, ce e cu „orarul vecinului"...

Dar, parcă, în viață se pricep așa, toate, dintr-o dată?!...

3

Ruxandra, cea mititică — nepoata nepoților mei, Dan, Alexandru, și Mihaela — se joacă, acum, de una singură. De fapt, nu se joacă, *munceşte*. Așa mi-a și răspuns cînd am întrebat-o ce face : „Muncesc, nu vezi ? Desenez !"...

Într-adevăr *munceşte*, desenează !... Colorează, mai exact spus, o carte specială (destinată pentru așa ceva), pe care i-a adus-o Coca.

Iat-o, a *umplut* cîteva pagini !...

— Și-acum să-ți arăt cum *scriu* eu ! îmi spune, plină de importanță.

— Ce vorbești ! Mă mir !... Ai învățat deja să scrii ?

— Sigur că da ! Vrei să-ți arăt ?

— Vreau !...

Ruxandra părăsește masa, de sub umbrarul făcut de o boltă de viță de vie și aleargă în casă, în camera ei. Se întoarce, după cîteva minute.

— Uite ! îmi arată, deschizînd un caiet. Așa-i că scriu frumos ? Tata zice că scriu foarte frumos !... Mama mă mai ceartă cînd greșesc...

Privesc caietul cu... liniuțe aplecate la dreapta..., aplecate la stînga... cu bastonașe și ovale...

— Bravo, Ruxandra ! o felicit și-o mîngîi pe părul ei blond și buclat, numai inele... E foarte frumos !... Vrei să-mi citești și mie puțin ce-ai scris aici ? îi arăt o pagină, plină cu *semne*...

Fetița se uită lung la mine, vrînd parcă să mă întrebe cum de nu pricep și singur atîta lucru...

— Păi, cum *să-ți citesc* — se hotărăște să-mi răspundă — dacă sînt numai liniuțe și bastonașe și... Nu vezi că nu sînt litere ? Literele le încep... (se gîndește ea puțin și-apoi precizează)... de mîine ! Le știu pe alea, de tipar. Dacă vrei, pot să mă iscălesc cu ele... Vrei ?!...

— Sigur că vreau !...

În timp ce Ruxandra „se iscălește" cu literele „alea de tipar", eu... intru... în prima sală, din dreapta, de la parterul clădirii liceului...

Elevii clasei întîi, între care se află și Răzvana — fetița unor prieteni —, sînt cu ochii ațintiți la învățătoarea lor...

Cu toții se ridică, într-o clipă, și mă salută... Le spun că... *mi-era dor de ei* și că de aceea am venit să-i mai văd. Copiii îmi zîmbesc frumos, dar sînt încurcați, neștiind ce se cuvine să răspundă la o asemenea *declarație*... Le fac semn să-și ocupe locurile lor în bănci, în timp ce mă așez și eu, pe un scaun, în spatele clasei...

De cîte ori mă simt obosit, întristat sau necăjit, vin în mijlocul acestor copii sau al altora ca ei — liceul avînd colective de școlari de la clasa I pînă la a XII-a, fac o baie de puritate, îmi încarc rezervoarele motoarelor cu optimism și, cînd ies, văd clar cum pe zarea ceasurilor și a zilelor ce urmează se face lumină...

„Copii, astăzi vom învăța să desenăm pe caiete *liniuțe*..., *liniuțe aplecate la dreapta !* spune învățătoarea, reluîndu-și lecția. Care este mîna voastră dreaptă ? întreabă ea în continuare. Răzvana, care este mîna dreaptă ?"

Surprinsă, fetița — pe care eu pot s-o observ, de la locul în care mă aflu — înghesuie, în grabă, în buzunarul de la uniformă, ceva pe care-l ținea tocmai în mîna dreaptă. S-a îmbujorat toată la față, dar, revenindu-și repede, ridică brațul, spre a răspunde la întrebare.

„Bine, Răzvana !" se aude glasul învățătoarei, cărela, ca și mine, nu-i scăpase gestul școlăriței.

„Copii — reia *tovarășa*, ridicăm acum, cu toții, brațul drept, ca să ne convingem că nimeni nu va greși !... Gata, porunci ea : brațul drept, sus !"

O pădure de mînuțe, cu degețelele bucălate, crește, dintr-o dată, deasupra băncilor. Unii dintre copii, privind-o cu atenție pe învățătoare, a cărei *dreaptă* căuta, de asemenea, către plafonul clasei, începură să-și schimbe mîna, ridicînd-o pe cealaltă, în așa fel, încît — își făcu-

seră ei repede un calcul, „să fie pe aceeași parte cu *tovarășa*" ! Corectîndu-i, învățătoarea se așează și ea cu fața către tablă, fără să schimbe, din poziția în care se afla, mîna...

„Acum, da, se potrivește !" șoptesc cîteva mogîldețe din bănci, convingîndu-se definitiv asupra *adevărului mîinii drepte*. O ridică, încă o dată, ca să nu mai fie nici un dubiu...

„Mîna dreaptă este aceea cu care scriem, copii ! mai precizează învățătoarea. Deci acum știm în ce parte *să aplecăm* liniuțele. Și, apropiindu-se de tablă, începe *să deseneze* frînturi de bețe, așezate la mici intervale precum ulucile dintr-un gard, dar care, spre deosebire de acestea, deși nu sînt prinse în nici un cui, și cu toate că sînt aplecate spre dreapta, nu cad ! Chiar așa și spune un băiețel, Adrian, colegul de bancă al Răzvanei :

„Tovarășa — remarcă el — liniuțele acestea seamănă cu ulucile de la gardul bunicii, numai că sînt plecate într-o parte și uite că nu cad, deși nu sînt bătute în cuie !" Copiii rîd de remarca făcută de Adrian. Rîde și învățătoarea, în timp ce își plimbă privirile peste fețele acelea, ca niște petale de trandafiri, de pe care poți sorbi aromele prospețimii și ale nevinovăției...

Ochii calzi ai femeii de la catedră învăluie, din nou, ființa mititică și delicată a Răzvanei.

Simțindu-se observată, fetița ascunde iarăși, cu grabă și spaimă, în buzunarul uniformei, același *ceva*, la care privise, pe furiș, cîteva clipe. Învățătoarea se apropie de fată, o mîngîie cu afecțiune pe cap și o întreabă :

„Ce ai tu în buzunar, Răzvana ? La ce privești tu, din cînd în cînd ?"

Fetița caută speriată către învățătoare. Ochii ei de aramă încandescentă se acoperă pe loc de o boare de ceață, buzele — roșii ca sufletul cireșelor de mai — încep să tremure, văpăile din obraji se sperie și ele, se ofilesc, în timp ce mîna școlăriței astupă gura buzunarului, hotărîtă să acopere, cu orice preț, „comoara de dinăuntru".

„Vrei să-mi arăți și mie ce ai tu în buzunar ? repetă învățătoarea. Nu te speria, că nu-ți fac nici un rău ! Hai, arată-mi ! Te rog !"

Încredințîndu-se că tovarășa n-o s-o pedepsească, fetița scoate din buzunar o păpușă, o păpușă mică, ai cărei ochi albaștri, ca seninul unor zile de vară, clipesc, la fie-

care mișcare, o păpușă cu părul precum spicul dat în pirgă și cu obraji bucălați, cu bluzică albă, din pînză topită, tivită la gît, la mîneci, cu spumă de dantelă, iar fustița de pe ea este confecționată dintr-o catifea ce se colorase parcă din aceleași ape blînzi ale ochilor.

„Îți place așa de mult păpușica, încît nu poți să te desparți de ea nici cînd vii la școală ?" întreabă dăscălița.

Fetița aprobă, cu un semn al capului.

„Cine ți-a cumpărat-o ? Tăticu" sau mămica ?" adăugă învățătoarea.

„Mi-a adus-o Moș Gerilă !" răspunde Răzvana cu o bucurie sinceră...

Copiii din clasă părăsiseră aproape cu toții băncile, strîngîndu-se în jurul învățătoarei și al colegei lor.

„Tovarășa, tovarășa — se aud, aproape în cor, mai multe glasuri... și eu am păpușă..., chiar mai frumoasă decît a Răzvanei !"...

„Eu am o păpușă mare, mare, aproape cît mine de înaltă !" se laudă Corina, o fetiță dintr-o bancă vecină.

„Eu am o mașină teleghidată, se repede Adrian, colegul Răzvanei, iar eu am un avion" ! spune altcineva... „Mie îmi place să mă joc cu pistolul mitralieră !" se aude alt glas... Și, tot astfel, se adună mărturisiri peste mărturisiri..., relevînd un mare adevăr al ființei acestor omuleți, deveniți, pe neașteptate, școlari, rupți, aproape brutal, de miraculoasa lume a jucăriilor...

„Copii — li se adresează tuturor învățătoarea (care înțelesese bine acel *adevăr*) : de mîine înainte, fiecare dintre voi are voie să vină la școală, pe lîngă caiete și cărți, pe care le vom folosi pentru învățătură, și cu cîte o jucărie, o jucărie micuță însă, așa cum este păpușica Răzvanei, una dintre cele care vă este vouă mai dragă !"

„Uraaa !" strigă un băiețel din spatele clasei, privind, apoi, jenat, spre mine.

Îi fac semn că nu s-a întîmplat nimic rău !

„Ce bine ! Ce bine !" ciripesc cîteva fetițe, ieșite din bănci și țopăind în jurul învățătoarei...

„Și-acum, gata ! ne întoarcem la *liniuțele noastre aplecate la dreapta !*"...

A doua zi, mă înființez, din nou, în clasă. Sînt curios să văd ce se întîmplă...

Cînd mă vede, învățătoarea rîde.

„Ați venit să *ne jucăm ?*" mă întreabă ea.

„Bineînțeles !"

„Să vedem dacă avem cu ce !"...

La un semn, băncile s-au umplut de păpuși, mașinuțe, avioane, locomotive cu vagoane, de tractoare...

„Bine, copii ! aprobă învățătoarea. Și-acum... cinci minute ne jucăm ! Poftiți !...

Tabloul era greu de descris... Prin fața catedrei, printre șirurile de bănci, au început să alerge automobile de toate culorile, unele teleghidate, altele cu impuls pregătit pe loc și urmărit apoi în desfășurare, unele cu sirenă și lumini ca la miliție ori ca la „salvare" ; pe deasupra capetelor zburau, în salturi mai scurte, ori cu volute mai largi, avioane ; pe catedră, o locomotivă „șuiera", trăgînd după sine cîteva vagoane „încărcate cu călători" ; în brațele fetițelor se răsfățau legănate, mîngîiate, alintate cu murmure de cîntec, tot felul de păpuși...

Minutele au trecut pe nesimțite...

„Gata, copii ! Jocul s-a terminat ! hotărăște învățătoarea. Pînă număr la cinci, pe bănci nu mai rămîn decît cărțile și caietele. Am început : unu, doi,..."

Copiii au ascuns, la repezeală, jucăriile în ghiozdane, așezîndu-și, în același timp, frumos, așa cum îi învățase *tovarășa*, cărțile și caietele pe pupitre. Răzvana — pe care eu o urmăresc — a strecurat păpușica în același buzunar.

Lecția, de data aceasta, la aritmetică, era în plină desfășurare. Trecuseră cam douăzeci de minute din timpul destinat ei. Atentă la fețele copiilor, la răspunsurile și gesturile lor, învățătoarea văzu (ca și mine de altfel) cum mîna dreaptă a Răzvanei se apropie, tiptil-tiptil, de buzunarul uniformei de școlăriță, cum scoate de-acolo păpușica, pe care, așezînd-o apoi cu grijă în poală, sub bancă, începe s-o mîngîie cu amîndouă mîinile.

Observînd ochii învățătoarei opriți asupra ei, se înroșește într-o clipă și, cu un gest grăbit, înghesuie, fără nici o milă, „ființa" aceea de cauciuc în buzunărul binecunoscut...

După cîteva minute, sala se umple, din nou, de larma avioanelor, a mașinilor, de „duduitul" tractoarelor și al locomotivelor, de cîntece suave de leagăn...

Ies din clasă pe deplin convins că, de-acum înainte, orele, zilele acestor copii-școlari se vor hrăni permanent și din izvoarele acelei calde vetre din care iradiază atîta bucurie și înțelepciune : *jocul* !...

După ce mi-a arătat iscălitura ei „proprie", *construită* de mai multe ori din „litere de tipar", Ruxandra m-a părăsit, optînd să-i explice Cocăi cum a reuşit ea s-o înveţe pe *Bella* — păpuşa cea mare, primită în dar de la noi, cu un an în urmă — o poezie. Acum păpuşa „spune" frumos poezia, iar fetiţa, ca să fie sigură că *Bella* nu greşeşte, îi şopteşte fiecare cuvînt... Coca ascultă cu încîntare, angajîndu-se, împreună cu Ruxandra, s-o mai înveţe pe *Bella* încă o poezie...

Le urmăresc şi eu o vreme... Apoi, „părăsesc" curtea, zîmbind unei imagini ce mi-a rămas dragă, din clipa în care mi-a ajuns în suflet, în urma unei relatări...

...Era dirigintă la prima ei clasă de liceeni... Se scursese un an de muncă... un an şcolar în care, acelor liceeni începători, ca şi altora, li se rostise, pe diferite tonalităţi şi în cele mai diverse împrejurări : „Fiţi atenţi, *de-acum nu mai sînteţi copii !* Aţi intrat în liceu, răspunderile sînt mult mai mari ! Trebuie să... trebuie să... trebuie..."

În ziua de 1 Iunie, s-a gîndit să le aducă aminte de copilărie...

A intrat în clasa-cabinet, ca de obicei, în clipa în care soneria îşi încheiase chemarea de reîncepere a activităţii.

Elevii o aşteptau cuminţi, ordonaţi. A aşezat catalogul pe catedră, întrebînd, în acelaşi timp, dacă lipseşte cineva. Toţi elevii erau prezenţi.

După cîteva secunde de reculegere, parcă, profesoara a anunţat că astăzi, 1 Iunie, vor face o oră „ceva mai deosebită".

Atenţia copiilor a crescut. În clasă era o linişte desăvîrşită. De la înălţimea piedestalului pe care se afla aşezată catedra, profesoara a îmbrăţişat, într-o privire caldă, întregul colectiv, pentru ca, apoi, ochii ei, cu lumini de smarald, să se oprească pe fiecare chip aproape şi să-l descopere, atunci, parcă pentru prima dată. „Au crescut «copiii», chiar într-un an ! se gîndi profesoara. Şi, totuşi..."

Se ridică de pe scaun şi se îndreptă spre unul dintre dulapurile aflate în cabinet. Descuie şi scoase de-acolo cîteva platouri cu bomboane fine din ciocolată, cu prăjituri de tot felul, cu pateuri şi alte asemenea bunătăţi. Chemă cîteva fete s-o ajute...

Cînd le-au văzut, elevii au rămas, cîteva secunde, fără glas ; apoi au izbucnit în exclamaţii de mirare, de încîntare adevărată. Catedra devenise o masă de sărbătoare. Profesoara urcă, din nou, pe piedestal şi, privind încă o dată peste zecile de chipuri, rosti emoţionată :

„La mulţi ani, copii ! Şi-acum, poftiţi ! Serviţi-vă !" îi invită ea, în continuare...

S-au strîns ciopor în jurul catedrei, al profesoarei. Mîncau, pe întrecute, „cele mai bune bomboane cu care au fost serviţi vreodată", „cele mai bune prăjituri", „cele mai bune pateuri", „cele mai..." Deşi cu doza firească de exagerare, vorbele se rosteau cu simţire adevărată. Fetele i-au cerut voie s-o sărute, s-o îmbrăţişeze. Pe băieţi, i-a sărutat, pe rînd, profesoara, găsind pentru fiecare cîte o vorbă bună.

„Şi-acum urmează o surpriză !" anunţă diriginta.

„Încă una ?" s-au auzit glasuri din bănci, în vreme ce zeci de perechi de ochi străluceau parcă şi mai intens de bucurie şi de curiozitate.

Dintr-un plic, profesoara răstoarnă şi resfiră pe catredă treizeci şi şase de bileţele, fiecare purtînd pe el cîte un număr. A invitat elevii să-şi aleagă cîte un bileţel. Operaţiunea s-a petrecut în cea mai mare grabă şi cu înfiorare. Toţi aşteptau acum să vadă ce mai urmează...

Profesoara a deschis al doilea dulap. S-a întors la catalog şi l-a deschis şi pe acesta. A început să rostească numele înscrise acolo, în ordine alfabetică. Cel strigat era chemat în faţa dulapului şi invitat... să-şi caute, în „expoziţia" de jucării, pe care cu toţii o descoperiseră într-o adîncă mirare, pe aceea ce corespundea numărului de pe biletul tras...

Hazul era de nedescris !... Unii dintre băieţi au nimerit păpuşi şi, dimpotrivă, unor fete „norocul" le-a adus cîte o maşinuţă, un tractoraş, un avion... Cînd fiecare avea în mînă „jucăria *lui*", profesoara a ordonat :

„Poftiţi, începeţi jocul !"...

În cîteva secunde, sala clasei a IX-a A, dintr-un mare liceu bucureştean, s-a transformat într-o încăpere de *grădiniţă*, cu „locatari" din cel mult „grupa mijlocie". Profesoara s-a amestecat, în chip firesc, printre beneficiarii jocului. Semnalul soneriei a găsit-o plimbîndu-se, împreună cu unul din băieţii clasei, în spatele unei maşinuţe teleghidate...

Ajunseseră în clasa a XII-a ! Împliniseră, cu toții, optsprezece ani. Peste cîteva săptămîni terminau liceul... Îi așteptau examenul de bacalaureat, examenul de admitere în învățămîntul superior, examenul vieții !...

Era, din nou, 1 Iunie ! Și-au adus cu ei jucăriile primite cu patru ani în urmă. Nerăbdători, începuseră jocul încă din recreația de dinaintea *orei* mult așteptate...

Trecînd pe lîngă clasa lor, o profesoară de matematică i-a văzut. Nici n-a mai apucat să le facă vreo observație. A alergat către cancelarie și, intrînd pe ușă ca o furtună, a strigat către diriginta „împricinaților" : „Dragă, elevii tăi au înnebunit ! Se joacă precum niște copii : cu păpuși, cu mașinuțe, cu... Du-te, dragă, și potolește-i ! Se poate ? Elevi în clasa a XII-a ? Ditamai vlăjganii.. cu mașinuțele pe jos ? !... Ne fac școala de rîs, dragă ! Noi sîntem liceu serios, nu ? !..."

Profesoara de engleză a zîmbit către înfuriata ei colegă, a luat catalogul celor de la a XII-a și-a pornit nerăbdătoare spre clasă : să se joace și ea ! Măcar o oră !...

Zîmbesc și eu privind-o cum, de data aceasta „învață" păpușile *„să spună poezii"* !...

4

Întîmplarea pe care v-o povestesc acum s-a petrecut întocmai... Mi-a relatat-o chiar unul dintre eroi... Să-mi spuneți, la sfîrșit, care dintre *personaje* mi-ar fi putut-o înfățișa...

Dan, Alexandru și Mihaela sînt cu ochii pe mine. Ruxandra „se plimbă" cu *Bella* de mînă. Ține, neapărat, s-o învețe „să meargă". De-aceea ea nu ne bagă în seamă...

Așadar, să-ncepem !

— Unchiule Geo !

— Poftim, Dănuț !

— Dumneata și cînd.... Dar, lasă, îți spun la sfîrșit !

— Care va să zică, îmi pui și tu „o problemă"...

— Într-un fel !... Acum te-ascultăm, însă...

Plîngea lîngă una dintre ferestrele culoarului lung și proaspăt curățit de femeia care trecuse cu cîrpa umedă peste sutele și sutele de urme ale încălțărilor din picioarele

mititele, ce tropotiseră vesele, de la un capăt la altul, în minutele recreației terminate de curînd. N-a vrut să răspundă la nici o întrebare a femeii și nici nu s-a învoit să plece de lîngă fereastră. Astfel că fusese lăsat în pace... să plîngă mai departe. Cu bărbia sprijinită de pervaz (abia ajungea pînă la el), privea în curtea școlii, strecurîndu-și razele ochilor săi negri și strălucitori printre mărgăritarele fierbinți ce se nășteau dintr-un izvor parcă fără sfîrșit, tremurau, sfioase, cîteva clipe pe streașina genelor bogate și lungi și se rostogoleau apoi peste obrajii aprinși.

Văzîndu-l, bărbatul înalt, puțin adus de spate, cu părul bogat și aproape în întregime alb, s-a apropiat de el și, punîndu-i mîna pe cap, l-a întrebat cu blîndețe: „Ce e cu tine aici ? Ce s-a întîmplat ? De ce plîngi ?"

Băiețelul s-a întors și-a început să-l măsoare de jos în sus. Și-a dus o mînuță la ochi, s-a frecat bine, bine și iarăși s-a uitat la bărbatul înalt, cu părul bogat, în întregime alb.

„Ești elev la școala noastră ?"

Copilul a aprobat cu un gest al capului...

„Și, de ce nu ești în clasă ? Ce-ai pățit ? Te-a bătut cineva ?"

Un nou gest al capului, care s-a mișcat acum de la stînga la dreapta, voia să indice, probabil, faptul că micuțul școlar nu fusese „bătut" de nimeni.

„Atunci de ce ești necăjit ?"

Ochii negri și strălucitori au scos la iveală, ca la comandă, un nou șirag de perle fierbinți.

„Te rog să nu mai plîngi, altfel te las și plec. Nu vrei să vorbim ca între doi bărbați ?"

Copilul își șterge din nou ochii, încercînd să se liniștească.

„Bravo ! Așa ! Ei, acum să-mi spui cum te cheamă și în ce clasă ești"...

„Ionuț !" răspunse băiețelul, bătînd de două ori din aripile pleoapelor, prelungite cu gene bogate, mari și întoarse.

„Ionuț și mai cum ?"

„Ionuț Popa !"

„Îmi pare bine, Ionuț Popa ! zise bătrînul, întinzîndu-i mîna. Numele meu este Dan Mărgărit. Și, acum, fiindcă am făcut cunoștință, te rog să-mi spui în ce clasă ești și

ce ți s-a întîmplat, de erai așa de supărat. Acum ți-a trecut supărarea, da ?"

Băiatul neagă printr-un semn al capului.

„Bine, chiar dacă nu ți-a trecut supărarea, vreau să știu, totuși, în ce clasă ești, să aflu de ce ești necăjit, ca să te ajut cumva. Vrei să te ajut ?"

De data aceasta mișcarea capului se face în sens de aprobare.

„Mă bucur că ești de acord să te ajut. Răspunde-mi acum și tu la întrebări !"...

„Nene, dar matale cine sînteți ?" întrebă copilul înainte de a răspunde...

Bărbatul înalt zîmbi — așa cum văd că zîmbiți și voi —, se aplecă și, luîndu-l de sub brațe pe băiețel, îl așeză cu fundul pe pervazul ferestrei :

„Eu sînd directorul școlii, Ionuț. Adică eu mă îngrijesc de voi, de copii, de tovarășele care vă învață pe voi carte... Eu sînt «nenea directorul»", mai adăugă el cu același zîmbet bun pe față.

„*Nene directore*, vreau acasă !" spuse băiatul, hotărîndu-se să-și dezvăluie „necazul".

„De ce, Ionuț ? întrebă directorul mirat. Nu-ți place la școală ?"

„Nu !" afirmă copilul cu toată hotărîrea.

„Și de aceea plîngeai ?"

„Da !"

„De ce nu-ți place ?"

„Nu-mi place !" veni răspunsul o dată cu o nouă întunecare a feței mici și congestionate din cauza plînsului.

„Bine, am înțeles !" spuse directorul, luînd copilul de pe fereastră și așezîndu-l jos, în picioare. Prinzîndu-l apoi de mînă, porniră amîndoi de-a lungul culoarului. Ajungînd în dreptul unei uși, pe care scria : *Laborator de Științele Naturii*, scoase din buzunar o mînă de chei înșirate pe un inel de metal, alese una și descuie. Pătrunse cu copilul înăuntru. Dînd cu ochii de un vultur impresionant, cu aripile mari, întinse în lături și cu ciocul puternic, proiectat în față, băiețelul tresări și se strînse lîngă director.

„Nu te speria, Ionuț, spuse bărbatul, vulturul nu-ți face nici un rău. E împăiat !"

În timpul acesta, opriți amîndoi lîngă ușă, îl priveau.

Copilul nu-și lua ochii de la pasăre.

„Vezi ? Nu face nici o mișcare, nu te teme !"

„Uite, lîngă el, și un porc !" spuse băiatul.

„Da, e un porc mistreț, un porc care trăiește în pădure. Dar și el este tot mort și împăiat !"

„Și o căprioară ! adăugă copilul, desprinzîndu-se de mîna directorului și înaintînd sigur în încăpere. Vai, uite ce de păsărele !" se mira el, alergînd prin fața dulapurilor, după geamul cărora se aflau, într-adevăr, zeci de păsări împăiate.

„Îți place, Ionuț !" îl întrebă directorul.

„Da !" fu răspunsul sincer al copilului.

„Mă bucur !.,. Vino acum să-ți mai arăt ceva !"...

Directorul dădu de-o parte o draperie și îl invită pe băiețel într-o încăpere mai mică, în care se află, în afara unor vitrine și dulapuri, și un acvariu.

„Peștișori, peștișori ! strigă copilul, alergînd spre acvariu și oprindu-se lîngă el. Ce de peștișori ! se miră el, ai cui sînt peștișorii ?" întrebă Ionuț, căutînd ochii bărbatului înalt și cu părul alb.

„Ai mei !"

„Și ce faceți matale cu ei ?"

„Îi dăruiesc copiilor din clasa întîi care iau numai note de zece și care sînt foarte cuminți !"

„Și eu o să iau note numai de zece și o să fiu foarte cuminte, *nene directore !*"

„Dar ce, tu ești în clasa întîi ?"

„Sigur că da, nu ți-am spus ?"

„Nu mi-ai spus !"

„Da, sînt în clasa întîi și o să iau numai note de zece !" mai spuse copilul, în timp ce mîngîia sticla dincolo de care înotau, nepăsători, zecile de peștișori care de care mai frumos colorat.

„Bine ! Îmi pare bine. Ionuț ! Acum hai să mergem în altă parte..."

Urcînd un etaj, directorul descuie o altă ușă, pe care o plăcuță albastră, cu litere galbene, anunța că acolo se află : *Camera pionierilor !*

Intrînd, copilul scoase un strigăt de mirare și se repezi spre o tobă așezată sub un raft în care străluceau mai multe trompete. Prinse în mîna dreaptă, unul dintre „bețe" și începu să lovească.

„Ionuț ! strigă directorul la el. Te rog să încetezi imediat ! Ți-am dat eu voie să bați în tobă ?"

Băiatul întoarse ochii mirați spre cel care îl apostrofase. Înțelegînd că greșise, i se adresă cu un glas ce ar fi înmuiat orice inimă : „Îmi dați voie ?"

„Nu !" veni, prompt, răspunsul.

„De ce ?"

„Fiindcă ceilalți copii sînt la lecții, iar tu i-ai deranja cu zgomotul pe care îl face toba".

„Acestea ce sînt ?" întrebă copilul, arătînd șirul instrumentelor galbene și strălucitoare.

„Trompete ! Cîntă cu ele pionierii !"

„Vreau să cînt și eu !"

„Nu se poate ! Și, fără să mai aștepte întrebarea «de ce», care ar fi fost neapărat pusă, motivă, mai departe : fiindcă nu știi să cînți !"

„Dar vreau să cînt !" se rugă copilul.

„Dacă ai să fii cuminte și ai să înveți bine, am să-l rog pe tovarășul care i-a învățat pe ceilalți copii să-ți arate și ție cum se cîntă și să te primească în echipa de trompetiști ai școlii. Vrei ?"

„Vreau ! Vreau ! spuse băiețelul, sărind într-un picior. Vai, ce de insigne frumoase !" mai adăugă el cînd ajunse în fața unei vitrine în care se afla, pe o catifea roșie, prinse mai multe zeci de insigne de diverse forme și culori. (Era o pasiune a comandantului unității de pionieri din școală să colecționeze insigne ale diferitelor organizații de copii din lume, insigne și steguțe, colecție de care era de altfel foarte mîndru.)

„Cînd ai să fii pionier, spuse directorul, ai să primești și tu o insignă și o cravată roșie cu tricolor !"

„Vreau să fiu pionier, *nene directore !*" zise copilul, privind spre bărbatul înalt.

„O să fii ! îi răspunse acesta. Trebuie să mai treacă ceva timp pînă atunci. Acum de-abia ai venit la școală. Și, mi-ai spus că nici nu-ți place aici, că vrei să mergi acasă..."

Băiețelul și-a plecat privirile, prinzînd, în același timp, cu mîna lui mică palma directorului și strîngîndu-se, totodată, lîngă el. Mîna cealaltă a bărbatului a început să-l mîngîie pe cap...

„Pas, pas ! strigă copilul către director care alerga singur acum cu mingea către poarta improvizată în sala de sport. Pas, n-auzi !" țipa, mai departe, alergînd și el pe

extrema cealaltă a sălii. În sfîrșit, primește mingea, o stopează, și-o potrivește pentru piciorul drept și-apoi trage cu putere. „Gol, gol !" strigă băiețelul bucurîndu-se din toată ființa lui, în timp ce alerga spre director să-l îmbrățișeze. Ajungînd lîngă acesta, întinde mîinile și-l prinde pe după picioare. Îndepărtîndu-se, după cîteva secunde, se uită spre ochii lui și-i spuse : „Ai văzut ce gol am băgat ? A fost imparabil !"

„Bravo, Ionuț ! Golul a fost, într-adevăr, nemaipomenit ! Ești un fotbalist grozav !"

„Așa-i, *nene directore* ? ! Ia stați matale puțin în poartă să mai trag eu o minge, să vedem, o apărați ?"

„Bine, stau ! Dar nu cred că o să mai bagi gol !"

„Și dacă bag ce-mi dați ?"

„Tu ce-ai vrea ?"

„O ciocolată !"

„Bine, dacă bagi gol, ai de la mine o ciocolată !"

Băiatul ia mingea, o așază la unsprezece metri de „poartă" (adică la distanța măsurată cu cei unsprezece pași ai lui) și se pregătește să tragă. Tocmai atunci, pe ușa sălii de sport, pătrunde secretara școlii, care spune, cu mare mirare :

„Tovarășe director, aici sînteți ? V-am căutat prin toată școala. Veniți repede că vă cheamă cineva la telefon."

„Să revină !" răspunde directorul, în timp ce executa mișcările obișnuite ale unui portar care se pregătește să prindă o minge extrem de dificilă.

Stupefiată de răspuns, dar mai ales de imaginea directorului, secretara adaugă :

„Dar este Inspectoratul școlar !"

„Să revină, n-ai auzit ? Acum sînt ocupat. Joc fotbal !"

Ieșind, total nedumerită, secretara exclamă : „Doamne ferește ! Așa ceva..." Exprimarea gîndului se oprește aici, de teama de a nu fi auzită, dar semnul de întrebare de pe față nu i se șterge decît cînd ajunge în birou și cînd trebuie să răspundă la telefon că „tovarășul director se află la o asistență și vă roagă să-mi transmiteți mie comunicarea, în cazul că este urgentă. Cînd iese de la oră, vă dăm noi un telefon !"...

„*Nene directore*, ești gata ?" întreabă Ionuț, în timp ce-și ia avînt pentru a trage cu piciorul în minge.

„Gata !" se aude răspunsul „portarului".

Băiatul şutează cu toată puterea. Mingea porneşte în mare viteză, directorul face un gest, din care se înţelege că ar fi vrut să se arunce după ea s-o prindă, dar, între timp, se răzgîndeşte, întinde doar un picior, sperînd ca astfel să salveze situaţia, însă mingea trece „vijelios", la cîţiva centimetri de pantoful improvizatului portar.

„Goool ! Goool ! strigă băiatul, sărind de bucurie. Am cîştigat, am cîştigat ciocolata !"...

Directorul rîde sincer, din toată inima, rîde pînă ce-i vin lacrimi în ochi, rămînînd, bineînţeles, dator cu o ciocolată. Cuvîntul e cuvînt !...

După „fotbal", au vizitat, pe rînd, cîteva săli de clasă. Ionuţ abia atunci şi-a dat seama că mai mulţi copii din blocul lui, băieţi şi fetiţe, învaţă la această şcoală. S-a bucurat văzîndu-i şi s-a simţit tare mîndru pentru că el era de mînă cu „nenea directorul", în faţa căruia toţi copiii şi toate „tovarăşele" se ridicau din bănci şi de pe scaunele de la catedră şi spuneau în cor : „Bună-ziua !"

Cel mai mult şi mai mult, băiatului i-a plăcut, pînă la urmă, în sala în care un loc gol, într-o bancă, îl aştepta. Şi „tovarăşa" lui, îngrijorată de dispariţia copilului, era „cea mai frumoasă" din toate pe care Ionuţ le văzuse în şcoală...

„Deci înseamnă că acum vrei să rămîi la şcoală, Ionuţ !" spuse directorul.

„Da !" răspunde copilul cu faţa toată numai zîmbet, în timp ce se aşază la locul lui, în bancă.

„Bine, mă bucur ! Şi să ştii că noi rămînem prieteni. Ori de cîte ori vrei să-mi spui ceva, poţi să treci pe la mine !"

„Dar unde staţi matale" ? întreabă copilul.

Mai mulţi colegi de-ai lui, care au sesizat greşeala din formularea întrebării, rîd de-a binelea. Alţii zîmbesc numai. Zîmbeşte şi învăţătoarea. Directorul, pentru care o asemenea formulare nu mai era o noutate şi care nu socotise că atunci, adică în asemenea împrejurări, ar fi fost potrivit s-o corecteze, răspunde ca şi cînd nimic deosebit nu s-ar fi petrecut :

„O să-ţi arate tovarăşa învăţătoare ! Şi-acum, la revedere, Ionuţ ! La revedere, copii !" adăugă directorul părăsind sala de clasă.

După vreo săptămînă, în biroul secretariatului intră un băieţaş care, după ce spune politicos „Bună-ziua", întreabă cu toată seriozitatea : *„Nenea directorul* este acasă ?"

Auzind întrebarea, secretara rîde cu poftă. Şi, înainte de a apuca să spună ceva, uşa, care permitea intrarea în biroul directorului se deschide, în cadrul acesteia apărînd bărbatul înalt, puţin adus de spate, cu părul aproape în întregime alb.

„A, Ionuţ ! spuse directorul, bucurîndu-se sincer. Ce faci aici ?"

„Am venit..."

„Ai treabă cu mine, de ce-ai venit ? Ori ţi s-a întîmplat iarăşi ceva ?"

„Eu am venit..."

„Poftim, poftim în birou, Ionuţ ! spuse bărbatul înalt, luîndu-l de mînă şi poftindu-l în camera din care tocmai voia să iasă. Ia spune-mi ce mai faci ?"

„Bine !"

„Ei, acum îţi place la şcoală ?"

„Da !"

„Şi pe la mine de ce ai venit ?"

„Fiindcă mi-era dor de dumneavoastră !" mărturiseşte sincer băiatul.

Vorbele copilului l-au emoţionat pe director, care caută, cu mîinile aproape tremurînd, într-un sertar, de unde scoate două ciocolate. I le întinde, spunînd :

„Ţi-aminteşti ? Eram dator !"

„Numai cu una !"

„Cealaltă este aşa pentru că sîntem prieteni şi pentru că... «mi-era dor de dumneavoastră» !"...

„Vă mulţumesc !"

„Şi eu îţi mulţumesc, Ionuţ, pentru că m-ai vizitat, mai spuse directorul, mîngîindu-l pe băieţel. Te mai aştept pe la mine !"

„Am să mai vin, nene directore, am să mai vin !" îl asigură băiatul, în timp ce iese, încîntat, pe uşă, desfăcînd, cu nerăbdare, una dintre ciocolate şi umplîndu-şi gura cu o bucată mare. „Am să mai vin... să mai jucăm fotbal !" mai adăugă el, îndepărtîndu-se şi făcînd semn de bun rămas bărbatului înalt, care-l petrecea din uşă cu ochii încălziţi de o sinceră şi adîncă emoţie...

Ei, care este răspunsul la întrebare !

— Bineînțeles că directorul ți-a povestit, că doar nu prichindelul de Ionuț ! se aude glasul lui Alex.

— Nu e adevărat ! intervine Dan...

— Ce vorbești, mă, cum „nu e adevărat" ? sare Alexandru.

— Da, nu e adevărat, nu i-a povestit directorul !

— Dar cine ? Sînt foarte curios să aflu ! adăugă Alex, cu ironie...

— Nimeni ! răspunde Dănuț, privindu-mă insistent.

— Așa-i, unchiule Geo ?... Directorul de-acolo ești tot matale, numai că, în realitate, nu ești atît de înalt, „aplecat de spate și cu părul aproape în întregime alb"... Recunoști ?

— Dacă răspunzi și tu la o întrebare : după ce anume ți-ai dat seama ?

— După mai multe ! Acum te-am învățat!... Dan Mărgărit — așa parcă l-ai botezat — vorbește și se poartă ca dumneata. Și-apoi — mai e și ciocolata !

— Ce e cu ciocolata ?

— Dumneata nu mi-ai adus niciodată o singură ciocolată... Ți-amintești ? Mă lăsai să caut prin toate buzunarele... Și eu mai găseam încă una și încă una !...

— „Ești *mare*", Dănuț ! exclam, realmente entuziasmat. Vino...

— Mai ai vreo ciocolată prin buzunare ?!...

— Cine știe ?!

— Nu mai ai !

— Pe ce te bazezi ?

— Nu te lasă pe matale inima să...

— Și cu „problema", cum rămîne ?

— Păi, asta era... că și atunci cînd povestești despre *alții*...

5

— Unchiule Geo, mă întreabă Mihaela, dumitale, în afară de floarea de liliac alb, ce alte flori îți mai plac ?

— Garoafele !

— Ce-ai fi spus, ce-ai fi făcut, dacă, atunci cînd erai director de liceu, elevii școlii ți-ar fi dăruit... *o mie de garoafe ?*

— O mie de garoafe?!...

— Exact ! Cum ai auzit !...

— Mi-aș fi cumpărat alte... haine, ca să încap în ele, de fericit !...

— Poți să rîzi, dar să știi că noi, elevii școlii — vreau să zic, i-am dăruit directorului nostru... *o mie de garoafe*, într-o zi, cînd el a împlinit patruzeci și cinci de ani ! Ei, ce spui ?

— Foarte frumos din partea voastră ! E un gest nemaipomenit !...

— Directorul este și profesorul meu de matematică, un profesor foarte bun, exigent și drept... Nu l-am sărbătorit niciodată pînă acum, fiindcă nici n-am știut care este ziua lui de naștere... Pînă în primăvara aceasta, pe la mijlocul lunii mai...

Mă chemase la dînsul — știi că eu sînt comandanta de pionieri pe școală. Trebuia să discutăm ceva, în legătură cu problemele organizației...

În timpul discuției, la un moment dat, a ieșit, pentru cîteva minute, din birou. Îl solicitase cineva, un părinte, mi se pare... Așteptîndu-l, mi-am aruncat ochii pe masa de lucru a dumnealui. Am zărit un memoriu de activitate și am citit, fără să vreau, primele rînduri... Așa am descoperit că a doua zi, 16 mai, împlinea patruzeci și cinci de ani...

După ce-am terminat discuția, m-am întors în clasă... Eram emoționată... Mă gîndeam că ar trebui să facem ceva să-i mulțumim pentru toată strădania dînsului, să-i oferim ceva, așa, ca să-și amintească de noi.

Colegul meu de bancă, Adrian — un băiat inteligent, talentat (scrie poezii) — m-a observat, bineînțeles... I-am spus despre ce era vorba, de ce mă frămîntam. Și i-am cerut părerea.

„Păi, e simplu ! mi-a răspuns el. Îi oferim... o garoafă!"

Am crezut că-și bate joc de mine... În primele clipe chiar m-am supărat. „Închipuiește-ți — i-am spus — ce-ar fi să apărem în fața sărbătoritului și să începem : „Tovarășe director, vă rugăm să ne permiteți ca astăzi, de ziua dumneavoastră de naștere, cînd împliniți rotunda cifră de..."

„Nu e chiar atît de rotundă !" a remarcat el, malițios...

...„Cînd împliniți *nu atît de rotunda cifră* de patruzeci și cinci de ani, să vă oferim... *o garoafă*... și-atît !"

„Și nu este de ajuns, Mihaela ?" a întrebat el.

„Măi, Adriane ! m-am repezit eu, vrînd să-l pun la punct...

„Și nu este de ajuns, stimată colegă, m-a întrebat, dacă fiecare elev al acestei școli ar oferi *directorului nostru*, al tuturora, cîte o garoafă ? Adică, în total, *o mie de garoafe ?!*... Parcă în jur de o mie de elevi are școala, nu ?"...

În clipa aceea, parcă o lumină mi-a pătruns în suflet.

„Extraordinar ! am exclamat. Excelentă idee, Adriane! Bravo ! Ești grozav ! Bravo !... Tiii !... Fiecare copil — o garoafă ; fiecare copil cu cîte o garoafă... Îți dai seama ce-o să fie ?!" îl întrebam, din ce în ce mai entuziasmată.

A doua zi, imediat după ce a sunat pentru recreația mare, noi, cei de la a VII-a. A, am părăsit sala de clasă, îndreptîndu-ne spre biroul directorului...

Am intrat numai eu și am întrebat-o pe secretară dacă profesorul nostru se află înăuntru. Era ! Și încă singur !

După cîteva secunde, noi, cei treizeci și nouă de băieți și de fete, de la a VII-a A, am început să cîntăm, plini de emoție, în fața ușii sărbătoritului : „Mulți ani, trăiască !"

A deschis aproape speriat. Ne așezaserăm, între timp, într-un semicerc. L-am primit la mijloc, întinzînd, fiecare, către dînsul, dar *în același timp*, cîte o garoafă albă !

Întîi s-a făcut palid și-au început să-i tremure buzele. Dar, apoi, în cîteva secunde, chipul pe care-l priveam și care ne era atît de cunoscut (ne păstorea, ca profesor, încă din clasa a V-a) și-a recăpătat culorile obișnuite, ochii și-au intensificat strălucirea, însă, pînă să apuce să scoată vreo vorbă, eu, care mă plasasem la mijlocul semicercului, am făcut un pas înainte, rostind cîteva vorbe de suflet pentru cinstirea dascălului și a omului îndrăgit de o școală întreagă. Adunînd florile din mîinile noastre, directorul n-a putut spune decît : „Vă mulțumesc, copiii !"

Priveliștea era cu adevărat răscolitoare. Întregul culoar de la parter se afla „tapetat", de la un capăt, la altul, pe o parte și pe cealaltă, cu trupuri de copii, începînd de la micuții din clasa întîi, pînă la colegii noștri, din clasele a VIII-a. Din loc în loc, în fața copiilor, puteau fi observați învățătorii și profesorii diriginți ai claselor. La un semn al comandantului instructor de pionieri pe școală, toți ele-

vii au ridicat deasupra capetelor florile pe care le aveau în mîini, intonînd aceeaşi vibrantă urare : „La mulţi ani!"

O imensă grădină de flori, de ochi şi de chipuri ! Splendidă imagine ! Merită să te sfărîmi o viaţă întreagă pentru a putea trăi o asemenea clipă ! Acestea cred că erau şi gîndurile dascălului nostru, care începuse să treacă printre rînduri şi să culeagă stropii aceia de frumuseţe şi de suflet ce se revărsau peste fiinţa lui copleşită de emoţie.

Şcoala întreagă a rămas luminată, zile în şir, de „florile directorului", care s-au păstrat nu numai în biroul lui, al secretarelor, în cancelarie, ci şi în fiecare sală de clasă şi laborator.

Colectivele de elevi s-au întrecut între ele spre a ţine cît mai mult „în viaţă" buchetele de garoafe ce le zîmbeau de pe catedrele sălilor în care învăţau. Zilnic, ei le împrospătau apa din vaze şi tăietura prin care îşi sorbeau hrana, le adăugau diverse „întăritoare" spre a le prelungi rezistenţa.

O mie de garoafe — o mie de inimi, înfiorîndu-şi simţirea pentru fiinţa unui dascăl, a unui *Om !*

6

Dan se luptă cu Alexandru. Îl învaţă şi pe el judo. Grădina — „terenul" lor de desfăşurare — răsună de exclamaţiile specifice jocului.

Mihaela s-a retras însă în pridvorul casei şi cîntă la chitară. Este una din pasiunile ei...

O ascult !... Melodia mi se pare cunoscută...

— Mihaela, de unde ştii cîntecul acesta ?

— L-am învăţat astă-vară, în tabără, la Predeal. Îl cînta un băiat mai mare. Cătălin se numea !... Un băiat frumos şi interesant ! Avea însă ceva..., n-aş putea să-ţi spun ce anume... Poate că era prea serios pentru vîrsta lui, chiar trist...

— Cătălin ai zis ?

— Da, Cătălin !

— Ştii şi cuvintele ? Versurile cîntecului — vreau să zic — le ştii ?

— Sigur că da : „Oameni ai lumii, fiţi înţelepţi, / Voi, oameni mari..."

— Mulțumesc, mulțumesc, Mihaela !
— Dar, ce s-a-ntîmplat ?
— Cred că-l cunosc pe băiat ! Adică — l-am cunoscut! Sînt sigur că el este... L-am cunoscut într-o împrejurare mai deosebită...

... Trecuse de miezul nopții. Ningea cumplit ! Încă mai ningea... Mașina s-a oprit în fața hotelului cel mare și nou din centrul orașului. Nu ne venea să credem că ajunseserăm teferi, după douăsprezece ore de mers, printr-un viscol cum rar îmi fusese dat să mai văd.

La restaurantul de la parterul hotelului nu ne mai aștepta nimeni ! De altfel, nici unuia nu-i ardea de mîncare. Așadar, ne-am luat în primire camerele și, copleșiți de oboseala acumulată și de efectele spaimelor prin care trecuserăm, ne-am grăbit către paturile ce ne așteptau.

Cînd ne-am trezit, a doua zi, obrazul alb al orașului se răsfățа sub mîngîierile razelor strălucitoare, dar înghețate și ele parcă, ale soarelui ce se înălța triumfător pe bolta albastră.

În sala unui mare complex sportiv din oraș, am cunoscut concurenții — echipe de pionieri și de șoimi ai patriei, reprezentînd două județe ale țării : unul din centrul Transilvaniei, celălalt, de-aici, din apropiere de apă Jiului. Cu toții erau pătrunși de o idee foarte importantă : fiecare echipă reprezenta un întreg județ, de comportarea fiecărui copil depindeau succesul sau, dimpotrivă, insuccesul unei colectivități cu al cărei prestigiu nimeni nu avea voie să se joace.

Astfel că, atunci cînd concursul a început și, o dată cu el, înregistrarea pe peliculă, în vederea retransmiterii pentru marele public, prin televiziune, copiii, îmbrăcați și struniți, în același timp, de dascălii lor, au intrat în scenă curajoși și luminoși, animați de dorința de a pune în valoare acumulările dintr-o perioadă de intensă pregătire, precum și aptitudinile și talentele lor ce urmau să se concretizeze în diferite domenii : sport, artă plastică, muzică, montaj literar-muzical etc.

Probele se succedau într-o mare tensiune. Spectatorii din sală, susținători ai celor două echipe, electrizau parcă întreaga atmosferă cu strigătele de încurajare și aplauzele lor. Membrii juriului, din rîndul cărora făceam parte, încîntați de performanțele copiilor, acordau, în unanimitate,

punctaj maxim fiecărei probe consumate. În aceste condiții, echipele se aflau la egalitate în fața ultimelor două secvențe : probele sportive și spectacolele grupurilor de pionieri.

Copiii din județul transilvănean sînt primii care continuă întrecerea. Evoluția lor este fără repros și ei primesc și la sport întregul punctaj. La aceste probe, oltenii nu au nici un fel de emoție. Fiecare membru al grupului de sportivi este foarte bine pregătit, iar Cătălin, băiatul acela înalt, suplu, cu părul blond și ochi albaștri este un adevărat talent. La repetiții el cucerise întreaga sală.

După evoluția — corectă — a coechipierilor săi, a intrat în „scenă" Cătălin. Sala, toată, în picioare, cu excepția membrilor juriului, îi urmărește mișcările executate cu cea mai mare precizie și cu eleganță. După fiecare secvență a probei, se aud ropote de aplauze ce izbucnesc din partea ambelor tabere de susținători. Cătălin înaintează cu zîmbetul pe buze spre un final ce nu putea să fie decît încununat de o mare victorie. Așa credeau toți cei ce-l urmăreau, așa simțea și băiatul, cînd, o mică alunecare îl dezechilibrează parțial, mișcarea următoare nu mai îndeplinește corectitudinea necesară și, în ciuda timpului obținut, apreciat ca un adevărat record, băiatul a trebuit să fie penalizat cu două puncte, potrivit regulamentului de concurs. Un oftat de dezamăgire generală (ca expresie a sincerității și spiritului de dreptate ce caracterizează pe toți copiii) a urmat anunțării rezultatului.

Cătălin este năucit, nu-i vine să creadă. Cînd s-a convins că, totuși, acesta este adevărul, că echipa lui, datorită greșelii pe care el, „cel mai bun", o făcuse, a pierdut două puncte, a simțit o sfîrșeală în stomac, ochii i s-au împăienjenit, parcă nu mai vedea, totul a început să se învîrtească în jurul lui, el însuși se învîrtea cu sala o dată, repede, tot mai repede...

S-a trezit, după cîteva minute, întins pe o canapea, înconjurat de profesori și de colegii lui. Obrajii îi sînt umezi de lacrimile ce i se strecuraseră de sub pleoape. Cătălin deschide ochii și, după cîteva clipe, își aduce aminte de ceea ce se întîmplase. Chipul i se întunecă, iar buzele, care ar dori să rostească ceva, nu izbutesc să scoată decît un murmur din care nu se distinge nimic. Toți cei din jur încearcă să-l liniștească și să-l încurajeze.

În sală se aud noi ropote de aplauze. Echipa adversă obținuse punctajul maxim și la ultima probă — spectacolul grupului de pionieri. Deci, totul era pierdut ! „Chiar dacă și noi vom obține la fel, va fi zadarnic", spune cineva dintre copii. „Și cum să ne desfășurăm spectacolul fără Cătălin ? adaugă altcineva. El era sufletul întregii formații, recita, cînta..."

„Dar cine spune că trebuie să intrați în scenă fără Cătălin ?! se aude glasul unui profesor. Ce zici, băiete?" se adresează el celui ce se ridicase deja de pe canapea.

„Dați-mi, vă rog, chitara !" se auzi vocea hotărîtă a adolescentului...

Masa juriului se află în linia primului rînd de scaune din sală, în apropierea scenei. Privesc și parcă nu pot să cred că ceea ce văd poate fi adevărat. Copiii aceștia pe care-i am sub ochi, unii dintre ei, recită în timp ce lacrimile le curg pe obraji ; cîntă, și vocile lor sînt cristaline, pure, emoționante, iar lacrimile se strecoară în voie, umezind petalele de piersică învăpăiată ale obrajilor ; dansează — dans elegant, frumos — ori joacă în ritmul îndrăcit al „Călușarilor", dăruind, în același timp, sălii zîmbete calde și sincere, peste care se rosogolesc, din cînd în cînd, aceleași bobițe de rouă fierbinte. În mijlocul scenei, un copilaș de nici șase ani, în centrul echipei „Călușarilor", uimește pe toți spectatorii prin rapiditatea și corectitudinea cu care interpretează complicatele mișcări sau „figuri" ale celebrului joc. Îi urmăresc fața mică, îmbujorată de efort. Poartă pe ea expresia încordării, a hotărîrii de a arăta tot ce știe să facă, de a demonstra. Jocul lui, ca și al tovarășilor săi de echipă, dezlănțuie în sală o adevărată furtună de aplauze.

Cînd larma se potolește, din mijlocul întregii formații, unde recitase pînă atunci, în momentele cheie ale spectacolului, versuri al căror duh înălțase sufletele tuturor ascultătorilor, se desprinde băiatul cu părul blond și ochii albaștri, care înaintează în ritm de cîntec născut pe strunele chitarei ce-o poartă la piept. Cătălin privește peste sală, dincolo de ziduri, departe ; fața lui albă, scăldată parcă în raze de lună, este o oglindă a sufletului vorbelor ce le rostește, urcînd și coborînd pe treptele unor răscolitoare acorduri. În cîntecul său (și muzica și textul îi aparțin) băiatul acesta de nici paisprezece ani se adresează, într-un mod

simplu, dar nu mai puțin patetic, lumii întregi, „oamenilor maturi" ai acestei lumi pe care-i roagă să nu ucidă copiii ! Un vers laitmotiv : „Oameni ai lumii, fiți înțelepți!" cu varianta „Voi, oameni mari, fiți înțelepți !" cumulează parcă întregul dramatism al melodiei, al vocii și al semnificațiilor întregului cîntec. Scena tace și sala de asemenea. Cătălin cîntă singur, acompaniindu-se cu ajutorul chitarei pe care-o strînge la piept, cîntă pierdut, trecînd cu privirile peste sutele de capete, căutînd departe, dincolo de ziduri, spre lumea cea largă, în care „tremură, încordat la cotele maxime, destinul planetei Pămînt !"...

La festivitatea de închidere a concursului, pe scena, care acum îi cuprindea pe toți copiii ce evoluaseră în cadrul emisiunii, nu se aflau decît învingători ! Doar pe tabela de înregistrare a rezultatelor, unul dintre județe avea două puncte în minus.

După schimbul de daruri dintre cele două echipe, Mirela, fata care conducea grupul copiilor din județul transilvan, șopti băiatului cu părul blond și ochi albaștri : „Îți mulțumesc, Cătăline, pentru cîntecul tău ! Dincolo de întrecere și punctaj, el ne reprezintă pe toți. Întorcîndu-mă, cine știe cît timp de-aici înainte, cu gîndul și cu sufletul, la cele trăite în ziua aceasta, îmi voi aduce aminte, sînt sigură, mai ales de un cîntec... ca și de acela ce l-a adus pe lume...".

— Și, uite că nu numai Mirela își aduce aminte de cîntecul lui Cătălin, ci și Mihaela...

— Și, bineînțeles, unchiul Geo, care, în clipele hotărîtoare ale impunerii cîntecului, a fost de față !...

7

Concursul a luat sfîrșit !... După ce mîna dreaptă îi fusese ridicată de arbitru, în semn că *el* este *învingătorul*, Dan, cu zîmbetul acela angelic pe chip — poate că s-ar potrivi mai bine dacă aș spune *pe suflet* — se pleacă în fața publicului, care-l aplaudă frenetic...

— Nu te-a mai durut mîna ? îl întreb cînd reușesc să ajung în preajma lui.

— Ba, da ! îmi răspunde. Și cred că așa o să mă doară toată viața ! adaugă cu oarecare tristețe în glas... Dar, de data aceasta, sînt dublu *cîștigător*, unchiule Geo...

— Cum adică ?

— Păi, am învins nu numai mîna — cum sper s-o învîng și de-aici înainte, mereu — ci și pe Mihai ! Și pe el sper „să-l mai bat !"... Ca și pe alții !...

Meditez, uitîndu-mă la acest copil, la versurile, cu zguduitoare semnificație, ale lui Nicolae Labiș :

„Viața ni se cheamă-n încleștarea
Supremei bătălii, pe cîmp deschis,
Și-așa ea ni-i revoltător de scurtă,
Ca s-o mai dăm pe lene și plictis !..."

„Chiar așa-i ! îmi spun : drumul vieții și-o sută de ani dacă ar măsura, rămîne, totuși, revoltător de scurt, în raport de cîte are și-și propune omul să facă !..."

SFÎRȘIT

CUPRINS

Capitolul I
Cîştigătorul 3

Capitolul II
La început a fost o dimineaţă 7

Capitolul III
Ochii timpului 51

Capitolul IV
File de viaţă 149

de la zăvor (pe care nemții n-o dibuiseră, în furia lor) și s-a pomenit izbită cu poarta în piept și lipită de gard.

Cele trei tunici cenușii s-au apropiat de căruță, cu automatele în poziție de luptă. Curcile au început să dea semne de neliniște... În curînd cele cincisprezece lighioane se aflau împinse în grajdul cailor, încercuite treptat-treptat și, cu gîturile... sucite în așa fel încît să nu mai opună nici un fel de rezistență, se îngrămădeau grăbite în trei saci.

Băieții plîngeau, iar mama era neagră de furie ! În schimb, „musafirii", cu cei trei saci în spinare, erau veseli și... „spirituali" : unul, cel mai în vîrstă dintre ei, ținea în mîna dreaptă o curcă vie, cu gîtul întreg ; era cea mai mică dintre cele cincisprezece. S-a îndreptat cu ea spre mama și, cu un gest de... mărinimie batjocoritoare, i-a aruncat-o în față. Ne lăsau, chipurile, și nouă ceva ! Cu toții au izbucnit într-un rîs gros și-au ieșit pe poartă.

„Mînca-v-ar viemii pămîntului, de vii să vă mănînce ! izbucni mama într-un blestem neputincios. Să vă stea-n gît, așa !" mai zise ea, în timp ce coloana de mașini se punea-n mișcare.

„Ne-au rupt și *florile* de la poartă, spuse, printre suspine, Costel, adunînd cele două bucăți de lemn aruncate prin curte și îndreptîndu-se cu ele spre locul unde gardul porții rămăsese știrb.

„O să facă taică-tău altele, nu mai plînge ! îl liniști mama. Să scăpăm noi numai cu atît !"

*

Caii pășteau liniștiți la marginea pădurii. Se împlinise o săptămînă de cînd tot îi ascundeam de ochii celor ce ni-i puteau lua.

Era după-amiază. Soarele se afla încă sus, luminînd o zi dulce de septembrie. După povestea cu soldații și curcile cu gîtul sucit, pe care-o aflasem în amănunt de la unul dintre băieți, surorile mele au plecat acasă.

„Mergem s-o ajutăm pe mama, a zis Gabriela. N-o mai lăsăm singură !"

„Și dacă se-ntîmplă ceva cu voi ?" am întrebat eu îngrijorat.